

Nr. 4 – 2008
Side 627 – 832

NORSK LOVTIDEND

Avd. I

Lover og sentrale forskrifter mv.

Nr. 4
Utgitt 14. mai 2008

Innhold

Side

Lover og ikrafttredelser. Delegering av myndighet

2008

April	4.	Lov nr. 7 om endr. i lov 28. august 1992 nr. 103 om pengespill m.v. (særskilt tildeling av overskot frå Norsk Tipping).....	627
April	4.	Lov nr. 8 om endr. i veglov 21. juni 1963 nr. 23	627
April	11.	Lov nr. 9 om endr. i lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven).....	627
April	18.	Lov nr. 10 endr. i lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven)	629
April	4.	Ikrafts. av lov 4. april 2008 nr. 8 om endring i veglov 21. juni 1963 nr. 23 (Nr. 318).....	726
April	4.	Delvis ikrafttr. av lov 22. desember 2006 nr. 99 om endringar i pasientrettslova og biobanklova (helsehjelp og forskning – personar utan samtykkekompetanse) (Nr. 323)	733
April	11.	Deleg. av myndighet til Fiskeri- og kystdepartementet etter lov om havner og farvann m.v. § 2 tredje ledd, § 6 første ledd, § 14 annet ledd og § 22 (Nr. 337).....	737
April	11.	Deleg. av myndighet til Fiskeri- og kystdepartementet etter lov om lostjenesten m.v. § 2 tredje ledd og § 13 første ledd nr. 1 (Nr. 338).....	738
April	11.	Delvis ikrafttr. av lov 30. juni 2006 nr. 37 om endringar i utlendingslova (tilvisingar til det departementet som har hovudansvaret for utlendingsforvaltninga, tilvisingar til Dublin-regelverket, gjennomføring av EU si grenseforordning m.m.) (Nr. 344).....	757
April	11.	Deleg. av Kongen sin forskriftskompetanse etter personopplysningsloven til Fornyings- og administrasjonsdepartementet (Nr. 345)	757
April	18.	Overf. av myndighet fra Miljøverndepartementet til Olje- og energidepartementet til å vedta statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 18 når det gjelder kraftledninger i sentralnett og regionalnett (Nr. 372)	826

Kunngjøring av stortingsvedtak

2007

Nov.	27.	Endr. i Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2007 (Nr. 1807).....	638
------	-----	--	-----

Forskrifter

2004

Mars	31.	Forskrift for graden philosophiae doctor (Ph.D.) ved Høgskolen i Stavanger (Nr. 1931)	630
------	-----	---	-----

2005

Sept.	15.	Forskrift for graden æresdoktor (doctor honoris causa) ved Universitetet i Stavanger (Nr. 1833).....	635
-------	-----	--	-----

2006

Mai	12.	Forskrift for graden dr.philos. ved Universitetet i Stavanger (Nr. 1728)	635
-----	-----	--	-----

2008

April	3.	Forskrift om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp (Nr. 320).....	727
April	11.	Forskrift om havner og farvann på Svalbard (Nr. 342).....	755
Mars	31.	Forskrift om nærmere bestemmelser om tillatte vekter og dimensjoner for offentlig veg (Nr. 353).....	758
April	11.	Forskrift om Politiets utlendingsinternat (Utlendingsinternatforskriften) (Nr. 355)	778
April	15.	Forskrift om særskilte beskyttelsestiltak i forbindelse med klassisk svinepest i svinebesetninger i Slovakia (Nr. 360)	788
April	16.	Forskrift om grunntidning og ettertidning for yrkessjåfører (yrkessjåførerskriften) (Nr. 362).....	790
April	17.	Forskrift om fredning av broer i Statens vegvesens eie (Nr. 364).....	801
Mars	31.	Forskrift om nærmere vilkår for dispensasjon og om tillatt lengde og bredde uten dispensasjon (Nr. 365)	804
April	13.	Forskrift om tilskudd til utjevning av kostnadene ved forsendelse av sæd og inseminering av storfe og svin (Nr. 368)	815
April	18.	Forskrift om maksimalkvoter ved fiske etter tobis og øyepål i 2008 (Nr. 376)	827

Endringsforskrifter

2003

Jan.	30.	Endr. i forskrift om legemiddelklassifisering (legemiddellisten, unntakslisten og urtelisten) (Nr. 1947).....	629
------	-----	---	-----

2007

Des.	20.	Endr. i forskrift for graden philosophiae doctor (Ph.D.) ved Høgskolen i Stavanger (Nr. 1808).....	638
Des.	18.	Endr. i forskrift om satser i prisutjevningsordningen for melk og satser for produksjonsfløte og tilvirkningsverdi på smør (Nr. 1809).....	638
Des.	19.	Endr. i forskrift om omsetningsavgift på jordbruksvarer, og om overproduksjonsavgift på mjølk (Nr. 1811).....	647
Des.	31.	Endr. i forskrift om autorisasjon av regnskapsførere m.v. (Nr. 1812).....	647

2008

April	3.	Endr. i forskrift om maksimalpriser for kjøring med drosjebil (Nr. 319).....	726
April	4.	Endr. i forskrift om dommeravhør og observasjon (Nr. 321).....	732
April	4.	Endr. i forskrift om tilsetningsstoffer til bruk i fôrvarer (Nr. 322).....	732
April	4.	Endr. i forskrift om regulering av fisket etter reker i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 (Nr. 330).....	733
April	4.	Endr. i forskrift om regulering av fisket etter sei i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 (Nr. 331).....	733
April	8.	Endr. i forskrift om adgang til å delta i kystfartøygruppens fiske for 2008 (deltakerforskriften) (Nr. 332).....	733
April	8.	Endr. i forskrift om adgang til å delta i kystfartøygruppens fiske for 2008 (deltakerforskriften) (Nr. 333).....	734
April	9.	Endr. i forskrift om offentlige trafikkskilt, vegoppmerking, trafikklyssignaler og anvisninger (skiltforskriften) (Nr. 334).....	734
April	9.	Endr. i forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe (Nr. 335).....	735
April	10.	Endr. i forskrift om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høyskoler (Nr. 336).....	736
April	4.	Endr. i forskrift om årsregnskap m.m. for forsikringsselskaper og enkelte andre forskrifter (Nr. 339).....	738
April	8.	Endr. i forskrift om tillatelse til akvakultur for laks, ørret og regnbueørret (laksetildelingsforskriften) (Nr. 340).....	754
April	9.	Endr. i forskrift om sjøtrafikk i bestemte farvann (sjøtrafikkforskriften) (Nr. 341).....	755
April	11.	Endr. i forskrift om strukturavgift og strukturfond for kapasitetstilpasning av fiskeflåten (Nr. 343).....	757
Jan.	1.	Endr. i forskrift om tilskudd til fruktlager og godkjenning av omsetningsledd (Nr. 351).....	758
Mars	3.	Endr. i forskrift om regulering av fisket etter reker ved Øst-Grønland i 2008 (Nr. 352).....	758
April	11.	Endr. i forskrift om kringkasting (Nr. 354).....	776
April	14.	Endr. i forskrift om fordeling av tollkvoter for landbruksvarer (Nr. 356).....	786
April	14.	Endr. i forskrift om regulering av fisket etter uer og forbud mot fiske med torsketrål og fiske etter vassild og kolmule med småmasket trål i nærmere bestemte områder i Norges økonomiske sone i 2008 (Nr. 357).....	787
April	15.	Endr. i forskrift om flyselskaper som er underlagt driftsforbud og om plikt til å informere passasjerene om identiteten til det flyselskapet som skal utføre en flyreise (svartelistingsforskriften) (Nr. 358).....	787
April	15.	Endr. i forskrift om gjødsel som markedsføres som EF-gjødsel (Nr. 359).....	788
April	15.	Endr. i forskrift om sanksjoner mot Den demokratiske republikken Kongo (Nr. 361).....	788
April	16.	Endr. i forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14 (Nr. 363).....	800
Mars	31.	Endr. i forskrift om bruk av kjøretøy (Nr. 366).....	814
April	16.	Endr. i forskrift om besiktelse, bygging og utrustning av passasjerskip i innenriks fart (Nr. 369).....	816
April	17.	Endr. i forskrift om særlige tiltak mot Republikken Zimbabwe (Nr. 370).....	817
April	17.	Endr. i forskrift om planteforedlerrett (Nr. 371).....	826
April	18.	Endr. i forskrift til tvisteloven (tvistelovforskriften) (Nr. 373).....	826
April	18.	Endr. i forskrift om regulering av fisket etter reker i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 (Nr. 375).....	827
April	21.	Endr. i forskrift om regulering av fisket etter sild i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 (Nr. 377).....	828
April	21.	Endr. i forskrift om gebyr ved innføring av fartøy i registeret over norske fiskefartøy (merkeregisteret) og om årlig gebyr så lenge fartøyet står i merkeregisteret (Nr. 378).....	828

April	21.	Endr. i forskrift om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N i 2008, forskrift om regulering av fisket etter norsk vårgytende sild i 2008, forskrift om regulering av fisket etter makrell i 2008 og forskrift om regulering av fisket etter sild i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 (Nr. 379)	829
April	21.	Endr. i forskrift om krav til instrumenter for automatisk veiing av enkeltmengder (catchvekter) (Nr. 380).....	830

**Diverse
2008**

Mars	13.	Anskaffelsesregelverk for forsvarssektoren (ARF) (Nr. 317).....	648
April	10.	Opph. av forskrift om særskilte beskyttelsestiltak i forbindelse med utbrudd av bluetongue i Bulgaria (Nr. 367).....	814
April	18.	Opph. av forskrift om lydopptak av rettslige forklaringer i straffesaker (Nr. 374).....	827

Rettelser

		Nr. 8/2007 s. 1190 (i forskrift 3. mai 2007 nr. 476 om prøveprosjekt for elektronisk kommunikasjon ved tinglysning).....	830
		Nr. 13/2007 s. 2060 (i forskrift 20. desember 2007 nr. 1700 om endring i forskrift 17. desember 2004 nr. 1852 om gjennomføring av EØS-regler om vedtatte internasjonale regnskapsstandarder).....	830
		Nr. 1/2008 s. 62 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1729 om alkoholtabeller)	830
		Nr. 1/2008 s. 77 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1735 om krav til ikke-automatiske vekter).....	831
		Nr. 1/2008 s. 107 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1739 om krav til materielle lengdemål)	831
		Nr. 1/2008 s. 111 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1740 om krav til lengdemålingsinstrumenter).....	831
		Nr. 1/2008 s. 122 og 123 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1742 om krav til instrumenter for automatisk veiing av enkeltmengder (catchvekter)).....	831
		Nr. 1/2008 s. 128 og 129 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1743 om krav til varmemålere)	831
		Nr. 1/2008 s. 134 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1744 om krav til avgassmålere)	831
		Nr. 1/2008 s. 145 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1747 om krav til automatiske gravimetrisk fyllmaskiner)	831
		Nr. 1/2008 s. 166 og 167 (i forskrift 28. desember 2007 nr. 1753 om krav til elektrisitetsmålere).....	831
		Nr. 2/2008 s. 377 (i forskrift 13. februar 2008 nr. 144 om endring i forskrift 21. desember 2007 nr. 1752 om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N i 2008).....	832

		Oversikt over rettelser	3. omslagsside
		Bestillinger, adresseendringer m.v.	4. omslagsside

NORSK LOVTIDEND

Avd. I Lover og sentrale forskrifter mv.

Utgitt i henhold til lov 19. juni 1969 nr. 53.

Utgitt 14. mai 2008**Nr. 4**

4. april Lov nr. 7 2008

Lov om endringer i lov 28. august 1992 nr. 103 om pengespill m.v. (særskilt tildeling av overskot frå Norsk Tipping)

Ot.prp.nr.14 (2007–2008), Innst.O.nr.31 (2007–2008) og Besl.O.nr.44 (2007–2008). Odels- og lagtingsvedtak hhv. 26. februar og 13. mars 2008. Fremja av Kultur- og kyrkjedepartementet. Kunngjort 4. april 2008 kl. 13.50.

I

I lov 28. august 1992 nr. 103 om pengespill m.v. vert følgjande endringar gjort:

Tittelen på lova skal lyde:

Lov 28. august 1992 nr. 103 om pengespill m.v. (pengespilloven).

§ 10 nytt tredje ledd skal lyde:

Dersom overskuddet i 2007 er større enn overskuddet i 2006, kan økningen fordeles til samfunnsnyttige og humanitære organisasjonar av Kongen i 2008.

II

Lova trer i kraft straks.

4. april Lov nr. 8 2008

Lov om endring i veglov 21. juni 1963 nr. 23

Ot.prp.nr.15 (2007–2008), Innst.O.nr.26 (2007–2008) og Besl.O.nr.41 (2007–2008). Odels- og lagtingsvedtak hhv. 17. og 29. januar 2008. Fremja av Samferdselsdepartementet. Kunngjort 4. april 2008 kl. 13.50.

I

I veglov 21. juni 1963 nr. 23 skal § 27 fyrste ledd lyde:

Med samtykke frå Stortinget kan departementet fastsette at det skal krevjast bompengar på offentleg veg, fastsette storleiken på avgiftene, og sette vilkår om bestemt bruk av avgiftsmidlane. Bompengane kan nyttast til alle tiltak som denne lova gir heimel for. Dessutan kan dei nyttast til investeringar i faste anlegg og installasjonar for kollektivtrafikk på jernbane, inkludert sporveg og tunnelbane. Som del av ein plan om eit heilskapleg og samordna transportsystem i eit byområde, kan bompengar nyttast til tiltak for drift av kollektivtrafikk.

II

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.

11. april Lov nr. 9 2008

Lov om endringer i lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven)

Ot.prp.nr.21 (2007–2008), Innst.O.nr.33 (2007–2008) og Besl.O.nr.48 (2007–2008). Odels- og lagtingsvedtak hhv. 4. og 13. mars 2008. Fremmet av Forsvarsdepartementet. Kunngjort 11. april 2008 kl. 15.00.

I

I lov 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven) gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd nytt nr. 13 skal lyde:

Eiendom; områder, bygninger, anlegg, transportmidler eller annet materiell, eller deler av slik eiendom.

§ 3 første ledd nytt nr. 14 skal lyde:

Objekteier; virksomhet eller person som eier eller på annen måte råder over skjermingsverdig objekt.

§ 3 første ledd nytt nr. 15 skal lyde:

Funksjon/funksjonalitet; produksjon, forsyning, kommunikasjon eller annen rettmessig bruk eller aktivitet tilknyttet en eiendom.

§ 3 første ledd nr. 13 blir nr. 16.

§ 3 første ledd nr. 14 blir nr. 17.

§ 3 første ledd nr. 15 blir nr. 18.

§ 3 første ledd nr. 16 blir nr. 19.

§ 3 første ledd nr. 17 blir nr. 20.

§ 17 skal lyde:

§ 17. Utvelgelse av skjermingsverdige objekter

Hvert enkelt departement utpeker skjermingsverdige objekter innen sitt myndighetsområde. Objekteier plikter overfor departementet å foreslå hvilke objekter som er skjermingsverdige. Utvelgelse av skjermingsverdig objekt skal skje på grunnlag av en skadevurdering, hvor det innenfor lovens formål særlig tas hensyn til objektets:

- a) betydning for sikkerhetspolitisk krisehåndtering og forsvar av riket,
- b) betydning for kritiske funksjoner for det sivile samfunn,
- c) symbolverdi, og
- d) mulighet for å utgjøre en fare for miljøet eller befolkningens liv og helse.

I skadevurderingen skal det også tas hensyn til akseptabel tidsperiode for funksjonssvikt, mulighet til å gjenopprette funksjonalitet, og hensynet til objektets betydning for andre objekter.

Kongen kan gi utfyllende bestemmelser om utvelgelse av skjermingsverdige objekter.

Ny § 17 a skal lyde:

§ 17 a. Klassifisering av skjermingsverdige objekter

Når skjermingsverdige objekter må beskyttes av sikkerhetsmessige grunner, skal en av følgende klassifiseringsgrader benyttes:

- a) MEGET KRITISK nyttes dersom det kan få helt avgjørende skadefølger for rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser om objektet får redusert funksjonalitet eller blir utsatt for skadeverk, ødeleggelse eller rettsstridig overtakelse av uvedkommende.
- b) KRITISK nyttes dersom det alvorlig kan skade rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser om objektet får redusert funksjonalitet eller blir utsatt for skadeverk, ødeleggelse eller rettsstridig overtakelse av uvedkommende.
- c) VIKTIG nyttes dersom det kan skade rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser om objektet får redusert funksjonalitet eller blir utsatt for skadeverk, ødeleggelse eller rettsstridig overtakelse av uvedkommende.

Kongen kan gi utfyllende bestemmelser om klassifisering av skjermingsverdige objekter.

Ny § 17 b skal lyde:

§ 17 b. Plikt til å beskytte skjermingsverdig objekt

Objekteier plikter å beskytte objektet med sikkerhetstiltak.

Sikkerhetstiltakene skal bestå av en kombinasjon av barrierer, deteksjon, verifikasjon og reaksjon, som i sum tilfredsstillende følger krav:

- a) Objekt klassifisert MEGET KRITISK skal beskyttes slik at tap av funksjon, ødeleggelse og rettsstridig overtakelse avverges.
- b) Objekt klassifisert KRITISK skal beskyttes slik at tap av funksjon og ødeleggelse begrenses, og rettsstridig overtakelse av vesentlige funksjoner avverges.
- c) Objekt klassifisert VIKTIG skal beskyttes slik at tap av vesentlig funksjon og ødeleggelse begrenses.

Sikkerhetstiltakene skal også ta sikte på å redusere muligheten for etterretningsaktivitet mot objektet.

Kongen kan bestemme at det kreves sikkerhetsklarering etter reglene i kapittel 6 for den som skal gis tilgang til skjermingsverdig objekt klassifisert MEGET KRITISK eller KRITISK.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om planlegging og gjennomføring av sikkerhetstiltak, herunder bruk av sikringsstyrker.

§ 19 skal lyde:

§ 19. Når sikkerhetsklarering og autorisasjon skal gjennomføres

Person som skal gis tilgang til skjermingsverdig informasjon, skal autoriseres.

Person som skal autoriseres for tilgang til skjermingsverdig informasjon gradert KONFIDENSIELT eller høyere, skal på forhånd sikkerhetsklareres.

Person som i sitt arbeid vil kunne få tilgang til skjermingsverdig informasjon gradert KONFIDENSIELT eller høyere, skal sikkerhetsklareres dersom ikke sikkerhetstiltak for å fjerne risikoen for tilgang med rimelighet lar seg gjennomføre.

Sikkerhetsklarering gis for følgende nasjonale sikkerhetsgrader, eventuelt også for tilsvarende sikkerhetsgrader i NATO eller annen internasjonal organisasjon:

- a) KONFIDENSIELT (eventuelt NATO CONFIDENTIAL/tilsvarende).
- b) HEMMELIG (eventuelt NATO SECRET/tilsvarende).
- c) STRENGT HEMMELIG (eventuelt COSMIC TOP SECRET/tilsvarende).

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De ulike nye bestemmelsene kan tre i kraft til forskjellig tid.

18. april Lov nr. 10 2008

Lov om endringer i lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven)

Ot.prp.nr.13 (2007–2008), Innst.O.nr.32 (2007–2008) og Besl.O.nr.45 (2007–2008). Odels- og lagtingsvedtak hhv. 3. og 13. mars 2008. Fremja av Fiskeri- og kystdepartementet. Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I

I lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) vert det gjort følgjande endringar:

§ 21 andre ledd skal lyde:

Bestemmelser fastsatt etter første ledd kan begrenses til bestemte fartøystørrelser, bestemte fiskemetoder, bestemte geografiske områder eller i bestemte tidsrom. For fangst av kongekrabbe kan det også skilles etter hvor fartøyet er registrert.

§ 25 skal lyde:

Departementet kan bestemme at det skal betales et gebyr ved innføring i merkeregisteret og en årlig avgift så lenge fartøyet står i merkeregisteret. Gebyret og avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

II

Lova trer i kraft straks.

30. jan. Nr. 1947 2003

Forskrift om endring i forskrift om legemiddelklassifisering (legemiddellisten, unntakslisten og urtelisten)

Hjemmel: Fastsatt av Statens legemiddelverk 30. januar 2003 med hjemmel i lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. (legemiddeloven) § 2, jf. delegeringsvedtak 8. juni 1995 nr. 521 og delegeringsvedtak 23. desember 1999 nr. 1651. Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I

I forskrift 27. desember 1999 nr. 1565 om legemiddelklassifisering (legemiddellisten, unntakslisten og urtelisten) gjøres følgende endring:

I § 2 gjøres ny oppføring i legemiddellisten:

1,4-Butandiol

II

Endringen trer i kraft 7. april 2008.

31. mars Nr. 1931 2004**Forskrift for graden philosophiae doctor (Ph.D.) ved Høgskolen i Stavanger**

Hjemmel: Fastsatt av styret for Høgskolen i Stavanger 31. mars 2004 med hjemmel i lov 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler § 46, jf. § 45. Kunngjort 4. april 2008 kl. 13.50.

§ 1. Virkeområde

Denne forskriften gjelder doktorgradsutdanningen som fører frem til graden philosophiae doctor (Ph.D.) ved Høgskolen i Stavanger. Forskriften gir regler om opptak, gjennomføring og avslutning av Ph.D.-utdanningen innenfor de program hvor høgskolen har rett til å tildele doktorgrad.

§ 2. Målsetting

Doktorgradsutdanningen skal kvalifisere for forskningsvirksomhet på et høyt faglig nivå og for annet arbeid i samfunnet hvor det stilles store krav til vitenskapelig innsikt.

§ 3. Ansvar for doktorgradsutdanningen

Høgskolestyret har det overordnede ansvaret for doktorgradsutdanningen. Ansvaret for den faglig og administrative gjennomføringen er delegert til fakultetene for de doktorgradsprogrammene fakultet har ansvar for. Ved hvert fakultet er doktorgradsutdanningen organisert under et doktorgradsutvalg som dels handler på fullmakt fra, dels gir råd til, dekanen. Det vises i den forbindelse til doktorgradsutvalgenes mandat. Doktorgradsutvalgene oppnevnes av rektor etter forslag fra fakultetene. Et sentralt forskerutdanningsutvalget handler dels på vegne av, og gir dels råd til styret og ivaretar høgskolens behov for koordinering, forvaltning av felles regelverk og overordnet kvalitetssikring, jf. utvalgets mandat.

§ 4. Doktorgradsutdanningens innhold

Doktorgradsutdanningen er i hovedsak aktivt forskningsarbeid under veiledning.

Doktorgradsutdanningen omfatter

- en avhandling basert på et selvstendig forskningsarbeid i aktivt samarbeid med veiledere og andre forskere
- en godkjent opplæringsdel
- deltakelse i aktive forskermiljøer, nasjonalt og internasjonalt
- faglig formidling som er nært relatert til det pågående doktorgradsarbeid.

§ 5. Opptak**1. Opptakskrav**

For å bli tatt opp på et doktorgradsprogram må søkeren normalt ha femårig mastergrad eller tilsvarende utdanning som fakultetet har godkjent som grunnlag for opptak til det aktuelle doktorgradsprogrammet.

Søkeren skal ha en sterk faglig bakgrunn. For søker med utdanning fra en norsk utdanningsinstitusjon, skal veid gjennomsnittskarakter på masterstudiet være B eller bedre.

Søkere med mastergrad (hovedfag) fra annet fagområde enn det som er godkjent som grunnlag for opptak til programmet, eller med svakere karaktergrunnlag, kan tas opp etter særskilt vurdering. Disse søkere må kunne dokumentere som meget sannsynlig at de vil kunne gjennomføre et doktorgradsstudium. Dersom det er nødvendig, kan det kreves tilleggsdokumentasjon på faglig nivå eller for eksempel gjennom en forprøve. Slike søkere kan også om nødvendig pålegges å ta kvalifiseringsfag og/eller tilleggsfag innen en tidsfrist. Disse inngår ikke i de formelle kravene for doktorgraden.

2. Søknaden

Søknad om opptak skrives på fastsatt skjema og skal inneholde

- foreløpig tittel på avhandlingen
- beskrivelse av forskningsoppgaven
- opplæringsprogram
- fremdriftsplan for gjennomføring
- finansieringsplan
- redegjørelse for nødvendig infrastruktur
- redegjørelse for veiledningsbehov og forslag til veiledere
- eventuelle planer for opphold ved andre, herunder utenlandske, forskningsinstitusjoner eller virksomheter
- plan for faglig formidling
- dokumentasjon av den utdanning som skal ligge til grunn for opptaket
- opplysninger om eventuelle immaterialrettslige restriksjoner for å beskytte andres rettigheter.

Dersom søkeren planlegger å bruke et annet språk i avhandlingen enn det som er godkjent i denne forskrifts § 9, skal søknad om dette leveres sammen med søknad om opptak.

Utdanningsplanen, herunder beskrivelsen av forskningsoppgaven, skal normalt utarbeides i samarbeid med hovedveileder og gjøre rede for tema, problemstillinger samt valg av teori og metode. Ved søknad kan kandidaten levere skisse til prosjektbeskrivelse, men det skal da normalt utarbeides en fullstendig prosjektbeskrivelse innen seks måneder og senest innen ett år etter opptak.

Søknaden undertegnes av hovedveileder og vedkommende institutt skal attestere at arbeidsplass og eventuell annen infrastruktur kan stilles til disposisjon.

For søkere som ikke er fullfinansiert gjennom stipendordninger, kreves det dokumentasjon for at minst 50 % av arbeidstiden under doktorgradsstudiet kan benyttes til forskerutdanning og at minst ett år kan avsettes til fulltidsstudier.

3. Avgjørelse om opptak

Søknaden om opptak sendes det aktuelle fakultet som avgjør søknaden på bakgrunn av om den faller innenfor fakultetets doktorgradsprogram og om forskrifter, opptakskrav og andre vilkår er oppfylt og nødvendige ressurser er tilstede.

Opptaket kan skje med forbehold om finansiering, opptakskapasitet, individuell opplæringsplan, tilleggsutdanning og immaterialrettslige avtaler.

I opptaksvedtaket skal veileder oppnevnes, ansvaret plasseres for å imøtekomme andre behov som er skissert i søknaden samt avtaleperioden fastlegges med startdato og varighet. Eventuell forlengelse av avtaleperioden må relateres til rettigheter som arbeidstaker eller avklares spesielt.

Søknad om opptak kan avslås dersom

- opphavsrettslige avtaler er til hinder for publisering og åpen disputas
- de immaterialrettslige avtaler som er inngått, er så urimelige at institusjonen ikke bør medvirke i prosjektet.

§ 6. Avtale

Opptak formaliseres i form av skriftlig avtale. Avtalen inngås mellom doktorgradsstudent, veileder(e), institutt og fakultetet som kandidaten er tatt opp ved. Dersom doktorgradsstudenten er tilknyttet annen arbeidsplass, skal det inngås avtale som regulerer arbeidsvilkårene, herunder tid til doktorgradsarbeidet, driftsmidler og behov for vitenskapelig utstyr. Avtalen skal sikre at doktorgradsstudenten deltar regelmessig i et aktivt forskermiljø og legge til rette for at forskerutdanningen kan gjennomføres til avtalt tid.

§ 7. Doktorgradsprogrammet

1. Normert tid

Forskerutdanningen skal være lagt opp slik at den skal kunne fullføres innenfor normert tidsramme som er tre års fulltidsstudium. Avtaleperioden kan forlenges grunnet permisjoner som følger av kandidatens rettighet som arbeidstaker eller dersom kandidaten tar på seg andre oppgaver i tillegg til forskerutdanningen. Slike oppgaver skal være avklart mellom kandidat og veileder. Doktorgradsstudiet skal være avsluttet (disputasdato) innen åtte år etter opptak. Permisjoner regnes ikke med. Vedtak om at maksimal studietid er overskredet og at studiet må avbrytes, treffes av fakultetet og kan påklages etter reglene i forvaltningsloven § 28 flg.

2. Opplæringsdelen

Opplæringsdelen skal inneholde den faglige og metodiske skoleringen som er nødvendig for arbeidet med avhandlingen og for å gi en dypere innsikt i fagområdet. Videre skal den gi trening i å formidle faglig arbeid overfor fagfeller, studenter og allmennheten.

Fakultetet er ansvarlig for å gi alle doktorgradsstudenter tilbud om opplæring på høyt vitenskapelig nivå. Dersom fakultetet som administrerer programmet ikke selv arrangerer hele opplæringsdelen, skal forholdene legges til rette for at kandidaten får tilsvarende opplæring ved andre institusjoner/enheter som gir godkjent doktorgradsutdanning. I emner der det ikke foreligger egnet kurstilbud, kan individuelt lesepensum godkjennes som en del av opplæringsdelen.

Opplæringsdelen skal inneholde emner tilsvarende minimum 30 og maksimum 45 studiepoeng. Av disse skal minimum 10 studiepoeng omfatte opplæring i vitenskapsteori og etikk på relevant nivå. Minst 20 studiepoeng skal være regulære kurs på doktorgradsnivå. I alle kurs, og for individuelt lesepensum, skal det være evaluering med karakterer i henhold til høgskolens eksamensreglement. Opplæringsdelen bør gjennomføres i begynnelsen av studiet og skal være gjennomført og godkjent før avhandlingen leveres.

Fakultetene kan fastsette egne tilleggsbestemmelser for innholdet i opplæringsdelen. Fakultetene fører katalog over godkjente doktorgradskurs og andre kurs på et slikt nivå at de kan inngå i en doktorgradsutdanning. Slike kurs godkjennes etter de gjeldende reglene for godkjenning av studietilbud ved høgskolen.

Kun emner/kurs som er bestått med karakter B eller bedre kan inngå i opplæringsdelen.

I løpet av studietiden skal doktorgradsstudenten presentere sitt arbeid for et allment publikum minst en gang i form av et foredrag. Alternative presentasjonsformer, f.eks. en populærvitenskapelig artikkel, kan godkjennes i stedet.

Fakultetet kan gi fritak for deltakelse i deler av opplæringsdelen dersom tilsvarende krav er oppfylt ved en annen enhet eller institusjon som gir godkjent opplæring.

3. Utenlandsopphold

Normalt skal doktorgradsstudenten tilbringe minst tre måneder av studietiden ved en anerkjent utenlandsk utdannings- eller forskningsinstitusjon der det er mulig å arbeide med problemstillinger i forskningsarbeidet/avhandlingen. Der dette ikke er mulig eller ønskelig, kan et opphold ved en tilsvarende norsk

institusjon godkjennes, eller andre ordninger som sikrer at studenten får innsikt i alternative forskningstradisjoner og tilnæringsmåter til avhandlingens problemstillinger.

§ 8. Tilknytning til forskermiljø

Hovedveileder har i samråd med fakultetet hovedansvar for å legge til rette for at doktorgradsstudenten deltar regelmessig i et aktivt forskermiljø. For doktorgradsstudenter som har hovedtilknytning ved annen institusjon, skal det inngås avtale mellom gradstildelende og samarbeidende institusjon som regulerer arbeidsvilkårene og herunder sikrer doktorgradsstudentens deltakelse i et aktivt forskermiljø (jf. § 6).

§ 9. Avhandlingen

1. Krav til avhandlingen

Avhandlingen skal være et selvstendig, vitenskapelig arbeid av internasjonal standard på fagområdet og ha et høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, begrepsmessig presisering, metodisk, teoretisk og empirisk grunnlag, dokumentasjon og fremstilling. Avhandlingen skal bidra til å utvikle ny faglig kunnskap og ligge på et nivå som tilsier publisering som en del av fagets vitenskapelige litteratur.

Del av fellesarbeid godtas som avhandling i den grad doktorandens selvstendige innsats kan identifiseres og dokumenteres.

Sammenstillinger av flere, mindre arbeider godtas som avhandling i den grad doktorandens selvstendige innsats kan identifiseres og dokumenteres, og de etter sitt innhold utgjør et hele. I tillegg til de enkelte delene, skal det utarbeides en sammenfatning som gjør nærmere rede for grunnlag, metodisk tilnærming og helhet i avhandlingen.

Avhandlingen skal fortrinnsvis være skrevet på engelsk eller norsk, eventuelt dansk eller svensk. Dersom kandidaten ønsker å benytte et annet språk, skal dette framgå av søknaden.

2. Arbeider som ikke godtas

Arbeid som har vært godtatt som grunnlag for tidligere tildeling av grad, kan ikke antas til bedømmelse med mindre arbeidet inngår som en mindre del av en avhandling som består av flere, sammenhengende arbeider.

3. Ny innlevering

En doktorgradsavhandling som tidligere er blitt underkjent ved Høgskolen i Stavanger, kan bedømmes i omarbeidet form først seks måneder etter at fakultetet har fattet beslutning om å forkaste avhandlingen. Ny bedømmelse kan bare finne sted én gang.

4. Offentlig tilgjengelighet

Avhandlingen skal være offentlig tilgjengelig senest to uker før disputasen holdes.

Det kan ikke legges restriksjoner på offentliggjøring og publisering av en doktorgradsavhandling, med unntak for en på forhånd avtalt utsettelse av datoen for offentliggjøring/publisering. Slik utsettelse kan skje når forskerutdanningen delvis eller i sin helhet er finansiert av en eksternt part slik at den eksterne part kan ta stilling til patentering/kommersialisering. Den eksterne parten kan ikke stille vilkår om at hele eller deler av doktorgradsavhandlingen skal kunne unndras offentliggjøring eller publisering.

5. Rettigheter ved bruk av resultater

Kandidatens rettigheter til bruk av egne resultater, utnyttelse av patenterbare oppfinnelser, opphavsrettigheter m.m., er regulert av institusjonens generelle regler på dette området samt de regler som er bestemt i Arbeidstakeroppfinnerloven.

Høgskolen kan vederlagsfritt benytte deler av avhandlingen som kandidaten alene har opphavsrett til, samt andre verk som er resultat av arbeidet med avhandlingen og som kandidaten alene har opphavsrett til, ved fremstilling av kopier til bruk i høgskolens undervisnings- og forskningsvirksomhet. Ved slik bruk skal kandidaten navngis.

§ 10. Veiledning

Ph.D.-graden er veiledet forskerutdanning. Doktorgradsstudenten skal derfor ha jevnlig kontakt med sin(e) veileder(e) og skal inngå i et aktivt forskningsmiljø.

Det inngås veilederkontrakt mellom kandidaten og veileder(e) hvor partenes plikter fremgår.

Minst én av veilederne skal være ansatt ved høgskolen. Veileder skal ha doktorgrad eller tilsvarende kompetanse innenfor fagfeltet.

Doktorgradsstudenten skal normalt ha to veiledere. Det oppnevnes én hovedveileder med hovedansvar for den faglige oppfølging av doktoranden. Hovedveileder skal normalt være ansatt ved høgskolen.

Innen ett år etter opptak skal doktorgradsstudent og veileder(e) levere en revidert plan for gjennomføring av studiet. Planen skal godkjennes av fakultetet.

Både veileder og doktorgradsstudent plikter å rapportere i samsvar med de regler høgskolen har fastsatt, jf. § 11.

§ 11. Kvalitetssikring og rapportering

Hvert halvår skal doktorgradsstudent og hovedveileder sende rapport til fakultetet om fremdrift i henhold til plan, eventuelle endringer og nødvendige tiltak. Det skal rapporteres separat fra doktorgradsstudent og veileder, men slik at dobbelrapportering unngås.

§ 12. Terminering av avtale

Fakultetet kan beslutte terminering av avtalen om opptak til doktorgradsstudium før studiet er fullført dersom følgende forhold foreligger

- gjentatte og vesentlige brudd fra kandidatens side på informasjons-, oppfølgings- og rapporteringsplikt
- vesentlig forsinkelse i fremdriften av forskningsprosjektet av en slik art at det skaper begrunnet tvil om kandidaten vil kunne gjennomføre prosjektet innen fristen. For å danne grunnlag for tvungen avslutning må den vesentlige forsinkelsen skyldes forhold som kandidaten selv har herredømme over
- vesentlig forsinkelse i gjennomføringen av opplæringsdelen, grunnet forhold som kandidaten selv har herredømme over
- brudd på de forskningsetiske retningslinjer som gjelder for fagområdet
- opptreden fra en kandidat som bryter med den tillit som må foreligge mellom høyskolen og kandidat under gjennomføringen, herunder straffbare forhold knyttet til gjennomføringen av forskerutdanningen.

§ 13. Bedømmelse

Doktorgraden tildeles på grunnlag av

- godkjent vitenskapelig avhandling og et tilfredsstillende forsvar i en offentlig disputas
- godkjent gjennomføring av opplæringsprogrammet, ev. annen godkjent faglig skoloring eller kompetanse
- godkjent prøveforelesning over oppgitt emne.

§ 14. Innlevering

Søknad om å få avhandlingen bedømt rettes til fakultetet. Med søknaden skal det følge sju eksemplarer av avhandlingen. Sammen med søknaden skal det foreligge dokumentasjon for at opplæringsdelen er fullført og godkjent. Dersom avhandlingen godkjennes til disputas, leveres ytterligere 50 eksemplarer. Sammen med avhandlingen leveres et kortfattet sammendrag på norsk og engelsk som kan tjene som pressemelding.

Avhandlingen leveres i standardisert format og i den form (papirbasert, elektronisk) høyskolen bestemmer.

Et arbeid eller deler av et arbeid som tidligere er godkjent for doktorgraden ved norsk eller utenlandsk institusjon, kan ikke antas til bedømmelse selv om arbeidet innleveres i omarbeidet form.

§ 15. Oppnevning av bedømmelseskomite

Til å bedømme avhandlingen oppnevner fakultetet en sakkyndig bedømmelseskomite på minst tre medlemmer. Komiteen skal settes sammen slik at

- begge kjønn, såfremt mulig, er representert
- minst ett av medlemmene er uten tilknytning til høyskolen
- minst ett av medlemmene, såfremt mulig, er utenlandsk
- alle medlemmene har doktorgrad eller tilsvarende kompetanse.

Institutt eller fagmiljø foreslår bedømmelseskomite. Forslaget skal begrunnes og bør vise til hvordan komiteen samlet sett dekker avhandlingens fagfelt.

Fakultetet utpeker en administrator blant komiteens medlemmer eller i tillegg til komiteens medlemmer.

Veileder kan ikke være medlem av bedømmelseskomiteen eller administrere den.

Doktoranden underrettes om komiteens sammensetning og kan gi skriftlige merknader til komiteens sammensetning innen én uke.

Fakultetet fastsetter selv en tidsfrist for når komiteens innstilling skal foreligge. Tidsfrist bør normalt ikke være lengre enn tre måneder etter at avhandlingen er sendt komitémedlemmene.

§ 16. Komiteens arbeid**1. Tilbaketrekking og bearbeiding**

Et innlevert arbeid kan ikke trekkes tilbake før det er endelig avgjort om det er verdig til å forsvares for doktorgraden. Doktorgradskandidaten kan likevel rette formelle feil i avhandlingen ved innlevering. Det må i tilfelle innleveres en oversikt over rettingene senest en måned før disputasen.

Uten hensyn til det foregående kan fakultetet tillate omarbeiding av avhandlingen på grunnlag av bedømmelseskomiteens foreløpige kommentarer. Det skal gis en frist for slik omarbeiding, normalt ikke lengre enn 6 måneder.

Hvis avhandlingen ikke godkjennes, kan ny innlevering først finne sted etter seks måneder.

2. Opplysningsplikt

Veileder kan innkalles til møter i bedømmelseskomiteen for å gjøre rede for veiledningen og arbeidet med avhandlingen.

Komiteen kan kreve doktorgradskandidatens grunnlagsmateriale og utfyllende eller oppklarende tilleggsinformasjon fremlagt.

3. Innstilling

Komiteen avgir innen den frist som fakultetet har satt, en felles, begrunnet innstilling, eventuelt vedlagt individuelle uttalelser, om hvorvidt arbeidet er verdig til å forsvares for doktorgraden. Dissenser skal begrunnes.

Bedømmelseskomiteens innstilling forelegges doktorgradskandidaten, som gis frist på 14 dager til å fremme skriftlige merknader til innstillingen. Dersom kandidatens merknader kan ha betydning for spørsmålet om

avhandlingen kan godkjennes, bør merknadene forelegges bedømmelseskomiteen før fakultetet fatter realitetsvedtak i saken.

Bedømmelseskomiteens innstilling med eventuelle merknader behandles av fakultetet.

§ 17. Komiteens innstilling og behandling av innstillingen

1. Behandling av enstemmig innstilling

En enstemmig komitéinnstilling skal normalt tas til følge. Dersom fakultetet finner at det – til tross for en enstemmig komitéinnstilling – foreligger begrunnet tvil om en avhandling bør godkjennes, skal fakultetet søke nærmere avklaring fra bedømmelseskomiteen eller oppnevne to nye sakkyndige som avgir individuelle uttalelser om avhandlingen. Doktorgradskandidatens merknader vedlegges. Etter dette fatter fakultetet selv vedtak i saken på grunnlag av innstillingen og de innhentede uttalelsene.

2. Behandling av delt innstilling

Dersom det foreligger dissens i komiteen, kan fakultetet uten ytterligere bedømmelse fatte vedtak i saken, eller søke nærmere avklaring fra bedømmelseskomiteen, eller oppnevne to nye sakkyndige, som avgir individuelle uttalelser om avhandlingen. Doktorgradskandidatens merknader vedlegges. Etter dette fatter fakultetet selv vedtak i saken på grunnlag av innstillingen og de innhentede uttalelser.

§ 18. Prøveforelesning

Prøveforelesningen skal holdes over oppgitt emne. Emne for prøveforelesningen over oppgitt emne fastsettes av bedømmelseskomiteen og kunngjøres for kandidaten 10 virkedager før forelesningen. Emnet for prøveforelesningen skal ikke stå i direkte forbindelse med temaet for avhandlingen, men være med å dokumentere doktorandens faglige bredde innenfor det valgte doktorgradprogrammet/fagområdet.

Prøveforelesningen skal holdes etter at avhandlingen er innlevert, men før disputasen og fortrinnsvis på samme dag. Forelesningen skal være godkjent av bedømmelseskomiteen før disputasen kan finne sted.

§ 19. Forsvar av avhandlingen

Når prøveforelesningen er avholdt og godkjent, skal doktorgradskandidaten forsvare avhandlingen i offentlig disputas. Tid og sted for disputasen skal offentliggjøres i god tid sammen med opplysninger om hvordan avhandlingen er offentliggjort.

Disputasen skjer på avhandlingsspråket eller norsk, dansk eller svensk med mindre fakultetet har godkjent noe annet.

Det skal normalt være to opponenter. De to opponentene skal være medlemmer av bedømmelseskomiteen og utpekes av fakultetet.

Disputasen ledes av dekan eller den dekan bemyndiger. Den som leder disputasen, gjør kort rede for innleveringen og bedømmelsen av avhandlingen og for prøveforelesningen. Deretter gjør doktoranden rede for hensikten med og resultatet av den vitenskapelige undersøkelsen. Førsteopponent innleder diskusjonen, og andreopponent avslutter disputasen. Det enkelte fakultet kan likevel fastsette en annen rekkefølge og oppgavefordeling mellom doktoranden og førsteopponenten. Øvrige tilstedeværende som ønsker å opponere ex auditorio, må under disputasen gi melding om dette til disputasens leder innen det tidspunkt som denne fastsetter.

Etter disputasen sender bedømmelseskomiteen innberetning til fakultetet på fastsatt skjema der den gjør rede for vurderingen av prøveforelesningen, avhandlingen og forsvaret av avhandlingen. Innberetningen skal konkludere med om disputasen er godkjent eller ikke godkjent.

Hvis disputasen ikke godkjennes, kan ny disputas holdes innen rimelig tid. Så vidt mulig skal ny disputas vurderes av den opprinnelige bedømmelseskomiteen. Disputasen skal finnes tilfredsstillende før diplom kan tildeles.

§ 20. Kreering, diplom og vitnemål

Når fakultetet har godkjent opplæring, avhandling, prøveforelesning og disputas, kreeres doktoranden til Philosophiae Doctor av Høgskolestyret.

Høgskolen utferdiger diplom og vitnemål. På diplommet påføres kreeringsdato og opplysninger om doktorgradsprogram og tittel på avhandlingen. I tillegg utferdiges doktorgradsvitnemål hvor tittel på avhandling og prøveforelesning påføres sammen med opplysninger om det faglige opplæringsprogrammet doktoranden har deltatt i samt navn på veiledere.

§ 21. Klage

1. Klage på opptak og søknadsbehandling

Avslag på søknad om opptak etter § 5 kan påklages etter reglene i forvaltningslovens § 28 flg. Grunnlagt klage sendes til fakultetet. Blir avslaget opprettholdt, sendes klagen til institusjonens sentrale klagenemnd til avgjørelse.

2. Klage på godkjenning av opplæringsprogrammet

Ved klage på avslag på søknad om godkjenning av kurs eller andre deler av opplæringsprogrammet, gjelder § 12 nr. 1 i forvaltningsloven. Ved klage over sensur ved særskilt eksamen eller prøver, gjelder likevel lov om universiteter og høyskoler.

3. Klage på avslag på søknad om bedømmelse eller klage på underkjenning av avhandling, prøveforelesning eller forsvar

Underkjenning av avhandling, prøveforelesning eller forsvar kan påklages etter reglene i forvaltningslovens § 28 flg. Grunnlagt klage sendes fakultetet. Fakultetet kan oppheve eller endre vedtaket hvis det finner klagen berettiget. I motsatt fall sendes klagen til høgskolestyret til avgjørelse. Styret kan prøve alle sider ved det påklagede vedtak.

Dersom fakultetet eller klageinstansen finner grunn for det, kan det oppnevnes enkeltpersoner eller et utvalg til å gjøre en vurdering av den foretatte bedømmelse og de kriterier denne bygger på, eller å foreta en ny eller supplerende sakkyndig vurdering.

§ 22. *Ikrafttredelse*

Forskriften trer i kraft straks.

15. sept. Nr. 1833 2005

Forskrift for graden æresdoktor (doctor honoris causa) ved Universitetet i Stavanger

Hjemmel: Fastsatt av styret for Universitetet i Stavanger 15. september 2005 med hjemmel i lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler § 3–2 fjerde ledd. Kunngjort 4. april 2008 kl. 13.50.

§ 1. Styret ved Universitetet i Stavanger kan tildele graden doctor honoris causa – æresdoktor. Æresdoktorgraden tildeles for fremragende vitenskapelig eller kunstnerisk innsats, eller fremragende arbeid til gagn for vitenskapen eller kunsten. Graden tildeles fortrinnsvis til personer som har bidratt til utviklingen av Universitetet i Stavanger og dets fagmiljøer, eller som på annen måte har virket til beste for universitetet og dets omgivelser.

§ 2. Styret utnevner normalt æresdoktorer hvert femte år – eller oftere dersom styret finner det hensiktsmessig.

§ 3. Æresdoktorer kreeres av styret, på grunnlag av en innstilling fra universitetets sentrale forskerutdanningsutvalg. Innstillingen skal inneholde en individuell begrunnelse for hver enkelt kandidat. Forskerutdanningsutvalget kan, dersom det finner det formålstjenlig, nedsette en komité til å vurdere kandidatene.

§ 4. Rett til å foreslå æresdoktorer har rektor, prorektor, fakultetene og medlemmene av det sentrale forskerutdanningsutvalget.

§ 5. Universitetet tildeler et diplom og en begrunnelse for tildelingen for hver enkelt æresdoktorand, beregnet på offentligheten.

§ 6. Utnevning av æresdoktorer finner sted i tilknytning til universitetets årsfest. Ved denne anledning skal begrunnelsen for tildelingen leses opp, og diplommet overrekkes av rektor eller dennes stedfortreder.

§ 7. Tildeling av æresdoktorgraden er å betrakte som en personalsak, og er unndratt fra offentligheten i alle ledd inntil kreering har funnet sted.

§ 8. Forskriften trer i kraft straks.

12. mai Nr. 1728 2006

Forskrift for graden dr.philos. ved Universitetet i Stavanger

Hjemmel: Fastsatt av styret for Universitetet i Stavanger 12. mai 2006 med hjemmel i lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler § 3–2 første ledd. Kunngjort 4. april 2008 kl. 13.50.

§ 1. *Målsetting*

Graden doctor philosophiae (dr.philos.) skal kvalifisere for forskningsvirksomhet og for annet arbeid i samfunnet hvor det stilles store krav til vitenskapelig innsikt og arbeidsmåte.

§ 2. *Retten til å fremstille seg*

Rett til å fremstille seg til prøven for dr.philos.-graden har den som har oppnådd eksamen av høyere grad.

Rektor kan etter innstilling fra vedkommende fakultet gi søkere som på annen måte har godtgjort tilsvarende kvalifikasjoner i vedkommende fag, adgang til å framstille seg til doktorgradsprøven. Avhandlingen skal ikke bedømmes før slik tillatelse er gitt. Fakultetet vurderer søkerens forhåndskvalifikasjoner og innstiller på grunnlag av søkerens dokumentasjon av tidligere studier og vitenskapelige arbeider, jf. § 5, første ledd. I slike tilfeller kan fakultetet stille krav om at søkere gjennomgår særskilte kurs og/eller består særskilt prøve før det gis adgang til bedømmelse av doktorgradsarbeidet. Søknaden fremmes samtidig med oversendelse av doktorgradsarbeidet.

Det gis ikke rett til å fremstille seg for prøven i et fagområde hvor kandidaten allerede har en norsk eller nordisk doktorgrad.

§ 3. *Avhandlingen*

Avhandlingen skal være et selvstendig, vitenskapelig arbeid på et høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, begrepsmessig presisering og metodisk, teoretisk og empirisk grunnlag, dokumentasjon og

fremstillingsform. Avhandlingen skal ligge på samme faglige nivå som en Ph.D.-avhandling, men ha betydelig større omfang. Avhandlingen skal bidra til å utvikle ny faglig kunnskap og ligge på et faglig nivå som tilsier at den vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur.

Avhandlingen kan være et frittstående arbeid eller en videreføring av masteroppgave eller tilsvarende. Avhandlingen kan også være en videreføring av faglig arbeid som er utført tidligere i forbindelse med andre eksamener i studiet.

Arbeid som har vært godtatt som oppgave ved høyere grad, som masteravhandling eller som magister- eller licensiatavhandling, eller som er belønnet med medalje for besvarelse av prisoppgaver ved et universitet, kan ikke antas til bedømmelse, med mindre arbeidet inngår som en mindre del av en avhandling som består av flere sammenhengende arbeider.

Flere mindre arbeider kan godkjennes som deler av doktorgradsavhandlingen når de etter sitt innhold utgjør et hele. I tillegg til de enkelte delene skal det da utarbeides et sammendrag som gjør nærmere rede for helheten i avhandlingen. Arbeider eldre enn 10 år kan ikke benyttes i avhandlingen.

Fellesarbeid kan godtas til bedømmelse (også som ett av flere arbeider, jf. 4. ledd) forutsatt at doktorandens bidrag representerer en selvstendig innsats som kan identifiseres i den utstrekning det er nødvendig for vurderingen. I slike tilfeller skal det normalt innhentes erklæringer fra de øvrige forfattere eller eventuelt andre som har fulgt arbeidet, slik at doktorandens bidrag kan identifiseres.

Et arbeid eller deler av et arbeid som for søker er til vurdering for doktorgraden ved et annet norsk eller utenlandsk universitet kan ikke samtidig innleveres for bedømmelse ved Universitetet i Stavanger.

Et arbeid eller deler av et arbeid som for søker tidligere er bedømt og godkjent for doktorgraden ved norsk eller utenlandsk universitet eller høyskole, kan ikke antas til bedømmelse selv om arbeidet innleveres i omarbeidet skikkelse.

Avhandlingen skal være skrevet på norsk, svensk, dansk eller engelsk. Dersom det ønskes nyttet annet språk, må det søkes om særskilt tillatelse til dette ved innlevering av avhandlingen. Vedkommende fakultet fatter avgjørelse om særskilt tillatelse.

Avhandlingen skal være offentlig tilgjengelig.

En doktorgradsavhandling som ikke er blitt godkjent ved en tidligere bedømmelse, kan bedømmes i omarbeidet skikkelse, enten som eneste arbeid eller som ett av flere sammenhengende arbeider, først seks måneder etter at fakultetet har fattet beslutning om å forkaste avhandlingen. Bedømmelse på ny kan bare finne sted en gang.

§ 4. *Bedømmelse*

Doktorgraden tildeles på grunnlag av:

- A. Godkjent vitenskapelig avhandling og et tilfredsstillende forsvar i en offentlig disputas
- B. To godkjente prøveforelesninger.

§ 5. *Innlevering*

Innlevering av avhandlingen og anmodningen om å få arbeidet bedømt for doktorgraden stilles til vedkommende fakultet. Med søknaden vedlegges bekreftet kopi av vitnemål som viser avlagte eksamener og grader.

Hvis det kreves særskilt tillatelse, jf. § 2, skal søkeren dokumentere sine studier og vedlegge tidligere vitenskapelige arbeider. Slik søknad fremmes samtidig med oversendelse av doktorgradsarbeidet. Ikke-nordiske statsborgere skal ved innlevering fremme en begrunnet søknad om adgang til bedømmelse for graden. Søknad om godkjenning av annet språk i avhandlingen enn de foreskrevne, jf. § 3, fremmes ved innlevering av avhandlingen.

Doktoranden sender sammen med avhandlingen en skriftlig egenerklæring om at avhandlingen eller deler av denne ikke er eller har vært innlevert til bedømmelse for doktorgrad ved annen norsk eller utenlandsk institusjon.

Avhandlingen leveres i 7 eksemplarer og i innbundet eller heftet stand.

Dersom avhandlingen godkjennes til disputas leveres ytterligere 50 eksemplarer av avhandlingen. Sammen med avhandlingen leveres et kortfattet sammendrag, på engelsk og norsk, som kan tjene som pressemelding. Avhandlingen skal være mangfoldiggjort og offentlig tilgjengelig senest en måned før disputasen holdes.

Et innlevert arbeid kan ikke trekkes tilbake før det er endelig avgjort om det er verdig til å forsvares for doktorgraden. Etter innlevering har doktoranden kun anledning til å foreta rettinger av formell art, forutsatt at han eller hun sender inn en oversikt over samtlige rettinger som er foretatt i det innleverte arbeid. Oversikten leveres inn en måned før disputas.

§ 6. *Oppnevning av bedømmelseskomité*

Til å bedømme avhandlingen, prøveforelesningene, og forsvaret av avhandlingen, oppnevner vedkommende fakultet etter begrunnet forslag fra det aktuelle institutt en sakkyndig komité på minst tre medlemmer. Fakultetet utpeker komiteens leder. Minst to av komitémedlemmene skal være uten tilknytning til bedømmende institusjon. Minst ett av medlemmene i komiteen bør komme fra en anerkjent utenlandsk institusjon. Komiteen skal såfremt mulig være sammensatt slik at begge kjønn er representert. Medlemmene skal ha doktorgrad eller tilsvarende faglig kompetanse. Habilitetsreglene i forvaltningslovens § 6 flg. gjelder for komiteens medlemmer, jf. lovens § 10. Doktoranden orienteres om komiteens sammensetning.

Fakultetet kan avslå å benytte sakkyndig komité dersom avhandlingen opplagt ikke tilfredsstillter kravene i § 3.

§ 7. Komiteens innstilling og behandlingen av innstillingen

Komiteen avgir innen en frist fastsatt av fakultetet, en begrunnet innstilling, eventuelt vedlagt individuelle uttalelser, om hvorvidt arbeidet er verdig til å forsvares for doktorgraden. Dissenser skal begrunnes. Komiteen kan kreve framlagt doktorandens grunnlagsmateriale og utfyllende eller oppklarende tilleggsinformasjon.

Bedømmelseskomiteens innstilling med eventuelle dissenser og individuelle uttalelser tilstiles fakultetet og skal så snart som mulig oversendes doktoranden, som gis en frist på 14 dager til å fremme skriftlige merknader til innstillingen.

Dersom doktorandens merknader kan ha betydning for spørsmålet om avhandlingen kan godkjennes, bør merknadene forelegges bedømmelseskomiteen før fakultetet fatter realitetsvedtak i saken.

Bedømmelseskomiteens innstilling med eventuelle merknader behandles av fakultetets doktorgradsutvalg, som innstiller for dekan.

En enstemmig komitéinnstilling skal normalt tas til følge. Dersom fakultetet finner at det – til tross for en enstemmig komitéinnstilling – foreligger begrunnet tvil om en avhandling bør godkjennes, skal fakultetet søke nærmere avklaring fra bedømmelseskomiteen eller oppnevne to nye sakkyndige som avgir individuelle uttalelser om avhandlingen. Doktorgradskandidatens merknader vedlegges. Etter dette fatter fakultetet selv vedtak i saken på grunnlag av innstillingen og de innhentede uttalelsene.

Dersom det foreligger dissens i komiteen, kan fakultetet uten ytterligere bedømmelse fatte vedtak i saken, eller søke nærmere avklaring fra bedømmelseskomiteen, eller oppnevne to nye sakkyndige, som avgir individuelle uttalelser om avhandlingen. Doktorgradskandidatens merknader vedlegges. Etter dette fatter fakultetet selv vedtak i saken på grunnlag av innstillingen og de innhentede uttalelser.

Doktoranden underrettes om resultatet av behandlingen.

§ 8. Prøveforelesninger og disputas

Dersom arbeidet finnes verdig til å forsvares for doktorgraden, skal doktoranden holde to offentlige prøveforelesninger, en over et selvvalgt emne og en over et oppgitt emne. Doktoranden meddeler tittel på prøveforelesning over selvvalgt emne til universitetet én måned før disputasen. Emne for prøveforelesning over oppgitt emne bestemmes av bedømmelseskomiteen og kunngjøres for doktoranden 10 dager før forelesningen. Disputasen skal avholdes innen seks måneder etter at avhandlingen er innlevert til bedømmelse. Prøveforelesningene skal holdes før disputasen.

Forelesninger og disputas skal skje på det språket som avhandlingen er skrevet på, eller et annet språk som er tillatt i henhold til § 3, 8. ledd.

Bedømmelseskomiteen vurderer prøveforelesningene, som skal finnes tilfredsstillende.

Finner bedømmelseskomiteen prøveforelesningene tilfredsstillende, skal doktoranden forsvare doktorgradsarbeidet i disputas.

Disputasen skal være offentlig. Det skal være to ordinære opponenter. De to ordinære opponentene skal være medlemmer av bedømmelseskomiteen og utpekes av fakultetet. I særlige tilfeller kan det oppnevnes ordinære opponenter som ikke har vært medlemmer av komiteen.

Disputasen ledes av dekan eller den dekan bemyndiger. Den som leder disputasen, gjør kort rede for innleveringen og bedømmelsen av avhandlingen og for prøveforelesningen. Deretter gjør doktoranden rede for hensikten med og resultatet av den vitenskapelige undersøkelsen. Førsteopponent innleder diskusjonen, og andreopponent avslutter disputasen. Det enkelte fakultet kan likevel fastsette en annen rekkefølge og oppgavefordeling mellom doktoranden og førsteopponenten. Øvrige tilstedeværende som ønsker å opponere ex auditorio, må under disputasen gi melding om dette til disputasens leder innen det tidspunkt som denne fastsetter.

Etter disputasen sender bedømmelseskomiteen en innberetning til fakultetet der den gjør rede for hvordan den har vurdert prøveforelesningene og forsvaret av avhandlingen. Innberetningen skal konkludere med om prøvene samlet sett er godkjent/ikke godkjent.

Hvis prøveforelesningene eller disputasen ikke godkjennes, kan ny prøve først avlegges seks måneder etter disputasen. Så vidt mulig skal de nye prøvene vurderes av den opprinnelige bedømmelseskomiteen.

§ 9. Tildeling av graden og vitnemål

Når fakultetet har godkjent avhandlingen, prøveforelesningene og disputas, tildeles doktoranden graden dr.philos. av Universitetsstyret.

Vitnemål utferdiges fortløpende av institusjonen. Vitnemål skal inneholde opplysninger om tittelen på avhandlingen og tema for prøveforelesningene. I tillegg får doktoranden en doktorgradsdiplom som underskrives av rektor.

§ 10. Klage

Avslag på søknad om adgang til bedømmelse etter § 2, eller nekting av godkjenning av avhandling, prøveforelesning eller forsvar etter § 7 og § 8, kan påklages etter reglene i forvaltningsloven § 28 flg. Grunnlagt klage sendes fakultetet.

Fakultetet kan oppheve eller endre vedtaket hvis det finner klagen berettiget. I motsatt fall sendes klagen til styret til avgjørelse. Styret kan prøve alle sider ved det påklagede vedtak.

Dersom fakultetet eller klageinstansen finner grunn for det, kan det oppnevnes enkeltpersoner eller et utvalg til å gjøre en vurdering av den foretatte bedømmelse og de kriterier denne bygger på, eller å foreta en ny eller supplerende sakkyndig vurdering.

§ 11. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft straks.

27. nov. Nr. 1807 2007

Vedtak om endring i Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2007

Hjemmel: Kunngjøring fra Finansdepartementet av stortingsvedtak 27. november 2007 med hjemmel i Kongeriget Norges Grundlov 17. mai 1814 § 75 bokstav a. Kunngjort 4. april 2008 kl. 13.50.

I Stortingets skattevedtak 28. november 2006 nr. 1336 for inntektsåret 2007 gjøres følgende endring:

§ 3–4 skal lyde:

Av grunnrenteinntekt i vannkraftverk fastsatt i medhold av skatteloven § 18–3 svares grunnrenteskatt til staten med 30 %.

20. des. Nr. 1808 2007

Forskrift om endring i forskrift for graden philosophiae doctor (Ph.D.) ved Høgskolen i Stavanger

Hjemmel: Fastsatt av styret for Universitetet i Stavanger 20. desember 2007 med hjemmel i lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler § 3–3. Kunngjort 4. april 2008 kl. 13.50.

I

I forskrift 31. mars 2004 nr. 1931 for graden philosophiae doctor (Ph.D.) ved Høgskolen i Stavanger gjøres følgende endringer:

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift for graden philosophiae doctor (Ph.D.) ved Universitetet i Stavanger

§ 15 sjettede ledd skal lyde:

Fakultetet fastsetter i forbindelse med oppnevningen av bedømmelseskomité en tidsfrist for perioden fra innlevering av avhandling til eventuell disputas som normalt ikke bør være lengre enn tre måneder. Komiteens bedømmelse – i form av en begrunnet innstilling – må avtales i forhold til dette.

II

Endringene trer i kraft straks.

18. des. Nr. 1809 2007

Forskrift om endring i forskrift om satser i prisutjevningsordningen for melk og satser for produksjonsfløte og tilvirkningsverdi på smør

Hjemmel: Fastsatt av Statens landbruksforvaltning 18. desember 2007 med hjemmel i forskrift 29. juni 2007 nr. 832 om prisutjevningsordningen for melk § 4, § 5, § 8 og § 14 og forskrift 1. juli 2003 nr. 919 om Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering for jordbruksråvarer § 3 nr. 4, jf. lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvarer § 6, § 7, § 8, § 11 andre og tredje ledd, § 13 og § 14. Kunngjort 8. april 2008 kl. 15.05.

I

I forskrift 29. juni 2007 nr. 904 om satser i prisutjevningsordningen for melk og satser for produksjonsfløte og tilvirkningsverdi på smør gjøres følgende endringer:

§ 1 og § 2 skal lyde:

§ 1. Satser for avgifter og tilskudd pr. pris- og biproduktgruppe

Satser for avgifter og tilskudd pr. pris- og biproduktgruppe i prisutjevningsordningen for melk skal være som følger (positive tall innebærer avgift, negative tall innebærer tilskudd):

<i>Gruppe</i>	<i>Sats</i>
Prisgruppe 1 (sure smakstilsatte flytende produkter dagligvaremarkedet)	1,85 kr/l melk
Prisgruppe 2 (ikke smakstilsatte flytende produkter dagligvaremarkedet)	1,85 kr/l melk
Prisgruppe 3 (søte smakstilsatte flytende produkter dagligvaremarkedet)	0,12 kr/l melk

<i>Gruppe</i>	<i>Sats</i>
Prisgruppe 4 (ferske oster unntatt mysoster dagligvaremarkedet)	1,60 kr/l melk
Prisgruppe 5 (modnede oster unntatt mysoster dagligvaremarkedet)	-0,30 kr/l melk
Prisgruppe 6 (geitemelksprodukter dagligvaremarkedet)	0,25 kr/l melk
Prisgruppe 7 (tørrmelk og kasein)	-0,84 kr/l melk
Prisgruppe 8 (flytende melkeprodukter industrimarkedet)	-1,10 kr/l melk
Prisgruppe 9 (ferske oster unntatt mysoster industrimarkedet)	-0,68 kr/l melk
Prisgruppe 10 (modne oster unntatt mysoster industrimarkedet)	-1,01 kr/l melk
Prisgruppe 11 (geitemelksprodukter industrimarkedet)	-1,08 kr/l melk
Prisgruppe 12 (oster og geitemelksprodukter merkevareeksportmarkedet)	-1,38 kr/l melk
Biproduktgruppe 1 (kremfløteprodukter dagligvaremarkedet)	13,04 kr/l fløte
Biproduktgruppe 2 (smørprodukter dagligvaremarkedet)	-7,33 kr/l fløte
Biproduktgruppe 3 (smørprodukter industrimarkedet)	-8,52 kr/l fløte
Biproduktgruppe 4 (mysostprodukter dagligvaremarkedet)	2,41 kr/l myse
Biproduktgruppe 5 (mysostprodukter industrimarkedet)	1,62 kr/l myse
Biproduktgruppe 6 (produkter med kjernemelk)	1,78 kr/l kjernemelk

For melk som selges direkte fra primærprodusenter til meieriselskap som ikke er tilknyttet Tine BA og som anvendes i det uavhengige selskapets foredling, reduseres avgiften eller økes tilskuddet med 0,26 kr/l melk.

§ 2. *Satser for fraktutjevning*

Satser for innfrakttillegg framgår av vedlegg 1.

Sats for distribusjonstillegg for Nord-Norge (Finnmark, Troms, Nordland) skal være 0,13 kr/l distribuert melk.

Sats for distribusjonstillegg for skolemilk skal være 0,17 kr/l distribuert melk.

Q-meieriene AS gis et distribusjonstillegg for flytende melkeprodukter fra meierianlegg som tilhører konsernet med 0,60 kr/l oppad begrenset til 80 mill. liter.

Vedlegg 1 skal lyde:

Vedlegg 1. Nye innfraktsatser fra 1. februar 2008

<i>Innfrakttillegg pr. 1.2.2008</i>		<i>Innfrakttillegg pr. 1.7.2007</i>	
– satser i øre pr. liter innveid melk		– satser i øre pr. liter innveid melk	
<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>	<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>
101 Halden	17	101 Halden	19,0
104 Moss	15	Moss	
105 Sarpsborg	15	105 Sarpsborg	13,7
106 Fredrikstad	16	106 Fredrikstad	17,1
111 Hvaler	30	111 Hvaler	33,2
118 Aremark	29	118 Aremark	29,3
119 Marker	27	119 Marker	21,9
121 Rømskog	15	Rømskog	
122 Trøgstad	22	122 Trøgstad	12,4
123 Spydeberg	27	123 Spydeberg	16,5
124 Askim	29	124 Askim	15,0
125 Eidsberg	22	125 Eidsberg	13,1
127 Skiptvet	23	127 Skiptvet	20,6
128 Rakkestad	17	128 Rakkestad	18,6
135 Råde	15	135 Råde	15,4
136 Rygge	15	136 Rygge	17,5
137 Våler	23	137 Våler	28,2
138 Hobøl	26	138 Hobøl	27,3
211 Vestby	26	211 Vestby	30,3
213 Ski	25	213 Ski	19,5
214 Ås	18	214 Ås	16,2
215 Frogn	15	Frogn	
216 Nesodden	28	216 Nesodden	26,0
217 Oppegård	15	Oppegård	
219 Bærum	15	219 Bærum	17,5
220 Asker	23	220 Asker	19,2
221 Aurskog-Høland	28	221 Aurskog-Høland	26,3
226 Sørumsund	18	226 Sørumsund	20,1
227 Fet	21	227 Fet	19,4

<i>Innfrakttillegg pr. 1.2.2008</i>		<i>Innfrakttillegg pr. 1.7.2007</i>	
– satser i øre pr. liter innveid melk		– satser i øre pr. liter innveid melk	
<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>	<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>
228 Rælingen	15	228 Rælingen	16,5
229 Enebakk	24	229 Enebakk	23,7
230 Lørenskog	15	230 Lørenskog	11,4
231 Skedsmo	15	231 Skedsmo	12,3
233 Nittedal	22	233 Nittedal	18,3
234 Gjerdrum	17	234 Gjerdrum	17,5
235 Ullensaker	19	235 Ullensaker	20,2
236 Nes	19	236 Nes	18,5
237 Eidsvoll	25	237 Eidsvoll	27,2
238 Nannestad	24	238 Nannestad	27,2
239 Hurdal	39	239 Hurdal	40,6
301 Oslo	15	301 Oslo	7,0
402 Kongsvinger	26	402 Kongsvinger	25,8
403 Hamar	15	403 Hamar	11,9
412 Ringsaker	15	412 Ringsaker	11,4
415 Løten	18	415 Løten	15,2
417 Stange	20	417 Stange	16,8
418 Nord-Odal	32	418 Nord-Odal	29,4
419 Sør-Odal	21	419 Sør-Odal	14,9
420 Eidskog	31	420 Eidskog	34,8
423 Grue	35	423 Grue	38,9
425 Åsnes	39	425 Åsnes	34,0
426 Våler	35	426 Våler	32,6
427 Elverum	26	427 Elverum	22,6
428 Trysil	17	428 Trysil	21,5
429 Åmot	43	429 Åmot	36,9
430 Stor-Elvdal	47	430 Stor-Elvdal	52,3
432 Rendalen	39	432 Rendalen	36,9
434 Engerdal	52	434 Engerdal	35,7
436 Tolga	17	436 Tolga	16,7
437 Tynset	22	437 Tynset	20,2
438 Alvdal	32	438 Alvdal	30,5
439 Folldal	37	439 Folldal	17,7
441 Os	24	441 Os	20,1
501 Lillehammer	25	501 Lillehammer	14,7
502 Gjøvik	26	502 Gjøvik	14,7
511 Dovre	15	511 Dovre	15,2
512 Lesja	22	512 Lesja	15,5
513 Skjåk	20	513 Skjåk	22,1
514 Lom	24	514 Lom	22,1
515 Vågå	28	515 Vågå	27,1
516 Nord-Fron	22	516 Nord-Fron	24,0
517 Sel	31	517 Sel	21,1
519 Sør-Fron	15	519 Sør-Fron	17,6
520 Ringebu	19	520 Ringebu	19,0
521 Øyer	29	521 Øyer	15,9
522 Gausdal	28	522 Gausdal	22,1
528 Østre Toten	24	528 Østre Toten	16,8
529 Vestre Toten	23	529 Vestre Toten	13,9
532 Jevnaker	33	532 Jevnaker	32,3
533 Lunner	32	533 Lunner	31,2
534 Gran	31	534 Gran	29,6
536 Søndre Land	33	536 Søndre Land	24,0
538 Nordre Land	36	538 Nordre Land	30,3
540 Sør-Aurdal	35	540 Sør-Aurdal	34,8
541 Etnedal	35	541 Etnedal	39,1
542 Nord-Aurdal	26	542 Nord-Aurdal	28,2
543 Vestre Slidre	26	543 Vestre Slidre	21,9
544 Øystre Slidre	31	544 Øystre Slidre	32,8

<i>Innfrakttillegg pr. 1.2.2008</i>		<i>Innfrakttillegg pr. 1.7.2007</i>	
– satser i øre pr. liter innveid melk		– satser i øre pr. liter innveid melk	
<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>	<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>
545 Vang	40	545 Vang	32,1
602 Drammen	20	602 Drammen	12,9
604 Kongsberg	31	604 Kongsberg	25,3
605 Ringerike	39	605 Ringerike	32,2
612 Hole	38	612 Hole	29,5
615 Flå	49	615 Flå	33,9
616 Nes	40	616 Nes	35,5
617 Gol	34	617 Gol	24,3
618 Hemsedal	39	618 Hemsedal	17,3
619 Ål	50	619 Ål	22,0
620 Hol	55	620 Hol	29,7
621 Sigdal	52	621 Sigdal	35,7
622 Krødsherad	68	622 Krødsherad	49,4
623 Modum	38	623 Modum	26,8
624 Øvre Eiker	32	624 Øvre Eiker	18,9
625 Nedre Eiker	23	625 Nedre Eiker	17,4
626 Lier	25	626 Lier	18,5
627 Røyken	31	627 Røyken	17,7
628 Hurum	15	628 Hurum	25,0
631 Flesberg	106	631 Flesberg	56,4
632 Rollag	54	632 Rollag	45,5
633 Nore og Uvdal	69	633 Nore og Uvdal	52,1
701 Horten	19	701 Horten	18,3
702 Holmestrand	15	702 Holmestrand	16,2
704 Tønsberg	15	704 Tønsberg	9,0
706 Sandefjord	15	706 Sandefjord	18,3
709 Larvik	26	709 Larvik	26,1
711 Svelvik	15	Svelvik	
713 Sande	16	713 Sande	17,7
714 Hof	24	714 Hof	20,2
716 Re	15	716 Re	14,0
719 Andebu	24	719 Andebu	19,5
720 Stokke	15	720 Stokke	14,6
722 Nøtterøy	15	722 Nøtterøy	14,6
723 Tjøme	16	723 Tjøme	25,1
728 Lardal	20	728 Lardal	28,7
805 Porsgrunn	26	805 Porsgrunn	22,7
806 Skien	31	806 Skien	23,5
807 Notodden	38	807 Notodden	22,1
811 Siljan	21	811 Siljan	26,4
814 Bamble	36	814 Bamble	31,7
815 Kragerø	49	815 Kragerø	46,3
817 Drangedal	51	817 Drangedal	46,2
819 Nome	40	819 Nome	28,7
821 Bø	50	821 Bø	34,0
822 Sauherad	50	822 Sauherad	45,6
826 Tinn	64	826 Tinn	55,3
827 Hjartdal	56	827 Hjartdal	45,3
828 Seljord	57	828 Seljord	33,7
829 Kviteseid	60	829 Kviteseid	33,2
830 Nissedal	59	830 Nissedal	50,1
831 Fyresdal	50	831 Fyresdal	38,3
833 Tokke	61	833 Tokke	50,3
834 Vinje	39	834 Vinje	44,0
901 Risør	52	901 Risør	37,2
904 Grimstad	30	904 Grimstad	29,3
906 Arendal	38	906 Arendal	25,5
911 Gjerstad	51	911 Gjerstad	43,2
912 Vegårshei	15	912 Vegårshei	34,9

<i>Innfrakttillegg pr. 1.2.2008</i>		<i>Innfrakttillegg pr. 1.7.2007</i>	
– satser i øre pr. liter innveid melk		– satser i øre pr. liter innveid melk	
<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>	<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>
914 Tvedestrand	35	914 Tvedestrand	28,2
919 Froland	42	919 Froland	35,3
926 Lillesand	22	926 Lillesand	35,9
928 Birkenes	32	928 Birkenes	39,3
929 Åmli	25	929 Åmli	36,7
935 Iveland	25	935 Iveland	35,1
937 Evje og Hornnes	21	937 Evje og Hornnes	35,5
938 Bygland	16	938 Bygland	28,5
940 Valle	46	940 Valle	56,0
941 Bykle	38	941 Bykle	26,3
1001 Kristiansand	37	1001 Kristiansand	31,0
1002 Mandal	30	1002 Mandal	36,2
1003 Farsund	36	1003 Farsund	24,2
1004 Flekkefjord	38	1004 Flekkefjord	45,1
1014 Vennesla	21	1014 Vennesla	27,5
1017 Songdalen	16	1017 Songdalen	25,4
1018 Søgne	26	1018 Søgne	31,2
1021 Marnardal	28	1021 Marnardal	38,0
1026 Åseral	35	1026 Åseral	45,2
1027 Audnedal	32	1027 Audnedal	32,5
1029 Lindesnes	32	1029 Lindesnes	29,7
1032 Lyngdal	39	1032 Lyngdal	24,6
1034 Hægebostad	41	1034 Hægebostad	37,8
1037 Kvinesdal	46	1037 Kvinesdal	34,0
1046 Sirdal	36	1046 Sirdal	33,8
1101 Eigersund	21	1101 Eigersund	12,7
1102 Sandnes	15	1102 Sandnes	11,9
1103 Stavanger	15	1103 Stavanger	14,3
1106 Haugesund	49	1106 Haugesund	15,2
1111 Sokndal	35	1111 Sokndal	27,0
1112 Lund	28	1112 Lund	25,6
1114 Bjerkreim	15	1114 Bjerkreim	10,7
1119 Hå	15	1119 Hå	7,7
1120 Klepp	15	1120 Klepp	7,8
1121 Time	15	1121 Time	10,7
1122 Gjesdal	17	1122 Gjesdal	15,5
1124 Sola	15	1124 Sola	9,7
1127 Randaberg	17	1127 Randaberg	16,9
1129 Forsand	27	1129 Forsand	32,2
1130 Strand	33	1130 Strand	37,8
1133 Hjelmeland	43	1133 Hjelmeland	32,4
1134 Suldal	67	1134 Suldal	19,8
1135 Sauda	73	1135 Sauda	38,9
1141 Finnøy	29	1141 Finnøy	11,9
1142 Rennesøy	18	1142 Rennesøy	25,3
1144 Kvitsøy	28	1144 Kvitsøy	38,1
1145 Bokn	46	1145 Bokn	28,7
1146 Tysvær	47	1146 Tysvær	17,6
1149 Karmøy	48	1149 Karmøy	18,3
1151 Utsira	15	1151 Utsira	174,7
1160 Vindafjord	48	1160 Vindafjord	16,5
1201 Bergen	17	1201 Bergen	19,1
1211 Etne	55	1211 Etne	20,9
1216 Sveio	51	1216 Sveio	20,8
1219 Bømlo	45	1219 Bømlo	47,1
1221 Stord	33	1221 Stord	42,3
1222 Fitjar	31	1222 Fitjar	63,3
1223 Tysnes	45	1223 Tysnes	52,8
1224 Kvinnherad	36	1224 Kvinnherad	50,2

<i>Innfrakttillegg pr. 1.2.2008</i>		<i>Innfrakttillegg pr. 1.7.2007</i>	
– satser i øre pr. liter innveid melk		– satser i øre pr. liter innveid melk	
<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>	<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>
1227 Jondal	25	1227 Jondal	36,0
1228 Odda	36	1228 Odda	51,5
1231 Ullensvang	40	1231 Ullensvang	51,9
1232 Eidfjord	36	1232 Eidfjord	46,8
1233 Ulvik	31	1233 Ulvik	37,1
1234 Granvin	20	1234 Granvin	26,0
1235 Voss	15	1235 Voss	20,0
1238 Kvam	15	1238 Kvam	19,5
1241 Fusa	30	1241 Fusa	36,3
1242 Samnanger	30	1242 Samnanger	36,3
1243 Os	16	1243 Os	24,3
1244 Austvoll	31	1244 Austvoll	46,4
1245 Sund	44	1245 Sund	48,9
1246 Fjell	46	1246 Fjell	34,1
1247 Askøy	15	1247 Askøy	12,1
1251 Vaksdal	28	1251 Vaksdal	32,7
1252 Modalen	36	1252 Modalen	45,4
1253 Osterøy	32	1253 Osterøy	37,5
1256 Meland	29	1256 Meland	36,2
1259 Øygarden	27	1259 Øygarden	35,8
1260 Radøy	31	1260 Radøy	33,8
1263 Lindås	24	1263 Lindås	28,1
1264 Austrheim	32	1264 Austrheim	31,5
1265 Fedje	15	1265 Fedje	7,0
1266 Masfjorden	43	1266 Masfjorden	53,0
1401 Flora	55	1401 Flora	41,0
1411 Gulen	59	1411 Gulen	57,2
1412 Solund	72	1412 Solund	77,1
1413 Hyllestad	61	1413 Hyllestad	42,0
1416 Høyanger	46	1416 Høyanger	36,2
1417 Vik	19	1417 Vik	17,5
1418 Balestrand	30	1418 Balestrand	36,2
1419 Leikanger	49	1419 Leikanger	69,3
1420 Sogndal	34	1420 Sogndal	44,5
1421 Aurland	64	1421 Aurland	58,3
1422 Lærdal	48	1422 Lærdal	55,6
1424 Årdal	15	1424 Årdal	82,3
1426 Luster	41	1426 Luster	50,2
1428 Askvoll	48	1428 Askvoll	35,5
1429 Fjaler	53	1429 Fjaler	29,0
1430 Gaular	38	1430 Gaular	21,2
1431 Jølster	19	1431 Jølster	20,8
1432 Førde	34	1432 Førde	17,5
1433 Naustdal	38	1433 Naustdal	20,7
1438 Bremanger	63	1438 Bremanger	49,1
1439 Vågsøy	52	1439 Vågsøy	39,4
1441 Selje	47	1441 Selje	43,0
1443 Eid	28	1443 Eid	17,1
1444 Hornindal	34	1444 Hornindal	31,9
1445 Gloppen	15	1445 Gloppen	15,7
1449 Stryn	30	1449 Stryn	29,4
1502 Molde	18	1502 Molde	18,5
1503 Kristiansund	15	1503 Kristiansund	7,0
1504 Ålesund	15	1504 Ålesund	25,3
1511 Vanylven	33	1511 Vanylven	22,1
1514 Sande	31	1514 Sande	31,3
1515 Herøy	29	1515 Herøy	44,0
1516 Ulstein	26	1516 Ulstein	32,0
1517 Hareid	26	1517 Hareid	35,0

<i>Innfrakttillegg pr. 1.2.2008</i>		<i>Innfrakttillegg pr. 1.7.2007</i>	
– satser i øre pr. liter innveid melk		– satser i øre pr. liter innveid melk	
<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>	<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>
1519 Volda	18	1519 Volda	24,3
1520 Ørsta	16	1520 Ørsta	20,2
1523 Ørskog	23	1523 Ørskog	27,3
1524 Norddal	36	1524 Norddal	38,5
1525 Stranda	34	1525 Stranda	44,5
1526 Stordal	27	1526 Stordal	30,4
1528 Sykkylven	27	1528 Sykkylven	33,4
1529 Skodje	16	1529 Skodje	24,6
1531 Sula	35	1531 Sula	31,7
1532 Giske	19	1532 Giske	22,8
1534 Haram	27	1534 Haram	28,7
1535 Vestnes	15	1535 Vestnes	12,9
1539 Rauma	25	1539 Rauma	13,6
1543 Nesset	29	1543 Nesset	30,3
1545 Midsund	30	1545 Midsund	37,8
1546 Sandøy	34	1546 Sandøy	46,3
1547 Aukra	18	1547 Aukra	30,4
1548 Fræna	15	1548 Fræna	10,6
1551 Eide	15	1551 Eide	15,8
1554 Averøy	25	1554 Averøy	31,1
1556 Frei	21	1556 Frei	25,3
1557 Gjemnes	15	1557 Gjemnes	13,0
1560 Tingvoll	25	1560 Tingvoll	26,3
1563 Sunndal	36	1563 Sunndal	39,0
1566 Surnadal	35	1566 Surnadal	19,9
1567 Rindal	44	1567 Rindal	12,7
1571 Halså	29	1571 Halså	33,0
1573 Smøla	43	1573 Smøla	51,1
1576 Aure	44	1576 Aure	31,6
1601 Trondheim	15	1601 Trondheim	11,3
1612 Hemne	40	1612 Hemne	14,3
1613 Snillfjord	35	1613 Snillfjord	26,3
1617 Hitra	55	1617 Hitra	46,3
1620 Frøya	61	1620 Frøya	63,4
1621 Ørland	15	1621 Ørland	10,2
1622 Agdenes	25	1622 Agdenes	24,0
1624 Rissa	29	1624 Rissa	33,0
1627 Bjugn	15	1627 Bjugn	14,8
1630 Åfjord	26	1630 Åfjord	29,8
1632 Roan	41	1632 Roan	46,3
1633 Osen	42	1633 Osen	35,4
1634 Oppdal	21	1634 Oppdal	21,1
1635 Rennebu	15	1635 Rennebu	12,1
1636 Meldal	19	1636 Meldal	8,6
1638 Orkdal	23	1638 Orkdal	13,0
1640 Røros	46	1640 Røros	13,2
1644 Holtålen	40	1644 Holtålen	27,0
1648 Midtre Gauldal	24	1648 Midtre Gauldal	23,7
1653 Melhus	17	1653 Melhus	17,5
1657 Skaun	22	1657 Skaun	18,6
1662 Klæbu	18	1662 Klæbu	17,1
1663 Malvik	19	1663 Malvik	18,5
1664 Selbu	15	1664 Selbu	13,0
1665 Tydal	24	1665 Tydal	30,7
1702 Steinkjer	17	1702 Steinkjer	19,0
1703 Namsos	36	1703 Namsos	12,8
1711 Meråker	34	1711 Meråker	27,5
1714 Stjørdal	24	1714 Stjørdal	13,9
1717 Frosta	26	1717 Frosta	25,4

<i>Innfrakttillegg pr. 1.2.2008</i>		<i>Innfrakttillegg pr. 1.7.2007</i>	
– satser i øre pr. liter innveid melk		– satser i øre pr. liter innveid melk	
<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>	<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>
1718 Leksvik	34	1718 Leksvik	39,5
1719 Levanger	15	1719 Levanger	13,0
1721 Verdal	15	1721 Verdal	11,6
1723 Mosvik	23	1723 Mosvik	29,3
1724 Verran	30	1724 Verran	30,6
1725 Namdalseid	27	1725 Namdalseid	20,8
1729 Inderøy	15	1729 Inderøy	15,2
1736 Snåsa	34	1736 Snåsa	11,4
1738 Lierne	52	1738 Lierne	43,3
1739 Røyrvik	73	1739 Røyrvik	51,0
1740 Namsskogan	60	1740 Namsskogan	40,7
1742 Grong	38	1742 Grong	20,0
1743 Høylandet	34	1743 Høylandet	24,2
1744 Overhalla	38	1744 Overhalla	15,7
1748 Fosnes	34	1748 Fosnes	22,5
1749 Flatanger	43	1749 Flatanger	32,2
1750 Vikna	17	1750 Vikna	19,8
1751 Nærøy	15	1751 Nærøy	13,2
1755 Leka	31	1755 Leka	46,1
1804 Bodø	97	1804 Bodø	20,8
1805 Narvik	37	1805 Narvik	48,7
1811 Bindal	29	1811 Bindal	31,9
1812 Sømna	15	1812 Sømna	13,2
1813 Brønnøy	15	1813 Brønnøy	22,1
1815 Vega	22	1815 Vega	46,3
1816 Vevelstad	23	1816 Vevelstad	36,8
1818 Herøy	18	1818 Herøy	37,2
1820 Alstahaug	15	1820 Alstahaug	13,7
1822 Leirfjord	15	1822 Leirfjord	25,4
1824 Vefsn	25	1824 Vefsn	16,8
1825 Grane	36	1825 Grane	30,5
1826 Hattfjelldal	45	1826 Hattfjelldal	40,9
1827 Dønna	15	1827 Dønna	35,3
1828 Nesna	21	1828 Nesna	34,5
1832 Hemnes	32	1832 Hemnes	29,7
1833 Rana	37	1833 Rana	20,4
1834 Lurøy	50	1834 Lurøy	62,8
1835 Træna	15	1835 Træna	189,5
1836 Rødøy	58	1836 Rødøy	46,6
1837 Meløy	123	1837 Meløy	15,2
1838 Gildeskål	106	1838 Gildeskål	30,7
1839 Beiarn	99	1839 Beiarn	50,5
1840 Saltdal	72	1840 Saltdal	39,5
1841 Fauske	78	1841 Fauske	29,1
1845 Sørfold	71	1845 Sørfold	46,2
1848 Steigen	59	1848 Steigen	15,7
1849 Hamarøy	42	1849 Hamarøy	43,6
1850 Tysfjord	15	1850 Tysfjord	7,0
1851 Lødingen	33	1851 Lødingen	33,8
1852 Tjeldsund	22	1852 Tjeldsund	30,3
1853 Evenes	23	1853 Evenes	32,8
1854 Ballangen	46	1854 Ballangen	57,4
1856 Røst	15	1856 Røst	7,0
1857 Værøy	15	1857 Værøy	7,0
1859 Flakstad	74	1859 Flakstad	30,3
1860 Vestvågøy	72	1860 Vestvågøy	17,6
1865 Vågan	50	1865 Vågan	39,4
1866 Hadsel	35	1866 Hadsel	57,3
1867 Bø	44	1867 Bø	65,8

<i>Innfrakttillegg pr. 1.2.2008</i>		<i>Innfrakttillegg pr. 1.7.2007</i>	
– satser i øre pr. liter innveid melk		– satser i øre pr. liter innveid melk	
<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>	<i>Kommune</i>	<i>Satser</i>
1868 Øksnes	37	1868 Øksnes	64,9
1870 Sortland	26	1870 Sortland	47,9
1871 Andøy	50	1871 Andøy	75,4
1874 Moskenes	15	1874 Moskenes	7,0
1901 Harstad	15	1901 Harstad	12,3
1902 Tromsø	31	1902 Tromsø	20,7
1911 Kvæfjord	15	1911 Kvæfjord	19,3
1913 Skånland	16	1913 Skånland	27,7
1915 Bjarkøy	16	1915 Bjarkøy	36,5
1917 Ibestad	25	1917 Ibestad	45,3
1919 Gratangen	28	1919 Gratangen	39,7
1920 Lavangen	15	1920 Lavangen	62,3
1922 Bardu	25	1922 Bardu	28,1
1923 Salangen	36	1923 Salangen	45,6
1924 Målselv	17	1924 Målselv	26,1
1925 Sørreisa	32	1925 Sørreisa	42,0
1926 Dyrøy	32	1926 Dyrøy	50,2
1927 Tranøy	33	1927 Tranøy	48,1
1928 Torsken	15	1928 Torsken	7,0
1929 Berg	15	1929 Berg	7,0
1931 Lenvik	27	1931 Lenvik	44,4
1933 Balsfjord	15	1933 Balsfjord	17,8
1936 Karlsøy	57	1936 Karlsøy	61,5
1938 Lyngen	28	1938 Lyngen	40,9
1939 Storfjord	24	1939 Storfjord	42,9
1940 Kåfjord	43	1940 Kåfjord	55,0
1941 Skjervøy	15	1941 Skjervøy	7,0
1942 Nordreisa	51	1942 Nordreisa	30,5
1943 Kvænangen	31	1943 Kvænangen	44,4
2002 Vardø	15	2002 Vardø	7,0
2003 Vadsø	20	2003 Vadsø	41,1
2004 Hammerfest	15	2004 Hammerfest	7,0
2011 Kautokeino	44	2011 Kautokeino	67,7
2012 Alta	15	2012 Alta	23,2
2014 Loppa	15	2014 Loppa	7,0
2015 Hasvik	15	2015 Hasvik	7,0
2017 Kvalsund	35	2017 Kvalsund	58,8
2018 Måsøy	15	2018 Måsøy	7,0
2019 Nordkapp	15	2019 Nordkapp	7,0
2020 Porsanger	50	2020 Porsanger	29,0
2021 Karasjok	51	2021 Karasjok	42,8
2022 Lebesby	57	2022 Lebesby	95,6
2023 Gamvik	15	2023 Gamvik	7,0
2024 Berlevåg	15	2024 Berlevåg	7,0
2025 Tana	15	2025 Tana	20,7
2027 Nesseby	15	2027 Nesseby	31,1
2028 Båtsfjord	15	2028 Båtsfjord	7,0
2030 Sør-Varanger	41	2030 Sør-Varanger	59,5

Vedlegg 2 oppheves.

II

Endringene trer i kraft 1. februar 2008.

19. des. Nr. 1811 2007**Forskrift om endring i forskrift om omsetningsavgift på jordbruksvarer, og om overproduksjonsavgift på mjølk**

Heimel: Fastsett av Landbruks- og matdepartementet 19. desember 2007 med heimel i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvarer § 5 og § 5a og delegeringsvedtak 7. mai 1999 nr. 435. Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I

I forskrift 29. juni 1999 nr. 763 om omsetningsavgift på jordbruksvarer, og om overproduksjonsavgift på mjølk blir det gjort følgjande endring:

§ 1 skal lyde:

Produsentar som omsetter jordbruksvarer, skal svara avgift etter desse satsane:

a) Mjølkk:	10 øre pr. liter
b) Kjøtt av storfe og kalv:	maks. 95 øre pr. kg
c) Kjøtt av sau og lam:	maks. 140 øre pr. kg
d) Svinekjøtt:	maks. 140 øre pr. kg
e) Egg:	59 øre pr. kg
f) Kjøtt av kylling:	14 øre pr. kg
g) Kjøtt av kalkun:	14 øre pr. kg
h) Korn og oljefrø:	maks. 5 øre pr. kg.

Omsetningsrådet sitt arbeidsutval fastsett omsetningsavgifta innafør maksimalsatsane i første ledd bokstav b, c, d og h.

II

Endringa trer i kraft 1. januar 2008.

31. des. Nr. 1812 2007**Forskrift om endring i forskrift om autorisasjon av regnskapsførere m.v.**

Hjemmel: Fastsatt av Kredittilsynet 31. desember 2007 med hjemmel i lov 18. juni 1993 nr. 109 om autorisasjon av regnskapsførere § 1 annet ledd, § 4 første ledd nr. 7, § 5, § 6 tredje ledd og § 13. Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I

I forskrift 8. februar 1999 nr. 196 om autorisasjon av regnskapsførere m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1–2 fjerde punktum skal lyde:

Kredittilsynet kan unntaksvis godkjenne praksis som er opparbeidet før de siste fem år, dog ikke utover 10 år, dersom denne praksisen anses særlig relevant og har et innhold som nevnt i denne paragraf femte punktum.

§ 1–3 tredje ledd skal lyde:

Boligbyggelag opprettet i medhold av lov 4. februar 1960 nr. 1 om boligbyggelag kan gis autorisasjon som regnskapsførerselskap så fremt laget oppfyller vilkårene i denne paragraf første ledd nr. 3, 4 og 6. Tilsvarende gjelder for advokatfirma hvor det drives virksomhet i medhold av bevilling gitt etter domstoloven § 220. Bestemmelsen i annet ledd gjelder tilsvarende i disse tilfeller.

§ 4–1 fjerde ledd nr. 2 skal lyde:

2. bestå eksamen på universitet eller høyskole der ett studiepoeng tilsvare fire timer etterutdanning. Tilsvarende gjelder dersom regnskapsfører kan dokumentere å ha deltatt på minst 75 % av undervisningsopplegget til slik eksamen.

§ 4–1 fjerde ledd nr. 3 oppheves.

§ 6–1 fjerde ledd skal lyde:

Regnskapslag som har nyttet unntaket i § 6–1 eller § 6–2, slik disse lød før ikrafttredelse av forskrift 30. juni 2006 nr. 871, kan fortsette virksomheten uten autorisert regnskapsfører til og med 31. desember 2007. Denne bestemmelse gjelder tilsvarende for næringsdrivende som etter bransjemessig sedvane har drevet regnskapsførervirksomhet i medhold av tidligere § 6–4, dog slik at advokater som driver slik regnskapsføring må avvikle regnskapsføringen innen 31. desember 2009. Kredittilsynet kan i særlige tilfeller etter søknad forlenge fristen for å avvikle virksomheten for advokater.

II Ikrafttredelse

Endringene trer i kraft straks.

13. mars Nr. 317 2008

Anskaffelsesregelverk for forsvarssektoren (ARF)

Hjemmel: Fastsatt av Regjeringen i r-konferanse 13. mars 2008 med hjemmel i lov 16. juli 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser og delegeringsvedtak 20. august 2004 nr. 1208. Kunngjort 4. april 2008 kl. 13.50.

Velkommen til Anskaffelsesregelverket for forsvarssektoren (ARF)

FD har revidert det interne Anskaffelsesregelverket for Forsvaret (ARF). ARF ble iverksatt 1. september 2004, og videreførte prinsippene i Bestemmelser vedrørende Anskaffelser til Forsvaret (BAF).

Revidert ARF er i det vesentlige lik det regelverket som erstattes, med enkelte unntak.

Regelverket skal fra iverksettelsestidspunktet gjelde for «forsvarssektoren», dvs. FD med underliggende etater (Forsvaret, herunder Forsvarets logistikkorganisasjon, Forsvarsbygg, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Forsvarets forskningsinstitutt).

Dernest har FD oppdatert bestemmelsene i ARF

- iht. oppdaterte regler i lov og forskrift om offentlige anskaffelser (LOA/FOA) som ble iverksatt 1. januar 2007,
- iht. Dalseideutvalgets fokus på etiske regler og normer,
- iht. ny politikk for ivaretagelse av næringspolitiske aspekter ved forsvarsanskaffelser og
- iht. behov for presisering, oppdatering og forenkling av enkelte bestemmelser.

Med disse unntak er revidert ARF i det vesentlige lik den forrige versjon. ARF er som tidligere en intern instruks for hvordan forsvarssektorens anskaffelser skal gjennomføres. ARF er som før et generisk regelverk som skal tolkes i lys av den til enhver tid gjeldende politikk.

Forsvaret er avhengig av et godt og nært forhold til sine leverandører, med åpen og gjensidig dialog. ARF gir rom for et slikt samarbeid, og departementet oppfordrer til samarbeid også i tidlige faser av prosjekter der hvor dette tjener Forsvarets behov.

ARF viderefører prinsippet om at forsvarssektorens anskaffelser skal utføres i samsvar med gjeldende lover, forskrifter og overordnede retningslinjer, herunder krav til likebehandling og iht. konkurranseprinsippet. ARF skal bidra til å styrke Forsvarets evne til å realisere strategiske kapasiteter gjennom fremskaffelse av prioritert materiell i rett tid, innenfor fastsatte og kontrollerbare kostnadsrammer, og sett i lys av levetidsperspektivet. Revidert ARF vektlegger som før betydningen av sivilt-militært samarbeid. Internasjonale samarbeidsløsninger og alliansesamarbeid skal vurderes når nye kapasiteter skal fremskaffes, der slike løsninger er mest kostnadseffektive og best bidrar til å dekke Forsvarets behov.

ARF gir som unntaksregelverk fullmakter som går utover de fullmakter som ligger i LOA/FOA, for å ivareta Forsvarets særskilte behov. Det er derfor grunn til å understreke det særlige ansvar som påhviler forsvarssektoren for å påse at anskaffelsesvirksomheten gjennomføres innenfor rammen av det som er etisk forsvarlig og i samsvar med politiske beslutninger.

Forsvarsdepartementet, 14. mars 2008

Fridthjof Søgaard
ekspedisjonssjef

Del 1. Grunnleggende bestemmelser

1.1 *Formål*

Forsvarsdepartementet (FD) med underliggende etater skal sørge for å tilrettelegge og gjennomføre anskaffelsesvirksomheten i forsvarssektoren¹ på en slik måte at det er forsvarssektoren og den norske stat mest mulig formålstjenlig. Investeringer skal bidra til en balansert og kostnadseffektiv utvikling av Forsvarets vedtatte styrkestruktur og de krav som til enhver tid er satt for operative evne.

¹ Med forsvarssektoren menes Forsvarsdepartementet med underliggende etater.

1.2 *Regelverkets anvendelsesområde*

1.2.1 *Anskaffelsesmyndigheter som omfattes*

Anskaffelsesregelverk for forsvarssektoren (ARF) gjelder for FD og alle etater underlagt FD. ARF har rettslig status som intern instruks.

ARF gir i seg selv ingen rettigheter til leverandører eller potensielle leverandører. Dersom noen av bestemmelsene skal inngå som en del av kontrakt eller bestilling, må dette uttrykkelig fremgå av avtaledokumentene.

1.2.2 *Anskaffelser som omfattes*

ARF gjelder for anskaffelser av varer, tjenester og materiell. Likeledes gjelder ARF for anskaffelser som knytter seg til bygg eller anlegg.

Tilsvarende gjelder regelverket avtaler om konkurranseutsetting av virksomhet, leie, leasing og næringslivssamarbeid.

1.2.3 *ARF avgrensning mot lov om offentlige anskaffelser og forskrift i medhold av loven*

Lov 16. juli 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser (LOA) og forskrift om offentlige anskaffelser (FOA) fastsatt ved kgl.res. 7. april 2006 nr. 402 mv. gjelder alle offentlige organer, herunder statlige myndigheter.

Som et underliggende organ til Forsvarsdepartementet, er forsvarssektoren omfattet av ovennevnte lov og forskrift. Det fremgår av LOA § 3 og forskriftens § 1–3 andre ledd litra a at LOA og FOA ikke kommer til anvendelse for anskaffelser som kan unntas etter EØS-avtalen art. 123. Unntak fremgår også av FOA § 1–3 tredje ledd.¹

1.2.4 *Virkeområdet for ARF – Avgrensning mot LOA/FOA*

1 ARF kommer også til anvendelse iht. andre vilkår i FOA § 1–3 andre ledd litra a og FOA § 1–3 tredje ledd.

Det primære virkeområde for ARF er anskaffelser hvor unntakene etter LOA eller FOA kan påberopes. I disse tilfellene gjelder regelverket i sin helhet.

Det subsidiære virkeområde for ARF er hvor unntakene ikke kan påberopes, og anskaffelsen skal gjennomføres i henhold til reglene i LOA/FOA.

For anskaffelser som skal følge LOA/FOA, kommer ARF utfyllende til anvendelse på områder som ikke er regulert av bestemmelsene i FOA da ARF inneholder bestemmelser som ikke er dekket i LOA/FOA. ARF skal derfor følges på disse områdene også hvor en anskaffelse gjennomføres etter LOA/FOA, så lenge ARF ikke er i strid med loven/forskriften. Eksempler på områder som ikke er dekket av LOA/FOA, og hvor ARF skal gjelde utfyllende er kvalitetssikring, kodifisering, konfigurasjonsstyring, leverandøranalyse, leveransebeskrivelse, kontraktsstrategi osv.

Unntaksbestemmelsen i EØS-avtalens art. 123 gir ikke et generelt unntak for forsvarsanskaffelser, men gir adgang for at medlemslandene kan «treffe tiltak», herunder vedta intern lovgivning, som fraviker EØS-avtalen. Når det gjelder virkeområdet til EØS-avtalen artikkel 123, har bestemmelsen følgende ordlyd:

«Bestemmelsene i denne avtale skal ikke hindre en avtalepart i å treffe tiltak:

- a) som den anser nødvendig for å hindre spredning av opplysninger som er i strid med dens vesentlige sikkerhetsinteresser;
- b) som angår produksjon av eller handel med våpen, ammunisjon og krigsmateriell eller andre varer som er uunnværlige for forsvarsformål, eller forskning, utvikling eller produksjon som er uunnværlig for forsvarsformål, såfremt disse tiltak ikke endrer konkurransevilkårene for varer som ikke er bestemt for direkte militære formål;
- c) som den anser vesentlig for sin sikkerhet i tilfelle av alvorlig indre uro som truer den offentlige orden, i krigstid eller ved alvorlig internasjonal spenning som innebærer en fare for krig, eller for å oppfylle forpliktelser den har påtatt seg med sikte på å opprettholde fred og internasjonal sikkerhet.»

«Våpen og ammunisjon» er i forsvarssammenheng som et utgangspunkt produsert med det formål å benyttes i krig, og vil ikke ha tilsvarende sivile anvendelsesområder. «Våpen og ammunisjon» vil derfor som et utgangspunkt være omfattet av unntaksbestemmelsen.

Vurderingen av hvorvidt en type materiell er å regne som «krigsmateriell» kan knyttes til om materialet i utgangspunktet er produsert spesielt med tanke på militærets særlige bruk. At en type materiell har en særlig bruk innebærer at produktets egenskaper normalt ikke etterspørres i det sivile markedet.

Med «andre varer som er uunnværlige for forsvarsformål» menes andre varer som er uunnværlige for forsvarsformål enn de som kan defineres som «krigsmateriell». Vurderingen av om varen er «uunnværlig» vil bero på en faglig vurdering av anskaffelsens art og formål, og om den kan rettferdiggjøres ut fra nasjonale sikkerhetskensyn.

Tilsvarende vurdering gjelder også for tjenester som er tilknyttet leveranse av varer/materiell, eller selvstendige tjenester som har et innhold og formål som faller innunder unntaksområdet til EØS-avtalens artikkel 123.

Bestemmelsens rekkevidde er begrenset ved formuleringen i litra b om at tiltaket ikke må endre konkurransevilkårene for «varer som ikke er bestemt for direkte militære formål». Ordlyden fokuserer på virkningene av tiltaket. Den uønskede konkurransemessige virkningen må komme til uttrykk på markedet for «varer som ikke er bestemt for direkte militære formål» (det sivile marked). Her vil virkningen av tiltaket være av betydning, og man bør se på om varen er produsert spesielt for militærets særlige bruk, hvilket medfører at tilsvarende vare ikke etterspørres i det sivile marked.

Kommentar:

Alle forsvarssektorens anskaffelser skal i utgangspunktet skje iht. LOA/FOA, se pkt. 1.2.3 og vedlagte brev fra FD om art. 123.¹

Hvor anskaffelsesmyndigheten velger å anvende lovens eller forskriftens unntaksbestemmelser må dette påberopes i hvert enkelt tilfelle og begrunnes konkret. Utgangspunktet er at enhver unntaksanskaffelse skal skje iht. konkurranseprinsippet, se pkt. 1.2.5. Vurderingen av de momenter som legges til grunn for valg av regelverk skal beskrives i anskaffelsesprotokollen, se pkt. 25.5. For prosjekter som må godkjennes av FD, skal begrunnelsen for valg av regelverk også fremgå av Fremskaffelsesløsning (FL) og/eller Gjennomføringsoppdrag (GO).

Å gjennomføre en anskaffelse etter unntaksbestemmelsene i LOA/FOA er en beslutning av stor rekkevidde. Det gir forsvarssektoren anledning til å gjennomføre en mer fleksibel anskaffelsesprosess enn anskaffelse etter LOA/FOA. Potensielle leverandører vil derfor ha interesse av grunnlaget for denne beslutningen. Leverandørene kan få overprøvd forsvarssektorens avgjørelse om bruk av unntaksregelverket for administrative organer: Klagemndene for offentlige anskaffelser (KOFA), Efta Surveillance Authority (ESA), og ved ordinær rettergang. Ev. stevninger skal oversendes FD som rette adressat, se ARF pkt. 1.11.5. Se også pkt.1.11.6 om protest mot gjennomføring av anskaffelser etter unntaksbestemmelser. Merk at ARF er en intern instruks, jf. pkt. 1.2.1, og at leverandører således ikke har klagerett i forbindelse med unntaksanskaffelser.

Forsvarssektoren vil ha bevisbyrden for at unntaksbestemmelsen er gyldig påberopt. KOFA kan ta stilling til hvorvidt det er rett anvendelse av unntaksregelverket. Det er derfor av vesentlig betydning at unntaket påberopes etter en grundig og konkret vurdering som kan dokumenteres i ettertid.

Leverandørens ev. søksmålskompetanse fremgår av LOA § 7 for anskaffelser som er dekket av LOA/FOA.

¹ Se vedlagte brev fra FD om tolkning av EØS-avtalens art. 123 ref. nr. 1998/01100-183/FD V/SLB av 19.09.05 (vedlegg L, del 26) og ref. nr. 1998/01100-184/FD V/PAC av 28.09.06 (vedlegg M, del 26).

1.2.5

Grunnleggende krav ved anskaffelser etter ARF

Anskaffelser etter ARF skal følge alminnelige anskaffelsesrettslige prinsipper, herunder:

- Konkurranseprinsippet
- Hensynet til forutberegnelighet, gjennomsiktighet og etterprøvnbarhet ivaretas i anskaffelsesprosessen
- Utvelgelsen skjer på grunnlag av objektive og ikke- diskriminerende kriterier.

Ved anskaffelser på unntaksområdet etter LOA § 3, kan anskaffelsesmyndigheten fravike helt eller delvis disse kravene når andre hensyn krever det.

Når anskaffelsesmyndigheten må modifisere disse kravene, skal anskaffelsesmyndigheten begrunne hvorfor andre hensyn eller forpliktelser gjør at de grunnleggende krav helt eller delvis må fravikes. Begrunnelsen skal fremgå av anskaffelsesprotokollen, se del 25, pkt. 25.5.

Kommentar:

De grunnleggende krav ved anskaffelser etter ARF tar utgangspunkt i LOA § 5. Ved anskaffelser på unntaksområdet kan anskaffelsesmyndigheten fravike disse kravene helt eller delvis. Eksempler på dette kan være bilateralt samarbeid, NATO-forpliktelser eller gjenkjøp.

Dette innebærer at anskaffelsesmyndigheten må begrunne

- at den aktuelle unntaksbestemmelse faktisk kan påberopes, og
- hvorfor de grunnleggende krav i dette regelverket fravikes til fordel for andre hensyn.

1.2.6

ARF avgrensning mot PRINSIX og Administrative bestemmelser

1.2.6.1

PRINSIX

ARF regulerer både anskaffelser som følger forsvarssektorens prosjektmodell – PRINSIX, og mindre anskaffelser som ikke følger PRINSIX. For større anskaffelser forutsetter ARF at aktivitetene i PRINSIX blir fulgt i konsept- og definisjonsfasen av en anskaffelse. ARFs regler i tidligfasen er ikke tilstrekkelig detaljert på dette området, og er primært ment å ivareta anskaffelser som ikke har fulgt PRINSIX.

1.2.6.2

Administrative bestemmelser

De administrative bestemmelser regulerer forsvarssektorens interne administrative rutiner og rolleavklaringer, samt rutiner i forhold til andre offentlige etater. Viktige godkjenningrutiner er beskrevet i ARF, med referanse til de administrative bestemmelsene. Dette er gjort av pedagogiske grunner.

1.3

Ansvar og myndighet

1.3.1

Forsvarsdepartementet

Forsvarsministeren har det konstitusjonelle ansvar og tilsvarende myndighet for forvaltningen i forsvarssektoren og kan gripe inn i saksbehandlingen på ethvert trinn.

FD gir de overordnede rammebetingelser for gjennomføring av fremskaffelser. FD er ansvarlig for å stille resultatkrav og utføre overordnet kontroll innenfor forvaltningsområdet.

FD angir gjennom strukturutviklingsplan (SUP) utgangspunkt og retning for styring og gjennomføring av de nødvendige prosesser for å fremskaffe eller sørge for tilgang til materiell, bygg og anlegg forankret i de fastsatte krav til kapasiteter og vedtatt styrkestruktur.

FD har det overordnede ansvaret for det internasjonale myndighetssamarbeidet som er etablert på forsvarsmateriellsektoren, og ivaretar kontakten mot andre lands forsvarsdepartementer innenfor rammen av inngåtte avtaler.

FD har ansvaret for at næringspolitiske aspekter blir vurdert ifm. fremskaffelser av prioritert materiell, bygg og anlegg. Til grunn for departementets vurderinger ligger den til enhver tid gjeldende strategi vedrørende næringspolitiske aspekter ved forsvarssektorens anskaffelser.

FD har videre det overordnede ansvar for samarbeid mellom forsvarssektoren og forsvarsindustrien og kan innvilge støtte til markedsføringstiltak. FD inngår eventuelle gjenkjøpsavtaler i forbindelse med fremskaffelser av forsvarsmateriell fra utlandet. FD godkjenner materiellprosjektene for videreføring i samsvar med forutsetningene for de bevilgninger og bestillingsfullmakter som er vedtatt av Stortinget. Bevilgninger og bestillingsfullmakter fordeles av departementet ved de årlige iverksettelsesbrev (IVB), eller ved særskilte tildelingskriv.

1.3.1.1 *Endring av ARF – Kompetanse og saksbehandlingsregler*

Retten til å endre ARF er forbeholdt FD. Selve gjennomføringen av endringen til ARF kan FD delegerer til underlagt etat. Vesentlige endringer i ARF skal forelegges Finansdepartementet (FIN), Nærings- og handelsdepartementet (NHD) og Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD) til uttalelse. Slike endringsforslag kan ikke iverksettes av FD før det er omforent med de berørte departementer. Dersom det ikke oppnås enighet om teksten i et endringsforslag mellom FD på den ene side og de berørte departementer på den andre side, må endringsforslaget fremmes for regjeringen til avgjørelse.

1.3.2 *Forsvarssjefen og de øvrige etatssjefer*

Forsvarssjefen (FSJ) som etatssjef og de øvrige etatssjefer gjennomfører forsvarssektorens anskaffelser i henhold til gjeldende styringsdokumenter for anskaffelsesvirksomheten i forsvarssektoren.

1.3.3 *Anskaffelsesmyndigheten*

Anskaffelsesmyndigheten har på grunnlag av foreliggende Gjennomføringsoppdrag (GO), herunder normalt operative krav og brukerkrav, til oppgave å forberede og gjennomføre den konkrete anskaffelsen, samt gjennomføre kontraktadministrasjon og foreta oppgjør.

1.4 *Hovedprinsipper for anskaffelser*

1.4.1 *Kartlegging av markedet (Markedsundersøkelser)*

Det skal i tidlig fase av anskaffelser legges vekt på å kartlegge leverandørmarkedet for å:

- Identifisere forskjellige leverandører og teknologier som kan løse forsvarssektorens behov
- Skaffe et grunnlag for å sette opp realistiske krav til materiell og tjenester som ikke er unødvendige kostnadsdrivende eller konkurransehemmende
- Gi et grunnlag for å anslå investerings- og driftskostnader av det som skal anskaffes
- Velge riktig kontraktsstrategi og anskaffelsesprosedyre, herunder vurdere næringspolitiske aspekter jf. pkt. 1.3 og pkt. 1.10.

1.4.2 *Konkurranse*

Alle anskaffelser skal uansett anskaffelsesløsning så langt det er mulig baseres på reell konkurranse mellom kvalifiserte leverandører i markedet.

Forsvarssektoren skal gjennom sine anskaffelser legge til rette for virksom konkurranse i produkt- og tjenestemarkedene. Anskaffelsene må ikke bidra til skadelige konkurransereguleringer eller etableringshindringer i markedet.

1.4.3 *Internasjonalt materiellsamarbeid*

Internasjonalt materiellsamarbeid skal vurderes, spesielt i anskaffelser hvor det er krav om interoperabilitet. Der hvor det kan oppnås fordeler ved interoperabilitet, bør slikt samarbeid søkes etablert med andre lands myndigheter.

1.4.4 *Levetidskostnader*

Utforming av krav og valg av leverandør skal gjøres med tanke på lavest mulig levetidskostnader. Dette gjelder ikke bare for det enkelte prosjekt, men også i sammenheng med andre prosjekter av tilsvarende karakter. Levetidskostnadsberegninger i de tidlige faser i PRINSIX skal i anskaffelsesfasen følges opp slik at det er mulig å identifisere anskaffelsens levetidskostnader og fordele dem i henhold til kategorisering og nedbryting gitt i Fremskaffelsesløsning.

1.4.5 *Krav til ytelser og leveranser*

Behovet for varer og tjenester som skal dekkes bør så langt som mulig uttrykkes i form av ytelseskrav, ikke i form av et fabrikkat, en konkret teknisk løsning, eller en framstillingsprosess. De mest sentrale ytelseskrav skal normalt fremgå av Gjennomføringsoppdraget (GO).

1.4.6 *Systemansvar*

Ved anskaffelser skal det defineres hvem som har systemansvaret. Med systemansvar menes ansvar for at alle delesystemer/komponenter i et system er inkludert og at de fungerer sammen på en måte som realiserer systemets funksjonelle mål. Normalt skal systemansvaret plasseres hos

leverandør. Forsvarssektoren skal ikke påta seg systemansvar med mindre det kan dokumenteres at det er mest fordelaktig.

1.4.7

Krav til forpliktelser

Alle avtaler som innebærer en forpliktelse for forsvarssektoren skal foretas skriftlig eller ved godkjent elektronisk metode/virkemiddel.

Hvis det unntaksvis er nødvendig å inngå muntlig avtale, skal denne omgående bekrefte skriftlig.

1.4.8

Miljøhensyn ved materialanskaffelser

Det skal under planlegging av den enkelte anskaffelse tas hensyn til miljømessige konsekvenser av anskaffelsen. Det skal så langt som mulig stilles konkrete miljøkrav til produktets ytelse og funksjon. Det skal kunne dokumenteres at slike vurderinger har blitt foretatt i forhold til de krav som normalt fremgår av Gjennomføringsoppdraget (GO).

Det vises til handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlig sektor

www.regjeringen.no/Upload/MD/Vedlegg/Planer/T-1467.pdf

og Miljøpolitikk for statlige innkjøp (jf. St.meld.nr.34 (2006–2007)

www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/regpubl/stmeld/2006-2007/Stmeld-nr-34-2006-2007-/23.html?id=473535

1.5

Anskaffelsesprosedyrer

1.5.1

Tilgjengelige prosedyrer

Anskaffelsesmyndigheten kan benytte følgende anskaffelsesprosedyrer:

- a) Anskaffelsesprosedyrer i henhold til forskrift om offentlige anskaffelser iht. FOA som er:
 - i) Åpen anbudskonkurranse
 - ii) Begrenset anbudskonkurranse
 - iii) Konkurranspreget dialog
 - iv) Konkurranses med forhandling etter forutgående kunngjøring
 - v) Konkurranses med forhandling uten forutgående kunngjøring
 - vi) Kjøp etter forskriftens (FOA) del I jf. FOA § 2–1.¹

Kjøp etter forskriftens (FOA) del I gjelder bare for anskaffelser som er under den nasjonale terskelverdi på 500 000 eller som er omfattet av unntaksbestemmelsene i FOA § 2–1 (2) a–f.

Det gjelder normalt ikke egne prosedyrer for forsknings- og utviklingskontrakter.

- b) Anskaffelser som faller utenom lov om offentlige anskaffelser (jf. LOA § 3) eller forskrift om offentlige anskaffelser (jf. FOA § 1–3) skal følge forsvarssektorens anskaffelsesprosedyre som er beskrevet nedenfor og i del 2 Gjennomføring av anskaffelser.

1.1. Forsvarssektorens anskaffelsesprosedyre kan gjennomføres uten konkurranse i følgende tilfeller:

- i) Når bare en leverandør kan dekke forsvarssektorens behov
- ii) Ved mindre etterbestillinger for å dekke uforutsette behov
- iii) Når kjøpet på grunn av uforutsette omstendigheter ikke kan utsettes.

Kommentar:

FD skal notiseres om anskaffelser uten kunngjøring med verdi over EØS terskelverdi. Se også pkt. 25.6.4.

1.2. I tillegg kan forsvarssektorens anskaffelsesprosedyre gjennomføres uten konkurranse når Forsvarsdepartementet i det enkelte tilfelle beslutter det eller samtykker i det, se pkt. 25.2.1 bokstav c.

- c) Anskaffelser som faller utenom LOA/FOA, dvs. anskaffelser som er unntatt etter EØS-avtalens art. 123, kan også foretas gjennom internasjonale samarbeidsavtaler og organisasjoner, enten de er bi- eller multilaterale. Disse kan innebære bruk av internasjonale anskaffelsesprosedyrer. I den grad norske myndigheter formelt har sluttet seg til slike samarbeidskonstellasjoner, tillates de internasjonale anskaffelsesprosedyrer brukt der det ansees nødvendig og/eller formålstjenlig og til erstatning for prosedyrer angitt i del 2. ARF skal følges i den grad det er mulig.

Anskaffelser som i utgangspunktet er omfattet av LOA/FOA, dvs. anskaffelser som ikke kan unntas etter EØS-avtalens art. 123, men som foretas gjennom en internasjonal organisasjon kan imidlertid også unntas FOA. Dette forutsetter at kontrakten tildeles etter den særlige fremgangsmåten som gjelder for den internasjonale organisasjonen. I slike tilfeller vil LOA fremdeles gjelde.

Kommentar:

Når det dreier seg om anskaffelser som faller helt utenom LOA/FOA, legges ARF, ikke LOA/FOA, til grunn i den grad de internasjonale forpliktelser gir hjemmel til å anvende nasjonalt regelverk, når bestemmelser i LOA/FOA er i strid med disse forpliktelsene.

Som eksempler kan det vises til:

- i) Foreign Military Sales/FMS Cases, hvor bl.a. NATO-land har anledning til å anskaffe materiell gjennom de amerikanske militære forsyningskanaler.
- ii) Cooperative Logistics (COOP LOG) som er en variant av FMS hvor NATO-land gis anledning til å trekke på amerikanske lagerbeholdninger.
- iii) NAMS/NSC.
- iv) NATO NC3A Basic Ordering Agreements.
- v) NATOs investeringsprogram for sikkerhet iht. AC/4 D-2261 (NATOs anbudsregelverk).
- vi) European Defence Agency (EDA).

Ved anskaffelser i samarbeid med andre nasjoner jf. pkt. 1.4.3 vil det forekomme situasjoner hvor nasjonene har forskjellige regler/prosedyrer og hvor det kan være behov for å foreta avvik fra ARF. Følgende prinsipper legges til grunn:

- Anskaffelsesmyndigheten skal følge ARF i den grad det er mulig.
- Dersom det er behov for å foreta avvik fra punkt 1.4 – Hovedprinsipper for anskaffelser, skal dette tas opp med FD for avgjørelse.

- 1 Slike innkjøp er tidligere omtalt som direkte anskaffelser. Dette begrepet er imidlertid misvisende, ettersom det leder tanken hen på at oppdragsgiver kan gå direkte til en leverandør uten konkurranse. Dette er ikke tilfellet. For å unngå misforståelser benyttes derfor begrepet «kjøp» etter forskriftens del 1.

1.5.2

Valg av anskaffelsesprosedyrer

For anskaffelser som faller inn under LOA/FOA skal det benyttes prosedyrer som er i henhold til forskriftens bestemmelser.

For øvrige anskaffelser benyttes den anskaffelsesprosedyren som vil gi den mest fordelaktig anskaffelse for forsvarssektoren.

Når anskaffelsen faller under unntaksbestemmelsene til LOA § 3, men hvor åpen eller begrenset anbudskonkurranse anses som den beste anskaffelsesprosedyre, følges anbudsprosedyrene til FOA.

Ved anskaffelser hvor tilbyder må få tilgang på gradert informasjon skal ikke åpen anbudskonkurranse benyttes, jf. forskrift 1. juli 2001 nr. 753 om sikkerhetsgraderte anskaffelser.

Ved sikkerhetsgraderte anskaffelser skal det stilles som kvalifikasjonskrav/prekvalifikasjonskrav at vilkårene i sikkerhetsloven § 27 – § 28 og forskrift om sikkerhetsgraderte anskaffelser er oppfylt eller vil bli det i løpet av prekvalifiseringsperioden.

1.5.3

Samordnede internasjonale anskaffelser

Regjeringen og Forsvarsdepartementet har inngått en rekke avtaler med andre land. Disse avtalene kan være av generell handelspolitisk karakter, eller være av spesiell karakter og omfatte kun militært materiell. Ved anskaffelser fra utlandet skal bestemmelsene i disse avtalene iakttas. Føringer med hensyn til slike avtaler vil normalt fremgå av en Fremskaffelsesløsning og et Gjennomføringsoppdrag.

1.6

Leie, Leasing og Byttehandel

Leie, leasing og byttehandel er underlagt samme retningslinjer som for kjøp.

1.6.1

Leie

Leie av materiell kan gjøres der det er mer økonomisk fordelaktig enn kjøp. Evaluering som konkluderer med valg av leie framfor kjøp skal dokumenteres, og kunne etterprøves. Leie bør spesielt vurderes ved kortvarige behov eller situasjoner hvor materiellet kun benyttes en kort periode årlig, eller når utstyret må erstattes med ny teknologi i løpet av relativt kort tid på grunn av teknologisk ukurans.

1.6.2

Leasing

Det kan forekomme tilfeller hvor leasing totalt sett fremkommer som en bedre økonomisk løsning enn kjøp eller leie. Vurderinger bak bruk av leasing er tilsvarende som for leie. Leasingavtaler er som regel flerårige. Ved avtaler som går over lengre tid enn det er tildelt budsjettmidler for, skal avtalen inneholde mulighet for oppsigelse.

1.6.3

Byttehandel

Denne bestemmelse gjelder ikke ved anskaffelser etter LOA/FOA.

Byttehandel er kjøp av materiell som betales dels med penger og dels med verdien av materiell, som overdras leverandøren.

Byttehandel tillates bare i enkelte tilfelle der det er en fast innarbeidet praksis og når varene er av samme slag eller materiell kategori.

1.7

Næringslivssamarbeid

Næringslivssamarbeid brukes til å fremskaffe ulike kapasiteter. En gjennomgående karakteristikk av alle samarbeidsformene er at forsvarssektoren definerer krav til en kapasitet i form av ytelse og kvalitet, mens den private part har ansvaret for å foreslå, utvikle (alene eller sammen med forsvarssektoren) og levere løsninger basert på disse kapasitetskravene.

Regelverket for offentlige anskaffelser setter ikke faste grenser for hvor langvarige kontrakter som kan inngås. Kontrakter bør imidlertid ikke ha en lengre varighet enn nødvendig for å oppnå

formålet. Relevante forhold som bør vurderes er behov for langsiktighet, usikkerhåndtering, konkurranse, fare for monopoldannelser samt partenes evne til å forutsi behov på lang sikt. Disse forhold bør med fordel adresseres ved utarbeidelse av kontraktsgrunnlaget.

1.7.1

Anvendelse av regelverk

Slike samarbeidsprosjekter er underlagt de samme regelverk og retningslinjer som øvrig anskaffelsesvirksomhet, jf. bl.a. pkt. 1.2.3 ovenfor.

1.8

Etiske retningslinjer og generelle krav til saksbehandling

1.8.1

Generelt

Ansatte i forsvarssektoren skal opptre i samsvar med god forretningsskikk og sikre en høy forretningsetisk standard i sin saksbehandling i alle faser i anskaffelsesprosessen. De viktigste etiske reglene har tilknytning til de rettsreglene finnes i forvaltningsloven og tjenestemannsloven.

1.8.2

Etiske retningslinjer

Det er den enkeltes ansvar å etterleve de etiske reglene. Sjefer har et særlig ansvar som kulturbærere og rollemodeller. Sjefer har også ansvar for at den enkelte medarbeider har kjennskap til de spesifikke etiske retningslinjer som finnes i etatene, og til å reagere ved brudd på disse.

Med ansatte i forsvarssektoren menes i dette regelverk både ansatte i og innleid personell (herunder konsulenter) til Forsvarsdepartementet og dets underliggende etater.

Det henvises til vedlagte referanse til etiske retningslinjer for næringslivskontakt i forsvarssektoren (se vedlegg C, del 26):

<http://intranett/tema/HEL/Documents/Etiske%20retningslinjer%20for%20n%C3%A6ringslivskontakt.pdf>.

Det vises videre til vedlagte referanse til Handlingsplan for holdninger, etikk og ledelse:

<http://intranett/tema/HEL/Documents/Handlingsplan%20for%20holdninger%20etikk%20og%20ledelse.pdf>.

Det vises også til vedlagte referanse til karantenebestemmelser for offentlige tjenestemenn ved skifte av stillinger:

www.regjeringen.no/upload/kilde/mod/ret/2005/0001/ddd/pdfv/252917-retningslinjer_karantene_saksforbud_statsforvaltningen.pdf.

Det vises for øvrig til «Etiske grunnregler for forsvarssektoren»

<http://intranett/tema/HEL/Documents/Etiske%20grunnregler.pdf>

og «Etiske retningslinjer for statstjenesten»:

http://fdnt05u/filarkiv/Personal%5C/Etiske_retningslinjer_for_statstjenesten.pdf.

1.8.3

Taushetsplikt

Alle ansatte i forsvarssektoren er iht. forvaltningsloven 10. februar 1967 § 13 pålagt taushetsplikt.

Kommentar:

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om:

1) noens personlige forhold, eller

2) tekniske innretninger og fremgangsmåter, samt drifts- og forretningsforhold, som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningen angår.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Han/hun kan heller ikke utnytte opplysninger som nevnt i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre. Med hjemmel i forvaltningsloven § 13f gjøres ved dette reglement taushetsplikt også gjeldende for informasjon som ikke er alminnelig kjent og som kan ha betydning for børsnoterte selskaper.

1.8.4

Habilitet

Forvaltningsloven § 6 – § 10 om habilitet gjelder for alle ansatte i forsvarssektoren.

Kommentar:

Alle ansatte må gjøre seg kjent med loven og forholde seg i samsvar med lovens bestemmelser. Til offentlig ansatte må det stilles strenge krav til habilitet og objektivitet i tjenesten. I vurdering av habilitet skal det også vurderes om det finnes særegne forhold som er egnet til å svekke nødvendig tillit, og da i særlig grad den eksterne tillit utenfor forsvarssektoren. Ansatte som kan påvirke eller treffe beslutninger på forsvarssektorens vegne, må ikke ta del i behandling eller avgjørelse av noen spørsmål der vedkommende selv eller nærstående har personlige eller økonomiske særinteresser.

I henhold til forvaltningsloven er det opp til vedkommende selv å vurdere habilitetsspørsmålet, men dersom en part krever det skal vedkommende forelegge spørsmålet for sin nærmeste overordnede. Dersom overordnede er inhabil kan avgjørelse i saken ikke treffes av direkte underordnet i samme forvaltningsorgan.

1.8.5 *Bruk av rådgivere ved utarbeidelse av spesifikasjoner*

Oppdragsgiver skal ikke søke eller motta råd som kan bli benyttet under utarbeidelsen av spesifikasjoner for en bestemt anskaffelse, fra noen som kan ha økonomisk interesse i anskaffelsen, når dette skjer på en måte som vil kunne utelukke konkurranse. Se unntak i pkt. 6.3.3 for anskaffelser som faller utenom LOA/FOA.

1.8.6 *Varsomhet i forhold til leverandører som har tilsatt personell fra forsvarssektoren*

Det skal utvises særlig aktsomhet overfor leverandører som i løpet av den senere tid har tilsatt personell, som i løpet av de siste to år har vært ansatt i forsvarssektoren. Personell som har vært ansatt i Forsvarsdepartementet eller i forsvarssektoren de siste to år, skal ikke benyttes i kontakt med forsvarssektoren. Samme retningslinjer gjelder for personer som har gått av med alderspensjon. Unntak kan gjøres av FD hvis forbudet mot slik kontakt framstår som helt urimelig. Forsvarssektorens leverandører må aktivt gjøres oppmerksom på dette forhold. Det vises til pkt. 1.8.7 med vedlegg (se vedlegg A og B, del 26).

Fra forsvarssektorens side må det tas spesielle hensyn i anskaffelsesprosessen, særlig ved evaluering og tildeling av kontrakt. Det kan være aktuelt å fritta personell i forsvarssektoren fra å delta i slike oppgaver, der de har vært nære kolleger med den/de som representerer en eller flere av aktuelle leverandører. Spesielt skal reglene om habilitet til forsvarssektorens saksbehandlere vurderes. Det vises til forvaltningslovens § 6 og ARF pkt. 1.8.3.

1.8.7 *Leverandørenes forhold til varsomhet, taushetsplikt og habilitet*

Orientering til leverandørene om «Varsomhet, taushetsplikt og habilitet» skal vedlegges forespørselen/konkurransegrunnlaget til leverandørene ved alle anskaffelser til forsvarssektoren. For øvrig har forsvarssektoren en klar forventning om at leverandører medvirker til at ansatte i forsvarssektoren ikke begår brudd på rettsregler eller etiske normer (se vedlegg A og B, del 26).

1.8.8 *Effektivitetsplikt*

Ansatte i forsvarssektoren plikter å bruke og ta vare på forsvarssektorens ressurser på den mest økonomiske og rasjonelle måte, og skal ikke misbruke eller sløse med forsvarssektorens midler.

1.8.9 *Avveining*

Det kreves en gjennomgående og fortløpende avveining mellom effektivitet og ressursbruk, grundighet, kvalitet og god forvaltningsskikk.

1.8.10 *Likebehandling av leverandører**

Leverandører skal behandles likt, og gis like muligheter til å oppnå en leveranse. Dersom det foreligger næringspolitiske- eller andre politiske forhold som kan gjøre det nødvendig eller hensiktsmessig å saklig forskjellsbehandle leverandører, skal saken legges fram på et tidligst mulig tidspunkt for Forsvarsdepartementet som tar eventuelle avgjørelser. Forsvarssektorens saksbehandlere skal være observante i å identifisere ovennevnte forhold, men skal ikke selv legge vekt på næringspolitiske- eller andre politiske forhold ved sin saksbehandling, med mindre dette fremgår av styrende dokumenter fra FD.

* Gjelder ikke LOA/FOA-anskaffelser.

1.8.11 *Forbud mot diskriminering av leverandører**

Det skal ikke stilles tekniske, merkantile eller juridiske krav for å hindre konkurranse eller for å favorisere en eller flere leverandører. Utenlandske leverandører skal behandles likt med norske, med mindre næringspolitiske valg er gjort av Forsvarsdepartementet.

* Gjelder ikke LOA/FOA-anskaffelser.

1.8.12 *Offentlighet*

I henhold til offentlighetsloven § 2 er forvaltningens saksdokumenter offentlige. Hovedregelen er at enhver kan hos vedkommende forvaltningsorgan kreve å få gjøre seg kjent med det offentlige innholdet av dokumenter i en bestemt sak. Unntak fremgår av offentlighetsloven, sikkerhetsloven med forskrift og forvaltningsloven, se disse.

1.8.13 *Sikkerhetsgraderte anskaffelser*

Ved anskaffelse av varer og tjenester skal anskaffelsesmyndigheten vurdere behovet for å sikkerhetsgradere anskaffelsen eller deler av den. Det skal i vurderingen tas stilling til om anskaffelsen vil innebære utlevering av skjermingsverdig informasjon til leverandøren, om leverandøren får behov for å tilvirke skjermingsverdig informasjon, eller om informasjon om selve anskaffelsen må sikkerhetsgraderes (se vedlegg K, del 26).

Ved sikkerhetsgraderte anskaffelser gradert KONFIDENSIELT eller høyere skal det inngås sikkerhetsavtale mellom anskaffelsesmyndigheten og leverandøren. Leverandøren skal ha gyldig leverandørklarering fra NSM. For øvrig vises det til sikkerhetsloven 20. mars 1998 nr. 10 kapittel 7 og forskrift 1. juli 2001 nr. 753 om sikkerhetsgraderte anskaffelser.

1.8.14 *Gaver og andre ytelser*

Tjenestemannsloven 4. mars 1983 nr. 3 § 20 skal legges til grunn for alt personell involvert i anskaffelser. Følgende fremgår av bestemmelsen: «Ingen tjenestemann må for seg selv eller andre motta gave, provisjon, tjeneste eller annen ytelse som er egnet til, eller av giveren ment til å påvirke hans tjenestlige handlinger, ...».

Reklameartikler av ubetydelig verdi faller utenfor denne bestemmelsen. Deltakelse i middager eller andre tilstelninger fra forretningsforbindelse/mulig forretningsforbindelse som betales av vedkommende, kan ses som gaver i lovens forstand. Lovbestemmelsen tilsier at det skal utvises aktsomhet med å akseptere slike innbydelser.

Forbudet mot gaver gjelder også for statsansatte på tjenestereise eller oppdrag i utlandet. Dersom særskilte kulturelle forhold eller diplomatiske hensyn gjør at avslag kan virke fornærmende på gaver, og således skade den norske statstjenestens interesser, kan en gave eller annen ytelse som ville være uakseptabel i Norge, likevel i visse tilfelle mottas hvis den er i samsvar med lokalt akseptert skikk. Mottakelse av slike gaver eller ytelser må imidlertid overlates til den statsansattes arbeidsgiver ved hjemkost.

Penger, eller verdier som kan sidestilles med penger, som for eksempel lån, rabatter mv., må aldri mottas, uansett hva som måtte være skikk i vedkommende land.

1.8.15

Reiser

Tjenestemannsloven § 20 gjelder også reiser, hotellopphold og bevertning. Alle reise- og hotellutgifter i forbindelse med utførelsen av tjenesten skal betales av forsvarssektoren. Reisen og dens godkjennelse skal foregå som en ordinær tjenestereise og det er ikke anledning til at en forretningsforbindelse skal stå for betaling av reisen med tanke på senere refusjon fra forsvarssektoren.

Det er ikke tillatt å la forsvarssektorens forretningsforbindelser eller mulige forretningsforbindelser betale for reise, opphold, bevertning mv. Det er heller ikke tillatt å ta imot slike ytelser fra forsvarssektorens forretningsforbindelser, eller mulige forretningsforbindelser, for ledsager. Det skal allikevel være anledning til å motta en nøktern arbeidslunsj eller arbeidsmiddag betalt av forsvarssektorens forbindelse der situasjonen gjør dette naturlig (lengre møter mv.) iht. de etiske retningslinjer for næringslivskontakt med forsvarssektoren (se vedlegg C, del 26)
[http://intranett/tema/HEL/Documents/Etiske%20retningslinjer%20for%20n%C3%A6ringslivskont akt.pdf](http://intranett/tema/HEL/Documents/Etiske%20retningslinjer%20for%20n%C3%A6ringslivskont%20akt.pdf).

I forbindelse med sin tjenesteutøvelse vil statsansatte kunne bli invitert til måltider, forestillinger og reiser mv. BESPISNING, og i en viss utstrekning også underholdning, vil kunne være naturlig ledd i programmet ved for eksempel offisielle besøk i utlandet eller i Norge. Dersom besøk utenlands eller innenlands skjer som ledd i forhandlinger om kontrakter eller for å få demonstrert produkter og/eller tjenester, skal imidlertid som hovedregel alle reise- og oppholdsutgifter dekkes av den virksomhet som sender sine ansatte på tjenestereise.

1.8.16

Innsidehandel

Med hjemmel i lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel er innsidehandel forbudt, dvs. at det er forbudt å misbruke prissensitiv, ikke allmenn tilgjengelig selskapsinformasjon gjennom kjøp og/eller salg av verdipapir.

Ansatte som har kjennskap til slik informasjon om selskaper forsvarssektoren har forbindelse med, bør sterkt vurdere å avstå fra å eie aksjer i disse selskapene og må utvise stor forsiktighet ved kjøp av salg av aksjer.

1.8.17

Korrupsjon

Med hjemmel i straffeloven 22. mai 1902 nr. 10 § 276a, § 276b og § 276c er korrupsjon straffbart. Korrupsjon foreligger når ansatte i forsvarssektoren for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning sin stilling, verv eller oppdrag. Korrupsjon foreligger også når ansatte i forsvarssektoren gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning sin stilling, verv eller oppdrag. Straffen for korrupsjon er bøter eller fengsel inntil 3 år. Straffen for grov korrupsjon er fengsel inntil 10 år.

1.8.18

Deltagelse i markedsføring

Deltagelse av forsvarssektorens personell i markedsføring for spesielle produkter eller leverandører skal godkjennes av FD. FD kan etter søknad gi tillatelse til at relevant personell deltar i markedsføring av forsvars- og forsvarsrelaterte produkter iht. gjeldende næringspolitiske strategi for forsvarsanskaffelser, jf. pkt. 1.3.1. Personellet skal ikke under noen omstendigheter motta godtgjørelse for markedsføring. Reise og oppholdsutgifter skal dekkes av forsvarssektoren. Det vises for øvrig til pkt. 1.8.15 om adgang til å motta bevertning.

1.8.19

Forsvarssektoren som referanse

På anmodning fra leverandør kan forsvarssektoren og dets personell stå som referanse for et produkt, forutsatt at forsvarssektoren enten selv har anskaffet samme produkt fra samme leverandør eller har deltatt i utviklingen av produktet. Forsvarssektorens kontaktperson skal være en person som har den nødvendige kjennskap til produktet og forsvarssektorens erfaringer med dette. Slik referansevirksomhet skal være saklig og objektiv fra forsvarssektorens side, upåvirket av leverandørens oppfatninger av produktet, og skal godkjennes på relevant ledelsesnivå. Godtgjøring for å stille som referanse skal ikke mottas i noen form.

- 1.8.20 *Forhold til media*
 Henvendelser fra media skal henvises til enhetens ansvarlige person for pressekontakt. Har ikke enheten egen ansvarlig person for pressekontakt, skal forsvarssektorens sentrale organ for håndtering av pressen kontaktes før det gjøres utspill i media.
- 1.8.21 *Forbud mot å delta i konkurranse*
 Ansatte i forsvarssektoren kan ikke delta i konkurranse eller inngå kontrakt om anskaffelse med den administrasjon hvor han gjør tjeneste.
 Det samme gjelder firma som helt eller i overveiende grad eies av slik ansatt. Forsvarssektoren er å betrakte som en administrasjon i denne forbindelse.
 Ansatte i forsvarssektoren kan ikke opptre som konsulent eller som representant for leverandør overfor den administrasjon hvor vedkommende gjør tjeneste.
 Det henvises til forvaltningslovens habilitetsregler § 6 – § 10, jf. også punkt 1.8.3.
- 1.8.22 *Rapportering av uregelmessigheter*
 Ansatte i forsvarssektoren plikter å melde fra til nærmeste overordnede om alle forhold som kan innebære brudd på gjeldende regler og bestemmelser. I forhold som gjelder korrupsjon vil det være særlig viktig at det gis så nøyaktig og utfyllende informasjon som mulig om både giver og mottaker av den utilbørlige fordel. Personell som mener seg utsatt for korrupsjonsforsøk, utilbørlig press eller forsøk på dette, skal umiddelbart rapportere dette til nærmeste overordnede.
- 1.8.23 *Varsling om kritikkverdige forhold*
 Dersom rapportering til overordnede ikke fører frem, bør ansatte i forsvarssektoren varsle om kritikkverdige forhold iht. etatens retningslinjer for varsling eller offentlig kontroll- eller tilsynsmyndighet.
- 1.8.24 *Sanksjoner*
 En handling eller unnlattelse i tjenesten vil kunne bli bedømt som en tjenesteforsømmelse, og kan føre til tjenestelige reaksjoner. Handlinger eller unnlattelser i tjenesten kan også være så grove at de fører til påtale og straffereaksjoner.
 Brudd på rettsregler og etiske normer er å betrakte som brudd på en tjenesteplikt. Slike tjenestebrudd vil kunne medføre arbeidsrettslige/disiplinærrettslige konsekvenser. Ved alvorlige regelbrudd vil forsvarssektoren politianmelde forholdet. Brudd på tjenesteplikten vil også kunne få karrieremessige konsekvenser.
- 1.9 *Krav til leverandører**
 * Gjelder ikke LOA/FOA-anskaffelser.
- 1.9.1 *Generell leveringsevne*
 Ved valg av leverandør skal det vurderes om leverandøren vil være i stand til å innfri sine kontraktsforpliktelser, herunder vurdere leverandørens kompetanse, kapasitet og finansielle styrke. Vurderingen av leverandørens leveringsevne skal stå i forhold til de konsekvenser en mangelfull leveranse vil påføre forsvarssektoren. Det er vesentlig at det ikke stilles urealistiske krav som virker konkurransehennende, eller unødvendig ekskluderer nye eller mindre leverandører. Ref. del 12 Leverandøranalyse.
- 1.9.1.1 *Kompetanse*
 Ved vurdering av leverandørens kompetanse vil det være relevant å vurdere det tekniske personell leverandøren disponerer, kvalitetssikrings systemer, eventuelle sertifikater, erfaring fra tidligere leveranser, produksjonsfasiliteter osv.
- 1.9.1.2 *Kapasitet*
 Ved tidskrisiske leveranser bør leverandørens tilgjengelige kapasitet vurderes, herunder leverandørens totale kapasitet, hvor mye av leverandørens kapasitet som er bundet opp i andre oppdrag, mulighet til å sette ut arbeid til underleverandører osv.
- 1.9.1.3 *Finansiell styrke og sikkerhetsstillelse*
 Leverandøren skal ha en finansiell styrke som står i forhold til den økonomiske risiko som en avtale med forsvarssektoren medfører. Dersom anskaffelsesmyndigheten er i tvil om leverandørens finansielle stilling, kan anskaffelsesmyndigheten kreve at leverandøren stiller betryggende sikkerhet for oppfyllelse av avtalen. Sikkerhetsstillelse kan gis i form av garanti fra morselskap eller fra bank, forsikringsselskap, garantiselskap o.l.
 Behovet for sikkerhetsstillelse må vurderes ut fra de konsekvenser som forsvarssektoren blir påført dersom leverandøren får økonomiske problemer.
 Ved utstedelse av morselskapsgaranti, skal garantien stilles fra konsernspiss (høyeste juridisk enhet i konsern). Morselskapsgaranti skal ikke inneholde beløpsbegrensning eller tidsbegrensning. Morselskapet skal ved slike garantier treffe nødvendige tiltak slik at leveransen blir gjennomført i henhold til kontrakt.
 Garantier fra bank, forsikringsselskap, garantiselskap osv. skal stilles som selvskyldnerkausjon.
 Det kan avtales at internasjonale garantier skal komme under det Internasjonale Handelskammers regler for anbud, fullførelse og tilbakebetalingsgarantier.

1.9.2 *Organisasjonsform og andre bestemmelser*1.9.2.1 *Produsent, importør, grossist, eller detaljist*

Forsvarssektoren må i hvert enkelt tilfelle vurdere om det skal inngås avtale med produsent, grossist/importør, eller detaljist. Beslutningen vil i hovedsak være avhengig av anskaffelsens størrelse, og i hvilken grad varene som anskaffes skal tilvirkes spesielt etter forsvarssektorens spesifikasjoner. Når en kontrakt som er omfattet av LOA/FOA utlyses må forsvarssektoren likevel akseptere tilbud fra produsenter, grossister/importører og detaljister på like vilkår.

Det skal imidlertid ikke velges avtalepartnere som ikke har finansiell styrke til å håndtere garantikrav, erstatningskrav eller som ikke vil være i stand til å støtte materiellet i dets levetid. Det skal ikke inngås avtaler med agenter.

1.9.2.2 *Leverandørsammenslutninger*

Leverandørsammenslutninger som er etablert for å gjennomføre en leveranse med forsvarssektoren, skal kunne godtas som leverandør under forutsetning av at samarbeidet ikke er kommet i stand for å hindre konkurranse.

1.9.2.3 *Skatteattest*

Bestemmelsene om skatteattest jf. forskrift om offentlige anskaffelser (FOA § 3–3) gjelder tilsvarende. FOA § 12–3 om tilleggsfrist gjelder tilsvarende. Dersom skatteattest ikke er ankommet iht. disse bestemmelsene, skal tilbudet avvises, se pkt. 2.10.

1.9.2.4 *HMS egenerklæring*

Bestemmelsene om HMS egenerklæring jf. forskrift om offentlige anskaffelser (FOA § 3–4) gjelder tilsvarende. FOA § 12–3 om tilleggsfrist gjelder tilsvarende. Dersom egenerklæring ikke er ankommet iht. disse bestemmelsene, skal tilbudet avvises, se pkt. 2.10.

1.9.2.5 *Straffbare forhold*

Forsvarssektoren skal avvise leverandører som ved en rettskraftig dom er kjent skyldig i straffbare forhold som angår den yrkesmessige vandel, med mindre FD finner at allmenne hensyn gjør det nødvendig å inngå kontrakt med leverandøren. Likeledes kan forsvarssektoren avvise leverandører som i sitt yrke har gjort seg skyldig i alvorlige forsømmelser mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje, se pkt. 2.10.1, første og andre ledd.

1.10 *Industrielt samarbeid ved anskaffelser fra utlandet**

* Gjelder ikke ved LOA/FOA-anskaffelser.

Utover det som fremkommer i pkt. 1.10, har FD i medhold av dette regelverk gitt ytterligere bestemmelser for hvorledes industrielt samarbeid skal gjennomføres i «Bestemmelser for industrielt samarbeid ved forsvarsanskaffelser fra utlandet» (se vedlegg D og E, del 26).

1.10.1 *Overordnet ansvar*

FD har det overordnede ansvar for industrielt samarbeid i forbindelse med anskaffelser fra utlandet.

1.10.2 *Når kreves det industrisamarbeidsavtale*

Ved alle enkeltanskaffelser fra en utenlandsk leverandør med kontraktssum på eller over 50 millioner kroner eksklusive mva., heretter kalt terskelverdi, vil det i utgangspunktet bli krevd inngåelse av en industrisamarbeidsavtale. Hvor det vil bli inngått en hovedkontrakt med en utenlandsk leverandør, og hvor potensialet gjennom avtalens opsjoner/mulige tilleggskjøp samlet vil kunne overstige terskelverdien, skal det normalt inngås en betinget industrisamarbeidsavtale.

Ved anskaffelse fra industri i Norge, men hvor verdiskapningen i all hovedsak skjer hos utenlandske leverandører og denne del overstiger terskelverdien, kreves det normalt inngåelse av industrisamarbeidsavtale med utenlandsk leverandør.

I tillegg kan det ved inngått rammeavtale for industrisamarbeid med spesifikk utenlandsk leverandør bli avkrevd gjenkjøp for mindre beløp avhengig av beløpsgrense i den inngåtte rammeavtale. Leverandør som over en periode på fem år vil kunne oppnå flere leveranser til forsvarssektoren, som hver for seg er under terskelverdien, men samlet overstiger denne, skal inngå en betinget rammeavtale for industrisamarbeid. En slik betinget rammeavtale trer i kraft når samlet volum innenfor en slik rullerende periode overstiger terskelverdien.

FD skal så tidlig som mulig beslutte om det skal gjøres gjeldende unntak fra ovennevnte hovedregel. Unntak kan kun gis i særskilte tilfeller. Ved flernasjonalt materiellsamarbeid hvor industri deltar på tilfredsstillende måte, kan krav om inngåelse av industrisamarbeidsavtale frafalles.

FD har ansvaret for inngåelse og gjennomføring av industrisamarbeidsavtaler. Eventuelle føringer om dette vil senest bli gitt i Gjennomføringsoppdraget (GO). Forhandling og implementering av industrisamarbeidsavtalene kan skje med støtte fra underlagte etater.

1.10.3 *Saksgang ved gjenkjøp*

FD bør påbegynne drøftelser om industrisamarbeid med potensielle leverandører før foresørsel sendes ut.

Anskaffelsesmyndigheten skal inkludere følgende ordlyd i sin forespørsel til de aktuelle leverandører:

«INDUSTRIAL CO-OPERATION

The Royal Norwegian Ministry of Defence (MOD) has decided that an industrial co-operation (offset/compensation) is required, in accordance with the Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad. The bidder shall in his response to the Request for Proposal include a separate annex describing how he intends to fulfil the industrial commitment. The annex shall include descriptions of contracts/arrangements entered into or currently being negotiated with Norwegian industry. Please find Form 5007 «Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad» enclosed.»

Det skal stilles som krav at de aktuelle tilbydere skal ha inngått en tilfredsstillende industrisamarbeidsavtale før valg av leverandør og inngåelse av hovedkontrakt.

Når anskaffelsesmyndigheten mottar leverandørens forslag til et industrielt samarbeid, skal dette oversendes FD. FD skal ha avsluttet forhandlingene om industrisamarbeid innen anskaffelsesmyndigheten kan inngå kontrakt.

Dersom potensielle leverandører bringer opp industrirelaterte spørsmål i forbindelse med tilbudsforespørselen, skal de henvises til FD. Forhandling og implementering av industrisamarbeidsavtalene kan skje med støtte fra FLO og Forsvarets forskningsinstitutt.

1.10.4 *Konkurransemessige implikasjoner ved gjenkjøp*

Ved gjennomføring av industrisamarbeidsavtaler skal de konkurransemessige implikasjoner vurderes av FD. Pkt. 1.4.2 Konkurranse skal etterleves så langt det er mulig.

1.10.5 *Anskaffelsesmyndighetens anbefaling av leverandør*

Anskaffelsesmyndigheten skal ikke signere kontrakt med den aktuelle leverandør før FD har ferdigforhandlet avtaler om industrisamarbeid med leverandøren.

Kun i unntakstilfeller kan anskaffelsesmyndigheten søke FD om å signere kontrakt på et tidligere tidspunkt.

Selv om krav til kostnad og ytelse, sammen med leveringstid, vil være de sentrale kriterier ved vurderingen av tilbud, vil FD legge betydelig vekt på leverandørens forslag til industrisamarbeid i den totale evalueringen av tilbud ifm. valg av leverandør. Det vises til pkt. 1.3.

1.11 *Forskjellige bestemmelser*

1.11.1 *Språkkrav*

Forsvarssektoren skal utarbeide dokumenter på norsk eller engelsk, og kreve at tilbud med tilhørende dokumentasjon utarbeides på norsk eller engelsk.

1.11.2 *Sluttbrukersertifikat – «End User Certificate»*

Dersom en utenlandsk leverandør krever sluttbrukersertifikat – «End User Certificate» (EUC) skal vedkommende nasjons/leverandørs egne skjema nyttes for dette. Dersom leverandøren ikke stiller spesielle krav til utformingen skal forsvarssektorens standardpapir for EUC benyttes. Forsvarssektorens EUC-blanketter er fortløpende nummerert og utsteder skal føre kontroll med hvem som mottar sertifikatene.

1.11.3 *Forsikring*

Forsikring skal normalt ikke tegnes for forsvarssektorens regning. Denne bestemmelse tar sikte på særskilte forsikringer som bare gjelder vedkommende leveranse, og den gjelder således ikke underleveranser eller forsikringer som leverandøren tegner for sin virksomhet i alminnelighet. Kostnadene for disse forsikringer kan inngå i prisen.

Unntatt fra dette er bygging, ombygging, vedlikehold og reparasjon av større materielle enheter som f.eks. fartøyer og luftfartøyer og det er svært u hensiktsmessig å sonde forsikringsmessig mellom kjøpers og selgers risikoområde.

Avgjørelse om hvorvidt særskilt forsikring skal tegnes treffes av anskaffelsesmyndigheten.

Ved vurdering av om særskilt forsikring skal tegnes, skal det tas hensyn til leveransens totale kostnad, inkludert eventuell forsikring, holdt opp mot den økonomiske risiko Staten løper ved at forsvarssektoren eventuelt ikke tegner særskilt forsikring.

1.11.4 *Beredskapsklausul**

Som et aspekt knyttet til etablering av opplegg for sivil-militært samarbeid, samt for å ivareta behov for sivil støtte til Forsvaret i krisesituasjoner skal det ved behov tilstrebes å innarbeide en klausul i avtalen som gjør at leverandøren forplikter seg til leveranser også i krisesituasjoner hvor ikke beredskapslovgivning er trådt i kraft. Eventuelle slike krav vil fremgå av Gjennomføringsoppdraget (GO).

* Gjelder ikke LOA/FOA-anskaffelser.

1.11.5 *Håndtering av juridiske spørsmål*

Med juridiske spørsmål menes både generell juridisk rådgivning og behandling av enkeltsaker av juridisk karakter. Juridiske problemstillinger skal som utgangspunkt løses på det nivået i

organisasjonen hvor saken oppstår, forutsatt at det på dette nivået kan gis en forsvarlig juridisk behandling.

Ved mer kompliserte juridiske spørsmål skal det vurderes om det er behov for bistand fra Regjeringsadvokaten. Anmodning om bistand fra Regjeringsadvokaten skal fremsendes gjennom Forsvarsdepartementet. Det skal ikke inngås avtale om annen ekstern juridisk bistand utenom i samråd med Regjeringsadvokaten.

Stevninger skal oversendes Forsvarsdepartementet som rette adressat. Kun FD er bemyndiget til å kvittere for og ta i mot stevninger. Ved behov for å ta ut forliksklage eller eventuelt stevning skal saken fremsendes Forsvarsdepartementet for videre behandling.

Kommentar:

Før det søkes ekstern juridisk bistand, bør interne muligheter i FD og forsvarssektoren være utprøvd, herunder bør man ha foretatt en fornyet vurdering iht. ARF pkt. 1.11.6 (se under).

1.11.6

*Protest mot gjennomføring av anskaffelsesprosess**

1. Anskaffelsesmyndigheten skal gi skriftlig melding om valg av leverandør til de øvrige tilbydere iht. ARF pkt. 2.20.1. I den skriftlige meldingen angis en rimelig frist for de øvrige leverandører til å be om utdypende begrunnelse for hvorfor vedkommende ikke ble valgt.
2. Dersom leverandøren etter å ha mottatt utdypende begrunnelse ønsker å få overprøvd valg av tilbud ifm. anskaffelser som følger ARF, skal vedkommende rette sin henvendelse til anskaffelsesmyndigheten (oppdragsgiver). Henvendelsen får som hovedregel ingen oppsettende virkning.
3. Den saksbehandler som håndterte saken ifm. at beslutning om valg av leverandør ble truffet, kan ikke behandle saken videre når den er ønsket overprøvd iht. andre ledd. Saken må håndteres av en overordnet fagmyndighet og gis fornyet vurdering. Overordnet fagmyndighet tar endelig avgjørelse om når den fornyede behandling anses avsluttet. Avgjørelsen oversendes skriftlig til vedkommende uten ugrunnet opphold.

* Gjelder ikke LOA/FOA-anskaffelser.

Del 2. Gjennomføring av anskaffelser

2.1

Identifisering av behov

Anskaffelser skal starte med en behovsvurdering, og resultatet av denne vurderingen vil normalt være beskrevet i Gjennomføringsoppdraget (GO). Omfanget av behovsvurderingen vil avhenge av anskaffelsens størrelse og kompleksitet. For nyanskaffelser skal behovet uttrykkes i form av hvilken funksjon eller ytelse som man ønsker dekket, ikke i form av en spesifikk løsning på behovet. For drift/etterforsyning vil det ofte være nødvendig med en mer eksakt beskrivelse av behovet, som for eksempel ved kjøp av reservedeler.

2.2

Planlegging og kartlegging av anskaffelsesmuligheter

Planlegging og kartleggingsaktiviteter skal tilpasses anskaffelsens størrelse og kompleksitet, og omfanget av aktivitetene skal stå i forhold til innsparingspotensialet. Ved anskaffelser av nytt materiell/tjenester er det imidlertid vesentlig at det legges ned mye arbeid i denne fasen. For investeringsanskaffelser vil det ved det tidspunkt et anskaffelsesprosjekt er formelt godkjent, enten i form av et vedtak i Stortinget eller ved en beslutning i FD, vil FD gi et GO til Forsvarsstaben.

GO er å anse som et iverksettelsesbrev og vil bl.a. fastsette og/eller stadfeste valgt fremskaffelsesstrategi, beregnede levetidskostnader, krav om en eventuell opsjonstilnærming, prosjektets ytelsesmål, de økonomiske rammer, prosjektets fremdriftsplan, avsetning for usikkerhet, eventuelle føringer om gjenkjøp, samt fastsette om anskaffelsesmyndigheten skal innhente fullmakt fra FD før forsvarssektoren forpliktes. GO vil også inneholde eventuelle føringer for innhold i forespørselen.

2.2.1

Materiell allerede tilgjengelig i forsvarssektoren

Før innkjøp besluttes, skal anskaffelsesmyndigheten undersøke om angjeldende materiell allerede foreligger hos andre brukere i forsvarssektoren, og således kan skaffes internt.

Hensikten er at forsvarssektoren ikke skal anskaffe materiell som allerede er tilgjengelig i forsvarssektoren.

2.2.2

Kjøp/Leie

Før innkjøp besluttes skal det også vurderes om leie eller leasing er mer fordelaktig for forsvarssektoren. (Jf. pkt. 1.6 Leie, leasing og byttemhandel.) Kjøpe/leie vurderinger kan gjøres løpende i anskaffelsesprosessen, men ved behov for endringer i forhold til GO, skal spørsmålet tas opp med FD for godkjenning.

2.2.3

Obligatoriske rammeavtaler

For en del materielltyper er det inngått rammeavtaler som brukere i forsvarssektoren av FD eller respektiv etatsjef er forpliktet til å benytte. Dersom det ikke er mulig å benytte disse rammeavtalene, skal tillatelse til å fravike avtalene innhentes fra respektiv etatsjef eller FD før anskaffelsen gjennomføres.

2.2.4 *Kartlegging av forsyningskilder*

Før anskaffelsen starter, skal det kartlegges hvilke alternative forsyningskilder som foreligger. I tillegg til å gjennomføre markedsundersøkelser (jf. pkt. 1.4.1) bør alternative forsyningskilder vurderes. Dette kan f.eks. være anskaffelser gjennom NATO-avtaler (jf. pkt. 1.5.1 c) eller andre etater innenfor statsforvaltningen. Resultatet av vurderingen vil normalt fremgå av GO.

2.2.5 *Nasjonalt eller internasjonalt innkjøpssamarbeid*

I hvert enkelt tilfelle skal det vurderes om forholdene ligger til rette for innkjøpssamarbeid nasjonalt, bilateralt eller multilateralt, jf. pkt. 1.4.3. Resultatet av vurderingen skal normalt fremgå av anskaffelsesprotokoll (jf. pkt. 1.4.3) og GO.

2.2.6 *Innhenting av budsjettpriser*

Dersom det er behov for å innhente budsjettpriser, leveringstider og produksjonskapasiteter for planleggingsformål skal henvendelsene avsluttes med følgende merknad:

«Forsvarssektoren har ikke til hensikt å foreta innkjøp på grunnlag av denne henvendelsen eller å betale for gitte opplysninger».

2.3 *Valg av kontraksstrategi og anskaffelsesprosedyre*

Det skal lages en plan for den videre anskaffelsen, herunder valg av regelverk og valg av anskaffelsesprosedyre hvis dette ikke er angitt i GO (ref. del 3 Kontraksstrategi).

Dersom anskaffelsen faller inn under FOA, skal forskriftens prosedyrer følges videre i prosessen. Der ARF har utfyllende bestemmelser til forskriften, skal ARF følges. ARF-regler som avviker eller dublerer FOA er merket med *.

2.4 *Utarbeide forespørsel/konkurransegrunnlag*

Se del 16 Forespørsel/konkurransegrunnlag.

2.5 *Kunngjøring/Valg av tilbydere*2.5.1 *Kunngjøring*2.5.1.1 *Hovedregel*

Hovedregelen er at alle anskaffelser som faller inn under ARF skal kunngjøres offentlig i DOFFIN.

2.5.1.2 *Unntak fra kunngjøringsplikten**

Unntak fra kunngjøringsplikten er følgende:

- a) Dokumenter eller materiell gradert etter sikkerhetsloven eller beskyttelsesinstruksen.

En forespørsel skal ikke kunngjøres hvis det i kunngjøringen må gis opplysninger om eller henvisning til dokumenter eller materiell gradert etter sikkerhetsloven eller beskyttelsesinstruksen.

- b) Høyere myndighets godkjenning.

En forespørsel skal ikke kunngjøres når Forsvarsdepartementet bestemmer det, men sendes direkte til utpekte, mulige leverandører.

- c) Tidligere kunngjort.

En forespørsel trenger ikke kunngjøres når tidligere kunngjøring ikke har resultert i interesse fra tilstrekkelig antall kvalifiserte leverandører.

Det siktes her til tidligere kunngjøring av den konkrete anskaffelsen, eller kunngjøringer som er gjort for tilsvarende anskaffelser i en kort periode (under 12 måneder) før den konkrete anskaffelsen.

- d) Anskaffelser iht. pkt. 1.5.1 bokstav b skal ikke kunngjøres.

- e) Særlige grunner.

Når det på grunn av særlige forhold som ikke skyldes anskaffelsesmyndigheten og som anskaffelsesmyndigheten ikke kunne forutse, er umulig å gjennomføre kunngjøring på grunn av korte tidsfrister.

Når offentlig kunngjøring ikke er benyttet, skal grunnen til dette føres i anskaffelsesprotokollen.

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

2.5.1.3 *Kunngjøringens innhold**

Kunngjøringen skal minimum inneholde:

- a) Navn og adresse til anskaffelsesmyndigheten
 b) En beskrivelse av det som skal leveres/ytes
 c) Sted og tid (dag og klokkeslett) for innlevering av tilbud
 d) Hvor tilhørende dokumenter, beskrivelser, prøver, modeller, planer mv. ligger til gjennomsyn, samt om disse kan utleveres
 e) Eventuelt krav til depositum.

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

2.5.2 *Prekvalifisering**

- a) Anskaffelsesmyndigheten kan foreta en utvelgelse av leverandører som skal få tilsendt forespørsel.

- b) Ved utvelgelse skal leverandøren behandles likt og utvelgelsesprosessen skal dokumenteres og begrunnes.
 - c) Ved utvelgelse skal det kun legges vekt på leverandørens evne til å levere i henhold til forsvarssektorens krav.
 - d) Dersom anskaffelsesmyndigheten ønsker å foreta en begrensning i antall kvalifiserte tilbydere som skal få konkurrere, skal dette fremmes Forsvarsdepartementet for godkjenning.
 - e) Anskaffelsesmyndigheten skal snarest mulig gi skriftlig melding til leverandørene som ikke blir prekvalifisert med en kort begrunnelse.
- * Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

2.6 *Utsendelse av forespørsel/konkurransegrunnlag*

2.6.1 *Generelt*

Hvis forespørselen er kunngjort, skal alle dokumenter, herunder eventuelle modeller og prøver som skal benyttes ved utarbeidelse av tilbudet, gjøres tilgjengelig for leverandørene.

2.6.2 *Elektronisk utsendelse*

- a) I stedet for å sende ut dokumentene i papirversjon, kan anskaffelsesmyndigheten oversende dokumentene elektronisk eller legge de ut på forsvarssektorens internettsider for nedlasting av tilbyderne. Dette gjelder ikke sikkerhetsgraderte dokumenter.
- b) Anskaffelsesmyndigheten skal oversende tilbyderne dokumentene i papirversjon dersom tilbyderne ber om det.
- c) Dersom dokumentene legges på forsvarssektorens internettsider for nedlasting, skal anskaffelsesmyndigheten ha en rutine for å ettersende eventuelle endringer og tillegg til tilbydere som allerede har lastet ned dokumentene.

2.6.3 *Depositum*

Det kan kreves depositum for forespørselsdokumentene som skal innbetales før dokumentene utleveres.

2.7 *Kommunikasjon med tilbydere*

2.7.1 *Generelt*

- a) Tilbydere skal gis samme informasjon i forbindelse med en anskaffelse. Opplysninger som anskaffelsesmyndigheten gir på forespørsel fra en av tilbyderne, skal således meddeles alle tilbyderne umiddelbart.
 - b) Kommunikasjon med tilbydere skal være skriftlig og sporbar. Der kommunikasjon skjer ved bruk av E-post, skal forsvarssektorens retningslinjer for slik kommunikasjon følges.
 - c) Dersom tilbydere bringer opp spørsmål eller forhold som vedrører industrielt samarbeid iht. kap. 1.10 eller er av annen næringspolitisk art, skal de henvises til Forsvarsdepartementet.*
- * Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

2.7.2 *Tilbyderkonferanse**

Anskaffelsesmyndigheten kan avholde tilbyderkonferanser i forbindelse med anskaffelser.

- a) Tilbyderkonferanse skal holdes etter utsendelsen av forespørselen og før tilbudene er ferdig utarbeidet. Dette for at tilbyderne skal ha tid til å sette seg inn i forespørselen før tilbyderkonferansen, og for at de skal få anledning til å gjøre bruk av de gitte opplysninger.
 - b) Tilbyderne kan få anledning til å stille spørsmål eller undersøke modeller/prototyper av det materiell som skal anskaffes.
 - c) Informasjon om eventuelle tilbyderkonferanser skal så langt det er mulig være fastsatt i forespørselen. Det kan imidlertid kalles inn til tilbyderkonferanser på et senere tidspunkt forutsatt at alle potensielle tilbydere blir varslet i rimelig tid, og gis samme reelle mulighet til å delta.
 - d) Anskaffelsesmyndigheten kan kreve at spørsmål fra tilbyderne skal foreligge skriftlig i tilstrekkelig tid før konferansen, slik at anskaffelsesmyndigheten kan vurdere disse.
 - e) Spørsmål og svar fra konferansen skal uten ugrunnet opphold sendes skriftlig til alle tilbyderne etter konferansen.
- * Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

Spørsmål og svar fra tilbyderkonferanser kan legges ut på forsvarssektorens internettsider for nedlasting. Dersom dette gjøres, må den enkelte tilbyder varsles når spørsmål og svar er lagt ut for nedlasting.

2.7.3 *Rettelser til forespørsel/konkurransegrunnlag**

- a) Anskaffelsesmyndigheten kan foreta endringer til forespørselen/konkurransegrunnlag som ikke er vesentlige innen tilbudsfristens utløp.

Med vesentlige endringer menes i denne sammenheng endringer som hadde resultert i at andre tilbydere hadde levert tilbudet dersom endringene var kjent på et tidligere tidspunkt, eller andre tilbydere hadde blitt prekvalifisert dersom endringene var kjent på tidspunktet da prekvalifiseringen ble gjennomført.
- b) Rettelser, supplerer eller endringer skal umiddelbart sendes samtlige som har mottatt forespørselen.

- c) Dersom rettelser, suppleringer eller endringer kommer så sent at det er vanskelig for leverandørene å ta hensyn til det i tilbudet, skal det fastsettes en forholdsmessig forlengelse av tilbudsfristen. Samtlige tilbydere skal snarest varsles om forlengelsen.

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

2.8

*Mottak og oppbevaring**

- a) Tilbud skal påføres dato for mottakelse etter hvert som de kommer inn. På oppfordring skal anskaffelsesmyndigheten skriftlig bekrefte når tilbudet er mottatt.
- b) Tilbudet skal oppbevares uåpnet fram til tilbudsåpning.
- c) Tilbydere kan tilbakekalle eller endre sine tilbud innen tilbudsfristens utløp. Tilbakekalling skal skje skriftlig. Endringer av tilbudet er å betrakte som nytt tilbud og det skal innleveres og oppbevares på samme måte.

Opplysninger om mottatte tilbud skal bare gjøres kjent for det av forsvarssektorens personell som har bruk for slike opplysninger i sin tjeneste.

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

2.9

*Tilbudsåpning**

- a) Åpning av tilbudene skal foretas av minst to representanter fra anskaffelsesmyndigheten.
- b) Tilbudene skal åpnes på det sted og til den tid som er angitt i forespørselen dersom forespørselen har gitt opplysninger om dette.

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

2.10

*Avvisning av tilbud**

Anskaffelsesmyndigheten skal snarest mulig ta stilling til spørsmålet om avvisning. Tilbyderen skal gis skriftlig melding snarest etter at avgjørelsen er tatt, med en kort begrunnelse.

2.10.1

Avvisning på grunn av forhold ved leverandøren

- (1) Oppdragsgiver skal avvise leverandører som:
- ikke oppfyller krav som er satt til leverandørenes deltakelse i konkurransen
 - har unnlatt å levere skatteattester og egenerklæring om HMS som er krevd iht. del 1, pkt. 1.9 om krav til leverandører
 - oppdragsgiver kjenner til er rettskraftig dømt for deltakelse i en kriminell organisasjon eller for korrupsjon, bedrageri eller hvitvasking av penger, og hvor ikke allmenne hensyn gjør det nødvendig å inngå kontrakt med leverandøren, eller
 - har blitt benyttet under utarbeidelsen av spesifikasjoner i strid med forbud mot bruk av rådgivere ved utarbeidelse av spesifikasjoner, se pkt. 1.8.5 og pkt. 6.3.3.
- (2) Oppdragsgiver kan avvise leverandører som:
- er konkurs, under gjeldsforhandling eller avvikling, har innstilt sin virksomhet eller befinner seg i en tilsvarende prosess med hjemmel i nasjonale lover og forskrifter,
 - er begjært konkurs, har begjært åpning av gjeldsforhandling eller tvangsoppløsning eller annen lignende prosess med hjemmel i nasjonale lover og forskrifter,
 - ved en rettskraftig dom er kjent skyldig i straffbare forhold som angår den yrkesmessige vandel,
 - i sitt yrke har gjort seg skyldig i alvorlige forsømmelser mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje,
 - ikke har oppfylt sine forpliktelser vedrørende innbetaling av trygdeavgifter i samsvar med lovbestemmelser i den stat hvor han er etablert, eller i Norge,
 - ikke har oppfylt sine forpliktelser vedrørende innbetaling av skatter og avgifter i samsvar med lovbestemmelser i den stat hvor han er etablert, eller i Norge, eller
 - har gitt grovt misvisende eller feilaktige opplysninger eller unnlatt å gi opplysninger i henhold til det som kreves etter denne paragraf eller krav til leverandøren, se del 1, pkt. 1.8.7.
- (3) Når oppdragsgiver krever bevis for at leverandøren ikke omfattes av første og annet ledd, skal utdrag fra strafferegister eller konkursregister godtas som tilstrekkelig bevis for første ledd bokstav c og annet ledd bokstav a, b eller c. I mangel av slikt utdrag skal et tilsvarende dokument som viser at kravene er tilfredsstilt, utstedt av en retts- eller forvaltningsmyndighet i leverandørens hjemstat eller oppholdsstat, aksepteres. For annet ledd bokstav e og f skal det anses tilstrekkelig med attest utstedt av vedkommende myndighet i leverandørens hjemstat. Når leverandørens hjemstat ikke utsteder slike dokumenter eller attester, kan de erstattes av en erklæring avgitt under ed eller forsikring av den aktuelle personen overfor en retts- eller forvaltningsmyndighet, en notarius publicus eller en annen kompetent myndighet i hjemstaten eller nåværende oppholdsstat.

2.10.2

Avvisning på grunn av forhold ved tilbudet

- (1) Et tilbud skal avvises når:
- det ikke er levert innen den fastsatte tilbudsfristen,
 - det ikke er avgitt skriftlig i lukket og merket forsendelse, eller avgitt på godkjent elektronisk format i henhold til forespørselen,

- c. det inneholder vesentlige forbehold mot kontraktsvilkårene, eller
- d. det inneholder vesentlige avvik fra kravspesifikasjonene i kunngjøringen eller konkurransegrunnlaget.

(2) Et tilbud kan avvises når:

- a. Tilbudet inneholder avvik, forbehold, feil, ufullstendigheter, uklarheter eller lignende som ikke må anses ubetydelige,
- b. det på grunn av avvik, forbehold, feil, ufullstendigheter, uklarheter eller lignende kan medføre tvil om hvordan tilbudet skal bedømmes i forhold til de øvrige tilbudene,
- c. tilbudet virker unormalt lavt i forhold til ytelsen, eller
- d. tilbudet ikke er signert, eller på grunn av andre forbehold ikke kan anses bindende.

Anskaffelsesmyndigheten må dokumentere de forhold som ligger til grunn for avvisning.

* Gjelder ikke LOA/FOA-anskaffelser.

2.11

*Avvisning av unormalt lave tilbud**

Før et tilbud avvises fordi det virker unormalt, skal anskaffelsesmyndigheten skriftlig forlange relevante opplysninger om de enkelte delene av tilbudet og etterprøve disse på grunnlag av de forklaringer som blir gitt.

Anskaffelsesmyndigheten kan ta hensyn til forklaringer som er berettiget ut i fra objektive grunner, herunder besparelser ved fremstillingsmåten, tekniske løsninger, usedvanlig gunstige vilkår for leveransen eller varens nyskapende karakter.

* Gjelder ikke LOA/FOA-anskaffelser.

2.12

*Industrielt samarbeid**

Når det er stilt krav til industrielt samarbeid i tråd med del 1, pkt. 1.10, skal anskaffelsesmyndigheten oversende leverandørens forslag til industrielt samarbeid til Forsvarsdepartementet omgående etter tilbudsåpning, jf. pkt.1.3.

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

2.13

*Feil i tilbud**

Dersom det oppdages feil i tilbud, skal disse skriftlig avklares med leverandøren.

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

2.14

*Forlengelse av vedståelsesfrist**

Hvis anskaffelsesmyndigheten ikke er i stand til å tildele kontrakt innen vedståelsesfristens utløp, skal tilbyderne forespørres om å forlenge vedståelsesfristen. Begrunnelse for forlengelsen skal registreres i anskaffelsesprotokollen.

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

2.15

Evaluering og forhandlinger

2.15.1

*Generelt**

Anskaffelsesmyndigheten skal ved evalueringer og forhandlinger identifisere og velge den leverandør som gir det tilbud som anses mest fordelaktig for Staten.

Dersom anskaffelsesmyndigheten mener det bør legges vekt på andre forhold (næringspolitiske), skal det fremlegges for Forsvarsdepartementet til avgjørelse tidligst mulig.

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

2.15.2

*Evalueringskriterier**

Anskaffelsesmyndigheten skal bare legge til grunn de evalueringskriterier som er spesifisert i forespørselen/konkurransegrunnlaget.

Kommentar:

Ved evaluering av tilbudet kan kvalifikasjonskriteriene tillegges vekt også i forbindelse med tildeling. Dette til forskjell fra FOA § 13–2 og § 22–2.

Dersom det viser seg at forhold som er av vesentlig art for forsvarssektoren ikke er tatt med som evalueringskriterier, skal saken fremmes for Forsvarsdepartementet, som vil gi retningslinjer for videre saksbehandling. Alternativt kanselleres anskaffelsesprosessen, og man starter eventuelt på nytt.

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

2.15.3

*Evaluering av eneleverandører**

Ved kjøp fra eneleverandør skal anskaffelsesmyndigheten gjøre en evaluering av pris og de andre vilkår som er tilbudt basert på sammenlignbare data og/eller gjennomføre en kostnadsanalyse. (Se del 11 Kostnadskontroll pkt. 11.2.1.)

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

De data mv. som sammenlignes må være faktisk sammenlignbare, herunder katalog-, liste- eller markedspriser for handelsvarer som selges i større kvanta på det åpne marked, eller tidligere avtalte priser hvor det tas hensyn til faktorer som vareslag, kvalitet, ytelse, leveringsbetingelser, kvanta mv.

2.15.4

*Forhandlinger**

Anskaffelsesmyndigheten kan føre forhandlinger om endringer eller supplering av tilbudene.

- a) Forhandlingene kan gjelde alle sider ved tilbudene, så som forretningsmessige vilkår, pris og tekniske spesifikasjoner.

- b) Anskaffelsesmyndigheten bør begrense forhandlingene til de tilbydere som har en reell mulighet til å få tildelt kontrakten.
- c) De tilbydere som det innledes forhandlinger med skal gis like vilkår og opplysninger.
- d) Anskaffelsesmyndigheten har under forhandlingene ikke anledning til å gi tilbyderne opplysninger om innholdet i de øvrige tilbudene.

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

2.16

Avtaleinngåelse

2.16.1

Formalisering av avtaler – bestilling, kontrakt, elektronisk forpliktelse

Forsvarssektoren kan inngå en avtale med en leverandør på følgende måter:

- a) Utsendelse av bestilling i henhold til blankett 5103, eller på anskaffelsesmyndighetens eget format som minimum inneholder de samme opplysninger.
- b) Utarbeidelse av en kontrakt som signeres av begge parter (blankett 5101). Kontrakt benyttes normalt når avtalevilkårene er omfangsrike og avviker vesentlig fra de trykte blanketter.
- c) Ved hjelp av elektronisk virkemiddel som er godkjent av forsvarssektoren for bruk til å inngå avtaler, og som aksepteres av leverandøren som en forpliktende avtale. For denne formen for avtaler forutsettes det at det allerede er inngått en rammeavtale med leverandøren på forhånd som regulerer hvordan forpliktelser skal inngås.
- d) Utarbeidelse av Endringsavtaler (se pkt. 2.22.2) eller Endringsordre (se pkt. 2.22.4) til tidligere inngåtte avtaler.

Forsvarssektoren skal normalt utarbeide avtaledokumenter selv.

2.16.2

Foreløpig avtale og intensjonsavtaler

2.16.2.1

Foreløpig avtale

- a) Foreløpig avtale kan inngås når det er i forsvarssektorens interesse at leverandøren får et bindende tilsagn slik at han kan påbegynne leveransen uten å vente på at alle detaljer i en endelig kontrakt er avtalt. En foreløpig avtale kan inneholde begrensninger i hvilke aktiviteter leverandøren kan påbegynne som for eksempel:
 - påbegynne planleggingsaktiviteter,
 - påbegynne konstruksjonsaktiviteter,
 - bestille komponenter med lang leveringstid (Long lead items).
- b) En foreløpig avtale skal inneholde flest mulig av de vilkår som skal gjøres gjeldende i den endelige kontrakt, herunder vilkår som forsvarssektoren normalt krever i en endelig avtale.
- c) En foreløpig avtale skal inneholde frist for inngåelse av endelig avtale. Denne fristen skal være senest 6 måneder etter inngåelse av foreløpig avtale, eller senest innen 40 % av den totale leveranse er fullført, avhengig av hvilke av disse forhold som inntreffer først.
- d) En foreløpig avtale skal angi den endelige totalpris hvis mulig, men skal bare forplikte forsvarssektoren økonomisk innen rammen av disponible bevilgninger og bare for den del av leveransen som ventes utført før endelig avtale er inngått (betinget kostnadstak).
- e) En foreløpig avtale må godkjennes av Forsvarsdepartementet dersom den endelige avtale skal godkjennes, eller dersom den foreløpige avtale har en totalforpliktelse som overstiger de fastsatte grenseverdier iht. del 25, punkt 25.2.1.

Bruk av foreløpig avtale skal begrenses mest mulig.

2.16.2.2

*Intensjonsavtale**

I en del tilfeller vil leverandøren kunne ha et behov for at det uttrykkes en seriøs, men ikke bindende intensjon fra forsvarssektoren om å inngå en avtale. Forsvarssektoren har anledning til å inngå intensjonsavtaler. Disse skal kun benyttes når det er stor sannsynlighet for at forsvarssektoren vil inngå en avtale med leverandøren. Intensjonsavtaler skal presisere at dokumentet ikke er bindende for forsvarssektoren, og at kostnader og forpliktelser som leverandøren pådrar seg ikke dekkes av forsvarssektoren.

Begrunnelsen for bruk av intensjonsavtaler skal nedtegnes i anskaffelsesprotokollen.

Dersom leverandøren blir tildelt kontrakt, og det blir foretatt kostnadsanalyse eller kostnadsprøving, kan leverandøren få dekket relevante kostnader som leverandøren har hatt i perioden fra han mottar Intensjonsavtale (Letter of Intent) til kontraktstildeling. Dette må i så fall reguleres i den endelige avtalen.

* Gjelder ikke LOA/FOA-anskaffelser.

2.16.3

Avtalens form og innhold

2.16.3.1

Partenes forpliktelser og rettigheter

- a) Avtalen skal regulere partenes forpliktelser og rettigheter i forbindelse med en leveranse, og skal reflektere det som partene har blitt enige om gjennom anskaffelsesprosessen (forespørsel, tilbud og avklaringer/forhandlinger).
- b) Avtalen skal inneholde samtlige vilkår som gjelder for leveransen.
- c) Avtalen skal inneholde forsvarssektorens maksimale økonomiske forpliktelse, eventuelt som et betinget kostnadstak.

- d) Det skal ikke tas med vilkår/krav i bestilling/kontrakt som ikke er akseptert av leverandøren. Vilkår/krav skal enten være presentert og akseptert av leverandøren gjennom forespørsel, eller gjennom påfølgende avklaringer/forhandlinger.
- e) Eventuelle standarder som det vises til skal vedlegges i den grad det er mulig. Er avtalen basert på standard ferdigtrykte avtalevilkår (jf. blankett 5002) skal disse alltid vedlegges.
- f) Er avtalen basert på en rammeavtale skal det henvises til denne. Eventuelle avvik fra rammeavtalens bestemmelser skal klart framgå av avtalen.

2.16.3.2

Språkbruk

Avtalen skal være klar, entydig og lett forståelig for alle som har behov for å forstå den. Den skal også kunne forstås av de som ikke har deltatt i anskaffelsesprosessen.

2.16.3.3

Identifisering/nummerering

Alle inngåtte kontrakter/bestillinger skal identifiseres med et unikt nummer. For kontrakter skal det fremgå hvor mange originaleksemplarer (normalt ett til hver av partene) som er undertegnet og hvorledes disse er fordelt.

2.16.3.4

Dokumentrang

Dersom avtalen består av flere dokumenter skal det etableres en dokumentrang som fastslår hvilket dokument som gjelder dersom dokumentene strider mot hverandre.

Standardrangering av dokumenter i en avtale er:

- a) spesielle kontraktsvilkår
- b) alminnelige kontraktsvilkår
- c) tekniske spesifikasjoner og kravformuleringer
- d) tegninger (hvis relevant).

2.17

Forsvarsdepartementets godkjenning

En del saker krever Forsvarsdepartementets godkjenning før forsvarssektoren forpliktes (se del 25, pkt. 25.2.1).

2.18

Meddelelse om hvem som skal tildeles kontrakt

Ved anskaffelser som gjennomføres i henhold til FOA skal tilbyderne meddeles samtidig om hvem som skal tildeles kontrakt i rimelig tid før tildeling.

Kommentar:

Det er ikke krav til den type meddelelse for anskaffelser som er unntatt fra FOA, jf. LOA § 3.

2.19

Undertegning av avtaler

Kontrakter/bestillinger skal signeres av representant fra anskaffelsesmyndigheten med fullmakt til å inngå avtalen, og oversendes leverandøren som signerer og returnerer en ordrebekreftelse.

Kontrakter utferdiges i minimum 2 eksemplarer som signeres av representant fra anskaffelsesmyndigheten med fullmakt til å inngå avtalen. Kontraktene oversendes leverandøren som kontrasignerer eksemplarene og returnere anskaffelsesmyndighetens eksemplar(er).

2.20

*Melding om valg av leverandør**

Den valgte leverandør underrettes snarest og senest innen utløpet av vedståelsesfristen. De øvrige tilbydere skal gis skriftlig melding om at de ikke er valgt. Anskaffelsesmyndigheten skal overfor enhver tilbyder som ber om det, opplyse om begrunnelsen for hvorfor tilbyderen ikke ble valgt.

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

Ved anskaffelser som gjennomføres i henhold til FOA skal konkurranseresultater kunngjøres iht. bestemmelsene i forskriften.

2.21

Returnering av tilbud/prøver

Prøver som ikke er forbrukt eller ødelagt under utprøving skal returneres tilbyderen på anmodning, og for tilbyders regning dersom annet ikke er fastsatt i forespørselen.

2.22

Endringer

2.22.1

Generelt

Rutiner for endringer skal avtales med leverandøren. Rutinene for endringer inneholder tre elementer:

- a) Rutiner for å inngå en gjensidig avtale av endringer gjennom en «Endringsavtale» i form av blankett 5106.
- b) Rutiner for hvordan leverandøren fremmer forslag til endringer av avtalen gjennom en «Søknad om endring» i form av blankett 5109.
- c) Rutiner til å gi ensidige pålegg om endringer fra forsvarssektoren gjennom en «Endringsordre» ved utstedelse av blankett 5107. Retten til å utstede Endringsordre kan utelates ved enkelte anskaffelser hvor behovet for å utstede Endringsordre ikke anses for å være relevant.

I tillegg til å benytte blankettene kan anskaffelsesmyndigheten benytte ekvivalent elektronisk virkemiddel godkjent for bruk i forsvarssektoren til å foreta endringer. Før metoden benyttes, må leverandøren akseptere at den kan benyttes til å endre avtalen med bindende virkning.

For anskaffelser etter LOA/FOA er det i utgangspunktet ikke mulig å gjøre vesentlige endringer i forhold til det opprinnelige konkurransegrunnlag. Med hensyn til hva som skal anses som vesentlige endringer må det foretas en konkret vurdering. Det vil således bare være mulig å foreta endringer som ikke er vesentlige, eller endringer som er forutsatt og beskrevet i det opprinnelige konkurransegrunnlaget. I det omfang det er mulig å foreta endringer i kontrakten for anskaffelser etter LOA/FOA, skal endringsrutinene som er beskrevet i dette avsnittet følges.

2.22.2

Endringsavtale

En endringsavtale er en gjensidig avtale med motparten om å endre avtalevilkårene. Dette er den foretrukne form for å endre inngåtte avtaler. Endringsavtalen forutsetter at det foreligger enighet om endringen på forhånd, og at forhold som omfang, leveringstid, pris/kompensasjonsformat, og administrative forhold er avklart. Endringsavtalen utstedes på blankett 5106, og er gyldig når begge parter har signert.

2.22.3

Søknad om endring

Leverandøren kan foreslå endringer til den inngåtte avtalen. For eksempel endringer i tegninger, konstruksjoner eller spesifikasjoner dersom slike endringer antas å innebære fordeler med hensyn til fremstillingsmetoder, produksjonstid og/eller kostnader. Leverandøren skal fremme slike søknader på blankett 5109 – «Søknad om endring». Hvis søknaden aksepteres av anskaffelsesmyndigheten, skal dette formaliseres ved utstedelse av en endringsavtale.

2.22.4

Endringsordre

En endringsordre er et skriftlig pålegg som forsvarssektoren med hjemmel i avtalevilkårene gir leverandøren om endringer i leveringsomfanget for ett eller flere av følgende punkter:

- a) Tegninger, konstruksjoner eller spesifikasjoner når leveransen produseres spesielt for forsvarssektoren.
- b) Forsendelses- og/eller emballeringsmåte herunder preserveringsmetoder.
- c) Sted for levering.

Dersom leverandøren mener at endringen skal medføre justering av pris, betinget kostnadstak, leveringstid, eller andre avtalebetingelser, skal leverandøren meddele dette til forsvarssektoren innen 14 dager etter at han har mottatt endringsordren. Et slikt krav om justering av pris, leveringstid osv. fritar ikke leverandøren fra å gjennomføre avtalen i den endrede form.

Når partene er enige om eventuelle endringer av pris, betinget kostnadstak, leveringstid osv. som følger av en endringsordre skal dette formaliseres i en endringsavtale.

Endringsordre skal normalt benyttes når det ikke er tid eller av andre grunner ikke er mulig å utstede en endringsavtale.

2.23

Leveranseoppfølging

Anskaffelsesmyndigheten er ansvarlig for nødvendig oppfølging av leverandøren etter avtaleinngåelse. Aktivitetene skal tilpasses eventuelle konsekvenser en forsinket eller mangelfull leveranse vil påføre forsvarssektoren, og skal fokusere på forhold som påvirker leveringstid, ytelse, og kostnader. Blant annet kan følgende tiltak benyttes:

2.23.1

Oppstartsmøte

Oppstartsmøte holdes etter at avtalen er inngått. Leverandøren bør få tilstrekkelig tid til å lese i gjennom avtalen og forberede sin organisasjon på innholdet. Videre bør leverandøren ha returnert ordrebekreftelsen før møtet avholdes.

Hensikten med denne type møte er:

- a) Å verifisere at de personer som faktisk skal gjennomføre leveransen har lest og forstått avtalens innhold.
- b) Gjennomgang av leverandørens planer for leveransen.
- c) Etablere personlig kontakt mellom partene.

2.23.2

Rapportering

Det kan avtales at leverandøren skal fremsende skriftlige rapportering om status og fremdrift av prosjektet. Rapportering og måling av fremdrift må gjøres i forhold til en avtalt plan for gjennomføring av prosjektet. Rapportering bør gjøres regelmessig.

Kommentar:

I tillegg til å fastslå status, sørger framdriftsrapportering for at leverandøren og forsvarssektoren regelmessig må fokusere på planen og identifisere hva som skal gjøres i den kommende perioden for at prosjektet skal kunne gjennomføres som planlagt. En rapportering bør minimum inneholde:

Oversikt over hva som er utført i siste rapporteringsperiode.

Oversikt over hovedaktiviteter som skal utføres i neste rapporteringsperiode.

Spesielle problemer som kan forsinke prosjektet.

Oversikt over hvilke svar/aksjoner som forsvarssektoren må gi/utføre for at prosjektet skal følge planen.

- 2.23.3 *Bedriftsbesøk*
Bedriftsbesøk kan gjennomføres hos leverandører og underleverandører for å verifisere at leverandøren følger planer, prosedyrer osv.
Egne innsynsklausuler i kontrakten skal sikre nødvendig tilgang hos leverandører/underleverandører, ref. del 23 Innsyn.
- 2.24 *Sluttoppgjør*
- 2.24.1 *Hovedregel*
Hovedregelen er at forsvarssektoren foretar oppgjør når leverandøren har oppfylt de forpliktelser han har påtatt seg. De elementer som er involvert i selve oppgjørsfasen er således normalt:
a) Å bringe på det rene om avtalens vilkår er oppfylt
b) Inngåelse av sluttavtale
c) Selve oppgjøret.
- 2.24.2 *Leverandørens oppfyllelse av kontrakten*
Det må her nøye vurderes at alle forpliktelser er oppfylt fra leverandørens side.
I tillegg til selve hovedleveransen må det fastslås hvorvidt alle tilleggsytelser som levering av håndbøker og dokumentasjon i endelig og godkjent form, reservedelslister, kodifisering, gjennomføring av opplæring, garantiforpliktelser etc. er tilfredsstillende oppfylt for sluttoppgjør foretas.
Der leverandøren har mottatt graderte dokumenter må det vurderes og fremgå av kontrakten når disse skal returneres til forsvarssektoren, jf. forskrift 1. juli 2001 nr. 753 om sikkerhetsgraderte anskaffelser § 2–6, se pkt. 25.11.
Anskaffelsesmyndigheten skal gjennomgå kontrakten før slutfaktura videresendes for betaling, for å klarlegge at det foreligger tilfredsstillende attestasjon for alle forpliktelser som påhviler leverandøren. Forsvarssektoren skal så hurtig som mulig foreta sine undersøkelser for å fastslå hvorvidt leverandøren har oppfylt alle sine forpliktelser, slik at sluttoppgjør kan skje uten unødig forsinkelse og innen avtalte frister. Hensynet til at alle aktuelle forhold blir tilstrekkelig klarlagt skal imidlertid være avgjørende.
- 2.24.3 *Sluttavtale*
Når det er klarlagt at leverandøren har oppfylt alle sine forpliktelser, skal det for alle kontrakter som har vært gjenstand for kostnadsprøving (se del 11 Kostnadskontroll) inngås en sluttavtale som fastsetter at ytterligere krav ikke eksisterer og fastslår sluttoppgjørets endelige beløp.
I særlige tilfeller kan det være hensiktsmessig å foreta sluttoppgjør selv om enkelte forpliktelser fortsatt påhviler leverandøren, f.eks. garantiforpliktelsen og forpliktelse til å levere reservedeler. Dette må da klart fremgå av sluttavtalen.
- 2.24.4 *Oppgjør*
Oppgjøret foretas på grunnlag av sluttavtalens bestemmelser. For fastpriskontrakter og priskontrakter med prisglidningsbestemmelser skal oppgjøret foretas i henhold til avtalens bestemmelser, blant annet etter mottakelse av nødvendige dokumenter og attestasjoner for at avtalens forpliktelser er tilfredsstillende oppfylt.
- 2.25 *Reklamasjoner/Garantier*
Anskaffelsesmyndigheten er ansvarlig for å følge opp de garantibetingelser som er inngått for levering av varer og tjenester. Feil og mangler som oppdages, og som er dekket av garantibetingelsene, skal meddeles leverandøren umiddelbart.
Kommentar:
Anskaffelsesmyndigheten må iverksette rutiner sammen med brukerorganisasjonen for å ivareta garantirettigheter når materiellet overføres til linjeorganisasjonen.

Del 3. Kontraksstrategier

3.1 *Innledning*

Del 3 gir retningslinjer for når det skal utarbeides kontraksstrategier og krav til deres innhold. Kontraksstrategier som utformes på bakgrunn av del 3, vil normalt være en videreføring og utdypning av de overordnede fremskaffelsesstrategier som er utformet og beskrevet i Gjennomføringsoppdraget (GO).

GO er å anse som et iverksettingsbrev og vil bl.a. fastsette og/eller stadfeste valgt fremskaffelsesstrategi, beregnede levetidskostnader, krav om en eventuell opsjonstilnærming, prosjektets ytelsesmål, de økonomiske rammer, prosjektets fremdriftsplan, avsetning for usikkerhet, eventuelle føringer om gjenkjøp, samt fastsette om anskaffelsesmyndigheten skal innhente fullmakt fra FD før forsvarssektoren forpliktes. GO vil også inneholde eventuelle føringer for innhold i forespørselen.

Forsvarssektorens anskaffelser er meget varierte når det gjelder verdi og kompleksitet, og de forskjellige anskaffelser krever forskjellig ressursbruk og framgangsmåter/virkemidler. En plan

som viser hvordan forsvarssektoren skal nå målsettingene i GO, og hvilke virkemidler man ønsker å benytte for å nå disse målene, blir i det påfølgende betegnet som en «kontraksstrategi».

3.2

Hovedregel

Kontraksstrategiene skal påbegynnes så tidlig som mulig i anskaffelsesprosessen, og være klar før forespørselen ferdigstilles.

Planlegging og kartleggingsaktiviteter skal tilpasses anskaffelsens størrelse og kompleksitet, og omfanget av aktivitetene skal stå i forhold til innsparingspotensialet. Ved anskaffelser av nytt materiell/tjenester er det imidlertid vesentlig at det legges ned mye arbeid i kontraksstrategien.

Det skal alltid utarbeides en formell kontraksstrategi der anskaffelsen følger PRINSIX og Fremskaffelsesløsning (FL) er utarbeidet.

Kontraksstrategien må ses i sammenheng med forsvarssektorens metode for håndtering av usikkerhet. Relevante usikkerhetselementer og tilhørende tiltak bør tas inn i kontraksstrategien, se også del 5 Håndtering av usikkerhet.

3.3

Forutsetninger for å utarbeide en kontraksstrategi

For å utarbeide en kontraksstrategi må man kjenne:

- a) rammer gitt i Gjennomføringsoppdraget (GO)
- b) hvilke mål og delmål man har for anskaffelsen
- c) hvilke virkemidler man kan benytte for å nå målene
- d) hvilke begrensninger som foreligger når det gjelder bruk av virkemidler.

3.3.1

Mål for anskaffelsen

Forsvarssektorens overordnede mål ved anskaffelser kan normalt deles inn i:

- a) Ytelse – hva som kreves for å dekke forsvarssektorens behov
- b) Økonomi – forsvarssektorens kostnader med å få dekket behovet
- c) Tid – når behovet må dekkes.

I tillegg vil det kunne foreligge viktige næringspolitiske aspekter ved enkelte anskaffelser, (se del 1 pkt. 1.3, jf. pkt. 1.10).*

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

Målene kan være i konflikt med hverandre, noe som krever en balansering og prioritering av målene. Målene brytes ned i delmål før kontraksstrategien utarbeides.

3.3.2

Virkemidler for å nå målene

Forsvarssektoren disponerer et stort antall virkemidler for å nå sine mål ved anskaffelser. Gjennomføringsoppdraget (GO) vil angi de overordnede retningslinjer for anskaffelsen, jf. punkt 3.1 ovenfor om hvilke elementer som vil fremgå av GO. Det vil i enkelte tilfelle kunne være behov for å utdype eller konkretisere gjennomføringsoppdraget, f.eks. ved hjelp av følgende tilgjengelige virkemidler:

- a) Flernasjonale samarbeidsløsninger
- b) Konkurransen mellom leverandører
- c) Alternative anskaffelsesprosedyrer (konkurransen med forhandling, anbudskonkurransen, FMS osv.)
- d) Næringslivssamarbeid
- e) Leie og leasing
- f) Oppdeling av anskaffelsen i delanskaffelser
- g) Oppdeling av anskaffelsen i faser eller sammenslåing av faser (for eksempel utvikling og produksjon, drift og vedlikehold)
- h) Spesifikasjonsmetoder – (funksjon/ytelse/detalj, bruk av standarder osv.)
- i) Kontraktstyper (kompensasjonsformater)
- j) Kontraktvilkår (garantiklausuler, innsyn, insitamenter, opsjoner, osv.)
- k) Samarbeidsformer med leverandører (f.eks. tidlig integrert samarbeid, langsiktige avtaler)
- l) Leverandør oppfølgings- og verifikasjonsteknikker (tid, økonomi, ytelse)
- m) Evalueringsteknikker
- n) Innkjøpsamarbeid med andre etater nasjonalt
- o) Byttehandel, kjøp av brukt materiell.

3.3.3

Begrensninger i virkemidler

Bruk av virkemidler i en anskaffelse er regulert av:

- a) lover og regler (LOA, FOA, ARF osv.)
- b) den kompetansen og kapasiteten som forsvarssektoren har, eller kan skaffe til veie i forbindelse med anskaffelsen
- c) Eventuelle direktiver gitt av overordnet myndighet eller av Forsvarsdepartementet (f.eks. gjennom GO).

3.4

Krav til kontraksstrategiens innhold

Kontraksstrategien skal inneholde følgende hovedelementer:

3.4.1 *Lover, regler og retningslinjer for anskaffelsen*

Det skal klargjøres hvilke lover og regler som regulerer anskaffelsen. Det er her vesentlig å få brakt på det rene om anskaffelsen er underlagt lov om offentlige anskaffelser, eller er regulert på annen måte.

3.4.2 *Næringspolitiske aspekter ved forsvarssektorens anskaffelser**

Næringspolitiske aspekter ved forsvarssektorens anskaffelser og eventuelt andre hensyn (f.eks. sikkerhetspolitiske eller utenrikspolitiske føringer), herunder:

- hvilke tilbydere som skal få forespørsel
- om, og hvilke leverandører som eventuelt skal delta med forstudier eller delta i tidlig integrerte prosjektorganisasjoner
- tidlig dialog med potensielle leverandører iht. gjeldende næringspolitiske strategi for forsvarsanskaffelser, jf. pkt. 1.3.1 og pkt. 6.3.3
- krav til industrisamarbeid/gjenkjøp
- oppdeling/inndeling av et prosjekt i delprosjekter osv.

* Gjelder ikke ved FOA/LOA-anskaffelser.

3.4.3 *Vurdering av markedssituasjon*

Det skal foretas en vurdering av mulige leveringskilder/tilbydere og deres kompetanse, med basis i markedsundersøkelser. Det skal foretas en vurdering av hvordan nivået på forsvarssektorens ytelseskrav vil påvirke antall potensielle tilbydere, eventuelt faren for reduksjon av mulige tilbydere og derigjennom svekkelse av konkurransesituasjonen.

3.4.4 *Mål, delmål og relevante virkemidler*

3.4.4.1 *Tid*

En tidfesting av når forsvarssektorens behov må dekkes, og hvilke virkemidler som blir benyttet for å nå tidsmålet. Dersom tidsmålet er så krevende at det vil ha negativ effekt på øvrige mål, skal dette spesielt bemerkes.

Aktuelle virkemidler kan bl.a. være:

- ansporingklausuler som dagmulkt, bonus ved tidlige leveranser, milepælsbetaling osv.
- leverandøroppfølging ved bedriftsbesøk, framdriftsrapportering, stedlig representant osv.
- egen beslutningsdyktighet/hastighet i prosessen slik at forsvarssektoren tar beslutninger i tide som er kritiske for at leverandøren kan jobbe effektivt
- samarbeidsmetoder som f.eks. tidlig integrert samarbeid
- bruk av foreløpig avtale
- bruk av temporære løsninger for å dekke behov ved f.eks. leie/lån av utstyr før behovet kan dekkes permanent.

3.4.4.2 *Økonomi*

Anskaffelsens totaløkonomi er avhengig av at en rekke delmål blir nådd. Følgende elementer skal omtales:

a) Pris

Pris blir påvirket av bl.a. følgende forhold: Leverandørens kostnader som resultat av kravspesifikasjon, konkurranse mellom leverandørene, leverandørens risiko forbundet med leveransen, forhandlings- og evalueringsteknikk osv.

Aktuelle virkemidler kan bl.a. være:

- å redusere kostnadsdrivende eller konkurransehemmende krav gjennom markedsundersøkelser, tidlig integrert samarbeid med leverandører eller annet nært samarbeid med leverandører i kravutformingsfasen
- å øke konkurranse ved å kartlegge flere potensielle leverandører gjennom markedsundersøkelser
- å øke konkurranse ved å øke anskaffelsesvolumet ved å slå sammen behovet fra flere brukere og for en lengre tidsperiode, slik at forsvarssektoren framstår som en storkunde
- innkjøpssamarbeid med andre nasjoner
- å redusere leverandørens risiko med entydige og realistiske krav og vilkår
- forhandlingsforberedelser
- kontraktstyper.

b) Endringskostnader

For en del prosjekter er endringer en vesentlig årsak til forsinkelser og kostnadsoverskridelser. Endringskostnadene er resultat av bl.a. antall endringer, tidspunktet for endringer og pris/kostnad for hver endring. Endringskostnadene vil normalt øke desto lengre ut i prosjektet endringer blir innført.

Aktuelle virkemidler for å motvirke unødige endringskostnader, kan bl.a. være:

- tverrfaglig kvalitetssikring av behovsvurdering og spesifikasjoner
- fokusering på definerings av grensesnitt
- bruk av opsjoner på alternative løsninger

- innsyn/kostnadskontroll av endringskostnader
 - rask saksbehandling av endringer
 - tidlig dialog og eventuelt også samarbeid før inngåelse av kontrakt iht. kap. 6 og utvikling av spesifikasjoner.
- c) Drifts- og utfasingskostnader
- Det skal vurderes hvordan drifts- og utfasingskostnader skal evalueres og om det er nødvendig å tegne en avtale om drift og vedlikehold med leverandøren i forbindelse med anskaffelsen.
- Aktuelle virkemidler kan bl.a. være:
- levetidskostnadsvurderinger
 - tidlig integrert samarbeid med industrien i kravutformingsfasen
 - samarbeid om vedlikehold med andre nasjoner
 - inngåelse av drifts- og vedlikeholdsavtaler mens det foreligger reell konkurranse osv.
 - bruk av næringslivssamarbeid.
- d) Forsvarssektorens interne anskaffelseskostnader
- Dersom forsvarssektorens interne prosjekteringskostnader er betydelige, skal disse vurderes.

3.4.4.3

Ytelse

For at forsvarssektoren skal få dekket sitt behov er det en forutsetning at behovet er kjent, at det er samsvar mellom behov og krav, og at leverandøren er i stand til å innfri de gitte krav til ytelse.

Aktuelle virkemidler kan være:

- kjøp av kjent/utprøvd teknologi
- videreutvikling av eksisterende teknologi
- ta i bruk ny og mer effektiv teknologi
- kjøp fra kvalifiserte leverandører
- fastsettelse av realistiske krav gjennom markedsundersøkelser/samarbeid med leverandørmarkedet
- leverandøroppfølging
- bruk av ytelsesansporing.

Del 4. levetidskostnader

4.1

Innledning

Dette kapitlet regulerer når og hvordan forsvarssektoren skal identifisere og vektlegge levetidskostnader i forbindelse med anskaffelser av varer og tjenester.

Levetidskostnadsvurderinger som utformes på bakgrunn av bestemmelsene i dette kapitlet vil normalt være en videreføring og utdypning av de levetidskostnadsvurderinger som er utformet og beskrevet i Gjennomføringsoppdraget (GO).

Med «levetidskostnader» menes de totale kostnader (anskaffelse, drift og avhending) til en enhet eller en kategori materiell inklusiv kostnader til organisasjonsmessige tiltak og utdannelse.

4.2

Mål og hensikt

For at forsvarssektoren skal utnytte sine drifts- og investeringsmidler på en best mulig måte, må man kjenne kostnadene en anskaffelse medfører innenfor investering, drift og avhending før en beslutning om anskaffelse tas. Beregningene gjennomføres i forskjellige faser i en anskaffelse og benyttes som grunnlag for flere viktige beslutninger. Blant annet som beslutningsgrunnlag for:

- a) Om materiellet/tjenesten skal anskaffes
- b) Kjøpe/leie vurderinger
- c) Budsjettprosessen
- d) Utarbeidelse av kostnadseffektive krav til materiell
- e) Valg av leverandør/system
- f) Valg av tekniske løsninger ved utvikling av systemer
- g) Planlegging og forberedelse av driften av det som skal anskaffes, herunder valg av vedlikeholds- og forsyningskonsept.

4.3

Prosjektanskaffelser

4.3.1

Utarbeidelse av Fremskaffelsesløsning

Ved anskaffelser som gjennomføres som prosjekter skal identifikasjon og beregninger av levetidskostnader gjennomføres i definisjonsfasen. Resultatet av beregningen av levetidskostnadene skal inngå som et sentralt element i Fremskaffelsesløsningen (tidligere TPDOK 2). Prosjektet skal ikke gis status som «fremtidig prosjekt» før beregningene er gjennomført.

De identifiserte kostnadene skal kategoriseres og nedbrytes i henhold til retningslinjer gitt fra FD. Kategoriseringen og nedbryting skal benyttes videre i anskaffelsesprosessen slik at faktiske kostnader ved drift av materiellet kan vurderes mot de opprinnelige kostnadsberegninger.

4.3.2

Gjennomføring av anskaffelsen

Forespørsel og kravspesifikasjon skal utarbeides slik at det ut fra tilbudene er mulig å identifisere anskaffelsens levetidskostnader og fordele dem i henhold til kategorisering og nedbryting gitt i Fremskaffelsesløsning.

Tilbudene vil bare inneholde en del av kostnadene som vil inngå i en levetidskostnadsberegning. En rekke av disse er interne kostnader som forsvarssektoren selv må kalkulere, hvor deler av grunnlaget er basert på innspill fra tilbyderne. (F.eks. krav til bemanning.)

Levetidskostnad skal være et sentralt kriterium ved valg av leverandør. Dersom kravspesifikasjonen inneholder enkelte krav som er spesielt kostnadsdrivende med hensyn på levetidskostnader skal tilbyderne oppfordres til å tilby alternative tekniske løsninger.

4.4

Øvrige anskaffelser

Ved valg av system og leverandør skal levetidskostnader legges til grunn ved alle anskaffelser i forsvarssektoren. Omfanget av beregninger skal stå i forhold til den forventede besparelsen en eventuell beregning kan gi. Ved fastsettelse av omfanget av kartlegging/beregninger skal det tas hensyn til anskaffelsens størrelse, systemets levetid, de årlige driftkostnadenes størrelse sett i forhold til anskaffelsesverdien, og forventet størrelse på utfasing/avhendingskostnader. Det er vesentlig at levetidskostnadsberegninger påbegynnes tidlig i anskaffelsesprosessen. Nivået på levetidskostnadene må være kartlagt før det besluttet å iverksette en anskaffelse.

Ved en del mindre anskaffelser vil drift og avhendingskostnadene være ubetydelig sett i forhold til anskaffelseskostnaden, og detaljert beregning av drift/avhendingskostnader vil ikke være regningssvarende.

4.5

Generelle retningslinjer

4.5.1

Metode for beregninger

Ved beregning av levetidskostnader bør nåverdimetoden benyttes ved valg mellom alternative teknologier eller leverandører. Ved neddiskontering av framtidige kostnader skal rentesats for kalkulatorisk rente (jf. pkt. 11.3.7.4) legges til grunn.

4.5.2

Bruk av usikre data i beregningene

I forbindelse med levetidskostnader vil størrelsen på en del kostnader være forbundet med usikkerhet. Det skal utvises forsiktighet ved å vektlegge kostnader som ikke kan verifiseres. Dette gjelder for eksempel kostnader som slår betydelig inn i totalvurderingen, og som først vil inntre om lang tid (flere år), eller kostnader som er estimert fordi det evaluerte systemet ikke har vært i reell drift under sammenlignbare forhold. For å håndtere usikkerheten knyttet til kostnadene, kan kostnadsanslagene uttrykkes ved hjelp av sannsynlighetsberegninger.

Del 5. håndtering av usikkerhet

5.1

Innledning

Dette kapitlet regulerer hvordan usikkerhet skal håndteres ved anskaffelser.

5.1.1

Definisjon

Usikkerhet er definert som «differansen mellom den informasjon som er nødvendig for å ta en sikker beslutning og den tilgjengelige informasjon».

Usikkerhet deles i to hvor den negative delen kalles risiko, og den positive delen kalles muligheter.

5.1.2

Metodikk og regelverk

Metodikk og detaljer ved håndtering av usikkerhet er regulert av:

- Forsvarssektorens metode for håndtering av usikkerhet beskrevet i «Veiledning i håndtering av usikkerhet – PRINSIX, 1999» som dekker alle usikkerhetselementer i en anskaffelse.
- AQAP-2070 som dekker produktrisiko og leverandørrisiko.

5.2

Hensikt

Hensikten med håndtering av usikkerhet ved anskaffelser er å bidra til en mest mulig kostnadseffektiv anskaffelse. Dette oppnås ved å avdekke de elementer som er beheftet med usikkerhet tidligst mulig, samt treffe nødvendige tiltak:

- for å redusere risiko for kostnadsoverskridelser, forsinkelser eller mangelfull ytelse.
- og eventuelt kunne dra nytte av de muligheter som identifiseres for kostnadsreduksjoner, økt ytelse, forsering av leveranser osv.

Usikkerhetselementer vil i stor grad være styrende for teknologivalg, bemanning av prosjekt, valg av anskaffelsesmetode, utforming av kravspesifikasjonen, kontraktsutforming, evalueringsmetodikk og kriterier for valg av leverandør, omfang av leverandøroppfølging, samarbeidsformer osv.

5.3

Omfang av usikkerhetshåndtering

Alle prosjekter som er organisert etter PRINSIX (Kategori 1, 2 og 3) skal benytte forsvarssektorens metode for håndtering av usikkerhet. Metoden skal benyttes i alle faser av et anskaffelsesprosjekt.

Ved anskaffelser som ikke er organisert etter PRINSIX, skal omfanget av usikkerhetsvurderinger tilpasses de konsekvenser en eventuell mangelfull eller forsinket leveranse medfører for forsvarssektoren.

Vurdering av produktrisiko og leverandørrisiko er regulert av AQAP-2070 og er nærmere beskrevet under del 7 Kvalitetssikring.

5.4 *Ansvar og fagmyndighet for usikkerhetshåndtering*

5.4.1 *Ansvar*

Ved prosjekter som er organisert etter PRINSIX er Forsvarsdepartementet eller etatssjefen (avhengig av hvilken fase man befinner seg i) ansvarlig for at prosjektet/prosjektene håndterer usikkerhet i henhold til gjeldende retningslinjer. I prosjektene er den som eier usikkerheten ansvarlig for håndtering av denne på sitt nivå.

5.4.2 *Fagmyndighet*

For enkelte usikkerhetslementer er det utpekt fagmyndighet som skal vurdere leverandørens finansielle stilling/risiko og kvalitetsmessige vurderinger, se del 12 Leverandøranalyse.

Del 6. Leveransebeskrivelse

6.1 *Bakgrunn/Hensikt*

En forutsetning for at leverandører skal kunne gi bindende tilbud, samt inngå bindende avtaler, er at det foreligger en entydig beskrivelse av den vare og/eller tjeneste som skal leveres. Denne beskrivelsen kalles en kravspesifikasjon.

Kravspesifikasjonen utarbeides på bakgrunn av den forutgående behovsanalyse/vurdering som forsvarssektoren har foretatt.

Ved kompliserte anskaffelser utarbeides kravspesifikasjonen som et separat dokument med undervedlegg. For denne type anskaffelser inneholder Prinsix utfyllende retningslinjer for form og innhold.

For enklere anskaffelser skrives kravspesifikasjonen i samme dokument som de kommersielle og administrative krav/betingelser.

Begrepet kravspesifikasjon er benyttet i Prinsix, og blir av den grunn også benyttet her for å sikre enhetlig begrepsbruk. Det er vesentlig at begrepene leveransebeskrivelse og kravspesifikasjon ses uavhengig av begreper som «spesielle kontraktsvilkår», «Kommersielle Vilkår», «Teknisk Vedlegg» osv.

Det er opp til den enkelte anskaffelsesmyndighet å bestemme hvordan de ønsker å organisere kommersielle, tekniske, juridiske, og administrative opplysninger i forespørsler, kontrakter osv. Dette vil i enkelte tilfelle være rasjonelt å operere med et samedokument, mens det i andre sammenhenger vil være rasjonelt å dele informasjonen inn i flere dokumenter etter emner.

En del elementer som er berørt under leveransebeskrivelse vil det være naturlig å berøre både i kommersielle dokumenter og i tekniske dokumenter. F.eks. vil opsjoner kunne være omhandlet begge steder. Man skriver f.eks. hvilke opsjoner man har i kommersiell del, mens man i den tekniske delen beskriver de tekniske konsekvenser/beskrivelser av disse opsjonene.

6.2 *Grunnleggende krav*

Ved utarbeidelse av kravspesifikasjon, skal følgende hovedprinsipper/retningslinjer legges til grunn:

6.2.1 *Form/Oppbygging*

Kravspesifikasjon skal utformes slik at krav, mål, toleranser, referanser etc. er entydige og lett forståelig for leverandører.

Kravet til at alle krav, mål, toleranser, referanser etc. er entydige og lett forståelige er vesentlig for at tilbydere skal kunne gi et bindende tilbud, og for at flest mulig tilbud som ankommer dekker forsvarssektorens behov.

Videre er det vesentlig ut fra hvordan uklarheter vil bli tolket i forbindelse med eventuelle tvister/uenighet om avtalens innhold. Den vanlige tolkingsreglen er at avtalen skal tolkes mot «den som burde uttalt seg klarere», dvs. den som har utstedt dokumentet.

- a) Kravene skal være utformet slik at det skal være mulig å verifisere at leverandørens løsning tilfredsstiller disse. Det vil i enkelte tilfelle være behov for å ta med krav hvor det er behov for å legge til grunn skjønn for å fastslå om kravet er nådd eller ikke. Det kan f.eks. være krav som; «brukervennlig», «høy håndverksmessig standard» osv. Slike krav kan tas med selv om det til en viss grad er skjønnsmessige hensyn som legges til grunn ved en verifisering.
- b) Dersom kravspesifikasjon består av flere dokumenter, så skal disse rangeres. Eventuell rangering må koordineres med kommersielle dokumenter. Ved utarbeidelse av forespørsler/kontrakter som består av flere dokumenter er det alltid en risiko for at dokumentene inneholder motstridende opplysninger. Ved å rangere dokumentene håndterer

man hvordan slike motstridende opplysninger skal tolkes (dvs.: tekst i høyere rangert dokument går foran tekst i lavere rangert dokument).

- c) Dokumenter skal gis dato/revisjonsnummer. Endringer i dokumentene skal merkes slik at det lett kan identifisere hvilke endringer som er foretatt i dokumentene. Ved henvisninger til dokumenter skal dokumentets revisjonsnummer oppgis. Dette er nødvendig for å sikre sporbarhet i saksbehandling. Videre gir det leverandører og forsvarssektorens egne saksbehandlere langt større mulighet til å fange opp eventuelle endringer i dokumentet som kan ha konsekvenser for deres arbeid. (F.eks. vil en innkjøper lettere fange opp om det er endringer i arbeidsomfang som vil ha kommersielle konsekvenser.)

6.2.2

Funksjon/ytelse

Forsvarssektorens krav skal primært uttrykkes i form av funksjon-/ytelseskrav, ikke i form av fabrikat, varemerke, produksjonsmåte, patenter osv. Forsvarets Standard kan imidlertid benyttes dersom den foreligger.

Ved kjøp av reservedeler kan fabrikat/varemerke benyttes dersom:

- garantiforpliktelser fra leverandør er avhengig at det benyttes deler av et spesielt fabrikat,
- spesielle driftssikkerhetsmessige forhold gjør det nødvendig, eller
- patenter/mønsterbeskyttelse eller andre opphavsrettslige forhold binder forsvarssektoren til ett spesielt fabrikat/leverandør.

Dersom man av andre grunner ikke er i stand til å beskrive leveransen uten å oppgi fabrikat, varemerke, produksjonsmåte, patenter osv., skal beskrivelsen etterfølges av ordene «eller tilsvarende».

Kravet er i tråd med Prinsix, lov om offentlige anskaffelser, EØS-avtalen, og WTO-avtalen. Ved å uttrykke krav i form av funksjons-/ytelseskrav oppnår man økt konkurranse fordi flere alternative tekniske måter for å dekke forsvarssektorens behov kan tilbys. Videre oppnås lavere kostnader og bedre løsninger fordi man overlater til leverandørene å finne den mest kostnadseffektiv måte å dekke forsvarssektorens behov på. Dernest utnytter man i større grad leverandørenes kompetanse til å finne gode løsninger og reduserer muligheten for favorisering av spesielle leverandører ved å styre leveransene til disse ved å stille spesielle krav til teknisk løsning.

6.2.3

Standarder

Dersom forsvarssektoren må definere spesielle krav til materialer, utførelse, teknisk løsning osv., skal dette gjøres gjennom henvisninger til åpne leverandøruavhengige standarder som: STANAG, Forsvarets Standard, ISO, DIN, Norsk Standard osv. (ref. del 10 Standardisering). Ved å benytte åpne leverandøruavhengige standarder søker man å overholde internasjonale avtaler (EØS-avtalen og STANAGs), økt konkurranse fordi flere leverandører kan tilby, redusere farene for misforståelser vedrørende krav, reduserer arbeidsmengden ved å utarbeide krav, samt gjør det mulig å benytte standard maler og sjekklister for beskrivelse av materiell.

6.2.4

Spesifisering av grensesnitt

Ved spesifisering av grensesnitt mot:

- forsvarssektorens eksisterende utstyr,
- utstyr som leveres av andre leverandører,
- eller utstyr som skal anskaffes i framtiden,

skal grensesnitt beskrives eksakt og entydig. Grensesnitt skal, så langt det er mulig, spesifiseres i form av åpne og leverandøruavhengige standarder (ref. pkt. 6.2.3).

En stor del av endringskostnader og problemer i forbindelse med anskaffelser skyldes uklare beskrivelser av utstyrets grensesnitt. Ofte er dette ikke tilstrekkelig brakt på det rene på anskaffelsestidspunktet, og blir derfor uklart definert, eller ikke definert i det hele tatt. For å kunne kjøpe tilstøtende utstyr på konkurranse, bør det utstyret som anskaffes ha mest mulig «åpne» grensesnitt. Ved å benytte åpne leverandøruavhengige standarder ved spesifisering av grensesnitt reduserer man muligheten for å spesifisere seg inn i en framtidig eneleverandørsituasjon.

6.2.5

Dokumentasjon

Dokumentasjon, som leverandøren skal levere, skal spesifiseres entydig og oversiktlig med dato for når det enkelte dokument skal leveres, jf. Prinsix. Det vises også til Norsk Standard (NS) 5820 som håndterer dokumentasjonskrav på en ryddig måte i hele anskaffelsesprosessen.

6.2.6

Gjenstand/prøve/modell

Dersom gjenstand, prøve eller modell er en del av kravspesifikasjon, eller en del av tilbud/anbud, skal disse være klart og entydig merket og beskrevet.

Gjenstand, prøve, modell kan være en del av kontraktsgrunnlaget, og må derfor entydig defineres.

6.2.7

Nivå på krav

Krav skal utarbeidelse med tanke på lavest mulig levetidskostnader. Krav kan stilles som absolutte krav (skal krav), og som alternative tilleggskrav (bør krav). Det skal legges stor vekt på at «skal krav» er oppnåelige så vel teknologisk som økonomisk.

Levetidskostnader skal stå i sentrum ved utforming av krav og valg av leverandør. For å gjennomføre levetidskostnadsevalueringer, og vurdere hvorvidt en løsning er regningssvarende eller ei, er det behov for en differensiering av type krav. En del krav er absolutte («skal krav»), og en del krav vil være gjenstand for en kost/nytte vurdering («bør krav»).

Videre er det satt fokus på at «skal krav» skal være oppnåelige teknologisk og økonomisk, for å unngå at man «prøver seg fram», for å se hva markedet kan levere, for så å renonsere på kravene dersom kravene ikke kan innfris teknisk eller dersom kravene ikke er økonomisk regningssvarende. En slik endring på, eller fravikelse av, opprinnelige «skal krav» vil påvirke konkurransesituasjonen mellom tilbydere, og kan medføre at en pågående anskaffelsesprosess må stoppes, og startes fra nytt av.

6.2.8

Språk

Kravspesifikasjoner skal utformes på norsk eller engelsk.

I følge LOA har man rett til å benytte norsk. Prinsix sier at kravspesifikasjon bør utarbeides på engelsk (Prinsix 9.3.1). Det må i det enkelte tilfelle vurderes hvilket språk som er mest hensiktsmessig å benytte ved anskaffelser. Ved valg av språk er det vesentlig at man benytter et språk som ikke reduserer konkurransen. Språk skal ikke benyttes for å favorisere eller diskriminere leverandører, jf. pkt. 1.2.5.

6.2.9

Opsjoner

Dersom forsvarssektoren har opsjoner på leveranser/ytelser, skal disse beskrives på samme måte/detaljeringsgrad som de øvrige leveranser. Opsjoner skal innarbeides i henhold til del 15 Opsjoner.

6.3

Utarbeidelse av kravspesifikasjon

6.3.1

Utarbeidelse

Arbeidet med utarbeidelse av kravspesifikasjon vil variere med omfang og kompleksitet av anskaffelsen.

For å unngå at det stilles krav som er mangelfulle, kostnadsdrivende eller unødvendig konkurransehennende, skal den som er ansvarlig for utarbeidelse av kravspesifikasjonen ha et nært samarbeid med brukere og det kommersielle fagmiljø.

Videre må mulige teknologier, tekniske ytelser og leverandører identifiseres for å kunne vurdere oppnåelighet av brukerkrav og eventuell usikkerhet knyttet til dette. Utforming av kravspesifikasjon vil kunne være avhengig av fremskaffelses-/kontraksstrategi og anskaffelsesprosedyre, og skal derfor ikke ferdigstilles før strategi/prosedyre er valgt.

Kravspesifikasjon vil være et resultat av fremskaffelses-/kontraksstrategi som henger nøye sammen med anskaffelsesmetode. Kravspesifikasjonen skal ikke utarbeides før strategi og anskaffelsesmetode er valgt.

6.3.2

Kravspesifikasjon i kontrakt

Når kontrakt skal utarbeides skal kravspesifikasjon, dersom det er relevant, oppdateres slik at den reflekterer det som partene faktisk er enige om skal leveres/ytes. Endringene omfatter bl.a.:

- Eventuelle forbehold/avvik som tilbydere/anbydere har gjort, og som forsvarssektoren har akseptert.
- Eventuelle innrømmelser eller avklaringer som er gjort i forhandlingsmøter eller avklaring av anbud.
- I en del tilfelle vil det også være behov for å konkretisere kravspesifikasjonen opp mot den leveransen som tilbyder faktisk har tilbudt. Dersom dette gjøres ved å spesifisere tekniske løsninger, metoder, merkenavn osv., må dette gjøres på en slik måte at leverandøren fortsatt står ansvarlig for å møte de overordnede krav til ytelse og funksjon.

6.3.3

*Kravspesifikasjoner utarbeidet av rådgivere**

Oppdragsgiver kan ikke søke eller motta råd som kan bli benyttet under utarbeidelsen av spesifikasjoner for en bestemt anskaffelse fra noen som kan ha økonomisk interesse i anskaffelsen, når dette skjer på en måte som vil kunne utelukke senere konkurranse, se pkt. 1.8.5.

Dersom det foreligger tungtveiende grunner for å benytte rådgivere med leverandørtilknytning, skal kravspesifikasjonen iht. konkurranseprinsippet bli gjort tilgjengelig for kommentering til samtlige leverandører som er aktuelle å invitere til å sende inn tilbud iht. den aktuelle anskaffelsesprosedyre (jf. pkt. 1.5). Deretter skal FDs tillatelse innhentes før forespørsel sendes ut.

* Gjelder ikke LOA/FOA-anskaffelser.

Kommentar:

Bestemmelsen skal ivareta to legitime hensyn som må balanseres.

Dels skal pkt. 6.3.3 ivareta likebehandlings- og konkurranseprinsippet. Det vises til Dalseideutvalgets rapport, særlig pkt. 11.1.3,

(<http://intranett/tema/HEL/Documents/Rapport%20fra%20Dalseideutvalget.pdf>)

hvor det fremgår det at konsulenter ev. interesse i å vri konkurransen i en bestemt retning kan utgjøre et «særegent forhold» som virker inhabiliserende etter fvl. § 6 andre ledd. Det fremgår

videre at konsulentbistand som begunstiger enkelte leverandører kan være i strid med det grunnleggende krav til likebehandling, og således i strid med ARF, se pkt. 1.2.5.

Pkt. 6.3.3. 1. ledd henviser derfor til pkt. 1.8.5 hvor konkurranseprinsippet fremgår. pkt. 1.8.5 gjelder for LOA/FOA-anskaffelser. Ordlyden i pkt. 1.8.5 er identisk med FOA § 3–8.

Dels skal pkt. 6.3.3 ivareta næringspolitiske aspekter om samarbeid med industrien.

Pkt. 6.3.3 2. ledd gir hjemmel for å inngå tidlig dialog med industrien også i form av bruk av rådgivere med leverandørtilknytning dersom FD samtykker. Dette skal sikre at man skal kunne utnytte ulike leverandørers kunnskap for å utarbeide kostnadseffektive krav uten å ødelegge konkurransemomentet for de øvrige leverandører som ønsker å sende inn tilbud. Iht. Dalseideutvalgets rapport pkt. 22.3.5 fremgår det at Forsvarets kontraktsmodell for integrert samarbeid (ISAM) inneholder flere elementer som kan og bør benyttes. Også internasjonalt er det utviklet mange modeller for iterative prosesser som ivaretar behovet for å skape synergi og effektiv samhandling på den ene side, men som også ivaretar begge siders prosjektmedarbeideres behov for å ivareta sin arbeidsgivers interesser.

Det skal settes en rimelig frist for kommentarer fra de øvrige tilbydere iht. pkt. 6.3.3 2. ledd. Fristen må ses i forhold til hvor omfattende kravspesifikasjonen er og hvor lang tid de øvrige leverandører trenger for å sette seg inn i denne.

FD vil uansett ha hjemmel i ARF pkt. 1.3 til å beslutte å gå til direkteanskaffelse når dette måtte være ønskelig av politiske hensyn eller andre grunner, selv om leverandøren har deltatt som rådgiver. Pkt. 1.3 gir hjemmel til å fravike pkt. 6.3.3 og andre bestemmelser i ARF i de tilfeller anskaffelsesmyndigheten finner å ville anskaffe rådgivningstjenester og leveranser i samme konkurranse, men i slike tilfeller må det etableres mekanismer som sikrer anskaffende myndighet nødvendig kontroll over kravspesifikasjoner mv.

6.4 Produkt og tjenestespesifikke krav

6.4.1 Konsulenttjenester

Reglene bygger på «Veiledning i kjøp av konsulenttjenester» utgitt av Statskonsult, med enkelte presiseringer.

6.4.1.1 Konsulentoppdrag eller konsulentbistand

Ved anskaffelse av konsulenttjenester skal det klart framgå om den tjenesten som anskaffes er et konsulentoppdrag eller konsulentbistand.

Ved anskaffelse av konsulentoppdrag skal konsulenten(e) utføre et konkret stykke oppdrag, eller levere et definert sluttprodukt. Oppgaven må klart avgrenses, og kravene til sluttproduktet må defineres.

Ved anskaffelse av konsulentbistand engasjeres konsulenten som ressursperson for å delta i en intern prosess sammen med oppdragsgiver. Konsulentens rolle i forsvarssektoren må defineres klart. Innleide konsulenter kan ikke forplikte forsvarssektoren, se pkt. 25.7.

6.4.1.2 Tidsavgrensning/oppsigelse

Dersom det anskaffes konsulentbistand skal oppdraget inneholde tidsavgrensning. Oppsigelsestiden for konsulentbistand skal ikke overstige 30 dager.

6.4.1.3 Opphavs- og eiendomsrett

Forsvarssektoren skal sikre seg opphavs- og eiendomsrett iht. bestemmelsene i del 20 Rettigheter.

6.4.1.4 Taushetsplikt

Konsulenten skal pålegges taushetsplikt iht. bestemmelser i forvaltningsloven (jf. § 13 ff.) og sikkerhetsloven med forskrifter kommer til anvendelse for konsulenten og eventuelt hans personale hvis konsulenten eller ansatte hos konsulenten vil få tilgang til sikkerhetsgradert informasjon.

6.4.1.5 Skifte av person/konsulent

Forsvarssektoren skal sikre seg rett til å godkjenne eventuelt skifte av person/konsulent. Eventuell opplæring av ny person skal bekostes av leverandør.

6.4.1.6 Kompetanseoverføring

Dersom oppdraget eller bistand fører til at konsulenten tilegner seg en kompetanse som forsvarssektoren vil ha behov for i framtiden, skal det defineres hvordan kompetanseoverføring til forsvarssektoren skal skje, f.eks. i form av rapporter, nye rutiner, kurs/opplæring osv. (jf. Veiledning fra Statskonsult, pkt. 5.6).

6.4.2 Proviant/Næringsmidler

Ved anskaffelse av næringsmidler skal følgende krav stilles til leverandører: «all produksjon, lagring, og distribusjon av næringsmidler skal skje i henhold til; Offentlige bestemmelser for produksjon, frambud mv. av næringsmidler (Internkontroll mat)».

6.5 Krav ifm. gjennomføring av leveransen

- 6.5.1 *Kvalitetssikring*
 Krav til kvalitetsstyring skal være med i både forespørsel og kontrakt, og bør være en del av kravspesifikasjonen.
- 6.5.1.1 *Generelt*
 Anskaffelsesmyndigheten setter krav til kvalitetsstyring ut fra kriteriene i del 7 Kvalitetssikring pkt. 7.3.1 Valg av krav til kvalitetsstyring. Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet skal yte nødvendig bistand i utarbeidelse av disse krav.
- 6.5.1.2 *Krav til dokumentasjon i forespørsel*
 Anskaffelsesmyndigheten skal, gitt at det er satt krav til kvalitetsstyring, sette krav til at leverandøren fremlegger dokumentasjon på hvordan leverandøren planlegger å sikre kvaliteten på leveransen. Dokumentasjon som det kan være relevant å kreve er regulert i del 7 Kvalitetssikring, pkt. 7.3.3 Krav til dokumentasjon og planer.
- 6.5.1.3 *Krav til kvalitetssikring i kontrakt*
 Kravene til leverandøren skal spesifiseres i kontrakten, se del 7 Kvalitetssikring.
- 6.5.2 *NATO-kodifisering*
 I henhold til «Direktiv for materiellforvaltning i Forsvaret» skal alt strukturmateriell kodifiseres og/eller brukermeldes. Anskaffet eller lånt prøvemateriell som nyttes ved avdelinger, skal kodifiseres og/eller brukermeldes, dvs. identifiseres, klassifiseres og nummereres i samsvar med STANAG 3150 og STANAG 3151. Kravspesifikasjonen skal derfor inneholde krav og betingelser iht. del 9 NATO-kodifisering.
Kommentar:
Kodifisering er obligatorisk for alle forsyningsartikler i forsvarssektoren, og skal være med i forespørsel/kontrakt.
- 6.5.3 *Konfigurasjonsstyring*
 Dersom det er tatt beslutning om formell konfigurasjonsstyring i forbindelse med en anskaffelse, skal det stilles krav til leverandøren i henhold til del 8 Konfigurasjonsstyring.
- 6.5.4 *Framdriftsrapportering*
 Ved tidskritiske leveranser kan forsvarssektoren og leverandøren avtalefeste en detaljplan for gjennomføring av leveransen. Leverandøren skal regelmessig rapportere framdrift og status i forhold til denne planen. Forsvarssektoren skal forbeholde seg retten til å verifisere framdrift og status, (ref. del 2, 2.23.2 Rapportering).
 For å sikre at leveranser blir levert i henhold til avtale, er det vesentlig at det fokuseres på flere virkemidler enn bruk av dagmulkt. Forsinkelser er ikke bare resultat av manglende vilje til å overholde leveringstider eller prioritering mellom kunder, men skyldes ofte forhold som:
- Sviktende/manglende kommunikasjon mellom salgsansvarlig og de som skal utføre leveransen (produksjonsansvarlig).
 - Mangelfull planlegging av gjennomføring av leveransen, samt dårlig håndtering av underleverandører.
 - Dårlig kommunikasjon mellom kjøper og selger. Selger er ofte avhengig av informasjon fra kjøper for å kunne gjennomføre leveransen, men selger er ikke tilstrekkelig pågående i forhold til kjøper for å få tak i relevant informasjon.

Del 7. Kvalitetssikring

- 7.1 *Innledning*
 Del 7 Kvalitetssikring inneholder regler og retningslinjer for hvilke kvalitetsstyringskrav forsvarssektoren skal stille til leverandører ved anskaffelse av *produkter*,¹ og hvilke kvalitetssikringsaktiviteter forsvarssektoren skal utføre i den forbindelse.
Kvalitetsstyring er koordinerte aktiviteter som kreves iverksatt av leverandørene for å rettlede og styre sin virksomhet.
Kvalitetssikring er planlagte og systematiske aktiviteter som iverksettes for å verifisere leverandørens kvalitetsstyring. Hensikten er å skaffe tilstrekkelig tiltro til at leverandøren oppfyller kontraktens krav.
 Avhengig av anskaffelsens kompleksitet, omfang og risiko skal hensiktsmessige krav til leverandørens kvalitetsstyring velges, og fastsettes i kontrakt. Kriterier for valg av krav til kvalitetsstyring er beskrevet i pkt. 7.5. (Se del 26 for definisjoner.)
- ¹ Produkt er definert som «Resultat fra en prosess» i NS-ISO 9000:2000 og omfatter blant annet varer, tjenester, programvare, prosessfremstilte materialer etc.
- 7.2 *Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet*
 Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet skal på oppdrag bistå anskaffelsesmyndigheten med å gjennomføre kvalitetssikring før kontraktinngåelse og i kontraktgjennomføringen. Ved anskaffelser i utlandet kan Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet delegere kvalitetssikring til andre lands myndigheter i samsvar med gjeldende avtaler.

7.2.1

Før kontraktinngåelse

Forsvarets kvalitetssikring før kontraktinngåelse omfatter blant annet å:

- a. Utarbeide/vurdere krav til kvalitetssikring i forespørsler
- b. Evaluere kvalitetssikringsdokumentasjon i tilbud
- c. Delta ved identifisering av usikkerhet (risiko)
- d. Gjennomføre «leverandøranalyse – kvalitetssikring» (jf. pkt. 7.2.1.1)
- e. Gi støtte ved utarbeidelse av kontrakter og kontraktsforhandlinger.

7.2.1.1

Leverandøranalyser

I de tilfeller det er behov for en grundigere vurdering av leverandørens System for kvalitetsstyring før leverandør velges og avtale inngås, gjennomføres normalt en leverandøranalyse. Detaljer for når leverandøranalyser skal gjennomføres, og omfanget av analysene, er regulert i pkt. 12.4 Leverandøranalyse – kvalitetssikring.

7.2.2

I kontraktgjennomføringen

Forsvarets kvalitetssikring i kontraktgjennomføringen omfatter blant annet å:

- a. Inngå avtaler med andre NATO-lands kvalitetssikringsmyndigheter (ref. STANAG 4107) for å sikre forsvarssektorens kvalitetssikring hos utenlandske leverandører og gjennomføre samarbeide med disse instanser under kontraktsperioden, i samsvar med AQAP-2070
- b. Gjennomføre prosesser for kvalitetssikring etter retningslinjer gitt i AQAP-2070
- c. Vurdere og akseptere kvalitetsplaner
- d. Delta i vurderingen av konfigurasjonsstyringsplan, risikoplan, prosjektplan etc.
- e. Vurdere og gi råd ifm. avvikshåndtering
- f. Planlegge, gjennomføre, rapportere og følge opp kvalitetsrevisjoner på system, prosess eller produkt
- g. Verifisere at korrigerende og/eller feilforebyggende tiltak iverksettes av leverandøren
- h. Følge opp leverandørens verifikasjonsaktiviteter som f.eks. Design Review, Factory Acceptance Test, etc.
- i. Gi støtte til anskaffelsesmyndigheten i saker relatert til kvalitetssikring
- j. Bekrefte utført kvalitetssikring ved å signere Sertifikat på konformitet/Certificate of Conformity.

7.3

Anmodning om kvalitetssikring

Kvalitetssikringsoppdrag skal formaliseres ved å bruke bl 5203 Anmodning om kvalitetssikring. Anskaffelsesmyndigheten skal sende blanketten til kvalitetssikringsmyndigheten sammen med kopi av kontrakten og/eller øvrige relevante saksdokumenter.

7.4

Avtaler og standarder for kvalitetssikring

STANAG 4107 «Mutual Acceptance of Government Quality Assurance and Usage of the Allied Quality Assurance Publications» har avtalt kostnadsfri og gjensidig utveksling av kvalitetssikringstjenester innen NATO. Denne utveksling utføres av Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet ved norske anskaffelser i utlandet og ved andre NATO-lands anskaffelser i Norge. I tillegg til STANAG 4107 finnes bilaterale avtaler som omhandler kvalitetssikring.

STANAG 4107 har avtalt standardiserte krav som skal gjelde innen kvalitetssikring. Standardene utgis under navnet «Allied Quality Assurance Publications (AQAP)» og er inndelt i følgende grupper:

- Kravdokumenter
- Policy og veiledende dokumenter.

7.4.1

Kravdokumenter

Følgende AQAP er utgitt til bruk i kontrakter. Disse er med unntak av standardene i punkt d, e, f og g bygget på ISO-standard + NATO-tilleggskrav:

- a. AQAP-2110 «NATO Quality Assurance Requirements for Design, Development and Production»
- b. AQAP-2120 «NATO Quality Assurance Requirements for Production»
- c. AQAP-2130 «NATO Quality Assurance Requirements for Inspection and Test»
- d. AQAP-2131 «NATO Quality Assurance Requirements for Final Inspection»
- e. AQAP-2105 «NATO Requirements for Deliverable Quality Plans»
- f. AQAP-2210 «NATO Supplementary Software Quality Assurance Requirements».

7.4.2

Policy og veiledende dokumenter

Følgende AQAP er utgitt som policy og veiledende standarder:

- a. AQAP-2000 «NATO Policy on an Integrated Systems Approach to Quality through the Life Cycle»
- b. AQAP-2009 «NATO Guidance on the Use of AQAP-2000 series»
- c. AQAP-2070 «NATO Mutual Government Quality Assurance Process».

7.5

Krav til leverandørens kvalitetsstyring

7.5.1 *Generelt*

Anskaffelsesmyndigheten er ansvarlig for å stille riktige krav til kvalitetsstyring og at nødvendige betingelser og øvrige krav blir avtalefestet. Kravene skal inkluderes i forespørselen, og avtalefestes i den påfølgende kontrakt.

Leverandøren skal implementere og gjennomføre kvalitetsstyring i overensstemmelse med den kontraktfestede standard, slik at leveransen blir i samsvar med kontraktens krav.

Leverandørens korrespondanse vedrørende kvalitetssikring skal sendes Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet.

Det skal framgå av kontrakt at Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet skal utføre kvalitetssikring på vegne av forsvarssektoren. Ved anskaffelser i utlandet skal kontrakten alltid inneholde vilkår for å kunne delegere oppdraget videre til det respektive lands kvalitetssikringsmyndighet i samsvar med gjeldende avtaler.

7.5.2 *Valg av krav til kvalitetsstyring*

Krav til leverandørens system for kvalitetsstyring skal velges ut i fra kriteriene nedenfor og gjøres i samråd med Kvalitetssikringsmyndigheten. Materiellsystemer og produkter til forsvarssektoren kjennetegnes av avansert teknologi, tilhørende økende kompleksitet og er gjenstand for myndighetskrav, der kombinasjonen av disse kan påvirke kostnadene. Det er derfor svært viktig at produktene er konstruert, tilvirket og fremskaffet slik at de er i overensstemmelse med kjøpers krav. For forsvarssektoren som kjøper er det essensielt at leverandøren har tilstrekkelig grad av styring med virksomheten. Hensikten er å skape tiltro til at produktene leveres i samsvar med fastsatte krav. Kravene til styring for å oppnå tilsiktet kvalitet og risikoreducerende tiltak som iverksettes av leverandøren må derfor være innrettet slik at de gjøres synlige for forsvarssektoren som kjøper.

Hovedregelen er derfor at Allied Quality Assurance Publications (AQAP) kontraktfestes som krav til leverandørens System for kvalitetsstyring. AQAP-standardene er generisk tilpasset anskaffelsen art og omfang, og ved anvendelse tas det hensyn til produktenes grad av modenhet og kompleksitet. Standardene består av en serie standarder som på forhånd er tilpasset og definert til ulike bruksområder. Standardene består av ISO 9001:2000 som en grunnstamme og har nødvendige NATO-spesifikke tilleggskrav. ISO 9001:2000 er utarbeidet for sertifiseringsformål, mens AQAP-standardene er utarbeidet for et kontraktuelt formål. De vesentligste forskjellene mellom ISO- og AQAP-standardene er at AQAP inneholder en kombinasjon av flere og strengere krav. De viktigste tilleggene i AQAP summeres i korte trekk opp i det følgende:

1. Krav til kvalitetsplan
2. Krav til konfigurasjonsstyring og konfigurasjonsstyringsplan
3. Krav til risikoplan
4. Krav til videreføring av krav til underleverandører og oppfølging av underleverandører
5. System for kontroll med overvåkings- og måleutstyr skal være iht. ISO 10012
6. En rekke krav til innsyn og kjøpers rettigheter; blant annet hos underleverandører, informasjon om avvik, rettigheter til å avvise produkter med avvik, dokumentasjon, prosedyrer, etc.
7. Krav til assistanse ved verifikasjonsbehov.

7.5.2.1 *Utvikling og konstruksjon – AQAP-2110*

Denne standarden skal velges i de tilfeller produktet ikke er utviklet. Det vil si, produksjonsunderlag, spesifikasjoner og tegninger må helt eller delvis utarbeides før produksjon kan igangsettes. Standarden omfatter derfor krav til leverandørens styring med alle prosesser relatert til blant annet utvikling, konstruksjon, innkjøp, produksjon (tilvirkning) og verifikasjon.

7.5.2.2 *Produksjon – AQAP-2120*

Denne standarden skal velges i de tilfeller produktet er ferdig utviklet. Det vil si, produksjonsunderlag, spesifikasjoner og tegninger foreligger før produksjon kan igangsettes.

Standarden omfatter derfor krav til leverandørens styring med alle prosesser relatert til blant annet innkjøp, produksjon (tilvirkning) og verifikasjon.

Når produksjonsomfanget i kontrakten eller deler av dette omfatter vedlikehold kan det ofte være behov for å kreve at leverandøren har styring med noen få utvalgte utviklings- og konstruksjonsprosesser. Det må da vurderes å bruke AQAP-2110 fullt ut eller alternativt tilpasse krav til styring av de spesifikke prosessene og innarbeide disse som krav i kontraktklausulen.

7.5.2.3 *Inspeksjon og test – AQAP-2130*

Denne standarden skal velges i de tilfeller produktet er ferdig utviklet. Det vil si, produksjonsunderlag, spesifikasjoner og tegninger foreligger før produksjon kan igangsettes, og produktets funksjon og ytelse kan verifiseres ved inspeksjon og test. Standarden omfatter derfor krav til blant annet innkjøp, inspeksjon og prøving (test), og leverandørens styring med resultatet av prosessene.

7.5.2.4 *Enkel sluttkontroll – AQAP-2131*

Når det er nødvendig/ønskelig å få adgang til produsentens produksjons områder og få dokumentert produktets egenskaper og ytelser i henhold til kravspesifikasjoner skal denne standarden velges.

7.5.2.5 *Utvikling av programvare – AQAP-150 eller AQAP-2210*

AQAP-2210 benyttes i kontrakter som omfatter utvikling av programvare. Standarden omfatter utvikling, konfigurasjonsstyring, testing og vedlikehold av programvare.

AQAP-2210 benyttes som et supplement til AQAP-2110 for krav til kvalitetsstyring av programvare. Deler av AQAP-2210 kan også kontraktstfestes sammen med enten AQAP-2120 eller AQAP-2130 når produktet inneholder programvare det er forbundet med risiko¹ å tilpasse/utvikle.

¹ En risiko kan f.eks. være at programvarens funksjonalitet og grensesnitt er ukjent og derfor må testes.

7.5.2.6 *Krav til kvalitetsplan – AQAP-2105*

AQAP-2105 inneholder krav til innhold og oppbygging av en kvalitetsplan som skal utarbeides og leveres av leverandøren for en bestemt kontrakt. Kvalitetsplanen skal definere hvordan alle kvalitetsrelaterte kontraktskrav skal oppfylles. Kvalitetsplanen beskriver hvordan leverandøren vil styre prosesser, aktiviteter, ansvar og ressurser. AQAP-2105 benyttes i kontrakter som et supplement til AQAP 2110/2120/2130 paragrafene 5.4 og 7.1.

Kvalitetsplanen skal vurderes av Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet som underretter leverandøren hvis planen ikke er akseptabel. Kvalitetsplanen skal være implementert snarest mulig etter kontraktinngåelse. Kvalitetsplanen oppdateres under kontraktgjennomføringen og revisjoner fremlegges for vurdering og akseptering.

7.5.2.7 *Handelsvarer*

Ved anskaffelse av vanlige handelsvarer og enklere produkter der tekniske ytelser fastslås ved forsvarssektorens mottakskontroll, kan krav til kvalitetsstyring utelates i kontrakten.

7.5.2.8 *Prosedyre for bruk av ISO 9001:2000 eller andre standarder i kontrakter*

Dersom det vurderes å være til fordel for forsvarssektoren, kan det unntaksvis gjennomføres anskaffelser på grunnlag av kravene i ISO 9001:2000 eller andre relevante standarder. Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet skal da konsulteres for å bistå med innarbeiding av nødvendige tilleggskrav i kontrakten og for å tilpasse den valgte standarden til anskaffelsens kompleksitet, omfang og risiko. Se pkt. 7.5.2. Begrunnelse for valg av standard skal gis i anskaffelsesprotokoll.

7.5.3 *Krav til dokumentasjon og planer*

Anskaffelsesmyndigheten skal kreve at leverandøren dokumenterer oppfyllelse av de stilte krav til kvalitetsstyring. Dokumentasjonen skal leveres enten i tilbudsfasen eller tidlig etter kontraktsinngåelse og beskrive hvordan tilbyder planlegger å sikre kvaliteten på leveransen.

Følgende dokumentasjon er aktuelt å kreve:

- a. Leverandørens kvalitetshåndbok
- b. Svar på spørreskjema om leverandørens system for kvalitetsstyring (Questionnaire)
- c. Kvalitetsplan
- d. Konfigurasjonsstyringsplan
- e. Risikoplan.

Etter avtale med kvalitetssikringsmyndigheten kan kravet i litra c, litra d og litra e slås sammen til en felles plan (Project Management Plan) som inneholder alle relevante elementer.

- f. Sertifikater som bekrefter
 - i) personellets kompetanse,
 - ii) kapabilitetssertifikater/liste og
 - iii) bekreftelse på eventuell godkjenning/sertifisering av System for kvalitetsstyring m.m.
- g. Rapport fra kontraktgjennomgang
- h. Eventuelt annen relevant dokumentasjon.

7.5.3.1 *Kontraktgjennomgang*

Leverandøren kan pålegges å gjennomføre granskning av kontrakten og tilhørende dokumentasjon for å planlegge og verifisere at kontraktskravene kan oppfylles. Dokumentasjon fra kontraktgjennomgangen sendes til anskaffelsesmyndigheten.

7.5.3.2 *Kvalitetsplan*

Når anskaffelsesmyndigheten har stilt krav om det skal leverandøren utarbeide en kvalitetsplan i samsvar med kravene i AQAP-2105. Kvalitetsplanen skal beskrive hvordan kvalitetsrelaterte kontraktskrav, herunder gjeldende AQAP-standard, vil bli oppfylt. Planen skal definere hvordan leverandøren vil styre prosesser, aktiviteter, ansvar og ressurser. Kvalitetsplanen og revisjoner av denne skal vurderes og kunne aksepteres av Kvalitetssikringsmyndigheten.

7.5.3.3 *Konfigurasjonsstyringsplan*

Når anskaffelsesmyndigheten har stilt krav om det, skal leverandøren utarbeide en konfigurasjonsstyringsplan. Krav er gitt i del 8 Konfigurasjonsstyring.

7.5.3.4

Risikoplan

Når anskaffelsesmyndigheten har stilt krav om det skal leverandøren implementere og praktisere et system for risikostyring. Systemet og utøvelsen skal beskrives i en risikoplan eller kan etter avtale med kvalitetssikringsmyndigheten beskrives i kvalitetsplanen.

7.5.4

Ansvar for underleverandører

I kontrakten skal det stilles krav til leverandøren om å avtalefeste med sine underleverandører kvalitetssikringskrav som er i samsvar med kravene anskaffelsesmyndigheten har stilt til leverandøren. Leverandøren er ansvarlig for kvalitetssikringen hos sine underleverandører og verifikasjon av kravoppfyllelse.

7.5.5

Behandling av avvik

Søknad om å få levere produkter med avvik skal kun forekomme i unntakstilfeller. Søknad om godkjenning av større avvik, som enten skal «brukes som de er» eller repareres av leverandøren, må fremsendes på bl 5303 Søknad om godkjenning av avvik/bl 5353 Request for Acceptance of Deviation Permit/Concession. Leverandøren skal nøye beskrive avvikets konsekvenser for anvendelse av produktet. Reparasjonsprosedyrer skal vedlegges. Avvikssøknaden sendes anskaffelsesmyndigheten for beslutning via kvalitetssikringsmyndigheten for uttalelse.

7.5.6

Leveranse – Sertifikat på konformitet

Leverandøren skal kun legge fram for levering produkter som er kontrollert og bekreftet i samsvar med krav, med unntak av produkter med godkjente avvik. Leverandøren skal fylle ut og undertegne bl 5307 Sertifikat på konformitet /bl 5357 Certificate of Conformity som en bekreftelse på at produktet innen alle områder er fullt i overensstemmelse med kontraktens krav.

Undertegnet Sertifikat på konformitet fremlegges forsvarssektorens kvalitetssikringsmyndighet. Signering av Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet er en bekreftelse til anskaffelsesmyndigheten om at kvalitetssikring er gjennomført i samsvar med oppdraget. I tilfeller der kvalitetssikringsmyndigheten har anmerkninger til den gjennomførte kvalitetssikringen tas nødvendige forbehold og bekreftelsen gis med unntak av anførsler i bl 5307/bl 5357 blokk 16 Merknader.

Signering av Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet er ikke å betrakte som en godkjennelse av produktet som skal leveres.

7.5.7

Tilbakevisning eller vraking

Planlagte leveranser, eller deler av den, som fremlegges for forsvarssektoren, og som ikke tilfredsstiller kontraktkravene, skal forsvarssektoren tilbakevise.

Planlagte leveranser som ikke kan omarbeides eller repareres, og hvor eventuell avvikssøknad er avslått, skal plasseres på sperret lager inntil annen disponering er avtalt, eller vrakes.

7.6

Risikohåndtering

7.6.1

Innledning

Håndtering av usikkerhet er en kontinuerlig aktivitet som pågår gjennom alle faser av et prosjekt, jf. del 5 Håndtering av usikkerhet.

Det skilles mellom usikkerhet som del av det totale prosjektet (total usikkerhetsvurdering) og usikkerhet som del av en kontrakt med leverandør. I kvalitetssikring benevnes den negative delen av usikkerheter som «risiko».

Retningslinjer for risikobasert kvalitetssikring i kontraktgjennomføringen er innen NATO gitt i:

- STANAG 4107 «Mutual Acceptance of Government Quality Assurance and Usage of the Allied Quality Assurance Publications», og
- AQAP-2070 «NATO Mutual Government Quality Assurance Process».

7.6.2

Vurdering av produkt- og leverandørrisiko

For å få en gjensidig forståelse av risikoområder for kvalitetssikring av kontrakten, må produkt- og leverandørrisiko vurderes og håndteres i et samarbeid mellom anskaffelsesmyndigheten og kvalitetssikringsmyndigheten. Anskaffelsesmyndigheten skal identifisere risiko for den aktuelle kontrakten og beskrive disse i bl 5203 Anmodning om kvalitetssikring, jf. pkt. 7.4.

Kommentar:

Blankett 5203 Anmodning om kvalitetssikring inneholder bl.a. et punkt om risikovurdering, som skal fylles ut av anskaffelsesmyndigheten. Den fremsendes til kvalitetssikringsmyndigheten ifm. oppdrag om leverandøranalyse, støtte til utforming av forespørsel/kontrakt, kontraktforhandlinger, kvalitetssikring av kontrakt. Den vil danne grunnlaget for gjennomføringen av oppdraget. Blanketten skal synliggjøre oppdragsgivers vurdering av risiko, og blir utgangspunktet for den etterfølgende kommunikasjon mellom anskaffelsesmyndigheten og kvalitetssikringsmyndigheten.

Forsvarssektorens metode for usikkerhetshåndtering skal benyttes som basis for risikoidentifisering. Risiko er her definert som sannsynligheten for at en uønsket hendelse

inntreffer *x* hendelsens konsekvens. Risikoen klassifiseres som «Høy», «Moderat» eller «Lav». Risikovurderinger er å betrakte som et øyeblikksbilde. Dersom risikoelementer endres eller nye identifiseres, skal kvalitetsikringsmyndigheten informeres i den hensikt å korrigere oppfølgingen til områder med den til enhver tid antatt høyeste risiko.

AQAP-2070, NATO Mutual Government Quality Assurance (GQA) Process gir veiledning om risikobasert kvalitetssikring i NATO. AQAP-2070 deler risiko i «Produkt- og Leverandørrisiko».

For å få en gjensidig forståelse av risikoområder for kvalitetssikring av kontrakten, må produkt- og leverandørrisiko vurderes og håndteres i et samarbeid mellom anskaffelsesmyndigheten og kvalitetsikringsmyndigheten.

Anskaffelsesmyndigheten skal identifisere risiko for den aktuelle kontrakten og beskrive disse i bl 5203 Anmodning om kvalitetssikring, del I rubrikk 13.

Elementene for produktrisiko må ta utgangspunkt i funksjonelle og tekniske krav, og må «spesifiseres så detaljert som mulig», for å kunne prioritere kvalitetssikringsressursene.

Med «produktrisiko» menes sannsynligheten for at et utilsiktet avvik på produktet oppstår og konsekvensen avviket medfører for produktets ytelse.

Med «leverandørrisiko» menes sannsynligheten for at leverandørens System for kvalitetsstyring ikke er tilstrekkelig for å styre prosessen for fremtagelsen av produktet iht. forespørsel/kontraktens krav. Blir oppdraget akseptert fyller kvalitetsikringsmyndigheten ut leverandørrisikoene iht. egen prosedyre, og sender blanketten tilbake til oppdragsgiver for eventuell etterfølgende kommunikasjon.

Delegeres oppdrag til andre NATO-land vil den utenlandske kvalitetsikringsmyndighet vurdere leverandørrisikoen.

Kontrakter uten identifiserte risikoelementer vil normalt ikke bli kvalitetssikret av kvalitetsikringsmyndigheten.

7.7 Forsvarets kvalitetssikringsplan og kvalitetssikringsaktiviteter

Basert på den inngåtte kontrakt, produktrisiko og leverandørrisiko, vil Kvalitetssikringsmyndigheten utarbeide sin kvalitetssikringsplan. Planen skal vise hvordan det spesifikke kvalitetssikringsoppdraget vil bli løst. Dette kan omfatte blant annet kvalitetsrevisjon hos leverandøren for å påse at leverandøren har etablert og implementert et System for kvalitetsstyring i samsvar med kontraktens krav og den aksepterte kvalitetsplanen. Planen skal være gjenstand for kontinuerlig oppdatering, og justeres ved endringer av risiko.

Kvalitetssikringsmyndigheten oversender planen til anskaffelsesmyndigheten etter avtale.

Del 8. Konfigurasjonsstyring

8.1 Innledning

Del 8 gir bestemmelser om konfigurasjonsstyring i forbindelse med anskaffelser. Bestemmelsene ivaretar både de krav som skal stilles til leverandøren som del av kravene til kvalitetssikring, og de kravene til leverandøren som er nødvendig for at forsvarssektoren skal kunne gjennomføre konfigurasjonsstyring i anskaffelses- og driftsfasen.

Overordnede retningslinjer for konfigurasjonsstyring i forsvarssektoren, som dekker alle faser av et materiellprosjekt, er gitt i FS7610-1960.

8.2 Definisjon

Konfigurasjonsstyring er definert som: «tekniske og organisatoriske aktiviteter som identifiserer, holder kontroll med, utfører revisjoner på og fører regnskap over status for funksjonelle og fysiske egenskaper til systemet, inkludert programvare og støtteutstyr».

Konfigurasjonsstyring forankrer operative og tekniske krav i dokumentasjon slik at dette blir felles for både leverandør og anskaffelsesmyndigheten.

8.3 Hensikt med konfigurasjonsstyring

Hensikten med konfigurasjonsstyring er å bidra til at de operative og tekniske krav innfris gjennom hele produktets levetid ved å styre de funksjonelle og fysiske egenskapene til produktet og støttesystemer. Konfigurasjonsstyring skal bidra til å sikre:

- at tekniske og organisatoriske aktiviteter identifiseres, kontrolleres og revideres, samt at det skal føres regnskap med status for funksjonelle og fysiske egenskaper til produktet
- at anskaffelsen er i samsvar med de kravene som er stilt
- at anskaffelsen stemmer overens med den tilhørende dokumentasjonen
- og at dokumentasjonen er korrekt.

Ved konfigurasjonsstyring etableres basislinjer og administrative prosedyrer.

Kommentar:

Konfigurasjonsstyring må følges opp nøye for bl.a. å kunne fastslå konsekvensene av endringer, holde oversikt over hvilke tekniske løsninger som tidligere er innført, eventuelt forkastet (historikk, sporbarhet) og sikre at det finnes dokumentasjon som viser om senere versjoner av produktet er kompatibelt med hva som er levert tidligere.

8.4 *Etablering av ambisjonsnivå og plan*

For alt materiell som anskaffes og som skal inn i Forsvarets forsyningssystem, skal anskaffelsesmyndigheten etablere et ambisjonsnivå for konfigurasjonsstyring med en tilhørende plan (Konfigurasjonsstyringsplan (CM-Plan)) for gjennomføring av konfigurasjonsstyringsaktiviteter. CM-Planen skal oppdateres etter hvert som aktiviteter, forutsetninger og omfang endres. Konfigurasjonsstyring gir størst gevinster i forbindelse med komplekse tekniske anskaffelser. Det er derfor vesentlig at ambisjonsnivå tilpasses, og står i forhold til, de gevinster som kan realiseres.

Basert på kontraktens krav skal leverandøren utarbeide og dokumentere en konfigurasjonsstyringsplan. Planen skal sendes anskaffelsesmyndigheten for vurdering, med kopi til kvalitetssikringsmyndigheten.

Kvalitetssikringsmyndigheten gir sine kommentarer til Anskaffelsesmyndigheten som skal underrette leverandøren om planen er akseptabel. Den aksepterte CM-Plan skal implementeres ved oppstart av alle kontraktsaktiviteter hos leverandøren, og skal oppdateres under kontraktsgjennomføringen. (Revisjoner av planen skal fremlegges anskaffelsesmyndigheten for vurdering og akseptering, med kopi til kvalitetssikringsmyndigheten.)

8.5 *Krav til leverandører*

Anskaffelsesmyndigheten er ansvarlig for å stille nødvendige krav til leverandører i forbindelse med konfigurasjonsstyring. Kravene skal stilles på forespørselsstadiet, og avtalesfestes i den påfølgende kontrakt/bestilling.

8.6 *Valg av krav til konfigurasjonsstyring*

Avhengig av ambisjonsnivå, anskaffelsens art og omfang skal hensiktsmessige krav til leverandørens konfigurasjonsstyring velges.

Tabellen gir et forslag til relevante konfigurasjonsstyringskrav. Anskaffelsesmyndigheten skal i forespørselen anmode leverandøren om å utarbeide forslag til system for konfigurasjonsstyring basert på refererte krav, eller i spesielle tilfeller annen anerkjent internasjonal standard. Leverandøren skal dokumentere systemet i en preliminær konfigurasjonsstyringsplan som del av tilbudet.

<i>Kontraktens krav til produktet</i>	<i>Kvalitetssikringskrav</i>	<i>Krav til Konfigurasjonsstyring</i>
Kontrakten omfatter utvikling, konstruksjon og produksjon, ev. også installasjon og feltprøver, dvs. at de tekniske krav i alt vesentlig er spesifisert som funksjons- og ytelseskrav (operative karakteristikk)	AQAP-2110	ACMP-1-5
Komplekst/kritisk produkt	AQAP-2110 AQAP-2120 AQAP-2210	ACMP-1-5 ACMP-1, 2, 3 og 4 ACMP-1-5
Levetid, pålitelighet og andre egenskaper kan bare sikres ved omfattende kontroll under fremtakingen	AQAP-2110 AQAP-2120 AQAP-2210	ACMP-1-5 ACMP-1, 2, 3 og 4 ACMP-1-5**
Programvare inngår i utviklingsarbeidet. AQAP-150 eller AQAP-160 kan anvendes alene der hvor kontrakten omfatter rene utviklings- eller vedlikeholdskontrakter for programvare	AQAP-2110 AQAP-2210	ACMP-1-5** ACMP-1-5**
Produktets konstruksjon er fastlagt og er tilfredsstillende for den myndighet som har ansvaret for konstruksjonen. Eller der oppfyllelsen av tekniske krav bare kan demonstreres tilstrekkelig på basis av kvalitetskontroll utført under tilvirkning, behandling av materialer, deler, komponenter, enheter og/eller på det ferdige produkt	AQAP-2120 AQAP-2130 AQAP-2131	ACMP-1, 2, 3 og 4 ACMP-3 og 4 Ingen
Oppfyllelsen av tekniske krav kan demonstreres tilstrekkelig i forbindelse med sluttkontroll av der ferdige produkt	AQAP-2131	Ingen

** ACMP-1-5 kan benyttes som supplement til krav om konfigurasjonsstyring.

8.6.1 *Krav til leverandørens CM-plan*

Leverandøren skal i sitt tilbud legge fram et utkast til CM-plan som viser hvordan leverandøren har planlagt å gjennomføre konfigurasjonsstyring.

Kommentar:

Planen skal referere til de relevante krav til konfigurasjonsstyring, og kan inneholde:

- En kort beskrivelse av systemet eller konfigurasjonsenheten*
- Milepæler og aktiviteter i relasjon til prosjektets andre aktiviteter og milepæler*
- Organisasjonen, inklusiv ansvar, relasjoner til linje/prosjektorganisasjonene til leverandøren og kontaktpunktene mot forsvarssektoren og andre*
- Konfigurasjonsidentifikasjon*
- Etablering av basislinjer, inklusiv felles basislinjer med forsvarssektoren*
- Konfigurasjonskontroll – endringsbehandling både internt og opp mot forsvarssektoren*
- Styring av grensesnitt*
- Konfigurasjonsstatusregnskap – registrering og rapportering*
- Konfigurasjonsrevisjon.*

Under avklaringsfasen/forhandlingsfasen må leverandørens og forsvarssektorens CM-Planer avstemmes mot hverandre. Hovedretningslinjene for leverandørens plan skal avtalefestes. ACMP-1 kan benyttes som retningslinjer for utarbeidelse av CM-Plan.

8.6.2

Konfigurasjonsidentifikasjon(CID)

I tillegg til leverandørens interne konfigurasjonsidentifisering, kan det være aktuelt at leverandøren må yte bistand til forsvarssektoren i forbindelse med utvelgelse av konfigurasjonsenheter som forsvarssektoren vil følge opp. Leverandørens bistand i den forbindelse må avtalefestes.

Som del av konfigurasjonsidentifikasjonen skal det velges hvilke komponenter/deler i materiellstrukturen som skal være oppfølgingsobjekter.

Kommentar:

Konfigurasjonsidentifikasjon er aktiviteter for å dokumentere systemets fysiske og funksjonelle egenskaper. Dette gjøres ved å velge konfigurasjonsenheter (CI-er) og fastsette konfigurasjonsdokumentasjon som entydig beskriver konfigurasjonsenhetsens fysiske og funksjonelle egenskaper, herunder kritiske interne og eksterne grensesnitt.

Forsvarssektorens konfigurasjonsenheter vil være sammenfallende med leverandørens konfigurasjonsenheter, men leverandøren vil kunne operere med enheter på et mer detaljert nivå.

8.6.3

Basislinje

Det skal settes basislinjer for hver konfigurasjonsenhet. Det kan stilles krav til hvilke dokumenter som skal inngå i de respektive basislinjer og derved fryses på et bestemt tidspunkt. Endringer/avvik på disse dokumenter skal følge rutinene for endrings- og avviksbehandling. Dersom det er vesentlig at grensesnitt fryses innen en bestemt dato fordi denne informasjonen blir brukt som inngangsverdi i andre prosjekter osv., skal det avtalefestes tidspunkt for når grensesnittet senest må fryses, og konsekvenser for leverandøren dersom dette ikke overholdes.

Kommentar:

Basislinje er et sett formelt godkjente dokumenter som beskriver systemets konfigurasjon. Basislinjer fungerer som et referansepunkt for fremtidige endringer i systemet.

8.6.4

Endrings- og avviksbehandling

Det skal stilles krav til at leverandøren følger system for endrings-/ og avviksbehandling som angitt i pkt. 2.22.3 og 7.5.5 Rutiner for behandling av avvik.

Kommentar:

Endringsbehandling er aktiviteter/rutiner som utføres for å kartlegge tekniske og økonomiske konsekvenser av endringer før beslutning om endringen tas.

8.6.5

Konfigurasjonsrevisjoner

Det skal stilles krav til at leverandøren gjennomfører konfigurasjonsrevisjoner.

Kommentar:

Det skilles mellom funksjonell og fysisk konfigurasjonsrevisjon. Funksjonell konfigurasjonsrevisjon gjennomføres for å verifisere at en konfigurasjonsenhet tilfredsstillende de spesifiserte funksjonelle krav. Fysisk konfigurasjonsrevisjon gjennomføres for å verifisere at en konfigurasjonsenhet er produsert i henhold til den godkjente konfigurasjonsdokumentasjon. Både funksjonell og fysisk konfigurasjonsrevisjon gjennomføres for å etablere en produktbasislinje.

8.6.6

Konfigurasjonsstatusregnskap

Det skal stilles krav til at leverandøren har et system for konfigurasjonsstatusregnskap. Systemet skal kunne spore alle endringer i konfigurasjonene fra hver basislinje fram til den gjeldende godkjente konfigurasjonen.

8.7

*Relevante standarder og prosedyrer**Kravdokumenter*

ACMP-1	NATO Requirements for the Preparation of Configuration Management Plans
ACMP-2	NATO Requirements for Configuration Identification

ACMP-3	NATO Requirements for Configuration Control – Engineering changes, deviations and waivers.
ACMP-4	NATO Requirements for Configuration Status Accounting
ACMP-5	NATO Requirements for Configuration Audit Plans
<i>Veiledende dokumenter</i>	
ACMP-6	NATO Configuration Management Terms and Definitions
ACMP-7	NATO Configuration Management Guidance on the Application of ACMPs 1 to 6
<i>Tilleggsdokumenter</i>	
FS 7610-1960	Retningslinjer for konfigurasjonsstyring i forsvarssektoren
STANAG 4159	NATO Materiel Configuration Management Policy and Procedures for Multinational Joint Projects
STANAG 4427	Allied Configuration Management Publications
NS-ISO 10007	Quality Management – Guidelines for Configuration Management
ANSI/EIA 649	National Consensus Standard for Configuration Management

Del 9. NATO-kodifisering

- 9.1 *Innledning*
 Del 9 gir bestemmelser og retningslinjer om kodifisering i forbindelse med anskaffelser av materiell til forsvarssektoren. Detaljerte retningslinjer er gitt i «HÅNDBOK for FORSVARETS KODIFISERINGS- OG KATALOGDATASYSTEM (FK25-ACodP-1), kapittel II.
- 9.2 *Definisjoner*
 Se vedlegg 2 til «Direktiv for Materiellforvaltning i Forsvaret».
- 9.3 *Hovedregel*
 Alle forsyningsartikler i forsvarssektoren skal kodifiseres iht. NATO-kodifiseringssystem. Ved anskaffelser som introduserer nye forsyningsartikler, skal anskaffelsesmyndigheten involvere det nasjonale kodifiseringsmyndighet så tidlig som mulig i anskaffelsesfasen.
Kommentar:
Kodifisering i Norge skal følge reglene i «the NATO Codification System (NCS)» (NATO-kodifiseringssystem), som brukes av alle NATO-land og alle «NCS-godkjente» Partnership for Peace (Pfp)-nasjoner. Dette gir NATO og de «NCS-godkjente» Pfp-nasjonene et entydig og felles system for identifisering av forsyningsartikler, og er utgangspunktet for maksimal effektivitet i nasjonal og internasjonal logistikkstøtte.
Det viktigste prinsippet for NATO-kodifiseringssystem er at forsyningsartikler skal kodifiseres og tildeles et entydig NATO-katalognummer i det land hvor sann fabrikant er lokalisert.
Den nasjonale kodifiseringsmyndighet i de forskjellige produsentland vil utføre kodifiseringsarbeidet vederlagsfritt, under forutsetning av at kodifiseringsklausulen (STANAG 4177, bl 5004/bl 5054) er tatt med i kontrakten og at fabrikanten leverer nødvendige tekniske data. Den norske kodifiseringsmyndighet skal kodifisere norsk produsert materiell, og materiell anskaffet fra land utenfor NATO og fra land som ikke er en «NCS-godkjent» Pfp-nasjon.
- 9.4 *Krav i forbindelse med forespørsel*
 Ved anskaffelse av forsyningsartikler skal anskaffelsesmyndigheten i samarbeid med kodifiseringsmyndigheten inkludere følgende i forespørselen:
 - Standard kodifiseringsvilkår i henhold til blankett 5004 «Kodifiseringsklausul» for norske tilbydere, og blankett 5054 «Contract Clause to the supply of technical data for identifying items of supply within the NATO codification system» (Appendix 1 til STANAG 4177) for utenlandske tilbydere.
 - Blankett 5006 «Spørsmål vedrørende tekniske data for kodifisering i forbindelse med materiellanskaffelser» for norske tilbydere og Blankett 5056 «Questionnaire for cataloging data in connection with procurement of materiell» samt stille krav til at leverandører besvarer spørsmålene som del av tilbudet.
 - Eventuelle spesielle krav/betingelser som; tidsfrister for levering av kodifiseringsdata samt kostnader relatert til etablering av kodifiseringsdata.
- 9.5 *Krav i forbindelse med evaluering og avtaleinngåelse*
 Anskaffelsesmyndigheten skal i samarbeid med kodifiseringsmyndigheten sørge for at:
 - tilbyder har gjort seg kjent med betingelsene i standard kodifiseringsvilkår (bl 5004/bl 5054), og sørge for at vilkårene med nødvendige tidsfrister blir inkludert i avtalen (kontrakt/bestilling). Det skal spesielt påses at leverandøren er innforstått med at standard kodifiseringsvilkår skal videreføres i leverandørens avtaler med underleverandører.

- leverandørene besvarer spørsmålene i blankett 5006/5056 tilfredsstillende før eventuell avtaleinngåelse.

Del 10. Standardisering

10.1 *Hensikt med standardisering*

Standardisering i forsvarssektoren har til hensikt å utvikle felles prosedyrer, praksis og forsvarsmateriell som vil gjøre det mulig å gjennomføre effektive nasjonale og allierte militære operasjoner og øvelser på en sikker og økonomisk måte.

Grunnlaget for enhver standardisering er operative, økonomiske og forvaltningsmessige hensyn.

10.2 *Områder for standardisering*

Standardiseringsvirksomheten deles inn i tre hovedgrupper:

- a) Operativ standardisering som omhandler militær praksis, prosedyrer og formater
- b) Administrativ standardisering som omhandler prosedyrer og terminologi
- c) Materieellstandardisering som omhandler krav til materiell.

Operativ standardisering og materieellstandardisering påvirker hverandre gjensidig. Det er i hovedsak materieellstandardisering som er adressert i denne del 10, og hensikten er å gi retningslinjer for utforming av leveransebeskrivelsen. Øvrige føringer med hensyn til standardisering vil normalt være gjennomført og beskrevet i Gjennomføringsoppdraget (GO).

10.3 *Militære standarder*

10.3.1 *NATO Standardiseringsavtaler*

For å dekke NATOs spesielle standardiseringsbehov er det utarbeidet Standardiseringsavtaler (STANAG-er) som er bindende for den enkelte nasjon.

STANAG-er, som omfatter operative, administrative og materieell standarder, stiller hovedsakelig krav til interoperabilitet mellom NATO nasjonenes styrker.

STANAG-er som er formelt godkjent (ratifisert) til bruk i forsvarssektoren, skal benyttes ved anskaffelser av materieell eller tjenester. Katalogen «NATO Standardization Agreements and Allied Publications» AAP-4 gir oversikt og status over gjeldende dokumenter.

10.3.2 *Forsvarets Standard*

Når det ikke finnes andre dekkende standarder, og det er et erkjent behov for standardisering, utarbeides det Forsvarets Standard.

Forsvarets Standard omhandler tekniske krav til: materieell, prosedyrer, kvalitetssikring, helse, miljø og sikkerhet.

Det vil fremgå av den enkelte standard om den er bindende eller veiledende. Ved kontraktsinngåelse kan veiledende standarder pålegges brukt.

10.4 *Sivile standarder*

Det foreligger en rekke sivile standardiseringsorganisasjoner som utgir standarder internasjonalt, regionalt og nasjonalt. Ved materiellanskaffelser er blant annet følgende standarder relevant ved utarbeidelse av krav til materieell:

10.4.1 *Internasjonale standarder*

ISO – International Organisation for Standardization.

IEC – International Electrotechnical Commission.

ITU – International Telecommunication Union.

10.4.2 *Regionale standarder*

CEN – European Committee for Standardization.

CENELEC – European Committee for Electrotechnical Standardization.

ETSI – European Telecommunications Standards Institute.

10.4.3 *Nasjonale standarder*

10.4.3.1 *Norges Standardiseringsforbund (NSF)*

NSF selger og markedsfører standarder og relaterte produkter fra hele verden. NSF har ansvaret for overordnet styring og koordinering av den nasjonale standardiseringsvirksomheten i Norge. Norsk Standard (NS) fastsettes av NSF på grunnlag av forslag fra de norske fagorganene og på grunnlag av europeiske og internasjonale standarder. Felleseuropeiske standarder får betegnelsen NS-EN.

Andre relevante standardiseringsorganer er:

- a) Norsk Teknologistandardisering (NTS)
har ansvaret for standardisering innen verkstedindustrien og beslektet virksomhet, inkludert offshore-rettet virksomhet. NTS har også ansvaret for enkelte tverrfaglige standardiseringsområder, som kvalitetssikring og informasjonsteknologi.
- b) Norges Byggstandardiseringsråd (NBR)
har ansvaret for standardisering innen bygg og anlegg. Ansvarsområdet inkluderer også faste marine installasjoner.

- c) Norsk Elektroteknisk Komite (NEK)
har ansvar for standardisering på det elektrotekniske området i Norge. Internasjonalt er NEK medlem av Internasjonal Electrotechnical Commission (IEC) og European Committee for Electrotechnical Standardization (CENELEC), og NEK representerer Norge i disse organisasjonene.
- d) Norsk Allmenstandardisering (NAS)
har ansvar for standardiseringsoppgaver innenfor områdene forbrukersaker, medisinsk-teknisk utstyr, landbruk, miljø, bioteknologi, handel, kontor og administrasjon.
- e) Post- og teletilsynet (PT) ved Avdeling for teknikk og standardisering
har ansvaret for telekommunikasjonsstandardisering. Internasjonalt er PT medlem av European Telecommunications Standards Institute (ETSI) og International Telecommunication Union (ITU).

10.5

Prioritetsrekkefølge ved bruk av standarder

Ved valg av standarder skal nedennevnte prioritetsrekkefølge legges til grunn. Forskrift om offentlige anskaffelser (FOA) inneholder imidlertid absolutte retningslinjer for bruk av standarder. Disse retningslinjene skal følges for de av forsvarssektorens anskaffelser som faller inn under FOA.

<i>Prioritet</i>	<i>Standard/organisasjon</i>
1	NATO Standardiseringsavtaler (STANAG-er ratifisert av Norge)
2	Forsvarets Standard (FS) – Forsvaret
3	Europeiske standarder: Europeisk Standard (EN) – European Committee for Standardization ETS Standard – European Telecommunications Standard Institute CECC – Standard – CENELEC Electronic Components Committee AECMA-Standard – European Association of Aerospace Industries ECISS Standard – European Committee for Iron and Steel Standardization Norsk Standard som implementerer Europeisk Standard (EN) og European Telecommunication Standard (ETS)
4	Internasjonale standarder: ISO Standard – International Organization for Standardization IEC Standard – International Electrotechnical Commission ITU Recommendations – International Telecommunication Union Norsk Standard som implementerer ISO- og IEC standarder.
5	Norsk Standard – Norges Standardiseringsforbund
6	Andre nasjonale standarder For eksempel: tyske DIN, britiske BS, danske DS, finske SFS og svenske SIS.
7	Andre nasjoners militære standarder For eksempel: amerikanske MIL SPEC og britiske DEF-STAN.
8	Anerkjente bransje standarder For eksempel: ASTM – American Society for Testing and Materials

Del 11. Kostnadskontroll

Se del 26, vedlegg H for veiledning.

11.1

Virkeområde for kostnadskontrollen

11.1.1

Hensikt

Anskaffelser til forsvarssektoren skal som hovedprinsipp gjennomføres som kjøp etter konkurranse. Når det ikke er mulig å gjennomføre anskaffelsen basert på konkurranse, skal det normalt gjennomføres kostnadskontroll av pristilbudet fra leverandøren. Kostnadskontrollen gjennomføres med andre ord for å oppveie for manglende konkurranse. I slike tilfeller skal prisen baseres på at leverandøren får dekket sine relevante kostnader samt en rimelig avkastning på investert kapital for kontraktsgjennomføringen, under forutsetning av at leverandøren har en mest mulig effektiv utnyttelse av sine ressurser (innsatsfaktorer).

Gjennom kostnadskontrollen kan forsvarssektoren forsikre seg om at leverandøren har basert sine kalkyler på korrekte, oppdaterte og fullstendige data, og at leverandøren har fulgt de bestemmelser for kostnadsberegning som er nedfelt i dette regelverket. Kostnadskontrollen gjennomføres før kontrakt er inngått og/eller etter at kontrakten er fullført, avhengig av kontrakttype. Gjennomført kostnadskontroll danner basis for forhandling av en riktig pris for kontraktsgjennomføringen mellom anskaffelsesmyndigheten og leverandøren.

11.1.1.1

Når foretas kostnadskontroll

Kostnadskontroll foretas som hovedregel ved kjøp etter forhandlinger når konkurransen er utilstrekkelig. Det foretas derfor normalt ikke kostnadskontroll ved kjøp etter anbudskonkurranse, uten i helt spesielle tilfeller som f.eks. ved mistanke om prissamarbeid.

Ved gjennomføring av kostnadskontroll må innsynsrett være sikret. Om innsynsrett i tilknytning til kostnadskontroll, se del 23 Innsyn.

11.2 *Kostnadskontrollen*

Kostnadskontroll omfatter oppgavene kostnadsanalyse, kostnadsprøving, prisglidningsanalyse samt vurdering av leverandørens økonomisystem.

11.2.1 *Kostnadsanalyse*

Kostnadsanalyse er gjennomgang av en leverandørs forkalkyle knyttet til et tilbud med sikte på å skaffe grunnlag for å bedømme om den pris som tilbys er kalkulert i henhold til regelverket.

11.2.1.1 *Når bør kostnadsanalyse utføres*

Analysen utføres når det er liten eller ingen konkurranse, eller når kalkylen er basert på særlig usikre beregninger av kostnadene. Kostnadsanalyse kan foretas helt uavhengig av hvilken kontrakttype som velges.

11.2.1.2 *Grunnlaget for en kostnadsanalyse*

Grunnlaget for en kostnadsanalyse er et tilbud med tilhørende forkalkyle, som er en beregning av leverandørens antatte kostnader for den forespurte leveranse.

For å kunne bedømme kalkylen er det nødvendig med en revisjon av de enkelte kostnadselementer i forkalkylen og grunnlaget for disse. Revisjonen gjennomføres i henhold til fastsatt revisjonsmetodikk (se pkt. 11.3).

11.2.1.3 *Spesifikasjon av pris*

I de tilfeller der kostnadsanalyse er aktuelt, skal det medtas i forespørselen at forsvarssektoren forbeholder seg rett til, ved innsyn hos leverandøren, å analysere de kostnads- og prisdata som er ført opp i kalkylespesifikasjonen vedlagt tilbudet. Ved innsendelse av slike tilbud skal det foreligge en bekreftelse fra leverandøren, i form av utfylt og signert blankett 5301 «Spesifikasjon av pris», om at han er innforstått med forsvarssektorens innsynsrett, og at dataene som er oppgitt er så nøyaktige og fullstendige som mulig. Blankett 5301 skal også brukes ved kontraktmodifikasjoner.

11.2.1.4 *Kalkylemetode*

Kalkylen skal være en selvkostkalkyle og skal bl.a. vise indirekte påslag og kalkulatorisk rente frem til selvkost. En kalkyle må ses i sammenheng med leverandørens budsjett og regnskapsopplegg. Dersom leverandøren anvender bidragsmetoden, må det etableres fordelingsprinsipper for indirekte kostnader som blir gjenstand for spesiell godkjenning av forsvarssektoren.

Leverandøren kan ikke uten samtykke fra forsvarssektoren foreta endringer i kalkyle- og regnskapsmetoder eller praksis hvis dette vil medføre økt belastning på kontrakter med forsvarssektoren.

11.2.1.5 *Leverandørens plikter ved utførelse av kostnadsanalyser*

- a) Ved utførelse av kostnadsanalyse plikter leverandøren å verifisere samtlige data og:
 - Legge frem for forsvarssektoren en detaljert kalkyle som viser hvilke kostnader leverandøren har regnet med vedrørende direkte kostnader og hvilke beregninger som ligger til grunn for de indirekte kostnadene
 - Fremskaffe alle tilbud, bestillinger, kalkyler, budsjetter, regnskaper, bilag og andre beregninger for fastsettelsen av kostnadene
 - Hvis det forlanges, å skaffe til veie kopier av ovennevnte dokumentasjon
 - Ellers gi opplysninger som forsvarssektoren mener har betydning for fastsettelsen av kostnadene.
- b) Innsyn hos underleverandører (se del 23 Innsyn)
 - Ved kjøp fra agenter kan anskaffelsesmyndigheten kreve å få oppgitt agentprovisjon/avtalen mellom leverandøren og agenten.

11.2.2 *Kostnadsprøving*

Kostnadsprøving er å avgjøre om leverandørens etterkalkyle gjenspeiler de faktiske kostnader og gevinst vedrørende en kontrakt, samt at de er relevante i henhold til regelverk og kontraktens vilkår.

11.2.2.1 *Når skal kostnadsprøving utføres*

Kostnadsprøving skal foretas for alle kontrakter som inneholder vilkår om dette.

Kostnadsprøving skal utføres ved følgende kontrakttyper:

- a) priskontrakter med vilkår om ansporing eller gevinstbegrensning
- b) alle typer kostnadskontrakter
- c) kontrakter med vilkår om fremdriftsbetaling basert på faktiske påløpne kostnader under kontrakten.

11.2.2.2 *Grunnlag for en kostnadsprøving*

Kostnadsprøving går ut på å revidere samtlige faktiske påløpne kostnader under en kontrakt etter at leveransen helt eller delvis er fullført. Grunnlaget for en kostnadsprøving er etterkalkyler

med tilhørende dokumentasjon. Som grunnlag for sine vurderinger skal revisor følge fastsatt revisjonsmetodikk (se pkt. 11.3) og god regnskapsskikk.

11.2.2.3 *Leverandørens plikter ved utførelsen av en kostnadsprøving*

Ved utførelse av kostnadsprøving plikter leverandøren å dokumentere samtlige data ved å:

- a) Legge frem for forsvarssektoren et detaljert prosjektrengskap som viser hvilke kostnader leverandøren har belastet vedrørende direkte kostnader og hvilke beregninger som ligger til grunn for de indirekte kostnadene
- b) Fremskaffe alle regnskapsdata, bilag og annen dokumentasjon som er nødvendig for etterprøving av kostnadene
- c) Hvis det forlanges, å skaffe til veie kopier av ovennevnte dokumentasjon
- d) Ellers gi alle opplysninger som forsvarssektoren mener har betydning for fastsettelsen av kostnadene.

Forsvarssektoren skal ha adgangsrett til forannevnte regnskapsdata, dokumenter og opplysninger i hele kontraktsperioden og inntil ett år etter at sluttoppgjør er foretatt.

11.2.3 *Prisglidningsanalyse*

Prisglidningsanalyse er en detaljert gjennomgang av alle kalkyleelementer i kalkylesøylen hos en gitt leverandør for å fastsette hvordan pris-/kostnadsnivå for hvert element som inngår endres over tid.

Hensikten er å vurdere endringstakten i forhold til en valgt indeks.

Se del 26, vedlegg H for veiledning.

11.2.3.1 *Når benyttes prisglidningsanalyse*

Pris for fremtidige anskaffelser baseres på gitt kostnadsnivå på et bestemt basistidspunkt (basispris). Det kan i kontrakten fastsettes hvordan prisen skal justeres i ettertid for å reflektere prisendringen i innsatsfaktorene i kontraktsperioden. Dette skal kun gjelde prisendringer utenfor leverandørens kontroll. For å oppnå dette må det knyttes en prisglidningsformel til basisprisen.

Prisjusteringer kan bare benyttes for kontrakter med en varighet på mer enn ett år. For kortere perioder er det mindre risiko forbundet med å basere seg på forventet kostnadsutvikling. En slik antatt endring kan derfor inngå i kontraktprisen

Ved forsinket levering som ikke skyldes forsvarssektoren eller force majeure, skal det ikke ytes kompensasjon for stigning i innsatsfaktorene for den perioden forsinkelsen varer. Når det er iverksatt lønns og/eller prisstopp gjelder det spesielle regler og forskrifter som bestemmes av myndighetene. Disse kan helt eller delvis sette prisglidningsbestemmelsene i kontrakten ut av kraft.

11.2.4 *Prisregulering som følge av valutakursendringer*

Se del 24 Valuta.

11.2.5 *Vurdering av leverandørens økonomisystem*

11.2.5.1 *Økonomisystem*

Med leverandørens økonomisystem forstås regnskaps-, budsjett- og kalkylesystemer med tilhørende undersystemer.

11.2.5.2 *Vurderingskriterier for økonomisystemet*

For å fastslå om leverandørens økonomisystem gir tilstrekkelig grunnlag for å fastsette de relevante kostnadene under forsvarssektorens kontrakt, vil det være nødvendig med en vurdering av systemet. Dette må skje i samarbeid med leverandøren.

En vurdering vil særlig være aktuell hos nye leverandører, i forbindelse med store leveranser, eller om endringer av systemet har funnet sted.

Hvis forsvarssektoren finner det nødvendig med endringer i leverandørens regnskapsførsel, må slike endringer avtales før kontrakt inngås.

Ved en gjennomgang av leverandørens økonomisystem vil revisorene kartlegge om leverandørens internkontroll og regnskapssystem er tilstrekkelig for å fastsette kostnadene under en kontrakt.

Dette vil bl.a. medføre at revisorene må vurdere bedriftens:

- a) Kontoplan
- b) Forretningsregnskap
- c) Kostnadsregnskap
- d) Materialadministrasjon
- e) Lønnsberegning, timeregnskap
- f) Eventuelle prosjekt/ordre/produktregnskap.

Det vil også være aktuelt å gjennomgå leverandørens organisasjonsplan.

Kommentar:

Det tas utgangspunkt i leverandørens egen beskrivelse av systemet og rutinene. Dersom slike ikke foreligger, må leverandøren anmodes om å fremskaffe relevante beskrivelser.

Forsvarssektoren som anskaffelsesmyndighet stiller ikke egne spesielle krav til økonomisystemet. Det forutsettes imidlertid at leverandøren har tilstrekkelig detaljerte retningslinjer for kalkulasjons-, budsjett- og regnskapsystemer.

Regnskapsførselen skal være i samsvar med gjeldende lovgivning, norsk regnskapsstandard og god regnskapsskikk.

Regnskapet må være så spesifisert at det er mulig å skille ut bl.a. de kostnader som er omhandlet i avsnittet om «ikke relevante kostnader» (se pkt. 11.3.13–1). Ved forskjelligartet virksomhet bør regnskapet skille klart mellom de ulike virksomhetsområdene. Dersom det er nødvendig for at regnskapsfremstillingen skal bli i samsvar med alminnelig anerkjent regnskapspraksis og bestemmelsene i del 11, skal FLO Faggruppe Kontraktrevisjon kunne pålegge leverandøren å omarbeide sine regnskaper eller på annen måte redegjøre for sine beregninger og kalkyler vedrørende kontrakten.

Forsvarssektoren har innsynsrett i beskrivelser og håndbøker til økonomi eller informasjonssystemer.

11.2.6

Rapportering

Etter utført kostnadskontroll skal det på grunnlag av arbeidsdokumentene skrives en rapport som ender ut i en konklusjon, og som sendes anskaffelsesmyndigheten.

Revisor bør informere leverandøren om de korrigeringer som anbefales.

Rapporten skal inneholde de opplysninger som er fremkommet under revisjon og hvilke anbefalinger som gis. Oversikten skal vise hva som er trukket ut iht. regelverk etc. og hva leverandøren ikke har dokumentert tilstrekkelig. De anbefalinger som gis skal være basert på objektive forhold.

Rapporten skal utformes slik at leverandøren på anmodning skal kunne få utlevert hoveddelen. Det kan knyttes kommentarer av forhandlingstaktisk karakter i egne avsnitt som forbeholdes anskaffelsesmyndighetene.

Det er anskaffelsesmyndigheten som skal oversende rapporten til leverandøren.

Også for vurdering av en leverandørs økonomisystem, utarbeides det rapporter med konklusjoner.

11.3

Revisjonsmetodikk

11.3.1

Selvkostkalkylen

Produktkalkylen skal være en selvkostkalkyle. Det henvises for øvrig til de etterfølgende avsnitt i dette kapittel hvor de enkelte elementer er mer utførlig behandlet.

Kommentar:

En anbefalt oppstilling av produktkalkylen:

Direkte materialkostnader	Direkte registrerbare eller direkte innkjøpte materialer til en gitt ordre
Direkte timekostnader	Lønn inklusive sosiale kostnader knyttet til en gitt ordre
Andre direkte kostnader	Tjenester eller ytelser innkjøpt til en bestemt ordre
Materialforvaltningskostnader	Kostnader forbundet med mottakskontroll, lagerhold, materialhåndtering mv. Blir normalt belastet som prosentpåslag på forbrukte materialer
Indirekte tilvirkningskostnader	Kostnader vedrørende produksjonsprosessen som ikke lar seg registrere direkte på en ordre (som for eksempel avskrivninger). Blir normalt belastet som prosentpåslag eller kronetillegg på direkte lønn eller timer forbrukt.
Sum tilvirkningskost	
Salgs- og administrasjonskostnader	Beregnes ofte i prosent av tilvirkningskost
Sum driftskostnader	
Generelle utviklingskostnader	Ikke produktrettede utviklingskostnader som fordeles på grunnlag av driftskostnader
Kapitalkostnader knyttet til rentebærende kapital	Kapitalkostnader beregnet av rentebærende kapital. Fordeles på grunnlag av driftskostnader
Sum selvkost	
Risikokompensasjon/ Gevinst	Tillegg for forretningsrisiko og spesiell risiko. Regnet av rentebærende kapital og fordeles på enkelt ordre i forhold til driftskostnader
Tillegg for ansporing	Andel av kostnadsreduksjoner mv.
Pris	

11.3.2 *Generelt om vurdering av kostnader*

Kostnader som etter disse bestemmelser ikke skal medtas i kostnadsberegningen (ikke anbefalte kostnader), vil bli fratrukket i prisen av anskaffelsesmyndigheten.

Kostnader påløpt før kontraktinngåelse skal kun godkjennes i den utstrekning dette er avtalt i kontraktens spesielle vilkår.

Kostnader som kun angår kontrakten, bør i prinsippet registreres og behandles som direkte kostnader. Disse må imidlertid ikke inneholde kostnader som er dekket av de tillegg leverandøren anvender for indirekte kostnader.

11.3.3 *Kapasitetsutnyttelse*

Når kalkylen etableres og vurderes, er det viktig at budsjettet og realisert kapasitets- og sysselsettingsnivå er i rimelig samsvar med leverandørens totale kapasitet, slik at forsvarssektoren ikke betaler for en lav kapasitetsutnyttelse. Kapasitetsutnyttelsen bør ikke være mindre enn 80 % av full kapasitetsutnyttelse.

11.3.4 *Direkte kostnader*

Kostnader som kan henføres direkte til en enkelt kostnadsbærer på en økonomisk forsvarlig måte.

11.3.4.1 *Direkte materialkostnader*

Dette er leverandørens materialkostnader som inngår direkte i produktet. Eventuelle materialkostnader ifm. vrak, omarbeidelse eller kassasjon, kalkuleres her. Disse skal belastes direkte på den ordre der materiellet brukes. Materialer som rekvireres fra lager skal avregnes etter alminnelige prinsipper som anvendes konsekvent i bedriften. Det skal registreres virkelige uttak fra lager minus tiloversblevet materiell. Materialprisen skal være godskrevet de rabatter leverandøren oppnår, eller kunne ha oppnådd ved at han har en effektiv innkjøps- og lagerstyringsfunksjon. Prisnivået i kalkylen må samsvare med basistidspunktet i tilbudet.

I kontrakter der forsvarssektoren betaler fullt ut alle kostnader skal «Tiloversblevne materialer, komponenter og deler» tilhøre forsvarssektoren. For vurdering av leverandørens valg mellom egne eller fremmede ytelser, skal leverandører dokumentere at valgt løsning er gunstigst for forsvarssektoren.

11.3.4.2 *Direkte timekostnader*

Timesatser omfatter lønn og andre kostnader tilhørende et eller flere kostnadssteder som kan henføres direkte til en bestemt kostnadsbærer. Overtidstillegg godtas kun dersom dette er nødvendig for tidsaspektet for levering eller angitt i kontraktens spesielle vilkår.

Timeforbruket bedømmes ved å kontrollere at:

- Oppført timeforbruk står i et rimelig forhold til leverandørens tilgjengelige kapasitet og planlagte produksjonsmetode
- Oppført timeforbruk bygger på tidligere relevante etterkalkyler for tilsvarende produksjon
- Det er tatt hensyn til lærekurver og forventet rasjonalisering. Det må undersøkes om beregningene stemmer overens med så vel leverandørens tidligere erfaringer som med erfaringer fra andre leverandører. Det må kontrolleres at utregning av effekten av lærekurven er korrekt

Se del 26, vedlegg H for veiledning.

- Oppførte direkte arbeidstimer ikke inneholder timer som i henhold til leverandørens kostnadsregistrering medregnes som indirekte arbeidstid.

11.3.4.3 *Andre direkte kostnader*

Omfatter alle øvrige direkte kostnader som ikke strider mot pkt. 11.3.2. Spesielt må det kontrolleres at oppførte utviklings- og konstruksjonskostnader er relevante og at kostnader ikke er betalt gjennom andre kontrakter eller inndekket på annen måte.

Dette gjelder også kostnader til eget fremstilt verktøy, utstyr og andre engangskostnader. Verktøy, utstyr etc. som fremstilles under en kontrakt der forsvarssektoren betaler alle kostnader, skal tilfalle forsvarssektoren.

11.3.5 *Indirekte kostnader*

Kostnader som ikke kan identifiseres eller forbindes direkte med en enkelt kostnadsbærer på en økonomisk forsvarlig måte.

Hvis ikke spesielle forhold tilsier noe annet, skal de indirekte kostnadene minst fordeles på følgende kostnadssteder og kostnadsgrupper:

- Ett eller flere innkjøps- eller materialforvaltningssteder
- Ett eller flere tilvirkningssteder
- En eller flere salgs- og administrasjonsavdelinger.

Leverandøren må kunne dokumentere de faktiske kostnader som danner grunnlag for fordeling av de indirekte kostnadene.

Fordeling av indirekte kostnader:

Fordelingen av kostnadene skal foretas slik at produktenes andel av de indirekte kostnadene blir så nøyaktige som praktisk mulig. Proporsjonalitetsprinsippet skal søkes lagt til grunn, slik at kostnadsbærerne blir belastet med de indirekte kostnadene i samme grad som de har forårsaket dem. Dersom leverandøren driver forskjelligartet virksomhet, skal fordelingen være så detaljert at ingen kategori eller gruppe av produkter blir belastet indirekte kostnader for andre kategorier eller grupper.

Når fordelingsgrunnlaget vurderes, er det viktig at budsjettert og realisert kapasitets- og sysselsettingsnivå er i rimelig samsvar med leverandørens totale kapasitet, slik at forsvarssektoren ikke betaler for en lav kapasitetsutnyttelse (se også pkt. 11.3.3).

Når et fordelingsgrunnlag for inndekning av indirekte kostnader er valgt, skal dette ikke endres ved å fjerne enkeltelementer. Alle kostnader som er inkludert i fordelingsgrunnlaget skal således bidra til å inndekke sine pro rata andeler av indirekte kostnader, selv om deler av samme fordelingsgrunnlag ikke er relevante i henhold til dette regelverk.

De enkelte fordelingsgrunnlag er valgt ut fra deres fordelingsmessige egenskaper uavhengig hvorvidt kostnadene som inngår er relevante eller ikke. Fjernes noen av elementene i et fordelingsgrunnlag, er således ikke forutsetningene til stede lenger.

11.3.5.1 *Materialforvaltningskostnader*

Omfatter indirekte kostnader i forbindelse med materialhåndtering, lagerhold, eventuell inngående frakt, innkjøp, kvalitetskontroll mv.

Tillegget beregnes som et forholdstall mellom materialforvaltningskostnadene og totalt forbrukte materialkostnader.

Det kan ikke kreves godtgjøring for materialforvaltning vedrørende materialer eller produkter som forsvarssektoren stiller til rådighet for leverandøren, med mindre dette er avtalt i kontraktens spesielle vilkår.

11.3.5.2 *Indirekte tilvirkningskostnader*

Omfatter indirekte kostnader som kan henføres til tilvirkningskostnadssted(ene). Som eksempel kan nevnes lønnskostnader til formenn, avskrivninger på maskiner og verktøy, husleie for produksjonslokalet, lys, varme og andre spesielle kostnader. Påslaget beregnes enten som et forholdstall mellom kostnadsstedets indirekte tilvirkningskostnader og totale direkte timer forbrukt eller mellom totale indirekte tilvirkningskostnader og sum direkte timekostnader.

11.3.5.3 *Salgs- og administrasjonskostnader*

Denne posten inkluderer bedriftens salgs- og administrasjonskostnader. Som eksempel kan nevnes kostnader til økonomi/regnskapsavd., personellavd., salg og markedsføring, avskrivninger på bygninger og kontorinventar og andre generelle kostnader.

Påslaget beregnes normalt som et forholdstall mellom bedriftens totale salgs- og administrasjonskostnader og sum tilvirkningskostnader.

11.3.5.4 *Garantikostnader (reklamasjons- og utbedringskostnader)*

Garantikostnader (produktgaranti) skal dekkes inn kun dersom den enkelte kontrakt spesifiserer at det skal stilles garantier. (Se del 18.)

Garantikostnader skal vurderes i forhold til leverandørens dokumenterbare kostnader knyttet til garantier. Plassering av denne type kostnader i kalkylesøylen vil avhenge av beregningsmåten for kostnaden. Det er vanskelig å gi en generell anbefaling til beregningsmåte og plassering i kalkylesøylen, da dette vil variere for de forskjellige kontrakter og fra bedrift til bedrift.

11.3.6 *Generelle utviklingskostnader*

Utviklingskostnader er de registrerbare kostnader som påløper hos en leverandør på grunn av aktiviteter som utføres for å videreutvikle bedriftens alminnelige og teknologiske kunnskaps- og kompetansenivå.

Ut over dette kan utviklingsaktiviteter hvor resultatet er relevant for alle produkter i en produktgruppe som representerer en vesentlig del av bedriftens totale produktspekter, eller representerer kunnskaps- og kompetanseoppbygging relatert til forventede behov for forsvarssektoren, aksepteres som generell utvikling.

Direkte utviklingskostnader forbundet med konkrete prosjekter (produktrettet utvikling) forutsettes betalt av kjøper.

Generelle utviklingskostnader beregnes som et prosentueelt påslag av totale driftskostnader, normalt begrenset oppad til 4 %. Satsen kommer kun til anvendelse etter en vurdering av utviklingsaktivitetene samt tilhørende kostnader.

Se del 26, vedlegg H for veiledning.

11.3.7 *Kapitalkostnad*

11.3.7.1 *Kapitalverdi/Rentebærende kapital*

Kapitalverdien som benyttes for beregning av kapitalkostnad og gevinst benevnes rentebærende kapital. Den representerer den andel av leverandørens driftsnødvendige eiendeler som er finansiert med egenkapital og rentebærende fremmedkapital. Verdien beregnes med

utgangspunkt i summen av eiendelene ifølge aktuell balanse. For å unngå eventuelle tilfeldige utslag av høy/lav kapitalbinding ved regnskapsårets slutt, bør gjennomsnitt av halvårs-, ev. kvartalsregnskapene benyttes. En av inngangsverdiene i denne gjennomsnittsberegning skal være en balanse revidert og godkjent av selskapets valgte revisor.

Kommentar:

Det er en forutsetning at regnskap og balanse er ført i henhold til norsk regnskapslov (lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v.) for å kunne danne grunnlag for beregning av rentebærende kapital.

Med utgangspunkt i balansen foretas en ny inndeling av eiendels- og gjeldspostene. Eiendelene fordeles på driftsnødvendige og ikke driftsnødvendige eiendeler, mens gjeldspostene fordeles på rentebærende og ikke-rentebærende gjeld.

Driftsnødvendige eiendeler er anleggs- og omløpsmidler som er nødvendige for å gjennomføre bedriftens ordinære virksomhet. Ikke driftsnødvendige eiendeler blir holdt utenfor (dvs. de eiendeler som ikke er nødvendige for løpende drift).

Se del 26, vedlegg H for veiledning.

11.3.7.2

Ikke driftsnødvendige eiendeler

Eksempler på slike ikke driftsnødvendige eiendeler er:

- Ubebygde tomter som ikke antas å komme til anvendelse i kontraktsperioden
- Langsiktige finansplasseringer
- Aksjer i datterselskap eller andre foretak. Spesielle unntak kan tenkes hvor for eksempel medeierskap er nødvendig for å sikre råvaretilgang, underleveranser, markedsføring, teknologi mv.
- Likvider (i betydningen kontantbeholdning, aksjer, verdipapirfond, sertifikater og obligasjoner) som overstiger løpende behov inklusiv sikkerhetsmargin. Som en veiledning kan en betrakte likviditetsbeholdning som overstiger 20 % av ett års omsetning som overskuddslikviditet
- Fordringer som følge av utlånsvirksomhet
- Nedlagte anlegg
- Aksjer i eget selskap og fordring på ikke innbetalt aksjekapital
- Aktiverte utviklingskostnader og goodwill. Spesielle unntak kan gjøres som anvist i pkt. 11.3.7.4.
- Øvrige eiendeler som ikke har tilknytning til virksomhetens basisaktiviteter.

Alle de ovennevnte punktene finnes på eiendelssiden i balansen. I tillegg må kapitalen justeres med ikke-rentebærende gjeld. Forsvarssektoren skal ikke betale renter for kreditt som er stillet «gratis» til disposisjon for leverandøren. Eksempel på ikke-rentebærende gjeld kan være leverandørgjeld, skattegjeld og annen gjeld til offentlige myndigheter (skattetrekk, arbeidsgiveravgift MVA o.l.), rentefrie forskudd fra kunder, garantiavsetninger og avsetninger for påløpne ikke forfalte kostnader.

11.3.7.3

Immaterielle verdier

Forsvarssektoren kan vurdere å gi kompensasjon for immaterielle verdier, som f.eks. resultatet av utviklingsarbeid som vanligvis utgiftsføres i den perioden kostnadene påløper, eller annen oppbygging av «know-how». Det kan være nettopp disse ressursene som er basis for de ytelse forsvarssektoren ønsker å kjøpe. En modell for å kompensere for slike verdier kan være å aktivere tidligere kostnadsførte utviklingskostnader i balansen med en tilhørende avskrivningsplan. Dette kan gjøres utenfor det offisielle regnskap.

Slik praksis må vurderes opp mot hva som blir kompensert gjennom direkte utviklingsoppdrag og gjennom påslag for generell utvikling.

11.3.7.4

Kalkulatorisk rentesats

Rentebærende kapital skal gis en avkastning beregnet på grunnlag av en kalkulatorisk rentesats. Den kalkulatoriske rentesatsen settes lik et gjennomsnitt av «helårig etterskuddsrente, månedsgjennomsnitt beregnet ut fra renten på representative statsobligasjoner med gjenstående løpetid 10 år» for de siste kjente 12 måneder, + 1,5 % poeng. Renten er ment å kompensere et foretaks gjennomsnittlige kostnad for både kort- og langsiktig finansiering. Aktuell rentetabell utarbeides av Norges Bank. Den finnes blant annet i Norges Banks kvartalstidsskrift «Penger og kreditt», som er offentlig tilgjengelig og kan fås ved henvendelse til banken. (I kvartalstidsskriftet benevnes tabellen «Effektive renter på norske obligasjoner».)

Ved kontrakter som er gjenstand for kostnadsprøving bør det etableres en gjennomsnittlig rentesats for hvert år i kontraktgjennomføringsperioden.

11.3.7.5

Beregning av påslagssatser for kapitalkostnad

For å finne frem til selvkost vil det være nødvendig å beregne en påslagsfaktor for kapitalkostnad i prosent av driftskostnadene.

$$(1) K(\%) = ((R(r) - \text{avkastning}) / D) \times 100$$

hvor:

K = påslagssats for kapitalkostnader

R = rentebærende kapital

r = kalkulatorisk rentesats

D = leverandørens totale driftskostnader oppbygget med samme struktur som kalkylesøylen i pkt. 2.2

avkastning = fradrag for mottatt avkastning på driftsnødvendige eiendeler.

11.3.8

Risikokompensasjon

Kompensasjonen tilfaller egenkapitalen for dekning av økonomisk risiko.

Kompensasjonen skal dekke generell forretningsrisiko (u_1) og eventuell spesiell risiko (u_2).

All forretningsvirksomhet innebærer økonomisk risiko. Generelt er det i forsvarssektorens og leverandørens interesse å redusere risikoen i kontraktsforholdet så mye som mulig. Den gjenstående risiko må fordeles mellom leverandøren og forsvarssektoren etter kontraktens karakter og normale forretningsmessige prinsipper. Da leverandøren normalt vil kreve kompensasjon for risiko i form av økt gevinst, må det vurderes om og i hvilken grad forsvarssektoren skal bære deler av risikoen.

Se del 26, vedlegg H for veiledning.

11.3.8.1

Generell forretningsrisiko

Generell forretningsrisiko (u_1) skal tilfalle egenkapitalen som kompensasjon for den alminnelige risiko knyttet til forretningsvirksomhet. Risikotillegget for u_1 skal være 2 % av Rentebærende kapital (R).

Generell forretningsrisiko er den merrisiko som kapital plassert i en bedrift er utsatt for, sammenlignet med kapital som er investert på sikrere rentebel måte. (F.eks. innskudd i bank eller plassering i obligasjoner med betryggende sikkerhet.)

11.3.8.2

Spesiell risiko

Spesiell risiko (u_2) er risiko knyttet til den konkrete kontrakt og kan kun dekkes når leverandøren påviser hvilke spesielle risikoer som tas. Disse risikoer skal være best mulig spesifisert i kontrakten. Spesiell risiko beregnes i prosent av Rentebærende kapital (R).

Spesiell risiko er avhengig av:

- Kontraktens varighet
- Kompleksitet/andel av nyutvikling
- Kontraktens relative størrelse i forhold til leverandørens kontrakt portefølje
- Kontrakttype.

Sammenheng mellom risiko tillegg og risiko fradrag:

<i>Risiko tillegg</i>	<i>Basis</i>	<i>Frdrag punkt</i>	<i>Frdrag punkt</i>	<i>Totalt</i>
		<i>c</i>	<i>d</i>	
Kontraktens varighet	0–4,5 %	70 %–0 %	100–0 %	0–4,5 %
Kompleksitet	0–12,0 %	70 %–0 %	100–0 %	0–12,0 %
Totalt påslag u_2	0–16,5 %	70 %–0 %	100–0 %	0–16,5 %

11.3.8.3

Risikotillegg

Risikotillegget (punkt a og b) beregnes som om leverandøren kun har en kontrakt, og ikke har mulighet til å diversifisere bort usystematisk kontrakt risiko.

<i>a Kontraktens varighet</i>	<i>Risiko påslag</i>
0–3 år	0–3,0 %
3–10 år	3,0–4,5 %
Mer enn 10 år	4,5 %

<i>b Kompleksitet/utviklingsandel</i>	<i>Risiko påslag</i>
Serieproduksjon av tidligere utviklet produkt	0–4,0 %
Spesial tilpasning av tidligere utviklet produkt	0–8,0 %
Nyutviklet produkt	0–12,0 %

11.3.8.4

Risikofradrag

Bedriftens risiko ved å ta på seg en ny kontrakt er avhengig av kontraktens størrelse i forhold til bedriftens totale portefølje, og den kontrakttype som inngås med kunden.

<i>c Kontraktens størrelse i forhold til bedriftens portefølje</i>	<i>Reduksjon av risiko</i>
0–30 % av porteføljen	70 %
30–100 % av porteføljen	70–0 %

I forbindelse med punkt c forutsettes det at kontraktens korrelasjon (grad av samvarians) er slik at man vil oppnå en risikoreduserende effekt ved diversifisering (gjennomføre flere kontrakter i parallell). Den systematiske kontrakt risikoen (eks. pris- og lønnsutvikling) vil allikevel ikke kunne diversifiseres bort. På kontrakter som utgjør mindre enn 30 prosent av bedriftens portefølje reduseres risikoen med 70 prosent.

<i>d Kontrakttype</i>	<i>Reduksjon av risiko</i>
Priskontrakt med gevinstbegrensning	0 %
Fastpriskontrakt	0 %
Priskontrakt med prisglidning	30–10 %
Priskontrakt med ansporing	30–0 %
Alle kostnadskontrakter	100 %

Valg av kontrakttype vil i stor grad påvirke spesiell risiko. I en ren kostnadskontrakt vil kjøperen påta seg størstedelen av risikoene, herunder hele kostnadsrisikoen og risiko for mislykket produkt i det denne dekkes som kostnad. Innbefattet i kostnadsrisiko er risiko for feilvurdering av kostnader ved nyproduksjon og tap i forbindelse med force majeure. I en ren fastpriskontrakt vil derimot stort sett all risiko for gjennomføringen påhvile leverandøren, bl.a. hele kostnadsrisikoen. Mellom disse ytterpunkter finner man kontrakttyper som i fallende/økende grad angir partenes ansvar og risiko (ref. del 13 Kontrakttyper).

11.3.8–5

Beregning av u_2

$$u_2 = (a + b) \times (1 - c) \times (1 - d)$$

Hvor:

 u_2 = spesiell risiko i prosent av kontraktens driftskostnader

a = risiko påslag for kontraktens varighet

b = risiko påslag for kontraktens kompleksitet/utviklingsandel

c = reduksjon av risiko iht. kontraktens relative størrelse

d = reduksjon av risiko som følge av kontrakttype.

Beregning av total risiko:

$$\Sigma u_1, U_2 = u_1 + (a + b) \times (1 - c) \times (1 - d)$$

11.3.9

Beregning av påslagssats for risikokompensasjon

Rentebærende kapital er grunnlag for beregning av både kapitalkostnad og risikokompensasjon.

Beregningene av kapitalkostnad og gevinst/risikokompensasjon tar utgangspunkt i totalaktiviteten for en bestemt periode, f.eks. ett år. Både kapitalkostnad og gevinst/risikokompensasjon regnes om til kalkylesatser som beregnes i prosent av bedriftens samlede driftskostnader (D) for perioden. (D = totale driftskostnader oppbygget med samme struktur som kalkylesøylen i pkt. 11.3.1.)

Kalkylesats for gevinst/risikokompensasjon blir beregnet som følger:

hvor:

$$G = R (u_1 + u_2) / D$$

G = kalkylesats for gevinst/risikokompensasjon

R = rentebærende kapital (se pkt. 11.3.7.5)

D = totale driftskostnader (se pkt. 11.3.7.5).

11.3.10

Ansporing

Ytterligere kompensasjon kan gis når særskilte ansporingsordninger avtales. (Se del 22 Ansporingsordninger.) (F.eks. for kostnadsenkning, kortere leveringstid eller for bedre ytelser.)

11.3.11

Forenklet metode for beregning av påslag for kalkulatorisk rente og risikokompensasjon

Primærmetodene for beregning av kalkulatorisk rente og risikokompensasjon iht. dette regelverk er de metoder som er beskrevet i hhv. pkt. 11.3.7–11.3.9. I en del tilfeller, for mindre anskaffelser, vil det imidlertid være hensiktsmessig å kunne benytte en enklere metode for beregning av disse påslagene.

Denne forenklete metoden innebærer at det gjøres ett påslag som gir kompensasjon både for kapitalkostnader og for den risiko egenkapitalen utsettes for. Påslaget skal være begrenset oppad til den til enhver tid gjeldende kalkulatorisk rentesats, ref. pkt. 11.3.7.4, som beregnes i prosent av stipulerte driftskostnader.

Kommentar:

Dersom f.eks. driftskostnader er NOK 50 000 og kalkulatorisk rentesats er 7 % vil en ved bruk av maksimal påslagssats få et påslag på NOK 3 500. Hvor på skalaen påslaget settes må vurderes i lys av anskaffelsens totale risiko og hvordan denne fordeles mellom forsvarssektoren og leverandøren. Det må likevel kun unntaksvis antas være relevant å innrømme maksimalt påslag med forenklet metode da slike anskaffelser sjelden vil være av samme kompleksitet og varighet som de anskaffelser hvor primærmetoden benyttes, og hvor maksimalt gevinstpåslag er avtalt.

Det er ikke tillatt å spekulere i bruk av den forenklete metoden som her er beskrevet. Primærmetoden skal ha fortrinn fremfor den forenklete metode, og skal alltid kunne benyttes dersom forsvarssektoren finner det nødvendig.

Se del 26, vedlegg H for veiledning.

11.3.12

Teknisk og økonomisk evaluering

Som et ledd i vurderingen av de kalkulerte kostnader i forbindelse med et tilbud og bedømmelse av påløpne kostnader under en kontrakt, må det etableres et nøye samarbeid mellom den tekniske ekspertise og kontraktrevisorene.

Den bistand teknisk ekspertise kan gi kontraktrevisor ved vurdering av materiell- og timeforbruk er av stor betydning for kostnadskontrollen. Den tekniske ekspertise det her er henvist til vil være teknisk fagpersonell innen anskaffelsesmyndighetene, personell ved Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet og eventuelt annen ekstern fagekspertise.

Koordineringen av det tekniske og økonomiske samarbeidet er kontraktrevisors ansvar. Samarbeidet mellom teknisk fagpersonell og revisor må bygge på gjensidig forståelse, slik at man utveksler opplysninger og yter hverandre bistand for å gjøre den samlede kontrollvirksomhet så effektiv som mulig.

11.3.13

Detaljerte vurderingsregler for enkelte kostnadsarter

11.3.13.1

Belastninger som ikke er relevante i forhold til kontrakter med forsvarssektoren

- a) Alle kostnader som er relevante i forhold til en kontrakt med forsvarssektoren, skal godkjennes. For å unngå urimelige belastninger på forsvarssektorens kontrakter er en del kostnader sett på som ikke relevante.

- Dette er kostnader som:
- Representerer en skjult gevinst
- Forutsettes dekket innenfor rammen av kontraktfestet gevinst
- Representerer en ikke driftsnødvendig kostnad
- Skal fordeles til andre kostnadsbærere (andre kontrakter og lignende)
- Helt eller delvis dekkes av andre offentlige etater/ordninger.

Kommentar: Eksempelvis vil tilskuddsordninger komme til fradrag i kostnadene for prosjekter som har mottatt dette.

Disse skal derfor holdes utenfor ved beregning av direkte og indirekte kostnader under en kontrakt med forsvarssektoren.

- b) For å unngå at belastninger som er nevnt ovenfor blir tatt med i kostnadsberegningen, skal følgende kostnadselementer regnes som ikke relevante:
- Avskrivninger på bygg, maskiner eller utstyr som i henhold til avtale er betalt eller vil bli betalt av forsvarssektoren
 - Virkelige rentekostnader
 - Tap på valuta
 - Tap på kontrakter og leveranser, samt forsikringer mot tap av kontrakt
 - Konvensjonalbøter, mulkt og erstatninger, samt kostnader og juridiske honorarer ved rettergang eller forberedelse til slike
 - Produktrettet utviklings- og konstruksjonskostnader som ikke angår forsvarssektorens kontrakt (se pkt. 11.3.6)
 - Materialsavn utover normal vrak, omarbeidelse og kassasjon
 - Gaver som ikke er fradragsberettiget ved inntektsskatteligningen
 - Kostnader til representasjon som ikke er fradragsberettiget ved inntektsskatteligningen
 - Premier for spesielle livs-/pensjonsforsikringer til fordel for enkeltpersoner
 - Utgifter ved endring av leverandørens organisasjon, eierforhold og/eller juridiske stilling mv, samt tilhørende finansieringskostnader
 - Inntektsskatt til stat og kommune
 - Kostnader som belastes en kontrakt direkte kan ikke medtas som en indirekte kostnad eller omvendt
 - Kostnader som i sin natur, art eller størrelse er åpenbart urimelig i forbindelse med en kontrakt med forsvarssektoren anses som ikke relevante.

Oppregningen kan ikke dekke alle aktuelle tilfeller og er derfor ikke uttømmende.

Hvis en ikke relevant kostnad er en del av et fordelingsgrunnlag, skal dette ikke reduseres med den ikke relevante kostnad, jf. pkt. 11.3.5.

11.3.13.2

Avskrivninger

- a) Avskrivninger på anleggsmidler skal beregnes på grunnlag av historisk anskaffelseskost basert på en planmessig avskrivning over driftsmidlets antatte bedriftsøkonomiske levetid. Beregningen utføres i samsvar med «Norsk regnskapsstandard».
- b) Det forutsettes at bedriftsøkonomiske betraktninger legges til grunn for vurdering og avskrivning av driftsmidler. Som hovedprinsipp bør de samme betraktninger legges til grunn for vurdering av kostnader for leveranser til forsvarssektoren.

Om leverandøren budsjetterer/foretar større investeringer i kontraktsperioden, vurderes disse separat og avskrives etter bedriftsøkonomisk levetid.

I de tilfeller det kan påvises at maskiner og utstyr blir utsatt for ekstra slitasje i forbindelse med en kontrakt til forsvarssektoren, kan det i de spesielle kontraktsvilkårene avtales særskilte avskrivningsbeløp. Avskrivningene i de påfølgende år reduseres tilsvarende.

Reparasjons- og vedlikeholdskostnader av ekstraordinær størrelse kan kreves aktivert. Hensikten er å unngå at kontrakter som inngås det året reparasjons- og vedlikeholdskostnader påløper, blir uforholdsmessig sterkt belastet med den type kostnader.

11.3.13.3

Leiekostnader

Enkelte foretak har delt virksomheten i eiendoms- og driftsselskap. I stedet for avskrivning og rente på bygg og anlegg vil en da i regnskapet til driftsselskapet få leiekostnader til eiendomsselskapet. I slike tilfeller må det vurderes hvorvidt leien avviker fra normal avkastning på kapitalen i eiendomsselskapet. For beregning av normal avkastning, se pkt. 11.3.7.

11.3.13.4

Markedsføringskostnader

Forsvarssektoren godtar en forholdsmessig andel av markedsføringskostnader, forutsatt at de er fordelt til alle produkter/kontrakter etter bestemte kriterier (proporsjonalitetsprinsippet).

Utgiftsførte engangskostnader forbundet med større markedsføringskampanjer (f.eks. markedsintroduksjon av nytt produkt eller nye produkter i inn- og utland), kan godtas hvis slike kostnader i kalkylesammenheng fordeles over flere år. Resultatet av en slik kampanje vil vanligvis gjøre seg gjeldende over flere etterfølgende år. Hensikten er derfor å unngå at statlige kontrakter som inngås det året kampanjen gjennomføres blir uforholdsmessig sterkt belastet med den type kostnader.

Del 12. Leverandøranalyse

12.1

Innledning

Leverandøranalyser er aktiviteter for å kartlegge en leverandørs status på forskjellige områder.

Analysene gjennomføres for å gi anskaffelsesmyndigheten beslutningsgrunnlag ved valg av leverandør, og som grunnlag for å treffe tiltak dersom det avdekkes svakheter hos leverandøren.

Del 12 regulerer leverandøranalyser av leverandørenes kvalitetssystemer og finansielle status. Øvrige vurderinger av leverandørers evne til å levere er en del av anskaffelsesmyndighetens normale saksbehandling ved anskaffelser, og er ikke regulert i denne delen (ref. pkt. 1.9.1).

12.2

Tidspunkt for leverandøranalyser

Leverandøranalysene skal normalt gjennomføres før avtaleinngåelse. Dette gjøres enten som en del av en prekvalifisering av leverandører eller som en del av en detaljevaluering etter at tilbud/anbud er blitt mottatt.

Analysen kan også gjennomføres etter kontraktsinngåelse dersom det dukker opp situasjoner som gjør dette nødvendig.

12.3

Vurdering av risiko

12.3.1

Generelt

Behovet for å gjennomføre leverandøranalyser er avhengig av den risikoen som er forbundet med anskaffelsen. Risikoen fastslås ved å vurdere kombinasjonen av:

- den konsekvensen som en eventuell uteblivelse eller mangelfull leveranse vil få for forsvarssektoren, heretter benevnt «konsekvens»,
- og den sannsynligheten som foreligger for at en leveranse vil bli forsinket, mangelfull, osv., heretter benevnt «sannsynlighet».

«Konsekvens» og «Sannsynlighet» deles inn i tre nivåer: Liten, Middels og Stor, og retningslinjer for å fastsette disse er gitt i pkt. 12.3.2.

Kombinasjonen av «sannsynlighet» og «konsekvens» gir i henhold til nedennevnte tabell fire forskjellige nivåer av risiko: Neglisjerbar, Moderat, Betydelig og Kritisk. Krav til leverandøranalyser for de forskjellige risikonivåer er gitt under henholdsvis pkt. 12.4 Leverandøranalyse – kvalitetssikring og pkt. 12.5 Finansiell leverandøranalyse.

<i>Nivå av risiko</i>			
Stor sannsynlighet	<i>Betydelig</i>	<i>Kritisk</i>	<i>Kritisk</i>
Middels sannsynlighet	<i>Moderat</i>	<i>Betydelig</i>	<i>Kritisk</i>
Liten sannsynlighet	<i>Neglisjerbar</i>	<i>Moderat</i>	<i>Betydelig</i>
	Liten	Middels	Stor

Konsekvens

Kommentar: Modellen er laget for å velge omfanget av leverandøranalyser. Den har likhetstrekk med Forsvarets metode for håndtering av usikkerhet, men må ikke forveksles med den.

12.3.2 *Fastssettelse av «sannsynlighet» og «konsekvens»*

Normalt kan omfanget av «konsekvens» fastslås på forhånd. Flere av faktorene knyttet til «sannsynlighet» vil først kunne avdekkes ved en leverandøranalyse. En del generelle faktorer knyttet til «sannsynlighet» kan imidlertid fastslås på forhånd.

12.3.2.1 *«Sannsynlighet»*

Ved vurdering av «sannsynlighet» skal følgende retningslinjer legges til grunn:

	<i>Liten</i>	<i>Middels</i>	<i>Stor</i>
Grad av utvikling av produktet ¹	Serieproduksjon	Tilpassing/modifisering av tidligere produserte produkter	Utvikling
Egenkapitalens (EK) størrelse i forhold til kontraktsverdi ²		10 % < EK < 50 % av kontraktsverdi	EK < 10 % av kontraktsverdi
Kontraktens varighet ²		> 3 år	
Erfaring med leveranser til Forsvaret eller andre lands Forsvar innenfor NATO ¹		Ingen erfaring	
Leverandørens avhengighet av få produkter/kunder ²		Største kunde eller ett produkt står alene for mer enn 50 % av omsetningen	

1 Både kvalitet og finansiell analyse.

2 Bare finansiell analyse.

12.3.2.2 *Konsekvens*

Ved vurdering av «konsekvens» skal blant annet følgende faktorer vurderes:

- Hvilken betydning en uteblivelse eller mangelfull leveranse vil ha på Forsvarets evne til å utføre krigsoppgaver.
- Hvilken betydning en uteblivelse eller mangelfull leveranse vil ha på Forsvarets evne til å utføre fredsoppgaver.
- Hvilke økonomiske tap vil Forsvaret kunne påføres som følge av uteblivelse eller mangelfull leveranse. Ved vurdering av økonomisk konsekvens skal alle leveranser med verdi over 500 mill. klassifiseres som stor, og alle fra 75 til 500 mill. som middels.
- Andre faktorer som tap av troverdighet/anseelse, politiske aspekter osv.

Ved vurdering av konsekvensen er det tilstrekkelig at en av faktorene er berørt. Er flere faktorer berørt skal den faktor som gir den største konsekvensen legges til grunn.

12.4 *Leverandøranalyse – kvalitetssikring*

12.4.1 *Hensikt*

Hensikten med leverandøranalyse – kvalitetssikring er å vurdere potensielle leverandørs evne til å levere et spesifisert produkt i samsvar med krav i en fremtidig kontrakt. Det skal vurderes om potensielle leverandører har etablert, eller vil være i stand til å etablere og vedlikeholde et kvalitetssystem. Leverandøranalysen skal identifisere sterke og svake sider ved kvalitetssystemet.

12.4.2 *Omfang av analysen*

Omfanget av leverandøranalysen fastslås på bakgrunn av den risikovurderingen som gjøres i henhold til 12.3 Vurdering av risiko. Følgende retningslinjer legges til grunn.

<i>Risikonivå:</i>	<i>Krav til analyse</i>
Neglisjerbar	Ikke krav til analyse
Moderat	Ikke krav til analyse, men anskaffelsesmyndigheten kan foreta en enkel vurdering
Betydelig	Analysen gjennomføres av kvalitetssikringsmyndigheten
Kritisk	Analysen gjennomføres av kvalitetssikringsmyndigheten.

12.4.3 *Enkel vurdering*

En enkel vurdering av aktuell leverandør skal skje på grunnlag av innsendt materiale ifm. en aktuell anskaffelse. Vurderingen innbefatter gjennomgang av preliminær kvalitetsplan og sertifikater. Opplysninger fra kvalitetssikringsmyndighet innhentes. Leverandøranalyse (se nedenfor) gjennomføres dersom vurderingen ikke gir tilstrekkelig informasjon for å foreta valg av leverandør.

12.4.4 *Analyse*

Følgende elementer kan inngå i leverandøranalysen og skal tilpasses og vektes ut i fra oppdragets og anskaffelsens art:

- a. Ledelsens ansvar
- b. Kvalitetssystemets dokumentasjon
- c. Kontraktsgjennomgang
- d. Styring og utvikling av konstruksjon
- e. Dokument og datastyring
- f. Innkjøp
- g. Kontroll med produkter levert av kunden
- h. Produktidentifikasjon og sporbarhet
- i. Prosesstyring
- j. Kontroll og prøving
- k. Styring med kontroll-, måle- og prøvingsutstyr
- l. Kontroll- og prøvingsstatus
- m. Avviksbehandling
- n. Korrigerende og forebyggende tiltak
- o. Håndtering, lagring, pakking, beskyttelse og levering
- p. Registrering
- q. Interne kvalitetsrevisjoner
- r. Opplæring
- s. Eittersyn
- t. Statistiske teknikker
- u. Konfigurasjonsstyring
- v. Kvalitetssikring av programvare
- w. Elementer med utgangspunkt i krav til produktet.

12.4.5 *Rapportering – Leverandøranalyse av flere leverandører*

Når det gjennomføres leverandøranalyse av flere leverandører, blir resultatet fra analysene benyttet til å sammenlikne og vurdere leverandørene opp mot hverandre.

Rapporten skal inneholde følgende områder:

- a) Resultat og vurdering av de enkelte verifiserte elementer i kvalitetssystemene. Leverandørens sterke og svake sider vil da fremkomme.
- b) En vurdering om den enkelte leverandørs kvalitetssystem er akseptabelt for gjennomføring av den aktuelle kontrakten eller ikke.
- c) En sammenlikning av leverandørenes kvalitetssystem.
- d) Forslag til oppdragsgiveren om tiltak som bør iverksettes hos den enkelte leverandør. Hvis tiltak ikke kan gjennomføres før kontraktsinngåelse bør det vurderes å avtalefeste gjennomføringen.

Rapporten som vil bli gradert «Fortrolig» distribueres kun til oppdragsgiveren.

12.4.6 *Rapportering – Leverandøranalyse av eneleverandører*

Ved leverandøranalyse av eneleverandører kan forbedringstiltak kommuniseres med leverandøren i den hensikt å gi leverandøren mulighet til å forbedre kvalitetssystemet i god tid før kontraktsinngåelse.

Rapporten skal inneholde følgende områder;

- a) Resultat og vurdering av de enkelte verifiserte elementer i kvalitetssystemet. Leverandørens sterke og svake sider vil da fremkomme.
- b) En anbefaling om leverandørens kvalitetssystem er akseptabelt for gjennomføring av den aktuelle kontrakten eller ikke.
- c) Forslag til oppdragsgiveren om tiltak som bør iverksettes hos leverandøren. Hvis tiltak ikke kan gjennomføres før kontraktsinngåelse bør det vurderes å avtalefeste gjennomføringen.

Rapporten, som vil bli gradert «Fortrolig», skal distribueres til oppdragsgiveren og eventuelt til leverandøren. Dersom systemet ikke er akseptabelt, må det fremgå av rapporten hvilke elementer som må forbedres.

12.5 *Finansiell leverandøranalyse*

12.5.1 *Generelt*

Finansiell leverandøranalyse foretas for å vurdere om leverandøren har finansiell styrke til å oppfylle sine forpliktelser overfor forsvarssektoren. I tillegg til leverandørens generelle finansiell styrke skal det også tas hensyn til de spesielle risikoelementer kontrakten innebærer. Det vil si at en leverandør kan bli vurdert til å ha en tilfredsstillende finansiell styrke for en kontrakt, men samtidig kan bli underkjent for andre kontrakter som innebærer større risikoelementer.

12.5.2 *Leverandørvurdering under pågående kontrakt*

Leverandøranalyse utføres normalt før kontraktsinngåelse, men skal også utføres under pågående kontrakt:

- når der fremkommer opplysninger som tyder på at leverandørens økonomiske situasjon ikke er tilfredsstillende, og dette kan få konsekvenser for forsvarssektorens leveranse
- ved eierskifte dersom tidligere eier har stilt garantier for datterselskapets forpliktelser overfor forsvarssektoren
- ved eierskifte av et «Ansvarlig selskap (ANS)», eller
- ved omdannelse av et ANS til et aksjeselskap.

12.5.3 *Omfang av analysen*

Omfanget av leverandøranalysen fastslås på bakgrunn av den risikovurderingen som gjøres i henhold til 12.3 Vurdering av risiko. Følgende retningslinjer legges til grunn.

<i>Risikonivå:</i>	<i>Krav til analyse</i>
Neglisjerbar	Ikke krav til analyse
Moderat	Enkel analyse gjennomføres av anskaffelsesmyndigheten
Betydelig	Detaljert analyse gjennomføres. Dersom anskaffelsesmyndigheten har nødvendig kompetanse og kapasitet kan anskaffelsesmyndigheten gjennomføre analysen selv. Dersom kapasitet og kompetanse ikke foreligger, skal analysen gjennomføres av FLO/Faggruppe Kontraktrevisjon
Kritisk	Detaljert analyse gjennomføres av FLO/Faggruppe Kontraktrevisjon

12.5.4 *Enkel analyse*

Ved enkel analyse skal minimum en av følgende aktiviteter utføres:

- a) Enkle nøkkeltallsberegning
- b) Innhenting av kredittopplysninger fra kredittopplysningselskap
- c) Gjennomgang av tidligere utførte analyser som fortsatt er aktuelle. Analysene skal ikke være mer enn 18 md., og skal i raskt skiftende bransjer ikke være mer enn 12 md.

Avhengig av situasjon kan det i tillegg:

- d) Utføres trendanalyse (regnskapsanalyse) siste 3 år.

12.5.5 *Detaljert analyse*

Omfanget av analysen vil variere fra situasjon til situasjon. Ved detaljert analyse skal minimum følgende aktiviteter utføres:

- a) Trendanalyse siste 3 år (regnskapsanalyse)
- b) Analyse av delårsregnskaper
- c) Analyse av konsernets økonomiske situasjon dersom selskapet er en del av et større konsern.

Følgende aktiviteter kan det være aktuelt å utføre (listen er ikke uttømmende):

- d) Vurdering av regnskapsprinsipper og økonomistyringssystemene
- e) Budsjettanalyser
- f) Kapitalbehovsanalyse
- g) Vurdering av prognoser/langtidsplaner
- h) Vurdering av ordreserven
- i) Vurdering av markedssituasjonen
- j) Vurdering av kundegrunnlaget
- k) Vurdering av produktporteføljen
- l) Vurdering av organisasjonen og ledelsen
- m) Vurdering av konsernstrukturen
- n) Referansesjekk (bank, revisor, kunder etc.).

12.5.6 *Konklusjon og tiltak*

En analyse skal konkludere med en av følgende konklusjoner:

- a) Leverandøren kan anbefales da det er overveiende sannsynlig at leverandøren har finansiell styrke til å innfri de forestående kontraktforpliktelser.
- b) Leverandøren kan anbefales dersom det treffes en kombinasjon av tiltak som kan sikre gjennomføring av leveransen og innfrielse av alle kontraktforpliktelser. Følgende tiltak kan det være aktuelt å kreve:
 - kapitaltilskudd fra eierne for å øke soliditeten og likviditeten
 - finansiell omstrukturering i form av økt langsiktig gjeld

- garantier fra bank, finansinstitusjon
 - garantier fra konsernet som leverandøren er en del av.
- c) Leverandørens kan ikke anbefales da det er knyttet for stor usikkerhet til om leverandøren har finansielle styrke til å innfri de forestående kontraktforpliktelser.
- d) Ved enkel/foreløpig analyse kan det også konkluderes med at det er behov for mer detaljerte analyser før det kan trekkes noen konklusjon.

Del 13. Kontraktstyper

13.1 *Definisjon av kontraktstype*

Kontraktstyper i dette regelverket defineres ut fra det leverings- og kostnadmessige ansvar som legges til grunn for en avtale, samt på hvilket grunnlag forsvarssektorens økonomiske vederlag for leveransen skal utbetales (kompensasjonsformat).

Begrepet henspeiler ikke på hvilken type anskaffelse som gjennomføres, f.eks. rammeavtaler, utviklingskontrakter, langtidskontrakter mv.

13.2 *Generelt*

En rekke forskjellige kontraktstyper står til rådighet for partene i forbindelse med kjøp av varer og tjenester. Leverandørens ansvar for sluttkostnadene ved gjennomføring av en leveranse vil variere med valgt kontraktstype. Kontraktstypene kan deles i to hovedgrupper; priskontrakter og kostnadskontrakter.

Forskjellen mellom dem kan karakteriseres slik:

- a) under en priskontrakt er leverandøren forpliktet til å levere den bestilte vare(r) eller tjeneste(r) til den avtalte pris, uansett hvor høye hans kostnader måtte bli
- b) under en kostnadskontrakt er leverandøren kun forpliktet til å levere den bestilte vare(r) eller tjeneste(r) så lenge han får dekket sine relevante kostnader i samsvar med kontraktsvilkårene.

I en priskontrakt er det leverandøren som bærer den kostnadmessige risiko, mens det i kostnadskontrakten vil være forsvarssektoren som bærer denne risiko. Med risiko menes her usikkerhet knyttet til leverandørens kostnader forbundet med gjennomføringen av en leveranse. Ved å overføre denne risikoen til leverandøren vil leverandøren normalt kreve en risikopremie. Størrelsen på denne risikopremien vil variere med kunnskapen om og sikkerheten i prisgrunnlaget og leverandørens risikoaversjon.

13.3 *Priskontrakter*

13.3.1 *Typer priskontrakter*

Følgende fire typer priskontrakter kan benyttes av forsvarssektoren:

- a) fastpriskontrakt
- b) priskontrakt med begrenset risikokompensasjon
- c) priskontrakt med prisglidningsbestemmelser
- d) priskontrakt med ansporingsbestemmelser.

Alle disse kontraktstyper setter en øvre grense for den pris forsvarssektoren er forpliktet til å betale. Leverandøren er forpliktet til å fullføre leveransen, men de ulike kontraktstyper fordeler risiko mellom kjøper og selger forskjellig.

13.4 *Kostnadskontrakter*

13.4.1 *Typer kostnadskontrakter*

Følgende fire typer av kostnadskontrakter kan benyttes av forsvarssektoren:

- a) kostnadskontrakt med ansporing
- b) kostnadskontrakt med fast kompensasjon for generell forretningsrisiko
- c) kostnadskontrakt uten risikokompensasjon
- d) kostnadsdelingskontrakt.

Ved bruk av disse kontraktstypene vil leverandøren få dekket sine relevante kostnader inntil det betingede kostnadstak er nådd. Leverandøren vil imidlertid ikke ha et absolutt leveringsansvar hvis han ikke får dekket sine relevante kostnader innenfor dette betingede kostnadstaket. Kostnadsdelingskontrakten er en kontrakttype som fastsetter at leverandøren bare får dekket en avtalt del av sine kostnader, idet han selv dekker differansen.

13.5 *Grunnlaget for oppgjør av kontrakt*

Under forutsetning av at leveransen leveres til avtalt tid med riktig kvalitet og mengde, vil oppgjøret av en fastpriskontrakt eller priskontrakt med prisglidningsbestemmelser følge direkte av den avtalte pris kun med justering i henhold til prisglideformelen for denne kontrakttypen.

For priskontrakt med gevinstbegrensning eller ansporingsbestemmelser vil oppgjøret av kontrakten være basert på leverandørens ytelse, samt realiserte kostnader maksimert til den øvre grense. Disse kontraktene må derfor gjøres til gjenstand for kostnadsprøving av forsvarssektoren (ref. del 11 Kostnadskontroll).

Under en kostnadskontrakt betaler forsvarssektoren leverandøren de kostnader som er påløpt og godkjent av forsvarssektoren i samsvar med kontraktvilkårene, samt en eventuell kontraktfestet ansporing eller kompensasjon for generell forretningsrisiko. Alle kostnadskontrakter er gjenstand for kostnadsprøving av forsvarssektoren. Forsvarssektorens betalingsforpliktelser skal til enhver tid begrenses til et bestemt beløp for derved å fastsette en grense som leverandøren ikke uten videre kan overskride (betinget kostnadstak).

13.6 *Risikofordeling etter kontraktstyper*

Følgende inndeling, basert på fallende risiko på leverandørens hånd, viser de vanligste typer kontraktstyper, med beskrivelse av risikofordeling mellom leverandør og kjøper:

<i>Kontrakttype</i>	<i>Risikofordeling</i>
<i>Priskontrakter</i>	
Priskontrakt med begrenset risikokompensasjon	Leverandøren bærer all økonomisk risiko
Fastpriskontrakt	Leverandøren bærer all økonomisk risiko
Priskontrakt med prisglidningsbestemmelser	Delt risiko mellom leverandør/kjøper
Priskontrakt med ansporingsbestemmelser	Delt risiko mellom leverandør/kjøper
<i>Kostnadskontrakter</i>	
Kostnadskontrakt med ansporing	Kjøper bærer all spesiell risiko innen kontraktens begrensninger
Kostnadskontrakt med fast kompensasjon for generell forretningsrisiko	Kjøper bærer all spesiell risiko innen kontraktens begrensninger
Kostnadskontrakt uten risikokompensasjon	Kjøper bærer all risiko innen kontraktens begrensninger

13.7 *Ikke tillatt kontraktstype*

Kostnadskontrakt med prosentuell risikokompensasjon skal ikke benyttes. Det vil si der risikokompensasjonen er en kontinuerlig funksjon av kostnadenes størrelse.

Kommentar:

Grunnen til dette er at en slik kontrakt ikke gir leverandøren noe insitament til å begrense kostnadene. Kontraktstypen innebærer at jo større kostnadene blir, jo større blir risikokompensasjonen. Alle hovedkontrakter med innsynsrett, skal inneholde bestemmelse om at ingen underkontrakter av typen kostnadskontrakt med prosentuell risikokompensasjon tillates, herunder også risikopåslag i timepriser.

13.8 *Momenter som må vurderes ved valg av kontraktstype*

13.8.1 *Generelt*

Valg av kontraktstype må vurderes for hver anskaffelse og er normalt gjenstand for forhandlinger. Målsettingen er å velge en kontraktstype som gir leverandøren og forsvarssektoren en akseptabel risikofordeling, samtidig som det er viktig å tilrettelegge for maksimal ansporing for effektiv og optimal gjennomføring av kontrakten slik at de totale levetidskostnader blir lavest mulig. Nedenfor er det nevnt en del kriterier som bør vektlegges i vurderingen av hvilke(t) kontraktsformat forsvarssektoren mener er de(t) optimale for den enkelte anskaffelse.

Se del 26, vedlegg J for veiledning.

13.8.2 *Kriterier for valg*

13.8.2.1 *Priskonkurrans*

Normalt resulterer priskonkurrans i markedspriser, og en fastpriskontrakt er vanligvis i forsvarssektorens interesse.

13.8.2.2 *Evaluering*

Den evaluering som gjennomføres av tilbud, med eller uten konkurranse, kan gi et grunnlag for valg av kontraktstype.

Kommentar:

For LOA/FOA-anskaffelser må kontrakttypen for de fleste anskaffelser være fastlagt på forhånd.

13.8.2.3 *Kostnadsanalyse*

I fravær av effektiv priskonkurrans og som en kompletterende del av evalueringen, vil kostnadsanalyse fremskaffe grunnlag for kontraktsforhandlinger. Det er vesentlig at usikkerhetsmomenter i gjennomføringen av kontrakten og deres mulige innvirkning på kostnadene blir identifisert og evaluert, slik at kontrakttypen som velges plasserer et tilstrekkelig kostnadsansvar på leverandøren, samtidig som risikopremien som betales gjennom avtalt pris ikke blir for høy.

13.8.2.4 *Leveransens type og kompleksitet*

Usikkerhet med hensyn til omfanget av leveransen resulterer normalt i større risikoovertagelse på forsvarssektorens hånd. Dette gjelder spesielt for forsknings- og utviklingskontrakter hvor usikkerhetsmomenter og sannsynlighet for endringer gjør det vanskelig å estimere kostnadene på

forhånd. I denne sammenheng er det derfor naturlig å vurdere bruk av kostnadskontrakt. Ved produksjons- eller tjenesteoppdrag der leverandøren kjenner teknologien, skal kostnadsrisikoen overføres til leverandøren, og en priskontrakt skal vurderes.

13.8.2.5

Krav til leveringstid

Se del 22 Ansporingsordninger.

13.8.2.6

Kontraktperiodens lengde

I perioder med større økonomisk usikkerhet, kan det i kontrakter med lengre løpetid (over ett år) være nødvendig med prisglidningsbestemmelser (ref. del 11 Kostnadskontroll, pkt. 11.2.3) og valutaklausuler (ref. del 24 Valuta, pkt. 24.2).

13.8.2.7

Leverandørens gjennomføringsevne

Leverandørens gjennomføringsevne med hensyn på teknisk dyktighet på området og finansiell styrke. (Ref. del 12 Leverandøranalyse.)

13.8.2.8

Leverandørens økonomisystem

Leverandørens økonomisystem kan være en begrensende faktor. Før en beslutning om kontrakttype er fattet, må leverandørens økonomisystem være vurdert med hensyn til tilstrekkelig grad av informasjonstilgjengelighet og kvalitet. Dette er et absolutt krav der forsvarssektoren velger å inngå en kostnads- eller ansporingskontrakt samt kontrakt med begrenset risikokompensasjon, og hvor påløpne kostnader skal være gjenstand for kostnadskontroll.

13.8.2.9

Ressursforbruk

De ulike kontraktstyper krever ulik grad av ressursforbruk for administrasjon av kontrakten for forsvarssektoren. Fastpriskontrakter og priskontrakt med prisglidningsbestemmelser fordrer normalt minst ressursbruk innad i forsvarssektoren under ellers like forhold.

13.9

Kombinasjoner av kontraktstyper

Elementer fra hver av de nevnte kontraktstyper kan kombineres, slik at anskaffelsesmyndighetene kan forme kontrakten ut fra de ulike forhold som er knyttet til den enkelte anskaffelse.

Elementer av de forskjellige kostnadskontrakter kan kombineres innbyrdes eller med elementer av priskontrakter. Det kan f.eks. ved produksjonsserier av mer komplekst materiell avtales en kontrakt hvor en viss del av de første produserte enheter betales etter påløpne kontrollerte kostnader. Deretter benyttes en type priskontrakt hvor prisen fastsettes på grunnlag av etterkalkylen og under hensyntagen til oppstartskostnader, læringskurver osv.

13.10

Krav om innsyn og kostnadskontroll

For samtlige kostnadskontrakter, samt priskontrakter med begrenset risikokompensasjon og priskontrakter med ansporingsbestemmelser skal det stilles krav om kostnadskontroll av kontraktens påløpne kostnader. (Ref. del 11 Kostnadskontroll og del 23 Innsyn.)

Dette forutsetter også at følgende forhold er ivarettatt:

- Leverandøren aksepterer innsyn fra forsvarssektoren gjennom at det er bestemmelser om innsyn og kostnadskontroll i kontraktens spesielle vilkår.
- Leverandørens regnskapssystem tilfredsstiller de nødvendige krav for at en revisjon av kostnadene kan gjennomføres og prosjektets kostnader kan identifiseres separat.

Del 14. Rammeavtaler

14.1

Definisjoner

14.1.1

Rammeavtale

Del 14 gjelder anskaffelser på unntaksområdet der ARF skal anvendes, se pkt. 1.2.4. Rammeavtale er en avtale inngått mellom en eller flere oppdragsgivere og en eller flere leverandører som har til formål å fastsette vilkårene for de kontrakter som skal tildeles i løpet av en gitt periode, særlig med hensyn til pris og eventuelt planlagte mengder.

Forsvarssektoren forplikter seg først i forbindelse med avrop i henhold til rammeavtalens betingelser.

14.1.2

Avrop

Avrop er en forpliktende avtale mellom kjøper og selger som er basert på betingelser som i all vesentlighet er forhåndsavtalt i en rammeavtale.

14.2

Bruk av rammeavtaler

Rammeavtaler kan benyttes når dette anses som mest økonomisk fordelaktig for forsvarssektoren. I tillegg til pris kan forhold som transaksjonskostnader, standardisering, forsyningssikkerhet, omløpshastighet, lagerkostnader og problemer med ukurans tas med i betraktning. Anskaffelsesmyndigheten skal ikke inngå rammeavtaler som hindrer, begrenser, eller skaper mindre konkurranse i det aktuelle markedet. Anskaffelsesmyndigheten skal kartlegge den markedsmessige effekt før rammeavtale inngås.

- 14.3 *Omfang*
Rammeavtale kan inngås med flere leverandører for samme type vare eller tjeneste.
- 14.4 *Avrop*
Ved avrop kan bestillingsblankett benyttes. Der det er sikkerhetsmessig og forvaltningsmessig forsvarlig kan elektroniske virkemidler benyttes (EDI, Innkjøpskort osv.). Det skal føres anskaffelsesprotokoll for avrop på rammeavtaler med verdi over kr 100 000 eks. mva., se pkt. 25.5.2 litra a og vedlegg F, del 26.
- 14.5 *Rammeavtaler som forsvarssektorens enheter er forpliktet til å bruke (obligatoriske rammeavtaler)*
- 14.5.1 *Generelt*
Forsvarsdepartementet kan bestemme hvilke rammeavtaler som alle enheter i forsvarssektoren er forpliktet til å bruke. Tilsvarende kan den enkelte etatssjef beslutte for sin enhet. Dette gjelder også rammeavtaler som er inngått av andre statsetater.
- 14.5.2 *Kjøp utenom bindende avtaler*
Dersom en bruker ikke kan benytte en bindende rammeavtale, skal tillatelse til å fravike rammeavtalen innhentes fra respektiv etatssjef eller FD.
- 14.5.3 *Kunngjøring/distribusjon*
Oversikt over hvilke rammeavtaler som enhetene er forpliktet til å bruke vil være bekjentgjort på hensiktsmessig medium, herunder forsvarrets intranett, se pkt. 25.14.
- 14.6 *Avtaler med leverandørbegrensning*
Rammeavtaler skal som hovedregel ikke inneholde klausuler som binder forsvarssektoren til å benytte kun en leverandør.
- 14.7 *Varighet*
Rammeavtaler skal normalt ikke inngås med en varighet som overstiger fire år, inklusive eventuelle opsjoner på forlengelse, med unntak av tilfeller som er berettiget ut fra rammeavtalens gjenstand.
Kommentar:
Hensikten med denne avgrensningen er å ivareta det grunnleggende prinsippet om konkurranse, og for å sikre en regelmessig vurdering av markedssituasjonen og Forsvarssektorens behov.
Dersom rammeavtale er inngått for å sikre understøttelse av hovedmaterieil, og det er en bestemt leverandør som er særskilt egnet til å ivareta dette, kan rammeavtale inngås med den varighet som er nødvendig for å sikre leveranser i hovedmateriellets levetid. Denne type avtale skal så langt det er mulig inngås i forbindelse med kjøp av hovedmateriellet.
Behov for kostbare investeringer med lang nedskrivningstid for å utføre kontrakten, kan også forsvare en lengre varighet på avtalen.
- 14.8 *Fornyelse*
Rammeavtaler skal ikke inneholde klausuler om automatisk fornyelse. Forsvarssektoren skal i hvert enkelt tilfelle ta stilling til om de ønsker en fornyelse, og opsjoner med henhold til forlengelse av rammeavtalen skal inntas i kunngjøringen og i grunnlaget for anskaffelsen.
- 14.9 *Prisjusteringer/endringer*
- 14.9.1 *Prisjustering*
Rammeavtalen skal inneholde bestemmelser som regulerer prisene i hele perioden. Dette kan gjøres i form av:
– Fast pris i hele avtaleperioden
– Prisjustering i form av prisglidningsformel (se pkt. 11.2.3 Prisglidningsanalyse)
– Forhåndsbestemt årlig prisjustering
– Avtalte rabatter i forhold til listepriser som følger markedsutviklingen.
- 14.9.2 *Endringer*
Det skal ikke tas inn nye produktkategorier eller tjenester som øker avtalens omfang utover det som var intensjonen når avtalen ble inngått.

Del 15. Opsjoner

- 15.1 *Generelt*
I enkelte tilfeller har forsvarssektoren behov for å gjøre valg på et senere tidspunkt når det gjelder omfang, tekniske krav, leveringstid, leveringssted osv. En ensidig rett til å gjøre slike valg kan avtales, og kalles en «Opsjon».
- 15.2 *Bruk av opsjoner*
- 15.2.1 *Generelt*
Opsjoner bør normalt inngås i situasjoner hvor forsvarssektoren har en sterk posisjon i forhold til leverandøren, og man ser for seg at posisjonen vil bli svakere når valget må tas. (Man går for eksempel fra en konkurranse situasjon til en enleverandør situasjon.)

I en del tilfelle er det vesentlig at leverandøren er kjent med usikkerheten rundt forsvarssektorens valg slik at leverandøren kan ta hensyn til dette i sin gjennomføring av leveransen. Leverandøren kan for eksempel utsette valget av underleverandør til forsvarssektoren har tatt sin beslutning om valg av teknisk løsning. Leverandøren slipper da å kansellere/endre ordre til sine underleverandører.

15.2.2

Eksempler på situasjoner

- Det kan være behov for å anskaffe flere enheter i framtiden, men det foreligger ikke budsjettmessig dekning. Skifte av leverandør vil skape større drift- og opplæringsmessige konsekvenser.
- Alle tekniske krav/funksjonalitet er ikke avklart på bestillingstidspunktet. Valg av teknisk løsning/funksjon kan være avhengig av utfall/beslutninger i andre prosjekter/etater, eller budsjettmessige prioriteringer.
- Det er behov for varene/tjenesten andre steder i forsvarssektoren. De øvrige brukere har mindre behov, og vil ikke kunne oppnå samme betingelser.

15.2.3

Taktisk bruk

Det skal ikke brukes opsjoner for å skape et feil inntrykk av leveransens omfang i den hensikt å få lavere priser.

15.2.4

Prising av opsjoner

Dersom opsjonen gjelder økt antall, og omfanget av opsjonen er betydelig i forhold til det forpliktende omfanget, skal det avtales separate priser for opsjonen og det forpliktende omfang.

Kommentar:

Det skal tolkes slik at tilbyderne skal oppfordres til å gi separate priser.

15.2.5

Opsjoner for andre brukere

Det kan avtales opsjoner som gir andre brukere/forsvarsgrener/etater/land rett til å anskaffe varer og tjenester til betingelsene i kontrakten.

15.3

Opsjoner i kontrakter/bestillinger

Opsjoner skal avtales med dato for hvor lenge opsjonen er gyldig (dvs. seneste dato for når forsvarssektoren må gjøre sitt valg).

15.4

Utløsning av opsjoner

Opsjoner utløses normalt i form av en endringsavtale. Dersom opsjonen ønskes benyttet av en annen enn den forvaltning som administrerer den opprinnelige kontrakt, kan separate kontrakter eller bestillinger benyttes.

15.5

Opsjoner i forespørsel

Dersom behovet for opsjoner er identifisert før forespørselen er sendt ut, skal opsjonene tas med i forespørselen.

Kommentar:

For LOA/FOA-anskaffelser må opsjoner for å være lovlige tas med i kunngjøringen eller konkurransegrunnlaget.

15.6

Evaluering av opsjoner

Opsjoner skal være med i det totale evalueringsgrunnlaget. Dersom valg av opsjon eller opsjonsalternativer vil gi forskjellig utfall med hensyn på valg av leverandør, skal evaluering/valg gjennomføres ved at opsjonene veies med sannsynlighet for at de vil bli benyttet.

*Del 16. Forespørsel**Kommentar:*

Forskrift om offentlige anskaffelser kaller forespørselen for «Konkurransegrunnlaget». Begrepet blir benyttet både ved anbudskonkurranse og konkurranse med forhandling. Krav til leverandøren betegnes som «Kvalifikasjonskrav» i forskriftene. Disse skal normalt beskrives i kunngjøringen og eventuelt utdypes i et eget dokument. Det er imidlertid ikke krav til dette for anskaffelser som er unntatt fra forskriftene.

16.1

Generelt

Forespørselen danner grunnlaget for den videre anskaffelsen, og det er vesentlig at det legges ned mye arbeid ved utarbeidelse av denne.

Forespørselens innhold og organisering vil avhenge av størrelse og kompleksitet av anskaffelsen. Forespørselens innhold kan deles i følgende hovedelementer:

- informasjon og bestemmelser for gjennomføring av selve anskaffelsen, se pkt. 16.2
- krav til leverandøren, se pkt. 16.3
- krav til leveransen, se pkt. 16.4.
- de avtalevilkår som forsvarssektoren vil benytte i forbindelse med inngåelse av en avtale, se pkt. 16.5
- i en del tilfelle skal det også stilles krav til industrielt samarbeid, se pkt. 16.6.*

* Gjelder ikke ved LOA/FOA-anskaffelser.

16.2

*Informasjon og bestemmelser for gjennomføring av anskaffelsen **

Forespørselen skal inneholde nødvendig informasjon i forbindelse med selve anskaffelsen. Den skal inneholde:

- a) Anskaffelsesmyndighetens navn, adresse, kontaktperson, samt nummerering/identifisering av forespørselen.
- b) Tilbudsfrist og tilbudsadresse
Det skal oppgis dato og klokkeslett for når tilbudet senest skal være anskaffelsesmyndigheten i hende, og hvilken adresse (postadresse og gateadresse) det skal være innlevert. Tilbudsfristen må fastsettes slik at leverandørene får tilstrekkelig tid til å utarbeide tilbudene.
- c) Vedståelsesfrist
Det skal oppgis hvor lenge tilbyderne skal vedstå sine tilbud.
- d) Tidspunkt for tilbyderkonferanse
Dersom det er planlagt å avholde tilbyderkonferanser eller befaringer, skal tid og sted for dette oppgis.
- e) Sted og tid for tilbudsåpning
Ved anbudskonkurranse skal det oppgis sted og tid for eventuell åpen tilbudsåpning.
Ved øvrige anskaffelsesprosedyrer skal det oppgis at offentlig åpning av de innkomne tilbud ikke vil finne sted.
- f) Anskaffelsesprosedyre
Det skal informeres om hvilken anskaffelsesprosedyre som benyttes.
- g) Dersom forespørselen inneholder referanser til dokumenter som ikke er vedlagt, skal det opplyses om hvor disse dokumentene kan fås.
- h) Tildelingskriterier
Det skal oppgis hvilke kriterier som vil bli lagt til grunn ved valg av leverandør.

Kommentar:

Forskrift om offentlige anskaffelser skiller klart mellom krav som settes for at leverandørene skal kunne delta i konkurransen (kvalifikasjonskrav), og hvilke kriterier man kan legge vekt på i valg av kontrakt (tildelingskriterier). Det er ikke normalt adgang til å vektlegge i hvor stor grad en leverandør har oppfylt kvalifikasjonskriterier. Kvalifikasjonskriterier stilles som absolutte minstekrav for å delta i konkurransen. For visse tjenesteytelser kan likevel egenskaper ved leverandøren være avgjørende for kvaliteten på yelsen. Dette gjelder særlig for intellektuelle tjenester. For utførelsen av for eksempel et konsulentoppdrag vil kompetanse og erfaring være viktig for resultatet. I de tilfellene egenskaper ved leverandøren har direkte betydning for kvaliteten på tjenesten, må det derfor være tillatt å bruke kvalifikasjonskriterier ved tildeling. I slike tilfeller må man da også liste opp disse kravene som tildelingskriterier.

Ved anskaffelser som er unntatt fra forskrift om offentlige anskaffelser kan kriterier som er listet som kvalifikasjonskrav benyttes som tildelingskriterier. Ved utviklingsoppdrag bør leverandørenes kompetanse i langt større grad tillegges vekt enn ved anskaffelser av andre varer og tjenester.

- i) Krav til språk i tilbud
Det skal opplyses om hvilke språk som tilbyderne kan benytte i tilbudet (se pkt. 1.11.1 i del 1 hvor tillatte språk er beskrevet).
- j) Merking av tilbudet
Det skal opplyses om hvordan tilbudet skal merkes.
- k) Format på tilbudet
Det skal stilles krav om at tilbudet avgis i lukket forsendelse. Det kan stilles øvrige krav til format på tilbud.
- l) Alternative løsninger og tilbud på deler av leveransen
Det skal oppgis i hvilken utstrekning det kan gis tilbud på bare deler av leveransen, og om alternative løsningsforslag vil bli avvist. Videre eventuelle forbehold fra forsvarssektoren om å kunne dele leveransen mellom flere leverandører.
- m) Forhandlinger
Når det benyttes andre anskaffelsesprosedyrer enn anbudskonkurranse, skal det oppgis i forespørselen at forsvarssektoren forbeholder seg rett til å forhandle nærmere om vilkårene for anskaffelsen.
- n) Spesifikasjon av pris
Når det er aktuelt å gjennomføre kostnadsanalyse, skal det stilles krav til at tilbydere fyller ut blankett 5301 «Spesifikasjon av pris». Se Del 11 Kostnadskontroll 11.2.1.1 Kostnadsanalyse.

- o) Henvisning til kunngjøringer
Dersom anskaffelsen er kunngjort, skal det henvises til kunngjøringen.
- p) Forkaste alle tilbud
Forespørselen skal inneholde bestemmelse om at forsvarssektoren i særlige tilfeller forbeholder seg rett til å forkaste samtlige tilbud uten å gi begrunnelse.

* Gjelder ikke LOA/FOA-anskaffelser.

16.3

Krav til leverandøren

Anskaffelsesmyndigheten skal stille krav til leverandøren. Kravene til skatteattest og HMS egenerklæring skal anskaffelsesmyndigheten stille i henhold til Del 1 Grunnleggende bestemmelser. Øvrige krav stilles til leverandørene avhengig av anskaffelsens kompleksitet og risiko.

- a) Skatteattest – Se Del 1 Grunnleggende Bestemmelser pkt. 1.9.2.3.
- b) HMS egenerklæring – se del 1 Grunnleggende Bestemmelser pkt. 1.9.2.4.
- c) Krav til tilbyderens tekniske kvalifikasjoner
- d) Krav til tilbyders kvalitetssikringssystemer – se del 7 Kvalitetssikring
- e) Krav til tilbyderens finansielle og økonomiske stilling.

Kommentar:

Forskrift om offentlige anskaffelser skiller klart mellom kvalifikasjonskrav og tildelingskriterier. De forhold som er omtalt under 16.3 faller inn under begrepet kvalifikasjonskrav. Kvalifikasjonskravene skal i hovedtrekk angis i kunngjøringen og eventuelt utdypes i et eget kvalifikasjonsgrunnlag. Kvalifikasjonsgrunnlaget og konkurransegrunnlaget er separate dokumenter.

16.4

Krav til leveransen

Forespørselen skal inneholde en beskrivelse av det som skal ytes/leveres, og hvordan det skal dokumenteres i tilbudet. Krav til leveransen kan bl.a. inneholde:

- a) Leveransebeskrivelse
Retningslinjer for leveransebeskrivelse er gitt i del 6 Leveransebeskrivelse
- b) Krav til kodifisering
Retningslinjer for kodifisering er gitt i del 9 NATO Kodifisering
- c) Krav til konfigurasjonsstyring
Retningslinjer for konfigurasjonsstyring er gitt i del 8 Konfigurasjonsstyring.

16.5

Avtalevilkår

Forespørselen skal inneholde de avtalevilkårene som tilbudet skal baseres på. Avtalevilkårene må tilpasses den enkelte anskaffelse.

Blankett 5002 inneholder minimums avtalevilkår som skal legges til grunn ved anskaffelser. Dersom anskaffelsesmyndigheten avtaler dårligere vilkår enn i blanketten, skal dette begrunnes i anskaffelsesprotokollen. Anskaffelsesmyndigheten avgjør selv om de vil benytte blanketten, eller inkludere vilkårene i de «spesielle avtalevilkår».

Normalt skal forsvarssektoren stå som avtalepart slik at avtalen er gjort gjeldende for hele den juridiske enheten. Mer spesifikk angivelse av hvem i forsvarssektoren som administrerer avtalen kan oppgis i avtaleteksten som «administrative forhold» eller tilsvarende.

Blankett 5002 inneholder ikke alle vilkår som er nødvendig for å inngå en avtale, og er forutsatt å benyttes ved enklere anskaffelser. Blant annet må pris/kontrakttype, leveringstid, leveringssted osv. avtales separat. Videre inneholder ARF en rekke krav til avtalevilkår som enten må tilpasses den enkelte anskaffelsen, eller bare er relevant i spesielle tilfeller, og således ikke kan inkluderes i en blankett. Nedenfor er en oppstilling av de mest relevante vilkår, med referanse til ARF dersom ARF har egne bestemmelser om dette.

Vilkår som er merket med ** er behandlet i Blankett 5002.

<i>Vilkår</i>	<i>Referanse</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Pris/kontrakttype</i>	Del 13 Kontraktstyper	ARF kaller de forskjellige måter å prise en avtale på for kontraktstyper. Ønsker man at tilbyder skal gi fast pris, må dette oppgis i forespørselen. Avtaler med en fast pris kalles for en «fastpriskontrakt». Avtaler som går over en lengre periode kan inneholde en formel for å justere prisen basert på utviklingen i spesifiserte indekser. Dette kalles «Priskontrakt med prisglidningsbestemmelser». Oversikt over de forskjellige tillatte kontraktstyper er gitt i del 13 Kontraktstyper.

<i>Vilkår</i>	<i>Referanse</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Leveringsbetingelser</i> Leveringsbetingelser bør baseres på INCOTERMS		INCOTERMS er utgitt av det Internasjonale Handelskammer. Betingelsene regulerer bl.a.: – Når risikoen for varen går over fra selger til kjøper – Fordeling av kostnader i forbindelse med frakt osv. – Hvilke dokumenter som skal frambringes av kjøper/selger – Anvisning om hvem som skal forsikre vare. Leveringsbetingelser må ses i sammenheng med leveringstid.
<i>Leveringstid</i>		Det må oppgis når forsvarssektoren ønsker leveransen. Kort leveringstid kan begrense konkurransen og øke prisen. Dersom forsvarssektoren ikke har absolutt behov for leveranse innen et bestemt tidspunkt, bør man undersøke i leverandørmarkedet om hva som normalt er oppnåelig leveringstid. Leveringstiden kan oppgis som en ønsket leveringstid, og det kan også forespørres om at leverandøren tilbyr sin «beste leveringstid».
<i>Betalingsvilkår**</i>	Del 19 Betaling	Hovedprinsippet er betaling etter kontraktsmessig levering. Ved del leveranser kan det betales etter hver del levering. Det må oppgis hvor mange dager etter kontraktsmessig levering som betaling skal skje. Det er vesentlig at forsvarssektoren får tilstrekkelig tid til å gjennomføre mottakskontroll og gjennomføre betaling innen fristen. Normalt bør det ikke avtales raskere betaling enn 30 dager etter levering. Det bør også spesifiseres hvilke rettigheter leverandøren har i forbindelse med forsinket betaling.
<i>Bankgaranti</i>	Del 19 Betalingsvilkår, pkt. 19.4 Sikkerhetsstilling for betaling	Ved betaling før levering er det krav til at leverandøren stiller bankgaranti.
<i>Mangler og reklamasjon**</i>	Del 18 Ansvar for mangler, reklamasjon og utbedring	Det må avtales hvilke rettigheter og plikter partene har dersom leveransen ikke er i henhold til avtalen.
<i>Forsinket levering**</i>	Del 22 Ansporings- og sanksjonsordninger	Det må avtales hvilke rettigheter og plikter partene har dersom leveransen blir forsinket.
<i>Force majeure (Fritaksgrunner)**</i>		En del situasjoner/hendelser som er av eksternt karakter kan helt eller delvis fritta partene for sine forpliktelser eller tilsidesette enkelte vilkår. F.eks. vil en force majeure situasjon kunne fritta en leverandør fra å betale dagmulkt ved forsinket levering. Det bør gis en angivelse av hvilke type situasjoner som faller inn under force majeure.
<i>Endringer**</i>	Del 2 Gjennomføring av anskaffelser, pkt. 2.22 Endringer	Det må avtales rutiner for hvordan endringer skal avtales med leverandøren. I enkelte tilfeller har forsvarssektoren også behov for å kunne gi ensidige pålegg om endringer.
<i>Opsjoner</i>	Del 15 Opsjoner	I enkelte tilfeller har forsvarssektoren behov for å gjøre valg på et senere tidspunkt når det gjelder omfang, tekniske krav, leveringstid,

<i>Vilkår</i>	<i>Referanse</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Kostnadskontroll</i>	Del 11 Kostnadskontroll	<p>leveringssted osv. En ensidig rett til gjøre slike valg kan avtales, og kalles en «Opsjon». Dersom forsvarssektoren ønsker opsjoner, skal disse oppgis i forespørselen. Når det ikke er mulig å gjennomføre anskaffelser basert på konkurranse, skal det normalt gjennomføres kostnadskontroll av pristilbudet. Som del av forespørselen skal det derfor kreves at leverandøren fyller ut Blankett 5301 «Spesifikasjon av pris» og at leverandøren baserer sin utfylling på retningslinjene i Blankett 5005 «Alminnelige vilkår for kostnadskontroll».</p> <p>Kostnadskontroll benyttes også i forbindelse med kontraktstyper hvor prisen baserer seg helt eller delvis på leverandørens kostnader, som kostnadskontrakter, priskontrakt med ansporing osv. Det kan også kreves at endringer av avtalen skal baseres på kostnadskontroll selv om den opprinnelige avtale baseres på konkurranse. Retten til å gjennomføre kostnadskontroll må imidlertid avtales.</p>
<i>Innsyn</i>	Del 23 Innsyn	<p>Innsyn i leverandørens organisasjon og dokumenter skal alltid kreves i forbindelse med kvalitetssikring og kostnadskontroll. Innsyn kan også være nødvendig i forbindelse framdriftskontroll, leverandøranalyse osv.</p>
<i>Forsikring Materiell holdt av forsvarssektoren</i>	Del 1.11.3 Forsikring Del 21 Materiell holdt av forsvarssektoren	<p>Dersom forsvarssektoren skal holde materiell som skal inngå i den endelige leveransen, eller materiell som leverandøren har behov for i forbindelse med konstruksjon, produksjon, testing osv., skal dette avtales. Minimumskrav til hva som skal avtales står i pkt. 21.4 «Forhold som skal avtales».</p>
<i>Rettigheter og royalty</i>	Del 20 Rettigheter og del 6 Leveransebeskrivelse, pkt. 6.4.1.3 Opphavs- og eiendomsrett	<p>I forbindelse med en del anskaffelser er det vesentlig at rettighetene til leveransen avklares. Dette gjelder spesielt i forbindelse med:</p> <ul style="list-style-type: none"> – utviklingsprosjekter – tilpasning av programvare – kjøp av konsulentoppdrag/bistand – kjøp av dokumentasjon osv. <p>Retningslinjer for dette er gitt i del 20 Rettigheter og i del 6 Leveransebeskrivelse.</p>
<i>Hemmelighold</i>	Del 1 Grunnleggende bestemmelser, pkt. 1.8.13 Sikkerhetsgraderte anskaffelser	<p>Ved anskaffelser som fordrer utlevering av skjermingsverdig informasjon til leverandører skal forskrift 1. juli 2001 nr. 753 om sikkerhetsgraderte anskaffelser følges.</p>
<i>Dokumentrang**</i>	Del 2, pkt. 2.16.3.4 Dokumentrang	
<i>Oppsigelse** Tvister**</i>		
<i>Eiendomsrett til verktøy, materiell</i>	Del 21 Materiell og anlegg som holdes av forsvarssektoren	<p>Dersom forsvarssektoren dekker leverandørens kostnader ved kjøp av verktøy, utstyr, materialer osv., skal forsvarssektoren ha eiendomsretten til dette fra det tidspunkt</p>

<i>Vilkår</i>	<i>Referanse</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Utviklingskostnader</i>		<p>hvor dette mottas av leverandøren.</p> <p>Leverandøren skal oppbevare og behandle denne type materiell som Materiell holdt av forsvarssektoren.</p> <p>Ved utviklingsoppdrag skal det avtales at alle kostnader i forbindelse med utviklingen skal dekkes under utviklingskontrakten.</p> <p>Leverandøren kan ikke kreve at forsvarssektoren skal dekke tap fra utviklingskontrakten i forbindelse med prisfastsetting av nye avtaler om serieleveranser.</p>
<p><i>Rett til utsatt levering**</i> <i>Offentligrettslige krav**</i> <i>Godkjenning av valg av underleverandører</i></p>		<p>I enkelte tilfeller kan leverandørens valg av underleverandører være viktig for forsvarssektoren. I de tilfeller leverandøren vil velge viktige underleverandører etter at forsvarssektoren har tildelt leverandøren kontrakt, kan forsvarssektoren forbeholde seg retten til å godkjenne de underleverandører som skal benyttes.</p>
<p><i>Ansvar for underleverandører</i> <i>Reklame**</i> <i>Sikkerhetsstillelse</i></p>	<p>Del 1 Grunnleggende bestemmelser, pkt. 1.9.1.3 Finansiell styrke og sikkerhetsstillelse</p>	<p>Dersom anskaffelsesmyndigheten er i tvil om leverandørens finansielle stilling, kan anskaffelsesmyndigheten kreve at leverandøren stiller betryggende sikkerhet for oppfyllelse av avtalen. Sikkerhetsstillelse kan gis i form av garanti fra morselskap eller fra bank, forsikringsselskap, garantiselskap o.l.</p>
<i>Kvalitetssikring**</i>	Del 7 Kvalitetssikring	<p>Blankett 5002 inneholder bare enkelte grunnleggende krav. Konkrete krav til kvalitetssikring må derfor avtales særskilt.</p>
<i>Kodifisering</i>	Del 9 Kodifisering, pkt. 9.5 Krav i forbindelse med evaluering og avtaleinngåelse	
<i>Konfigurasjonsstyring</i>	Del 8 Konfigurasjonsstyring, pkt. 8.5 Krav til leverandører	
<i>Framdriftsrapportering</i>	Del 2, pkt. 2.23.2 Rapportering	<p>Det kan avtales at leverandøren skal fremsende skriftlige rapportering om status og fremdrift av prosjektet. Rapportering og måling av fremdrift må gjøres i forhold til en avtalt plan for gjennomføring av prosjektet. Rapportering bør gjøres regelmessig.</p>
<i>Håndtering av usikkerhet</i>	Del 5 Håndtering av usikkerhet	<p>Leverandøren kan pålegges å benytte forsvarssektorens metode for håndtering av usikkerhet.</p>

16.6

*Krav til Industrielt samarbeid – Gjenkjøp**

Se del 1 Grunnleggende Bestemmelser pkt. 1.10.

* Gjelder ikke ved LOA/FOA-anskaffelser.

*Del 17. (Ikke i bruk)**Del 18. Ansvar for mangler, reklamasjon og utbedring*18.1 *Generelt*

Ved anskaffelser av varer og tjenester skal det avtales hvilke plikter og rettigheter partene har i forbindelse med mangler ved leveransen.

Kommentar:

I lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp er mangler definert i § 17 og § 18.

18.2 *Mangler som oppdages ved levering*

Dersom det oppdages mangler ved levering, skal normalt anskaffelsesmyndigheten avvise leveransen. Dersom mangelen er av mindre karakter, kan anskaffelsesmyndigheten akseptere leveransen mot at leverandøren forplikter seg til å rette opp mangelen innen en viss tid, eller ved at forsvarssektoren får et forholdsmessig prisavslag. Dersom leverandøren skal rette opp mangelen innen en viss tid, skal anskaffelsesmyndigheten holde tilbake en forholdsmessig andel av betalingen til mangelen er rettet.

18.3 *Mangler som oppdages etter levering*

Avtalevilkår som regulerer partenes plikter og rettigheter ved mangler som oppdages etter levering, blir ofte omtalt som «garanti» eller «reklamasjonsrett». I handelskjøp brukes begrepene om hverandre, og begrepene bør ikke brukes uten en nærmere beskrivelse av hva man legger i begrepene.

Kommentar:

I forbrukerkjøp med yrkesselger er begrepene «garanti» og «reklamasjonsrett» gitt forskjellig innhold, hvor begrepet «reklamasjonsrett» gir kjøperen visse lovbestemte rettigheter i henhold til lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp. Dersom leverandøren selger med «garanti», forutsettes det at denne garantien gir kjøperen rettigheter utover lovens bestemmelser, f.eks. at den også dekker normal slitasje og uriktig bruk.

18.3.1 *Lov om kjøp*

Lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp inneholder detaljerte regler for partenes rettigheter og plikter ved mangler. Lovens bestemmelser vil normalt gjelde dersom intet annet er avtalt mellom partene, vel om merke dersom norsk lov er lagt til grunn for avtalen. For å unngå misforståelser mellom partene, bør det klart skrives i avtalen at lovens bestemmelser skal legges til grunn ved mangler.

Kommentar:

Lovens bestemmelser gir kjøperen rett til å reklamere på skjulte mangler som var til stede på leveringstidspunktet (men ble oppdaget senere). Det kan kun reklameres på mangler som oppstår senere dersom mangelen skyldes kontraktsbrudd fra selgerens side, eller selgeren har gitt garanti eller på annen måte har påtatt seg ansvar for at tingen vil ha angitte egenskaper eller være egnet til vanlig bruk, eller en særlig bruksmåte, i et tidsrom etter leveringen.

NB! Lovens bestemmelser vil ikke automatisk gjelde dersom forsvarssektoren har beskrevet i forespørsel eller møter at det f.eks. ikke ønskes garantier, og den påfølgende avtalen ikke berører reklamasjonsrett/garantier.

18.3.2 *Alternative vilkår*

Ofte vil ikke lovens bestemmelser være relevant å benytte. Følgende forhold bør da avklares og avtales.

- a) Det bør minimum avtales en frist for når forsvarssektoren senest kan reklamere på mangler. Fristen kan settes til et visst antall måneder etter levering, et visst antall måneder etter at utstyret er tatt i bruk, et visst antall timer som utstyret har vært bruk, eller en kombinasjon av disse. Det kan avtales forskjellige frister for forskjellige funksjoner/egenskaper ved gjenstanden.

Kommentar:

Dersom det f.eks. er gitt en rustgaranti på 5 år, må forsvarssektoren ha rett til å reklamere på dette inntil 5 år etter levering. Reklamasjonsfrister på øvrige egenskaper/funksjoner kan imidlertid være begrenset til 2 år.

- b) Det bør avtales en beskrivelse/avgrensning av hva som er en mangel.

Kommentar:

Lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp inneholder en beskrivelse av hva som er å betrakte som mangler, se § 17 og § 18. Dersom loven ikke legges til grunn er det vesentlig at partene har en felles oppfatning av hva som er å betrakte som mangler. Typiske problemstillinger som bør avklares er:

- Kan det bare reklameres på skjulte mangler som var tilstede ved leveringstidspunktet, eller kan det også reklameres på mangler som oppstår senere. Leverandøren kan f.eks.*

garantere at utstyret skal virke som spesifisert i 24 måneder etter leveranse, uavhengig om manglene forelå på leveringstidspunktet

– Stilles det spesielle krav til lagring, bruk, vedlikehold osv. som må følges, og som gir begrensninger i reklamasjonsretten.

- c) Det må avtales en frist for når forsvarssektoren seneste kan reklamere etter at en mangel er oppdaget.
- d) Det må avtales hvilke plikter og rettigheter partene har når en mangel er oppdaget og reklamert innen reklamasjonsfristen.

Kommentar:

Vanlige forhold som bør avtales er:

– Kan forsvarssektoren forlange at leverandøren retter mangelen eller foretar omlevering?

– Kan forsvarssektoren få andre til å rette mangelen dersom leverandøren ikke retter mangelen innen rimelig tid?

– Kan forsvarssektoren forlange prisavslag?

– Kan forsvarssektoren forlange erstatning for de tap forsvarssektoren er blitt påført som følge av mangelen?

– Kan forsvarssektoren heve avtalen? osv.

– Har leverandøren rett til å rette mangelen selv?

- e) Ved flere av forsvarssektorens anskaffelser vil en del av utstyret beredskapslagres, eller bli benyttet i meget begrenset omfang. Mangler vil i slike tilfeller bare bli avdekket på en begrenset del av leveransen. For slike leveranser kan det avtales at det benyttes statistiske metoder for å fastslå om det foreligger mangler som er av gjennomgående karakter (foreligger på en stor del av leveransen). Videre kan det avtales hvilke tiltak som leverandøren må utføre på den delen av leveransen som ikke er blitt tatt i bruk, selv om manglene ennå ikke er kommet for dage.

18.4 *Vilkår i forespørselen*

Anskaffelsesmyndigheten skal normalt ta med avtalevilkårene for mangler, reklamasjon, retting osv., som anskaffelsesmyndigheten ønsker å gjøre gjeldende i forespørselen. Dette for at tilbyderne skal gi tilbud på samme vilkår.

18.5 *Forhandlinger om vilkårene*

Anskaffelsesmyndigheten kan, når anskaffelsesprosedyren tillater det, føre forhandlinger som går på leverandørens ansvar ved mangler ved leveransen som oppdages etter levering. Dersom anskaffelsesmyndigheten forhandler vekk garantier/vilkår, skal dette kompenseres ved lavere priser eller gunstigere betingelser på andre områder.

18.6 *Omfang av vilkårene*

Ved vurdering av omfanget av vilkårene må det tas hensyn til hva vilkårene vil koste i form av økt pris og oppfølgingskostnader sett i forhold til usikkerheten knyttet til leveransens kvalitet. Videre bør forsvarssektorens reelle muligheter til å følge opp vilkårene etter levering tas med i betraktning.

18.7 *Fraskrive seg retten til å reklamere på mangler*

Forsvarssektoren skal bare unntaksvis fraskrive seg retten til å kunne reklamere på mangler ved leveransen etter levering. Dersom dette gjøres, skal begrunnelsen for dette redegjøres i anskaffelsesprotokollen.

Del 19. Betaling

19.1 *Betalingsformer*

19.1.1 *Betaling ved levering*

Hovedprinsippet for betaling er betaling etter kontraktmessig levering. Ved suksessive leveranser kan oppgjør skje ved hver dellevering. Ved slik delbetaling er det en forutsetning at betalingen for delleveransen står i forhold til verdien av det som er levert.

19.1.2 *Betaling før levering*

Når levering (eventuelt dellevering) først kan skje etter mer enn 12 måneder fra kontraktinngåelse, eller når kjøperen for øvrig finner det hensiktsmessig og nødvendig, kan det avtales at leverandøren skal få utbetalt avdrag på kjøpesummen før levering. Det kan benyttes tre former for betaling før levering. Særlige vilkår gjelder for bruk av forskudd.

19.1.2.1 *Milepælsbetaling*

Betaling før levering kan være basert på at en eller flere forholdsmessige avdrag av kjøpesummen utbetales på nærmere bestemte stadier i kontraktsgjennomføringen (milepæler). Avdragenes størrelse og forfallstid skal søkes fastsatt slik at de ikke overstiger 90 prosent av de kostnader, inklusive gevinst, leverandøren har pådratt seg ved betalingstidspunktet for milepælen(e). Utbetalingen skal også være knyttet opp til at leverandøren har nådd et avtalt nivå

for den tekniske fremdrift i kontraktgjennomføringen. Slike betalingsmilepæler må bestemmes og beskrives i kontrakten slik at følgende momenter er ivarettatt:

- Ved at leverandøren har nådd milepælen har han nådd et nytt nivå som representerer en reell verdi i utviklingen mot en fullstendig leveranse (for eksempel at en ny versjon er utviklet, motor er montert om bord i fartøy, en prototype er ferdig eller lignende).
- Det er sannsynlig at han har utført det arbeid og kjøpt inn de materialer som lå til grunn ved avtaletidspunktet.
- Det er verifiserbart at leverandøren har nådd milepælen.
- Det bør vurderes om det skal angis et tidligste tidspunkt for utbetaling av milepælen avhengig av tilgjengelige budsjettmidler i prosjektet.

Kommentar:

For å kunne fastsette milepælsbetalingen under disse forutsetningene må leverandøren presentere kostnadspådragskurve i tillegg til betalingsplanen i sitt tilbud.

19.1.2.2

Fremdriftsbetaling

Fremdriftsbetaling kan avtales å skje til bestemte tider basert på grunnlag av spesifisert avdragsregning, bl 5305 «Faktura – Kostnadsfremdrift», som skal fylles ut av leverandøren. Avdrag skal ikke overstige 90 prosent av verdien av det arbeid som er utført og de materialer som er innkjøpt siden forrige utbetaling. Forskudd som leverandøren har utbetalt sine underleverandører, kan bare medregnes i den utstrekning slik utbetaling på forhånd er godkjent av kjøperen og det er stillet sikkerhet for forskuddet.

19.1.2.3

Forskuddsbetaling

Forskudd skal normalt ikke utbetales.

Kommentar:

Hovedregel er at forskudd ikke utbetales. Begrunnelsen for regelen er at staten primært skal være nøytral i forhold til leverandørens finansiering.

I den grad det er nødvendig ut fra en konkret vurdering å betale forskudd før levering i en kontrakt, skal det primært foretas i takt med den reelle verdiskapning i kontrakten, og avtales under punktet om milepælsbetaling.

Regelen er ment å virke som en sterk begrensning av gjeldende praksis med utbetaling av forskudd.

Forskudd kan likevel utbetales i det enkelte tilfelle når det bidrar til å opprettholde eller øke konkurransen om kontrakten eller det kan sannsynliggjøres at anskaffelsen vil påføre leverandøren særskilt høye oppstartkostnader.

Kommentar:

Utbetaling av forskudd er begrenset til de tilfeller hvor ovennevnte unntakshjemmel kan påberopes. Når utbetaling av forskudd er et virkemiddel til å opprettholde eller øke konkurransen om kontrakten kan forskudd tillates. Det vil ikke være i statens interesse at noen leverandører kan bli avskåret fra å konkurrere om kontrakten, fordi bedriften ikke har tilstrekkelig kapitaldekning dersom leverandøren ellers har levert det beste tilbudet.

I noen spesielle kontrakter vil leverandøren ha særlig høye kostnader i oppstarten av prosjektet, for eksempel til materiellkjøp, som kan rettferdiggjøre at forskudd utbetales.

Begge situasjoner er å betrakte som klare unntakssituasjoner. Det må fremgå uttrykkelig av anskaffelsesprotokollen hvilke vurderinger som begrunner påberopelsen av unntaksregelen.

Forskuddet kan utgjøre inntil en tredjedel av kjøpesummen eksklusiv merverdiavgift. Som kjøpesum forstås anbudspris eller forhandlet basispris. Når særlige grunner foreligger, kan Forsvarsdepartementet samtykke i større forskudd.

Kommentar:

Forskuddet skal ikke være større enn at man oppnår den effekt som er tiltenkt.

Utbetaling av forskudd større enn kroner 25 mill. eksklusiv merverdiavgift må uansett fremsendes Forsvarsdepartementet for godkjenning. I søknaden om godkjenning skal det vedlegges en analyse av om de økonomiske sider av vilkårene for utbetaling av forskudd er tilfredsstillende fra Faggruppe for kontraktrevisjon i Forsvarets logistikkorganisasjon. Alle kontrakter hvor det er utbetalt forskudd skal, uansett størrelse, registreres i en sentral protokoll hos anskaffelsesmyndigheten.

Kommentar:

Bestemmelsen må ses i sammenheng med grunnregelen om at forskudd kun skal utbetales i unntakstilfeller. Som et kontrollelement skal derfor Forsvarsdepartementet godkjenne utbetalinger større enn 25 MNOK (tilsvarende omregnet til NOK). Som grunnlag for Forsvarsdepartementets saksbehandling skal det være vedlagt en vurdering fra FLO av hvorvidt den konkurransmessige fordelene av å gi en leverandør forskudd, som minimum tilsvarer betingelsene i pkt. 19.2, siste ledd, eller hvorvidt det er sannsynliggjort at leverandøren påføres særskilt høye oppstartkostnader.

Registrering av bruken av forskudd i en protokoll kan gjerne gjennomføres ved bruk av ERP systemet, eller på annen måte, som gjør at en enkelt kan gi en slik oversikt.

Størrelsen av forskuddet og tidspunktet for utbetaling skal tilpasses kontraktsforholdet. Dog kan utbetaling av forskudd finne sted ved kontraktsinngåelse dersom det er økonomisk fordelaktig for staten eller forretningsmessig nødvendig. Om ytterligere betaling skal skje før levering, må dette avtales etter reglene om fremdrifts- eller milepælsbetaling.

19.2

Valg av betalingsform

Hovedprinsippet for betalingsform er som nevnt ovenfor betaling ved kontraktmessig levering. Denne betalingsform følger av kjøpsloven, og er den som i de fleste tilfeller gir kjøperen best sikkerhet i forhold til å få den leveranse man har kontrahert.

Når vilkårene nevnt ovenfor er tilfredsstillt kan det gjøres avtale om betaling før levering. En hver slik betalingsform øker risikoen for kjøper med hensyn til oppfyllelse av kontrakten. Dette gjelder både økonomiske problemer og konkurs som en leverandør vil kunne få, samt i forhold til leverandørens incitament til å fullføre kontrakten rettidig og med avtalt kvalitet. Når en velger å benytte betaling før levering må en derfor vurdere ordninger for sikkerhetsstillelse (se nedenfor).

En hver form for betaling før levering vil medvirke til å redusere leverandørens finansieringskostnader og skal gi en lavere pris enn hvis forutsetningen er betaling ved levering. Prisavslaget skal vurderes tilsvarende at det svares renter av fremdrifts-/milepæls-/forskuddsbetalingen fra utbetalingsdagen inntil det er avregnet. Renten settes lik Norges Banks effektive rente på norske statsobligasjoner med løpetid lik gjennomsnittlig betalingstid og med et risikotillegg på 2 % p.a. Med betalingstid menes tid fra utbetaling til forskuddet/fremdriftsbetalingen er likvidert.

Kommentar:

Risikotillegget beregnes ved å legge 2 prosentpoeng til den aktuelle statspapirrenten. Den aktuelle statspapirrenten finnes ved å kontakte Norges Bank på evalueringstidspunktet.

Det bør i forespørselen alltid bes om pris med og uten betaling før levering (forskudds-/milepæls-/fremdriftsbetaling) hvis kjøper har til hensikt å benytte seg av en slik betalingsform. På denne måten får en frem effekten av å betale tidlig.

19.3

Betalingsvilkår

19.3.1

Maksimal betalingsforpliktelse

Forsvarssektorens maksimale betalingsforpliktelse skal til enhver tid fastsettes, og er det beløp som leverandøren ikke uten videre kan overskride. I priskontrakter vil denne grense være identisk med pristaket.

I priskontrakter med prisglidningsbestemmelser vil den avtalte formel bestemme den maksimale betalingsforpliktelse for forsvarssektoren. I kostnadskontrakter vil grensen være et betinget tak, som eventuelt kan forhøyes etter avtale, enten etter ny vurdering av leveransen eller når ytterligere midler kan stilles til disposisjon for vedkommende leveranse.

19.3.2

Når og hvordan skal det betales

I betalingsvilkårene skal fastsettes når, hvorledes og på hvilke vilkår betaling skal finne sted, hvilke dokumenter og blanketter, med angivelse av antall og nødvendige påtegninger som skal fremlegges eller fremsendes. Normalvilkåret er at betaling skal finne sted innen 30 dager etter at leveransen er godkjent av kjøper og korrekt faktura med bilag er mottatt. Andre vilkår kan avtales der dette er hensiktsmessig. Hvis det i enkelte tilfeller betales raskere enn avtalte betalingsvilkår skal det kreves prisavslag på grunn av redusert kredittid for leverandøren, jf. ovenfor.

Når leveringsomfanget omfatter flere separate poster som skal leveres til forskjellige tider, må betalingsvilkårene utformes slik at betaling for den enkelte post ikke finner sted før den er levert.

Eventuelt utbetalt forskudd eller fremdriftsbetaling skal likvideres forholdsmessig.

Det skal avtales når og hvorledes sluttoppgjør skal foretas. Se Del 2 Gjennomføring av anskaffelser pkt. 2.24 om oppgjør av kontrakter.

Det legges vekt på at betaling og postering finner sted rettidig. Med dette menes at man skal betale nær betalingsfristens utløp. Anskaffelsesmyndigheten skal påse at leverandørene presenterer regningene snarest etter at varene er levert og godkjent slik at betaling kan finne sted som forutsatt.

19.3.3

Eiendomsrett til betalt utstyr og materialer mv.

Ferdig produsert materiell og materialer, komponenter og utstyr som skal benyttes til leveransen, og som forsvarssektoren helt eller delvis har betalt for før leveranse finner sted, skal merkes «Forsvarets eiendom» og plasseres atskilt fra annet materiell.

Spesielt utstyr, verktøy og instrumenter som inngår i en kontrakt og blir belastet denne i sin helhet, blir forsvarssektorens eiendom og skal merkes som angitt ovenfor.

Forsvarssektoren skal på forhånd godkjenne slike belastninger og de skal avtales i de spesielle kontraktvilkår.

19.3.4 *Forsinket betaling*

Det kan i kontrakten avtales, hvis betaling fra forsvarssektoren skjer senere enn fastsatt, at det påløper gjeldende forsinkelsesrente etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om forsinkelsesrente.

Det er ikke tillatt å fastsette betalingsvilkår som vites, eller skjønnes, å resultere i forsinket betaling.

19.4 *Sikkerhetsstillelse for betaling*

I hovedregel skal det stilles sikkerhet for betalinger som foretas før levering i form av garanti (selvskyldnerkausjon). Garantiklausulen skal utformes slik at det til en hver tid utestående beløp skal være 100 % dekket av betalingsgarantien. I enkelte tilfeller, der en gjennom vurdering av kontraktens størrelse og varighet, samt tilfredsstillende resultater fra en detaljert leverandøranalyse (ref. del 12 Leverandøranalyse) anser at risiko for tap er liten, kan anskaffelsesmyndigheten bestemme at sikkerhetsstillelse ikke skal kreves.

Ved kjøp fra statlige institusjoner og forvaltningsbedrifter som ikke er aksjeselskap, skal sikkerhet ikke kreves.

Sikkerhet bør fortrinnsvis gis som «on demand» garanti fra bank, forsikrings- eller garantiselskap e.l. Garanti fra andre kilder må godkjennes av Forsvarsdepartementet. I alle tilfeller skal garantien gis som selvskyldnerkausjon.

Ved betaling ved leveranse (delleveranse) kan tilbakeholdes 5 % av (del) leveransens pris hvis leverandøren ikke har stillet sikkerhet for riktig oppfyllelse av kontrakten inntil hele leveransen er levert eller til utløp av garantiperioden (her menes garantitid for eventuell produktgaranti).

*Del 20. Rettigheter*20.1 *Innledning*

Denne delen regulerer hvordan forsvarssektoren skal forholde seg til immaterielle rettigheter knyttet til patenter, oppfinnelser, tekniske opplysninger, programvare og data i forbindelse med oppdrag for forsvarssektoren.

I det etterfølgende er begrepet «eiendomsrett» benyttet i betydningen av at den som har eiendomsrett har faktisk og juridisk råderett over et resultat/objekt, herunder opphavsrett i henhold til «lov 12. mai 1961 nr. 2: om opphavsrett til åndsverk m.v.».

Kommentar:

I den grad det er nødvendig forutsettes det at det i det enkelte tilfelle skilles mellom eiendomsrett, opphavsrett og andre rettighetsbegreper i de spesielle vilkår i den enkelte avtale, jf. pkt. 20.3.1 siste avsnitt.

20.2 *Behandling av immaterielle rettigheter der forsvarssektoren anskaffer ferdig utviklede produkter/tjenester*20.2.1 *Beskyttelse mot krenkelse av tredjemanns rettigheter*

Forsvarssektoren må sikre seg mot å bli saksøkt for krenkelser mot tredjemann som en leverandør forårsaker gjennom sin gjennomføring av avtalen. Dette må derfor reguleres i avtalevilkårene slik at det er leverandøren som fullt og helt står ansvarlig juridisk og økonomisk for slik krenkelse av tredjemanns rettigheter. Forsvarssektoren må også sikre seg at leverandøren ved slik krenkelse retter opp leveransen med andre løsninger slik at den fyller intensjonene i avtalen.

20.2.2 *Rettigheter til utnyttelse av teknisk dokumentasjon/håndbøker mv.*

For å unngå at en leverandør tar urettmessig høye priser for eksemplarframstilling av teknisk- og/eller brukerdokumentasjon for forsvarssektorens behov, bør det tas med bestemmelser i de spesielle avtalevilkår som sikrer forsvarssektoren slike rettigheter.

20.3 *Behandling av immaterielle rettigheter der forsvarssektoren helt eller delvis betaler for utvikling*20.3.1 *Vurdering og sikring av immaterielle rettigheter*

Når forsvarssektoren betaler hele eller deler av utvikling eller tilpasning av utstyr eller programvare, skal partenes rettigheter i forbindelse med resultatet av utviklingen vurderes og kontraktsfestes. I de tilfeller det er snakk om en delfinansiering fra forsvarssektorens side, må det vurderes om det er økonomisk forsvarlig for forsvarssektoren å sikre seg alle eller deler av de immaterielle rettigheter.

Kommentar:

Gjelder særlig der forsvarssektoren delfinansierer utviklingen. Vurder alle økonomiske elementer, også muligheten for fremtidig royaltyinntekter og om det å overlate rettighetene til leverandøren gir en lavere pris ved anskaffelse. Alternativt om forsvarssektoren skal kjøpe de rettighetene som leverandøren bringer med seg inn i utviklingen.

Viktige momenter som må vurderes:

- a) I hvilken grad forsvarssektoren kan benytte det tekniske underlaget for å få andre leverandører til å produsere det utviklede produktet.

Kommentar:

Dette vil sikre at konkurranseprinsippet kan benyttes ved serieleveranser av det utviklede materiell. Det vil også sikre forsvarssektoren leveranser ved at en fritt kan overføre produksjonsoppdrag til en annen leverandør, hvis den som har utviklet det ikke er i stand til å møte, eller ikke vil prioritere forsvarssektorens behov.

- b) Om, og i hvilken grad forsvarssektoren har rett til å fremstille eksemplarer av programvare, herunder kopiere og bruke til eget formål, samt overføre rettigheter til andre (for eksempel underleverandører) uten ytterligere vederlag til den som har opphavsrett.
- c) Om, og i hvilken grad forsvarssektoren har rett til å benytte kildekode for eget bruk, eller få andre leverandører til å gjennomføre videreutvikling basert på kildekode.
- d) Om, og i hvilken grad leverandøren har rett til å produsere og selge det utviklede produkt til tredjepart, eller videreutvikle produktet for salg til tredjepart.
- e) Hvilken økonomisk kompensasjon forsvarssektoren skal ha dersom leverandøren gis rett til å utnytte det utviklede produkt kommersielt.
- f) Sikkerhetspolitiske aspekter knyttet til utnyttelse av immaterielle rettigheter.

Kommentar:

Jf. lov 18. desember 1987 nr. 93: om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v.

De beslutninger som tas med hensyn til immaterielle rettigheter må klart defineres i avtalevilkårene. Det må avtales helt konkret hvilke rettigheter den enkelte part har fått. Dette fordi forhold knyttet til immaterielle rettigheter ikke nødvendigvis er gitt en allmenn betydning, eller er lovregulert.

20.3.2

Militær anvendelse

For utstyr eller programvare som hovedsakelig er rettet mot militær anvendelse skal forsvarssektoren normalt ha alle rettigheter til resultatet av utviklingen. Leverandøren skal ikke gis anledning til å disponere over det utviklede produkt uten forsvarssektorens godkjenning.

Kommentar:

Ved vurdering om utviklingen i hovedsak har militær anvendelse/verdi kan «Forskrift 9. mars 2000 nr. 215 om behandling av saker etter lov om oppfinnelser av betydning for rikets forsvar» til «Lov 26. juni 1953 nr. 8 om oppfinnelser av betydning for rikets forsvar» brukes som referansegrunnlag.

Forsvarsdepartementet kan overføre retten til kommersiell utnyttelse til en eller flere leverandører for produksjon og salg til tredjemann.

20.3.3

Sivil anvendelse

For utstyr eller programvare som er rettet mot sivil bruk, eller har et vesentlig sivilt anvendelsesområde, bør leverandøren i alminnelighet overlates eiendomsretten hvis ikke helt spesielle forhold skulle tilsi annet.

20.3.4

Når leverandøren får eiendomsretten

Dersom leverandøren overlates eiendomsretten, skal forsvarssektoren forbeholdes en ikke-eksklusiv, vederlagsfri og ugjenkallelig bruks- og disposisjonsrett for å dekke forsvarssektorens behov eller for å oppfylle forsvarssektorens forpliktelser i inn- og utland.

Dersom leverandøren ikke er i stand til å dekke forsvarssektorens behov for utstyr eller videreutvikling av dette, eller leverandørens kostnadsnivå i denne forbindelse er over normal markedspris, skal forsvarssektoren ha rett til å få produsert utstyr eller gjennomført videreutvikling hos andre leverandører basert på resultater og tekniske dokumentasjon som kom fram under utviklingen.

En leverandør som får overlatt eiendomsrett skal forpliktes til ikke å overføre eiendomsrett eller bruksrett til tredjemann ved salg, lisensiering eller på annen måte uten forsvarssektorens forhåndsgodkjenning.

At leverandøren får eiendomsretten skal ikke påvirke forsvarssektorens krav til økonomisk kompensasjon i tråd med pkt. 20.3.6 og 20.4.

20.3.5

Forsvarssektoren som en enhet

Når de immaterielle rettighetene avtales skal det som hovedregel stå at forsvarssektoren er å betrakte som en enhet, slik at rettighetene fritt kan gjøres gjeldende for hele forsvarssektoren og ikke kun den enhet som signerer avtalen.

20.3.6

Økonomisk kompensasjon ved rettighetsoverdragelse

Når leverandøren er blitt gitt eiendomsretten eller gitt retten til kommersiell utnyttelse, skal det avtales at leverandøren betaler royalty i form av en engangsavgift og/eller en avgift per solgt enhet. Se pkt. 20.4.

20.3.7

Leverandørens videreutvikling

Dersom leverandøren fortsetter utvikling eller videreutvikler utstyr eller program utover kontraktens omfang, bør det avtales at forsvarssektoren skal ha rettigheter til videreutviklingen

som står i forhold til forsvarssektorens bidrag i den opprinnelige kontrakt og hvor omfattende leverandørens videreutvikling er. Effekten på betaling av royalt til forsvarssektoren av det videreutviklede produkt er regulert i pkt. 20.4.3.

20.3.8

Krenkelse av andres rettigheter

Ved utvikling av utstyr eller programvare må leverandøren garantere og holde forsvarssektoren skadesløs mot at tredjeparts immaterielle rettigheter krenkes, eller mot at tredjeparts immaterielle rettigheter legger restriksjoner på forsvarssektorens disposisjonsrett over resultatet av utviklingen. Tilsvarende skal forsvarssektoren holde leverandør skadeløs mot at tredjeparts immaterielle rettigheter krenkes for de utviklingsbidrag forsvarssektoren bringer inn i et eventuelt utviklingsamarbeid.

20.3.9

Dokumentasjon

Forsvarssektoren skal sikres retten til mangfoldiggjørelse, distribusjon og framvisning i maskinlesbar form av system og brukerdokumentasjon.

20.4

Royalty

20.4.1

Royaltysatsers størrelse

Royaltysatser tilpasses det enkelte tilfelle. Som rettlede sats angis 5 % royalt av fakturert salgspris. Eventuelle engangsvgifter må vurdere ut fra markedspotensiale, utviklingskostnader sett i sammenheng med produksjonskostnader og eventuell avgift per solgt enhet.

20.4.2

Varighet av royalt

Royalt skal betales fra første salgskrone, også etter at forsvarssektorens kostnader er dekket.

20.4.3

Royalt ved videreutvikling

Det skal også svares royalt dersom leverandøren videreutvikler produktet eller bruker deler av det utviklede produkt som del i et annet system. Royalt skal i slike tilfeller beregnes slik:

Forsvarets royalt = $X \cdot (A / (A + B))$

X = Opprinnelig beregnet royalt

A = Forsvarssektorens utviklingskostnader (herunder forsvarssektorens egeninnsats)

B = Leverandørens videreutviklingskostnader

20.4.4

Leverandørens registrering og rapporteringsplikt

20.4.4.1

Registrering

Leverandøren skal pålegges å opprette en spesiell oversikt som viser eksakte antall enheter som er produsert, samt fakturert verdi. Serienummer og annen relevant informasjon for fastsettelse av royalt skal registreres.

20.4.4.2

Rapportering

Leverandøren skal forpliktes til å sende rapport om salg og innkrevd avgift for hvert kalenderår i henhold til del 25 Administrative bestemmelser. Leverandøren skal rapportere selv om det ikke har vært salg i perioden.

20.4.4.3

Innsyn og verifisering

Forsvarssektoren skal ha rett til innsyn hos leverandøren for å verifisere underlagsmaterialet og ha rett til å innhente opplysninger gjennom relevante etater om eventuelle salg til utlandet.

20.4.5

Betaling av royalt

Royalt skal betales til forsvarssektoren iht. kontraktens bestemmelser (se del 25 Administrative bestemmelser). Betaling skal skje innen 15. februar det påfølgende året basert på fakturert salg. Ved forsinket betaling skal leverandøren betale forsinkelsesrente i henhold til lov om forsinkelsesrente.

Del 21. Materiell og anlegg som holdes av forsvarssektoren

21.1

Innledning

Normalt bør en leverandør selv anskaffe alt som er nødvendig for gjennomføringen av en kontrakt med forsvarssektoren. I noen tilfeller er det økonomisk fordelaktig og/eller nødvendig at forsvarssektoren holder råmaterialer, deler, utstyr, våpen, ammunisjon, verktøy eller anlegg, og stiller dette til leverandørens disposisjon for gjennomføring av avtalen.

Kommentar:

Generelle retningslinjer for utlån og utleie er gitt i Tjenestereglement for Forsvaret Klasse 7, 747 Utlevering, utlån og utleie.

21.2

Spesielt utstyr og verktøy

Spesielt utstyr, herunder våpen, prøveutstyr og verktøy som eies av forsvarssektoren må ikke leies eller lånes ut til leverandører for gjennomføring av en kontrakt med forsvarssektoren hvis slikt utlån får uheldig innvirkning på prosjekter eller produksjon som har høyere prioritet.

21.3

Krav til forespørsel

Forespørselen skal inneholde tilstrekkelige opplysninger om materiell og anlegg som forsvarssektoren vil stille til disposisjon ved gjennomføring av en bestilling/kontrakt.

21.4

Forhold som skal avtales

- 21.4.1 *Materiell*
For materiell skal det avtales:
– når og hvor materiellet som holdes av forsvarssektoren skal leveres
– når og hvor materiellet skal tilbakeleveres
– hvorledes materiellet skal utleveres, lagres og brukes
– hvem som er ansvarlig for materiellet mens det er i leverandørens varetekt, herunder ansvar for skader, tyveri osv. Normalt bør ansvaret for materiellet ligge hos leverandøren
– dersom materiellet skal inngå i den endelige leveransen, må det avklares hvilket ansvar leverandøren får for materiellets kvalitet og materiellets grensesnitt/funksjonalitet i forhold til leverandørens totale leveranse (systemansvar).
– hvorledes eventuelt overskuddsmateriell, avfall og skrap skal disponeres. Hvis det er praktisk mulig, kan overskuddet mv. overlates leverandøren mot passende vederlag. Hvis bruks- eller egenverdien er liten, kan disponeringsretten overlates leverandøren uten vederlag.
- 21.4.2 *Anlegg*
Med anlegg i denne forbindelse menes grunn, bygninger, lokaler og andre faste etableringer som leverandøren i alminnelighet skal være ansvarlig for å holde for gjennomføringen av en kontrakt.
Ved utlån av anlegg skal det avtales: tidsperiode, ansvarsforhold, eventuell leie eller gebyr, vedlikehold og forbedringer av anleggene, forsikring o.l.
- 21.5 *Diverse*
Forsvarssektoren kan unntaksvis avtale å holde materiell og anlegg etter at en kontrakt/bestilling er inngått.

Del 22. Ansporings- og sanksjonsordninger

- 22.1 *Innledning*
Det er i hovedsak tre faktorer som påvirker om en kjøper i gjennomføringen av en kontrakt når de mål som er satt. Det vil være om leveransen skjer til avtalt tid, ytelse (kvalitet) og kostnad. I enkelte sammenhenger kan det være ønskelig at leverandøren får til et bedre resultat enn avtalt. For å få til slike effekter må det avtales ansporingsmekanismer, gjerne flere i kombinasjon med hverandre, avhengig av de effekter kjøper ønsker å oppnå.
- 22.2 *Virkemidler*
Virkemidlene kjøperen har til disposisjon er basert på belønning eller sanksjoner. Sanksjonsmidlene er avkorting eller tilbakeholdelse av betaling, dagmulkt og i siste instans heving/erstatning. Belønningen vil være i form av bonus/ansporingsordninger. Ansporingsordningene er basert på at den endelige pris, som skal betales vil være avhengig av hvordan leverandøren klarer å gjennomføre kontrakten i forhold til de avtalte ansporingskriterier. Ansporingsarrangementet setter gevinsten i forhold til leverandørens effektivitet, slik at prestasjoner som er av verdi for forsvarssektoren belønnes.
- 22.3 *Krav til tidsriktig leveranse*
Der leveransen er tidskritisk, og forsvarssektoren påføres tap av noen art ved at en leveranse ikke skjer tidsriktig, må det avtales virkemidler i kontrakten som kan være med å sikre dette. Det vil si at i tillegg til å holde tilbake betaling til leveranse skjer som forutsatt, eller en betalingsmilepæl blir oppfylt, benytter man bestemmelser om dagmulkt. Den positive motpol til disse sanksjonene vil være å bruke tidsansporing. Det bør vurderes å balansere ordningene opp mot hverandre i en kontrakt.
- 22.3.1 *Dagmulkt*
Der leveransen er tidskritisk skal det avtales dagmulkt. Dagmulktens størrelse og hvordan den skal beregnes må fastsettes i de spesielle kontraktvilkår eller ved bruk av bl 5002. Forsvarssektoren skal ha rett til å kreve inn boten uten dokumentasjon av tap ved forsinkelsen. En normativ sats for dagmulkt er 1 – en – promille pr. virkedag etter avtalt leveringstid, regnet av den avtalte pris som knytter seg til den del av leveransen som på grunn av forsinkelsen ikke kan tas i bruk som forutsatt. Med pris forstås i denne sammenheng grunnpris med alle avtalte tillegg og fradrag. Dagmulkten skal normalt begrenses til 10 % av den del av prisen som dekker den del av leveransen som ikke kan tas i bruk som forutsatt.
- 22.3.2 *Tilbakeholde betaling*
Innkrevning av dagmulkt følger i prinsippet automatisk ved forsinkelse.
I henhold til bestemmelsene om betaling skal det ikke betales før en har mottatt avtalt leveranse, eller at kriteriene for å oppfylle en betalingsmilepæl er oppnådd. Hvis en leverandør ikke når avtalt leveransetidspunkt, vil han normalt få en likviditetsmessig belastning som vil ha en effekt i forhold til at han prioriterer å oppfylle kontraktens bestemmelser. Dette virkemidlet må kjøper benytte ved forhandling av betalingsplan for å opprettholde ønsket fremdrift.

22.3.3 *Tidsansporing*

Der det av ulike årsaker vil ha en verdi for forsvarssektoren å motta en leveranse så tidlig som mulig, vil det være mulig å knytte ansporingsordninger til leveringstid. Disse vil normalt være utformet slik at leverandøren får en bonus (uttrykt i penger) pr. tidsenhet han leverer før avtalt (stipulert) leveringstidspunkt. Det er da viktig å fastsette hvilke verdier som skal måles, og hvorledes de skal måles, for å få fastsatt avvik fra de stipulerte leveringstider.

22.4 *Krav til riktig ytelse*

Virkemidlene for å opprettholde avtalte ytelseskrav vil ofte være koblet sammen med overholdelse av leveringstid. Hvis leveringstiden ikke overholdes er det som oftest fordi leverandøren ikke har oppnådd de ytelser som er avtalt. De samme virkemidler som gjelder leveringstid kan derfor også være virksomme for ytelse. Usikkerhetsmomentet knyttet til ytelse er mer knyttet til om kjøperens spesifikasjoner er entydige, og om det er mulig å teste om ytelsen er oppnådd.

22.4.1 *Ytelsesansporing*

I en del kontrakter, særlig i utviklingskontrakter, vil det være aktuelt å inkludere ansporingsordninger for ytelse. Det er da viktig å fastsette hvilke verdier som skal måles og hvorledes de skal måles, for å få fastsatt avvik fra de stipulerte ytelseskrav.

Effekten av å ha ansporingsordning for ytelse er avhengig av at det er av reell verdi for forsvarssektoren å oppnå ytelse ut over minstekravet, eller at det under utviklingskontrakter oppnås forbedringer som vil medføre reduksjon av kostnader for fremtidige kontrakter, levetidskostnader mv.

22.5 *Kostnadseffektiv leveranse*

Den pris som Forsvarssektoren skal betale for gjennomføringen av en kontrakt vil være avhengig av valgt kontrakttype (se del 13 Kontrakttyper).

Noen av disse kontrakttyper inneholder insitamenter som skal tjene til å anspore til kostnadsreduksjon som f.eks. i priskontrakt med ansporing. I denne kontrakt er det innført en mekanisme som øker leverandørens gevinst når kostnadene reduseres samtidig som total pris for kjøper går ned. I kontrakten avtales det stipulert kostnad og en dertil hørende stipulert risikokompensasjon, som beregnes slik som angitt i Del 11 Kostnadskontroll. I tillegg avtales hvordan partene skal dele kostnadsinnsparingene. Leverandøren kan derved ved ekstra innsats realisere en gevinst som går opp til det maksimum som er avtalt.

Denne kontrakttype forener kjøperens interesse av kostnadsinnsyn med ansporing til kostnadsreduksjoner hos leverandøren, og gjøre kontrakten mer interessant for sistnevnte.

Om slike ansporingsordninger for et gitt tilfelle skal anses som god, mindre god eller dårlig, beror imidlertid helt og holdent på i hvilken grad forholdene har ligget til rette for å stipulere kostnaden riktig.

Se del 26, vedlegg I for mer informasjon.

22.6 *Balansering av ansporingsordningene*

Ved mange anskaffelser er det flere faktorer enn kontroll med kostnadene som har avgjørende betydning for forsvarssektoren. Slike faktorer kan være ytelsesevne med henblikk på et bedre eller mer pålitelig produkt, leveringstider når det er nødvendig med hurtig tilfredsstillelse av militære behov, eller en kombinasjon av kostnad, tid og ytelsesevne. Kontrakten kan skrives slik at ansporing gis for alle disse faktorer.

Når slike kombinerte ansporingsordninger benyttes, må en ta særlig hensyn for å oppnå og opprettholde en passende balanse mellom de forskjellige ansporinger. Ansporingsordningene må utformes slik at den totale ansporingsgevinst fordeles i henhold til den vekt som tillegges de enkelte ytelser, sett i forhold til at forsvarssektoren skal oppnå maksimalt utbytte.

Uten riktig balanse av ansporingene, kan resultatet bli at forsvarssektoren betaler mer for et produkt med større yteevne enn nødvendig, eller for et produkt som leveres før det trengs.

22.7 *Begrensning av ansporing*

Ved oppgjør av en priskontrakt med ansporing eller kostnadskontrakt med ansporing, vil det være summen av stipulert risikokompensasjon og ansporing som utgjør den reelle gevinst/fortjeneste. Selv om det er slik at disse kontrakttypene skal være basert på noenlunde sikre estimer, og være underlagt kostnadsanalyse, bør det forhandles en maksimal grense for summen av kostnadsansporing og stipulert risikokompensasjon. Dette vil motvirke at en leverandør får uttelling for innsparinger, eller ytelsesforbedring som ikke er grunnlagt i leverandørens effektivitet eller prestasjoner.

Kommentar:

Det er viktig å merke seg at det ikke er fastsatt noen slik absolutt grense i konkrete tall da dette kan variere fra sak til sak og således gir fleksibilitet til individuell fastsettelse. I enkelte tilfeller kan det også være aktuelt å ikke ha en slik grense.

I tillegg til en begrensning av kostnadsansporingen vil det være naturlig å fastsette egne maksimale grenser knyttet til eventuell ytelses- og/eller tidsansporing. Disse maksimalbegrensningene må fastsettes basert på samme argumentasjon som ovenfor og/eller at forsvarssektoren har en maksimal grense for de forbedringer innen tid eller ytelse man ønsker å oppnå.

Det er fornuftig å avtale separate grenser for de ulike ansporingsordningene slik at utnyttet potensiale innen en ansporingsordning ikke kan benyttes til å øke ansporingspotensialet i en annen. (F.eks.: I en kontrakt er det avtalt at maksimal kostnadsansporing er satt ved en grense som representerer 20 % innsparing, i tillegg er det avtalt tidsansporing. Når kontrakten er slutført har innsparingen blitt 30 % på kostnader og ingen ting i tidsansporing. Det uutnyttede potensialet i tidsansporingen kan ikke benyttes til å øke kostnadsansporingen ut over avtalt maksimal grense, fordi det ikke er noen sammenheng mellom de to ansporingsordningene.)

Hvis man ønsker, kan det eventuelt etableres en øvre grense som er lavere enn full uttelling i alle avtalte ansporingsordninger. Se del 26, vedlegg I for mer informasjon.

22.8

Innsyn

I alle kontrakter med bestemmelse om kostnadsansporing skal det gjennomføres kostnadskontroll i henhold til del 11 Kostnadskontroll. Det må derfor avtales innsynsbestemmelser i kontraktens spesielle vilkår i henhold til del 23 Innsyn.

22.9

Heving og erstatning

I alle kontrakter av et slikt omfang at det anses nødvendig, må det inkluderes bestemmelser om heving og erstatning i kontrakten. Dette er også et virkemiddel i forhold til å opprettholde forventet gjennomføring av kontrakten. Det vises til kjøpsloven for alminnelige bestemmelser knyttet til dette tema. Alle vilkår ut over det som følger av kjøpsloven må spesifiseres i de spesielle kontraktvilkår (Se også bl 5002).

Del 23. Innsyn

23.1

Generelt

Med innsyn menes at leverandøren skal gi alle opplysninger, dokumenter mv. til autorisert representant fra forsvarssektoren som denne representant mener er av betydning for å utføre sitt oppdrag. Leverandøren må også gi fysisk adgang til alle eiendommer og lokaliteter for forsvarssektorens representanter der det er nødvendig for at disse skal kunne utføre sine oppdrag.

23.2

Hovedregel

Normalt skal forsvarssektoren kreve innsyn hos leverandører i regnskap og alle forhold som er relevant med tanke på gjennomføring av en kontrakt. Slikt innsyn vil normalt relatere seg til forhold knyttet til kvalitetssikring, kostnadskontroll, leverandøranalyse, kodifisering, sikkerhetsbeskyttelse og inspeksjon av teknisk fremdrift og/eller materiell eid av forsvarssektoren.

Forsvarssektoren berettiger seg innsynsrett i leverandørers regnskap ved mistanke om økonomiske misligheter, utroskap eller lignende forhold.

Ved anskaffelser fra utlandet skal det kreves innsyn så langt det er mulig. Dette gjelder også for FMS anskaffelser.

23.3

Sikring av rett til innsyn

For å oppnå innsyn må retten til dette være sikret skriftlig. Retten til innsyn skal tas med allerede i forespørselen. For innsyn som skal gjennomføres i kontraktsperioden og/eller ved avslutning av kontrakten, må innsynsretten være sikret i kontraktvilkårene.

23.4

Innsyn hos underleverandører

Dersom deler av leveransen skal leveres fra underleverandører som leverandøren er knyttet til gjennom konserndannelse, eller som han har bestemmende innflytelse over, eller omvendt, skal hovedleverandøren sørge for at anskaffelsesmyndighet gis samme innsynsrett hos underleverandøren. Anskaffelsesmyndighet kan fastsette at disse bestemmelsene skal gjøres gjeldende også for øvrige underleverandører.

23.5

Innsyn og ansvarsfordeling

Når forsvarssektoren benytter seg av et slikt innsyn, må en være oppmerksom på forhold som kan påvirke ansvarsfordelingen mellom forsvarssektoren og hovedleverandøren, eventuelt mellom hoved- og underleverandører.

23.6

Innsyn for kostnadskontroll ved kjøp fra utlandet

Kostnadskontroll skal også utføres i forbindelse med anskaffelser fra eneleverandører i utlandet. Det skal vurderes om det kan være hensiktsmessig å inngå avtale med vedkommende lands revisjonsorgan om gjennomføring av revisjonen. Det må i disse tilfeller klargjøres hvem som skal revidere og retten til opplysningene fra revisjonen (herunder innsynsrett for Riksrevisjonen).

Det kan også være naturlig å benytte vedkommende lands regler hvis disse er formålstjenlige sett fra norsk side. Hvis ikke, må det avtales bestemmelser som sikrer at beregningene blir

gjennomført på en måte som tilfredsstiller de norske behov, herunder bruk av norske regler og revisorer.

Hvis konklusjonen på disse vurderingene er at en benytter vedkommende lands revisjonsorgan og det er et NATO- eller PFP-land, er det mest hensiktsmessig å benytte den prosedyre som er utarbeidet gjennom AC/313 og angitt i dokumentet «Guidelines for Mutual Provision of Contract Audits» (ref. Annex to PFP(CNAD)D(9811), PFP(ACOPR)D(98)2).

Del 24. Valuta

24.1 *Anskaffelser fra utenlandske leverandører*

Ved anskaffelser fra utenlandske leverandører fastsettes prisen i leverandørlandets valuta.

Valutaen som kontrakten inngås i, må noteres daglig av Norges Bank.

24.2 *Valuta i underleveranser*

Leverandøren skal som hovedregel bære usikkerheten som skyldes forandringer i valutakursene knyttet til underleveranser etter avtaleinngåelse med forsvarssektoren. Forsvarssektoren kan bare bære denne risikoen dersom den valutaavhengige andel av kostnadene i en kontrakt med forsvarssektoren utgjør mer enn NOK 100 000,- og utgjør minimum 10 % av kontraktens verdi.

Før forsvarssektoren eventuelt påtar seg denne valutarisikoen skal anskaffelsesmyndigheten vurdere den merkostnad/pris som leverandøren krever for å påta seg valutarisikoen. Det må da tas med krav i forespørselen om at leverandøren oppgir kostnaden ved å bære valutarisikoen separat, slik at anskaffelsesmyndigheten kan velge om de vil ta risikoen eller overlate den til leverandøren.

24.3 *Krav til valutaklausul*

En valutaklausul må angi:

- Den andel av kontrakten som er gjenstand for valutajustering (valutaavhengige beløp)
- Hvilken valutakurs(er) som ligger til grunn for kontraktprisen. Fortrinnsvis bør det benyttes kurser for aktuelle valutaer umiddelbart forut for kontraktinngåelse.
- Hvilken kurs som skal legges til grunn for beregning av endelig pris, og når kursen skal avleses. Regulering av kontraktpris skal normalt skje med basis i Norges Banks midtkurs på ett eller flere kontraktsavtalte tidspunkt.

Klausuler for valutaregulering kan tas inn i de fleste kontrakttyper med unntak av rene fastpriskontrakter.

Kommentar:

Tas det inn valutareguleringbestemmelser i en fastpriskontrakt, så er det ikke lenger en fastpriskontrakt.

I priskontrakter med prisglidningsbestemmelser skal den valutaavhengige andel av basisprisen justeres for valutaendringer.

For priskontrakter med ansporingsbestemmelser skal stipulert basis selvkost justeres.

I kostnadskontrakter skal det betingede kostnadstaket reguleres.

Kommentar:

Justeringer av kontraktpris bør som hovedregel bare foretas når de aktuelle valutaer har endret seg pluss/minus 2 % og de samlede valutaavhengige kostnader endres mer enn NOK 10 000,-.

Hvis en overveiende del av kontraktkostnadene er valutaavhengige, kan det avtales regulering av kontraktprisen også ved mindre valutaendringer enn pluss/minus 2 %.

Mindre valutaendringer forutsettes dekket av leverandørens generelle risiko, da agio behandles som ikke relevant kostnad. (Se del 11 Kostnadskontroll, pkt. 11.3.13–1.)

Hvis forsvarssektoren skal bære en del av valutarisikoen, bør dette sees i sammenheng med gevinstens størrelse.

Del 25. Administrative bestemmelser

25.1 *Generelt*

Administrative bestemmelser regulerer forsvarsinterne rutiner i forbindelse med fremskaffelse av materiell. Med fremskaffelse menes de aktiviteter som gjennomføres for å sikre forsvarssektoren tilgang til prioritert materiell og infrastruktur. Å sikre slik tilgang kan gjøres ved hjelp av flere forskjellige metoder, herunder tradisjonelt kjøp (anskaffelse) av varer og tjenester, kjøp av brukt materiell, leie- og leaseløsninger, næringslivssamarbeid, flernasjonalt samarbeid, mv.

25.2 *Fremsendelser til Forsvarsdepartementet*

25.2.1 *Hva skal fremsendes*

I forbindelse med iverksetting og gjennomføring av alle anskaffelser skal følgende saker fremsendes til FD for godkjenning:

- a) Foreløpig avtaler med verdi over kr 2 000 000 eks. mva. I tillegg skal alle foreløpige avtaler godkjennes når den påfølgende avtalen krever godkjenning, se pkt. 2.16.2.
- b) Når det avtales betalingsbetingelser med forskudd på over en tredjedel av kjøpesummen eksklusive merverdiavgift, eller forskuddet utgjør mer enn kr 25 000 000 eks. mva.
Kommentar: jf. pkt. 19.1.2.3.
- c) Når anskaffelser er planlagt gjennomført uten konkurranse iht. pkt. 1.5.1 litra b 1.2.
- d) Dersom en bruker ikke kan benytte en av Forsvarsdepartementet pålagt obligatorisk rammeavtale, se pkt. 2.2.3 og pkt. 14.5.
- e) Når det er tvil om en anskaffelse faller inn under Forskrift om offentlige anskaffelser, eller når det er tvil om anskaffelsen faller inn under ARF.
- f) Ved frafall av dagmulkt, eller fristforlengelse, med verdi på over kr 250 000 eks. mva.
Kommentar:
Det er ikke frafall i dagmulkt dersom forsinkelsen skyldes forsvarssektoren eller force majeure. Det er kun frafall i de tilfeller kriteriene for å trekke bøter er tilstede, og forsvarssektoren av en eller annen grunn ikke ønsker å trekke bøter.
- g) Svar på henvendelser fra fremmede makters regjeringer og deres organer skal sendes gjennom Forsvarsdepartementet.
- h) I tilfeller hvor det er behov for endringer i forhold til Gjennomføringsoppdraget (GO), herunder ved gjenkjøp, jf. pkt. 1.10.
- i) I tilfeller anskaffelsesmyndigheten ønsker å inngå avtale om næringslivssamarbeid
- j) Øvrige saker som anskaffelsesmyndigheten bør forstå skal fremsendes Forsvarsdepartementet for godkjenning, herunder anskaffelser som departementet har forbeholdt seg retten til å godkjenne.

25.2.2

Prosedyre for fremsending

- a) Der det i Gjennomføringsoppdraget er bestemt at fullmakt til å inngå avtale/endringsavtale skal innhentes av Forsvarsdepartementet skal blankett 5201 benyttes. Saken fremsendes til Forsvarsdepartementet som følger:
 - anmodningsblankett i 2 eks.
 - anskaffelsesprotokoll i 1 eks.
 - annen dokumentasjon som har betydning for saken i 1 eks.
 Anmodning om fullmakt til å inngå avtaler skal være FD i hende senest 15 virkedager før vedståelsesfristen går ut.
 Alle avvik fra regler i Anskaffelsesregelverket for forsvarssektoren (ARF) skal forklares i blankett 5201. For øvrig må anmodningen inneholde alle opplysninger som har betydning for departementets behandling av saken.
- b) Øvrige anmodninger om godkjenning fremmes skriftlig, og må inneholde alle opplysninger som har betydning for departementets behandling av saken.

25.3

Ekstern kvalitetssikring av prosjekter

Alle investeringsprosjekter med en antatt samlet kostnad på over 500 mill. kr skal gjennomgå ekstern kvalitetssikring. Kvalitetssikringen gjennomføres av et privat konsultantselskap som er autorisert gjennom rammeavtale med Finansdepartementet. Det er Forsvarsdepartementet sammen med Finansdepartementet som gjør avrop på rammeavtalen for det enkelte investeringsprosjekt. De samme departementer kan også bestemme at prosjekter med antatt kostnad lavere enn 500 mill. kr skal kvalitetssikres, men dette vil bare unntaksvis være aktuelt.

Prosjektene skal ha nådd frem til fullført forprosjekt før det foretas avrop. For materiellprosjekter skal det foreligge Fremskaffelsesløsning (FL), eventuelt Gjennomføringsoppdrag (GO). Kvalitetssikringen tar gjerne 3–4 måneder. Dette må det tas høyde for i fremdriftsplanleggingen.

Kvalitetssikringen starter med en gjennomgang av prosjektets styringsdokumentasjon og kartlegging av eventuelle grensesnitt mot andre prosjekter. Dersom det ikke finnes et tilfredsstillende sentralt styringsdokument, eller grensesnittene er uklare, må disse manglene rettes opp før kvalitetssikrer går videre i sitt arbeid. For materiellprosjekter utgjør Fremskaffelsesløsning (FL), eventuelt Gjennomføringsoppdrag (GO) det sentrale styringsdokument.

Når det sentrale styringsdokument er funnet tilfredsstillende og grensesnittene er tilstrekkelig avklart, skal kvalitetssikrer gjennomgå:

- Kontraksstrategien
- Suksessfaktorer/fallgruver
- Estimatusikkerheten
- Hendelsesusikkerhetene
- Det samlede usikkerhetsbilde
- Tiltak for å redusere usikkerheten
- Forenklinger og reduksjoner.

Kvalitetssikringen konkluderer med:

Anbefalte finansielle rammer:

Det skal foreslås en *kostnadsramme*, som er det rammebeløp som fremmes overfor Stortinget i forbindelse med at prosjektet fremlegges for godkjenning. Videre skal det foreslås en *styringsramme*, som er det nivå Forsvarsdepartementet og Finansdepartementet forventer at forsvarssektoren realiserer prosjektet innenfor. Styringsrammen er basert på 50 % sannsynlighet mot overskridelse. I kostnadsrammen er det i tillegg lagt inn en avsetning for usikkerhet.

Anbefalt organisering og styring:

Det skal fremmes tilråding om hvordan prosjektet bør organiseres og styres for at det skal kunne realiseres på en mest mulig kostnadseffektiv måte.

Kvalitetssikrer utarbeider en preliminær rapport som forelegges Forsvarsdepartementet og Finansdepartementet for gjennomgang og tilbakemeldinger før kvalitetssikringsopdraget avsluttes med den endelige sluttrapport.

Kostnadene ved kvalitetssikringen belastes det enkelte prosjekt basert på timeestimer og timepriser i rammeavtalen

For utfyllende opplysninger henvises til «Direktiv for gjennomføring av ekstern kvalitetssikring, herunder usikkerhetsanalyse, og juridisk bistand» av 21. desember 2000, ref. 1997/03842–29/FD IV 1/bl/601.

Ekstern lenke:

www.concept.ntnu.no. Se særlig dokumentene:

- Krav til innholdet i det sentrale styringsdokument
- Felles begrepsapparat
- «Superside» og veiledning til standardisering av rapport.

25.3.1

Samarbeid med Regjeringsadvokaten

For alle prosjekter med en kostnadsramme over 500 mill. kr skal det innhentes bistand fra Regjeringsadvokaten (RA). Anmodning om bistand skal skje av eller eventuelt gjennom Forsvarsdepartementet, og slik anmodning skal fremsettes på et så tidlig tidspunkt at RA kan delta allerede i utformingen av kontraktsstrategien. Bistand fra RA skal også benyttes i prosjekter med en kostnadsramme under 500 mill. kr der prosjektets karakter tilsier behov av slik bistand. Dette vil blant annet kunne være aktuelt i prosjekter som har en høy kostnadsramme selv om den ikke er på 500 mill. kr og i prosjekter med større elementer av utviklingsaktivitet. Det skal ikke inngås avtale om annen ekstern juridisk bistand utenom i samråd med RA.

Kommentar: Se pkt. 1.11.5.

25.4

Beløpsgrenser ved intern saksbehandling

Følgende beløpsgrenser skal legges til grunn ved intern saksbehandling

- a) Bestemmelser om gjenkjøp ved alle anskaffelser fra utenlandske leverandører over kr 50 millioner eksklusive mva., se pkt. 1.10.
- b) Skatteattester og HMS egenerklæring
Beløpsgrensen for skatteattester og HMS egenerklæring er kr 100 000 eksklusive merverdiavgift., se pkt. 1.9.2.3 og 1.9.2.4.
- c) Anskaffelsesprotokoll
Anskaffelsesprotokoll skal føres for alle anskaffelser over kr 100 000 eksklusive mva, se pkt. 1.2.5, jf. pkt. 25.5.1 og pkt. 25.5.2.
- d) Dagmulkt

Forsvarssektoren kan unntaksvis frafalle dagmulkt eller gå med på fristforlengelse (som innebærer det samme som reduksjon eller frafall av mulkt).

I saker av større økonomisk betydning skal disse tilfeller forelegges for Forsvarsdepartementet før avgjørelse tas. Saken er å anse som å være av større økonomisk betydning hvis reduksjon eller frafall av dagmulkt eller fristforlengelse medfører ettergivelse av kr 250 000 eksklusive merverdiavgift eller mer.

Rene force majeure tilfeller vil alltid bli å betrakte som «formildende omstendigheter» som virker befriende for leverandøren. Som oftest følger dette direkte av kontraktvilkårene. Slike tilfeller avgjøres av anskaffelsesmyndigheten.

Det forhold at forsinkelsen i det enkelte tilfelle ikke er til skade for forsvarssektoren, er i seg selv ikke grunn til å avstå fra å innkreve dagmulkt.

Kommentar:

«Formildende omstendigheter» kan ellers generelt sies å foreligge hvis de omstendigheter som medfører forsinkelse, er av en slik art at leverandøren ikke med rimelighet burde eller kunne ha forutsett dem da kontrakten ble inngått.

Det kan således være forskjellige grader av «formildende omstendigheter», og disse vil være avgjørende for det ansvar som påføres leverandøren. Boten kan således helt frafalles, reduseres eller innkreves med fullt beløp. Forholdene må bedømmes i hvert enkelt tilfelle.

Leverandøren må i så tilfelle kunne dokumentere at han har gjort sitt beste for å unngå forsinkelse.

25.5 *Anskaffelsesprotokoll*

25.5.1 *Generelt*

Det skal føres anskaffelsesprotokoll for alle anskaffelser med verdi over kr 100 000 eksklusive merverdiavgift, inkludert endringsavtaler og avrop på rammeavtaler mv. Protokollen skal beskrive alle vesentlige forhold og viktige beslutninger gjennom hele anskaffelsesprosessen.

25.5.2 *Anskaffelsesprotokollens innhold:*

- a. For alle anskaffelser med verdi 100 000–500 000 eksklusive mva., og for alle avrop på rammeavtaler med verdi over 100 000 eksklusive mva. skal det føres anskaffelsesprotokoll iht. vedlegg F, se del 26
- b. For alle anskaffelser med verdi over 500 000 eksklusive mva. skal det føres anskaffelsesprotokoll iht. vedlegg G, se del 26.

Kommentar:

Vedlegg F og G er standarder for anskaffelsesprotokoller som angir minimumskrav til hva som skal føres. Avrop på rammeavtaler med verdi over 100 000 eksklusive mva. skal føres iht. vedlegg F, også for avrop med verdi over 500 000 eksklusive mva. Vedlegg F er utarbeidet iht. ny FOA. Vedlegg G er utarbeidet iht. tidligere bestemmelser i ARF pkt. 25.2.2 a–q.

25.6 *Rapportering*

25.6.1 *Industrisamarbeid/gjenkjøp*

Forsvarets Logistikkorganisasjon (FLO) er ansvarlig for oppfølging av industrisamarbeidsavtalene. Oppfølging skjer ved at hver leverandør fremsender årsrapporter til FLO, som vurderer disse, og gir tilbakemelding til leverandørene. Det kan avtales annen type rapportering og oppfølging i den enkelte Industrisamarbeidsavtale.

Anskaffelsesmyndigheten skal oversende kopi av alle inngåtte avtaler (kontrakter) og endringsavtaler til FLO når det foreligger avtale om industrisamarbeid.

25.6.2 *Kjøp av materiell og tjenester fra utlandet*

Alle avtaler (kontrakter) vedrørende kjøp fra utlandet skal som hovedregel uansett beløp rapporteres til FLO. Avtalene skal meldes av den enkelte anskaffelsesmyndighet. Rapporteringen skal inneholde: kontraktens nummer og dato, leveransebeskrivelse og verdi eks. mva., toll og avgifter, samt leverandørens navn og adresse.

25.6.3 *Immaterielle rettigheter (Royalty)*

Alle avtaler som inneholder vilkår der immaterielle rettigheter tilfaller forsvarssektoren, skal sendes til Forsvarets logistikk organisasjon, Faggruppe kontraktrevisjon.

25.6.4 *Rapportering til Forsvarsdepartementet*

Anskaffelsesmyndigheten skal kvartalsvis rapportere til FD alle kontrakter som er tildelt uten at anskaffelsen er kunngjort jf. FOA § 14–4, uprioriterte tjenester etter FOA del II og ARF pkt. 2.5.1.2. med verdi større enn EØS terskelverdi. Rapporten skal inneholde opplysninger om kontraktsgjenstand, verdi og leverandør.

25.7 *Anskaffelsesmyndigheten*

Anskaffelsesmyndighet benyttes som betegnelse på avdelinger og personer på alle nivå som er delegert fullmakt til å forplikte forsvarssektoren ved å inngå avtale om kjøp av varer og/eller tjenester.

Rolledeling:

Anskaffelsesfunksjonen er normalt delt i to, den fagtekniske og den merkantile. Dette gjelder prinsipielt for alle innkjøp. Denne todelingen skal medvirke til at anskaffelsene blir balansert mellom de teknisk/operative krav og merkantile krav, samt at anskaffelsen foretas i samsvar med gjeldende regelverk. Den merkantile funksjon har et spesielt ansvar for å følge opp sistnevnte. Der det organisasjonsmessig ikke kan skilles mellom disse to funksjonene (for eksempel ved mindre avdelinger), kan begge funksjoner utøves av en og samme enhet/person.

Funksjonene skal samarbeide tett i alle faser av anskaffelsesprosessen som beskrevet i regelverkets øvrige bestemmelser.

Den fagtekniske funksjonen supplerer de operative krav til leveransen med tekniske krav. Fagteknisk funksjon skal videre evaluere de tekniske egenskaper i tilbudet, samt godkjenne leveransen. Dersom anskaffelsen er organisert som et anskaffelsesprosjekt, godkjennes leveransen av prosjektlederen.

Den merkantile funksjonen utformer de merkantile og juridiske krav til anskaffelsen og henvender seg til leverandørmarkedet. Innhenting av bindende tilbud skal kun foretas av den merkantile funksjon. Den merkantile funksjonen evaluerer de merkantile og juridiske egenskaper ved tilbudet.

Godkjenning av kontrakten gjøres av den som er gitt resultatansvar for de leveranser kontrakten bidrar til. Formell inngåelse gjennom underskrift av kontrakten ivaretas av merkantil funksjon.

Kun representanter for merkantil funksjon har fullmakt til å underskrive på vegne av og forplikte Forsvarssektoren. Slik signering skal kun skje av personell som er fast ansatt i forsvarssektoren. Innleide konsulenter kan ikke forplikte forsvarssektoren.

25.8

Riksrevisjonen

Riksrevisjonen er Stortingets kontrollorgan. Den har som oppgave å føre kontroll med at statens midler brukes og forvaltes på en økonomisk forsvarlig måte og i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

I henhold til lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen (riksrevisjonsloven) § 12 kan Riksrevisjonen kreve enhver opplysning eller redegjørelse som den finner nødvendig for å gjennomføre sine oppgaver. Det er bl.a. nødvendig at Riksrevisjonen sikres adgang til de samme opplysninger mv. hos leverandørene som anskaffelses- og kontraktrevisjonsorganet må ha for sin kontrollvirksomhet.

25.9

Samarbeid med øvrige statlige etater

Anskaffelsesmyndighetene skal på forespørsel gi Statens organer opplysninger om leverandører og kontrakter såfremt forretningshemmeligheter derved ikke røpes og hensyn tas til militært hemmelighold, se pkt. 25.11, lov om offentlighet i forvaltningen (offentlighetsloven) og lov om behandlingsmåten i forvaltningen (forvaltningsloven). Organer som mottar opplysninger skal varsles om at de er ansvarlige for at de gitte opplysninger ikke misbrukes.

I særlige tilfelle, når det er i forsvarssektorens interesse, kan generelle opplysninger om kontrakter gis til offentligheten, idet hensyn må tas til hemmelighold og vanlig forretningskikk.

Svar på forespørsler fremsatt på vegne av fremmede makters regjeringer og deres organer skal sendes gjennom Forsvarsdepartementet.

25.10

Særlige fagområder

Forsvarssjefen som etatssjef og øvrige etatssjefer utformer interne retningslinjer som ivaretar behovet for at forsvarssektoren utfører kvalitetssikring, kodifisering, kontraktrevisjon og standardisering i henhold til anskaffelsesregelverket, og for å oppfylle internasjonale forpliktelser innen disse fagområdene.

25.11

Sikkerhetsgraderte anskaffelser

Følgende gjelder de tilfeller hvor anbyder, tilbyder og leverandør må få kjennskap til sikkerhetsbeskyttede/graderte opplysninger mv. i forbindelse med forsvarssektorens innkjøp.

25.11.1

Ansvar og myndighet

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) koordinerer sikkerhetstjenesten.

Anskaffelsesmyndigheten har ansvaret for å varsle NSM om forestående innkjøp som medfører at tilbyder eller leverandør vil få kjennskap til graderte opplysninger mv. Den er også ansvarlig for å påse at de bestemmelser (i henhold til lov om forebyggende sikkerhetstjeneste, med tilhørende forskrifter) som avtales i kontrakt eller sikkerhetsavtale blir fulgt. I anskaffelser med internasjonal deltagelse vil all leverandørklarering mv. utføres av respektive lands sikkerhetsmyndigheter på oppdrag og koordinert av NSM.

25.11.2

Veiledning til sikkerhetsgraderte anskaffelser

I tilknytning til forskriftene under Sikkerhetsloven er det utarbeidet en veileder med et sett av skjemaer som skal brukes ved sikkerhetsgraderte anskaffelser (se vedlegg K, del 26).

www.nsm.stat.no/Documents/Veiledninger/Sikkerhetsgraderte%20anskaffelser/Veiledning%20S_grad_anskaff_2007_11_21.pdf

25.12

Samarbeid med utenlandske myndigheter

Ved innkjøp fra utlandet hvor innkjøpsprisen (kontraktprisen) er betydelig, skal assistanse av vedkommende lands offentlige anskaffelsesmyndigheter søkes. Etablering av slik assistanse skal skje ved at anskaffelsesmyndigheten sender anmodning om assistanse til Forsvarsdepartementet som vil formidle den til vedkommende myndighet, hvis ikke annen fremgangsmåte skulle være fastsatt i regjeringsavtale.

Anmodninger om tjenester innen kodifisering, kvalitetssikring og kostnadskontroll, som skal utføres av utenlandske myndigheter, fremmes gjennom FLO.

25.13

Saksbehandling av royalty

Anskaffelsesmyndigheten er ansvarlig for å vurdere og avtalefeste bestemmelser om immaterielle rettigheter i alle avtaleforhold, jf. del 20.

Oppfølging av leverandørenes innrapportering og innbetaling i henhold til avtalens bestemmelser blir gjennomført iht. etatens interne bestemmelser.

25.14

Forsvarssektorens rammeavtaler

Forsvarssektorens rammeavtaler vil være bekjentgjort på hensiktsmessig medium, herunder Forsvarets intranett, se del 14.

- 25.15 *Kjøp fra Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)*
 25.15.1 *Generelt*
 FFI er et statlig forvaltningsorgan underlagt FD. FFI er unntatt fra Stortingets bevilgningsreglement og skal nettobudsjetteres.
- 25.15.2 *Formalisering*
 Selv om oppdragene ved FFI utføres som en del av den interne samhandel, skal det etableres skriftlige avtaler som presiserer rettighetsspørsmål/økonomiske forpliktelser, samt leverings- og betalingsvilkår i et definert internt kunde/leverandørforhold.
- 25.16 *Blanketter*
 En rekke blanketter er knyttet til gjennomføring av anskaffelser til forsvarssektoren. Det vises til del 26 Vedlegg.

Del 26. Vedlegg

For å lese vedleggene gå til Forsvarsdepartementets hjemmeside:

www.regjeringen.no/nb/dep/fd/dok/lover_regler/reglement//2004/anskaffelsesregelverk-for-forsvaret.html?id=272339

4. april Nr. 318 2008

Ikraftsetjing av lov 4. april 2008 nr. 8 om endring i veglov 21. juni 1963 nr. 23

Heimel: Fastsett ved kgl.res. 4. april 2008 med heimel i lov 4. april 2008 nr. 8 om endring i veglov 21. juni 1963 nr. 23 del II. Fremja av Samferdselsdepartementet. Kunngjort 4. april 2008 kl. 13.50.

Ikraftsetjing av lov om endring i veglov 21. juni 1963 nr. 23 skjer straks.

3. april Nr. 319 2008

Forskrift om endring i forskrift om maksimalpriser for kjøring med drosjebil

Hjemmel: Fastsatt av Konkurransetilsynet 3. april 2008 med hjemmel i lov 11. juni 1993 nr. 66 om pristiltak § 1, jf. delegeringsvedtak 12. november 1993 nr. 1023, jf. delegeringsvedtak 17. desember 1993 nr. 1314. Kunngjort 8. april 2008 kl. 15.05.

I

I forskrift 9. mars 2007 nr. 265 om maksimalpriser for kjøring med drosjebil gjøres følgende endringer:

§ 2, § 3 og § 4 skal lyde:

§ 2. Takster i soner for nærtrafikk

For kjøring med drosjebil i offentlig fastsatte soner for nærtrafikk, må det ikke uten Konkurransetilsynets godkjenning regnes høyere takster for kjøring som i sin helhet foregår innenfor sonen enn:

Påslag kr 38,00

Takst F Ytterligere for hver fullførte 84 meter kr 1,00

Takst I Ytterligere for hver fullførte 76 meter kr 1,00.

Takst F benyttes ved kjøring til hentestedet, takst I benyttes så lenge det er passasjerer i bilen. Takst F kan, inklusive påslag, maksimalt utgjøre kr 56,50 for en enkelt tur.

I nye soner for nærtrafikk må takstene godkjennes av Konkurransetilsynet før de settes i verk.

§ 3. Kilometertakster

Foregår kjøring helt eller delvis utenfor sone for nærtrafikk, må det for hele turen ikke regnes høyere takst enn kr 9,00 pr. km. Dette gjelder for tomkjøring fra holdeplass til hentestedet, for kjøring med passasjerer i bilen og for tomkjøring fra bestemmelsesstedet tilbake til holdeplass.

Utkjørt distanse avrundes til nærmeste hele kilometer.

§ 4. Generelle tillegg

1. Nattillegg og tillegg for kjøring på lørdager og søndager:

For nattkjøring og kjøring på lørdager og søndager kan det regnes tillegg etter tabellen nedenfor. Tilleggene kan regnes for den del av kjøringen som faller innenfor de aktuelle tidsrom.

<i>Dag/Tidsrom</i>	<i>06–15</i>	<i>15–18</i>	<i>18–24</i>	<i>00–06</i>
Mandag–fredag	0 %	0 %	21 %	35 %
Lørdag	30 %	35 %	35 %	35 %
Søndag	35 %	35 %	35 %	35 %

2. Tillegg for kjøring på bevegelige helligdager og offentlige høytidsdager:

For kjøring påske-, pinse-, jul- og nyttårsaftnen i tiden kl. 12 til kl. 06 påfølgende dag og for kjøring nyttårsdag, skjærtorsdag, langfredag, 1. og 2. påskedag, Kristi himmelfartsdag, 1. og 2. pinsedag, 1. og 17. mai og 1. og 2. juledag fra kl. 06 til kl. 06 påfølgende dag kan det regnes 45 prosent tillegg i takstene.

3. Vederlag for kort kjøring:

For kort kjøring behøver vederlaget ikke settes lavere enn kr 75,00 pr. tur. Det kan regnes prosentvise tillegg etter bestemmelsene i pkt. 1 og 2.

For kjøring fra bopel på steder hvor det ikke er opprettet drosjesentraler, i de tidsrom det kan regnes 21, 30, 35 eller 45 prosent tillegg etter bestemmelsene i pkt. 1 og 2, behøver vederlaget ikke settes lavere enn henholdsvis kr 91,50, kr 104,50, kr 110,00 eller kr 119,50.

4. Vederlag for ekstra tidsbruk:

For ventetid som skyldes bilens passasjerer eller trafikale forhold kan det regnes et vederlag på kr 350,00 pr. time. Likeledes kan det beregnes vederlag på kr 350,00 pr. time for medgått tid til klargjøring av bilen, og hjelp inn i og ut av bilen, for transport med spesialbil av passasjerer som sitter i rullestol under transporten. Det kan regnes prosentvise tillegg etter bestemmelsene i pkt. 1 og 2.

5. Vederlag for forhåndsbestilling:

Ved forhåndsbestilling av drosje kan det regnes et tillegg pr. tur på inntil kr 14,00.

6. Merverdiavgift:

Alle takster i denne forskriften er inklusiv den til enhver tid gjeldende merverdiavgift (mva.) som Stortinget har fastsatt.

§ 6 og § 7 skal lyde:

§ 6. Kjøring av bagasje

For kjøring av bagasje skal det normalt ikke regnes tillegg i takstene.

For kjøring av spesielt plasskrevende bagasje som må anbringes på takgrind eller i bagasjerom, kan det regnes et forholdsmessig tillegg i takstene på inntil kr 10,00 pr. kolli, begrenset oppad til kr 20,00 pr. tur.

For rullestol for funksjonshemmet skal det ikke regnes tillegg.

§ 7. Spesialtakster

Når drosjen er bestilt for kjøring i bryllup, konfirmasjon, barsedåp, begravelse og annen tilsvarende kjøring, kan det regnes et tillegg på inntil kr 102,00 til det som følger av forskriften foran. Dette tillegget kan bare regnes når bilen før kjøring er rengjort ut- og innvendig og ellers satt i slik stand som kjøreoppdraget krever.

For drosjer som nyttes til kjøring av pasienter på bære eller smittefarlige pasienter som nødvendiggjør desinfeksjon av vognen, kan det regnes kr 9,60 pr. løpende km og et utrykningstillegg på kr 102,00. For nattkjøring og ventetid kan det regnes inntil samme tillegg som fastsatt i § 4.

Dersom drosjesjåføren ved sykekjøring må overnatte utenfor hjemstedet, kan det regnes vederlag for nødvendige utgifter til kost og losji.

For transport med spesialbil av passasjerer som sitter i rullestol under transporten kan det regnes et tillegg på inntil kr 29,50 pr. tur. For ekstra tidsbruk i forbindelse med transporten kan det beregnes vederlag i henhold til § 4 pkt. 4.

II

Ikrafttredelse

Endringene trer i kraft fra tidspunktet for kunngjøring i Norsk Lovtidend.

3. april Nr. 320 2008

Forskrift om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp

Hjemmel: Fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet 3. april 2008 med hjemmel i lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene § 1–3 fjerde ledd og § 1–3a, lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenester m.m. § 2–1a femte ledd, lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven) § 11 og § 16 annet ledd og lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. (legemiddelloven) § 25b. Kunngjort 8. april 2008 kl. 15.05.

§ 1. Formål

Formålet med forskriften er å bidra til sikring av riktig og god legemiddelhåndtering.

§ 2. Virkeområde

Forskriften gjelder virksomheters og helsepersonells håndtering av legemidler når det ytes helsehjelp som definert i lov om helsepersonell § 3 tredje ledd.

Forskriften kommer ikke til anvendelse når pasienten selv har ansvaret for å håndtere legemidler, og pasienten ikke har inngått avtale som omhandler legemiddelhåndtering omfattet av først ledd.

Bestemmelsen i § 5 gjelder bare kommunehelsetjenesten.

§ 3. *Definisjoner*

I denne forskriften menes med:

- a) *Legemiddel*: Legemidler og farmasøytiske spesialpreparater som definert i § 2–1 til § 2–6 i forskrift 22. desember 1999 nr. 1559 om legemidler.
- b) *Legemiddelhåndtering*: Enhver legemiddelrelatert oppgave som utføres fra legemidlet er rekvirert til det er utdelt.
- c) *Rekvirering*: Muntlig, skriftlig eller elektronisk bestilling av legemidler ved resept eller rekvisisjon jf. forskrift 27. april 1998 nr. 455 om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek § 1–3.
- d) *Ordinering*: Når rekvirent bestemmer individuell bruk av legemiddel samt dosering og dette journalføres.
- e) *Istandgjøring*: Tilberedning eller annen klargjøring av legemiddel for utdeling til pasient.
- f) *Tilberedning*: Klargjøring av legemiddel som på grunn av holdbarhetsforhold må gjøres bruksferdig umiddelbart eller kort tid før utdeling til pasient.
- g) *Utdeling*: Utdeling av legemiddel til pasient, administrering av legemiddel som pasienten ikke kan administrere selv, overvåkning av legemiddelinntak og observasjon av eventuelle umiddelbare reaksjoner på tilført legemiddel.
- h) *Dobbelkontroll*: To personer som hver for seg og ved å signere, bekrefter at en oppgave er utført korrekt, og i henhold til eventuelt fastsatt prosedyre.
- i) *Helsepersonell*: Personell som definert i lov om helsepersonell § 3 første ledd nr. 1 til nr. 3.
- j) *Virksomhetsleder*: Den som er ansvarlig for helsehjelpen som ytes i den enkelte virksomhet.
- k) *Legemiddelkompetanse*: Medisinsk- eller farmasifaglige kvalifikasjoner.

§ 4. *Virksomhetsleders ansvar*

Virksomhetsleder er ansvarlig for at legemiddelhåndtering i virksomheten utføres forsvarlig og i henhold til gjeldende lover og forskrifter.

Når virksomhetsleder ikke selv har legemiddelkompetanse, skal det utpekes en faglig rådgiver med slik kompetanse.

Virksomhetsleder skal sørge for at helsepersonell med tilstrekkelig kompetanse utfører oppgaver innen legemiddelhåndtering på en forsvarlig måte. Helsepersonells kompetanse må vurderes individuelt ut fra vedkommendes formelle og reelle kvalifikasjoner, oppgavens art og den oppfølging som gis.

Virksomhetsleder skal sørge for at studenter bare gis oppgaver i tråd med helsepersonelloven § 5 annet ledd.

Virksomhetsleder skal sørge for internkontroll, herunder:

- a) Gi skriftlige bestemmelser om hvem som kan håndtere legemidler og gjøre disse bestemmelser kjent i virksomheten.
- b) Etablere og oppdatere skriftlige prosedyrer for legemiddelhåndteringen, herunder prosedyrer for evaluering og kontroll og vurdering av risikoforhold, samt sørge for at avvik rapporteres. Prosedyrene skal gjøres kjent i virksomheten.
- c) Sørge for at helsepersonell får nødvendig opplæring.
- d) Sørge for at det innhentes oversikter over innkjøpte legemidler i gruppe B, og at dette sammenholdes med faktisk bruk på avdelings- eller enhetsnivå.

Virksomhetsleder skal vurdere behovet for og eventuelt sørge for ekstern kvalitetskontroll av virksomhetens legemiddelhåndtering.

§ 5. *Informasjon om legemiddelbruk*

Der en pasient har vedtak som omhandler legemiddelhåndtering, skal kommunehelsetjenesten i forståelse med pasienten, sikre at fastlegen til enhver tid får informasjon om pasientens bruk av legemidler rekvirert av andre enn pasientens fastlege.

§ 6. *Oppbevaring*

Legemidler skal oppbevares i henhold til produsentens anvisninger i preparatomtalen. Legemidler skal oppbevares utilgjengelig for uvedkommende.

§ 7. *Krav til istandgjøring og utdeling*

Istandgjøring og utdeling av legemiddel til pasient skal skje på grunnlag av ordinering gjort av lege eller annet helsepersonell med rekvireringsrett til pasient og i samsvar med virksomhetens skriftlige prosedyrer. Helsepersonell skal sørge for at riktig legemiddel gis til riktig pasient, i riktig dose, til riktig tid og på riktig måte.

Et istandgjort legemiddel skal på forpakningen eller beholderen være merket med opplysninger om pasientens identitet og legemidlets navn, styrke og dose samt andre opplysninger som er nødvendig for en sikker håndtering, med unntak for legemidler som tilberedes umiddelbart før bruk.

Det kan byttes mellom byttbare legemidler som er oppført i byttelisten fra Statens legemiddelverk. Virksomheten skal ha rutiner som sikrer forsvarlig bytte mellom byttbare legemidler.

§ 8. Narkotikaregnskap og kontroll med legemidler i gruppe A

Virksomheten skal dokumentere innkjøp og uttak av legemidler i gruppe A, herunder hva den enkelte pasient har fått av slike legemidler. Dokumentasjon oppbevares i minst 3 år og skal på forlangende gis Statens helsetilsyn.

§ 9. Rekvirering til lokalt legemiddellager

Virksomhetsleder kan rekvirere legemidler til lokalt legemiddellager i samsvar med liste godkjent av lege. Virksomhetsleder kan delegere denne oppgaven.

§ 10. Rekvirering til farmasøytisk avdeling på sykehus

Rekvirering til farmasøytisk avdeling må skje i samsvar med forskrift 27. april 1998 nr. 455 om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek kapittel 2.

For oppbevaring og kontroll av legemidler i farmasøytisk avdeling gjelder de samme bestemmelser som for apotek, jf. forskrift 26. februar 2001 nr. 178 om apotek § 21 til § 24.

§ 11. Ikrafttredelse mv.

Forskriften trer i kraft 1. mai 2008.

Fra samme dato oppheves forskrift 18. november 1987 nr. 1153 om legemiddelforsyningen m.v. i den kommunale helsetjeneste og forskrift 18. desember 2001 nr. 1576 om legemiddelforsyningen mv. ved sykehus og andre helseinstitusjoner.

§ 12. Endringer i andre forskrifter

1. Med virkning fra forskriftens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i forskrift 27. april 1998 nr. 455 om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek:

§ 2–4 skal lyde:

Farmasøyter med ekspedisjonsrett i Norge kan rekvirere legemidler til farmasøytisk avdeling ved sykehus, jf. forskrift om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp.

§ 2–5 første ledd skal lyde:

Helsesøstre kan rekvirere vaksiner i henhold til godkjent vaksinasjonsprogram, jf. forskrift om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp.

§ 2–9 skal lyde:

§ 2–9. Rekvirering til lokalt legemiddellager

Virksomhetsleder som definert i forskrift 3. april 2008 nr. 320 om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp kan rekvirere (bestille) legemidler til lokalt legemiddellager i samsvar med liste godkjent av lege. Virksomhetsleder kan delegere denne oppgaven i henhold til samme forskrifts § 9.

Bestemmelsen i § 2–1 annet ledd er ikke til hinder for at det kan rekvireres legemidler i reseptgruppe A til legemiddellager.

2. Med virkning fra forskriftens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i forskrift 21. desember 1993 nr. 1219 om grossistvirksomhet med legemidler:

§ 14 annet ledd skal lyde:

Grossist kan ikke selge legemidler direkte til sykehjem dersom grossisten har eller burde ha grunn til å tro at sykehjemmet ikke tilfredsstillt fastsatte krav til internkontroll og lagring av legemidler.

Merknader til forskrift om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp

Merknadene er en veiledning for å utdype innholdet i enkelte av bestemmelsene i forskriften. Merknadene er i seg selv ikke rettslig bindende. Forskriften og merknadene bør leses i sammenheng for å få en best mulig forståelse av forskriftens bestemmelser.

Til § 1:

Formålet er å fremme riktig og god legemiddelhåndtering til pasient. Dette oppnås ved forsvarlighet i helsetjenesten i form av bl.a. nødvendig og tilstrekkelig kompetanse, tydelige prosedyrer og gode rutiner, nødvendig opplæring, kontroll og tilsyn.

Til § 2:

Til 1. ledd: Forskriften regulerer legemiddelhåndtering som ledd i helsehjelpen som definert i helsepersonellovens § 3 tredje ledd. Dette gjelder uavhengig av om helsepersonellet utfører helsehjelpen i helseinstitusjoner som hører under spesialisthelsetjenesten, kommunehelsetjenesten eller virksomheter som hører under sosialtjenesten, tannhelsetjenesten mv.

Siden helsepersonelloven § 3 tredje ledd forutsetter at den som yter helsehjelpen er definert som helsepersonell jf. samme lovs § 3 første ledd nummer 1 til 3, vil virkeområdet for forskriften ikke omfatte tjenestene til personell ansatt utenfor helsetjenesten som ikke er autorisert personell etter helsepersonellovens § 3 første ledd nr. 1. Det betyr f.eks. at forskriften i forhold til sosialtjenesten og barneverntjenesten kun regulerer tjenestene til ansatt autorisert helsepersonell. Annet personell ansatt i sosialtjenesten reguleres ikke av forskriften.

Bestemmelsen betyr f.eks. at helsehjelp som utføres av kommunehelsetjenesten i boliger som faller inn under sosialtjenesten, vil omfattes av forskriften. Både private og offentlige virksomheter er omfattet, eksempelvis sykehus, sykehjem, hjemmesykepleie, skolehelsetjeneste, helsestasjonsvirksomhet, legekantor, ambulansetjeneste, fengselhelsetjenesten og tannlegevirksomhet, men også andre virksomheter som har ansvar for legemiddelhåndteringsoppgaver i for eksempel aldershjem, omsorgsboliger, barneboliger, avlastningsboliger for barn og unge under 18 år, barnevernsinstitusjoner o.l. Flere av de nevnte institusjoner vil typisk ikke ha helsehjelp som sitt primærrområde, men likevel vil en del av de tjenester som tilbys der, være helsehjelp enten i regi av spesialisthelsetjenesten, kommunehelsetjenesten eller f.eks. fordi det utføres av ansatt autorisert helsepersonell.

Til 2. ledd: Pasienten har for eksempel selv ansvaret for egen legemiddelbruk og -håndtering, når denne ikke har inngått avtale eller fått et vedtak om hjemmesykepleie som omhandler legemiddelhåndtering. Det forutsettes at pasienten selv doserer og tar sine legemidler. Bestemmelsen utelukker ikke at pasient kan få noe praktisk hjelp, f.eks. ved at pasientens hjelper henter frem medisiner og hjelper å lese bruksanvisning.

Til § 3:

Til bokstav b) «Legemiddelhåndtering»: Bestemmelsen omfatter både rekvisisjon til lager og ved resept, oppbevaring, ordinerer, istandgjøring, bytte mellom byttbare legemidler og utdeling. Også håndtering av legemiddelrester/avfall er omfattet av definisjonen, siden dette er rester/avfall som kan oppstå på et hvert ledd i legemiddelhåndteringskjeden.

Til bokstav c) «Rekvirering»: Definisjonen som er hentet fra rekvirerings- og utleveringsforskriften, understreker at rekvirering ikke bare relaterer seg til behandling av pasient ved utstedelse av resept, men også gjelder bestilling av legemidler til kontorbruk og til lager.

Til bokstav d) «Ordinerer»: Ordinerer er for eksempel aktuelt innad i virksomheter (institusjoner) når rekvirert på annen måte enn ved resept bestemmer at en pasient skal bruke et bestemt legemiddel. Ordinasjoner skal nedtegnes skriftlig i journal, herunder er også kurve og kardex omfattet.

Til bokstav e) «Istandgjøring»: Dette omfatter blant annet uttak av legemiddel fra lager eller medisinskapp, legging/fylling av doseringseske, opptrekk av legemiddel i sprøyte.

Til bokstav f) «Tilberedning»: Dette kan f.eks. være tilsetninger til infusjonsvæsker, oppløsning av tørrampull, tilsetning av vann til antibiotikamikstur.

Til bokstav g) «Utdeling»: Dette omfatter blant annet å besørge at legemiddel tilføres på riktig måte. For eksempel ved å gi legemiddel til pasient til selvinntak eller påsmøring av salve/krem, injeksjon av legemiddel, innføring av stikkpiller og vagitorier mv.

Til bokstav j) «Virksomhetsleder»: Det er den øverste lederen/daglig leder av enheten (sykehjemmet, helsestasjonen, hjemmesykepleien mv.) som er ansvarlig for å utøve den spesifikke helsehjelp som vil være å oppfatte som virksomhetsleder i forskriftens forstand.

Til § 4:

Til 1. ledd: Det helhetlige ansvaret for legemiddelhåndteringen ligger hos virksomhetsleder. Virksomhetsleder er administrativt og faglig ansvarlig for legemiddelhåndteringen og kan stilles til ansvar ved overtredelse av regelverket. Virksomhetsleders ansvar etter denne forskriften fratras ikke helsepersonellet sitt individuelle ansvar for en forsvarlig yrkesutøvelse jf. helsepersonelloven § 4 eller ansvaret til ansvarlig leder på de ulike nivåer jf. spesialisthelsetjenesteloven § 3–9.

Til 2. ledd: Bestemmelsen stiller krav om at det sørges for at det er tilstrekkelig legemiddelkompetanse til rådighet, dersom lederen ikke selv innehar slik kompetanse. Virksomhetsleder må sørge for at den faglige rådgiveren har både formell og reell legemiddelkompetanse. Det er virksomhetsleder som er ansvarlig selv om det benyttes faglige rådgivere. Lignende bestemmelse finnes også i spesialisthelsetjenesteloven § 3–9.

Til 3. ledd: Med kompetanse menes den kunnskap og ferdighet som det enkelte helsepersonell har, ikke kompetanse i meningen myndighet. Bestemmelsen må ses i sammenheng med § 4 femte ledd bokstav a) og prinsippene i henhold til helsepersonellovens § 5 første ledd. Helsepersonellet som gis legemiddelhåndteringsoppgaver, må ha de nødvendige reelle kunnskaper (realkompetanse) for å kunne håndtere oppgaven. I vurderingen av dette legges det ikke bare vekt på formell utdanning, men også reell kompetanse opparbeidet gjennom erfaring, kurs mv. sett opp mot hva slags type oppgaver personellet skal utføre. Bestemmelsen jf. § 4 femte ledd bokstav c) forutsetter at det tilrettelegges for nødvendig og kontinuerlig opplæring.

Til 4. ledd: Bestemmelsen presiserer at studenter som hovedregel bare skal utføre oppgaver ut fra hensynet til egen læring jf. helsepersonelloven § 5 annet ledd. Kravet til forsvarlighet gjelder også for den helsehjelp studenter yter. Det følger av forarbeidene til helsepersonelloven § 5 annet ledd at bestemmelsen gir mulighet for elever til å delta i rutinepregede aktiviteter, samt at elever og studenter bør gis ekstra oppfølging.

Til 5. ledd: Bestemmelsen supplerer forskrift 20. desember 2002 nr. 1731 om internkontroll i sosial- og helsetjenesten på enkelte punkter, og er ikke ment å skulle redusere det selvstendige ansvaret som er lagt på virksomheten etter denne.

Til bokstav a): Vurderingen av hvem som gis anledning til å håndtere legemidler, må vurderes ut fra samme betraktning som ved bruk av medhjelpere etter helsepersonelloven § 5 første ledd. Virksomhetsleder forutsettes å gjøre en konkret vurdering av at oppgaven står i forhold til personellens kvalifikasjoner. Nødvendige reelle kunnskaper må vurderes ut i fra hvilke oppgaver i legemiddelhåndteringsprosessen personellet skal utføre, samt kompleksiteten og risikopotensialet i legemiddelbehandlingen. Den som overlates oppgaver, må ha tilstrekkelige kunnskaper til å utføre disse på en faglig forsvarlig og adekvat måte jf. forskriftens § 4 tredje ledd.

Til bokstav b): Dette omfatter også prosedyrer for HMS, samt håndtering av legemiddelavfall. Avvik i legemiddelhåndtering og feil eller nesten feil gir virksomheten et godt grunnlag for forbedringsarbeide og risikovurdering innen legemiddelhåndtering. Avvik må derfor gjøres kjent for virksomhetsleder som ansvarlig for virksomhetens legemiddelhåndtering.

Til bokstav c): Sikring og vedlikehold av helsepersonells kunnskaper og ferdigheter er en kontinuerlig prosess, og ikke en engangsoplæring jf. internkontrollforskriften § 4 bokstav c).

Til 6. ledd: Med ekstern kvalitetskontroll menes at kompetansen hentes utenfor institusjonene for å få en vurdering av innholdet i prosedyrer/rutinene for legemiddelhåndteringen. Behovet for ekstern kvalitetskontroll gjøres på grunnlag av en risikoanalyse. Den eksterne kvalitetskontrollen innebærer også en vurdering av at disse rutinene etterleves. En god vurdering forutsetter at kontrollen foretas av personer med hhv. medisinsk eller farmasøytisk kompetanse. Både intern og ekstern kontroll kan bidra til å sikre kvaliteten på skriftlige prosedyrer for legemiddelhåndteringen, system for opplæring av personalet og rutiner for avviksmeldinger. Ekstern kontroll skal ikke erstatte det ansvaret som følger av internkontrollen.

Til § 5:

Fastlegen har etter § 7 i forskrift 14. april 2000 nr. 328 om fastlegeordning i kommunene ansvaret for allmennlegetilbudet til innbyggerne på sin liste. Av merknadene til fastlegeforskriften § 7 går det frem at ansvaret for allmennlegetilbudet omfatter «ansvaret for planlegging og koordinering av individrettet forebyggende arbeid, undersøkelse og behandling». Dette inkluderer også pasientens legemiddelbruk. Det følger videre av fastlegeforskriften at fastlegen i tillegg har «ansvaret for pasientens journal med oppdatering av sykehistorie og bruk av legemidler».

Bestemmelsen i denne forskriften § 5 er ment å skulle bidra til gjensidig informasjonsflyt for å sørge for en best mulig oppfølging av pasientens legemiddelbruk. Bestemmelsen betyr at kommunen, ved f.eks. hjemmesykepleien eller liknende omsorgstjenester, sørger for at opplysninger omkring pasientens legemiddelbruk tilkommer fastlege, der andre rekvirenter har vært involvert. Opplysningene bør videreformidles i den skriftlige og signerte formen de er mottatt. Hjemmesykepleien formidler også legemiddelskjemaet som benyttes ved daglig medisinerer, til sykehuset der dette er nødvendig. Bestemmelsen forutsetter at bestemmelsene om taushetsplikt og samtykke i helsepersonelloven kapittel 5 overholdes, herunder at pasienten ikke har motsatt seg at slike opplysninger gis videre jf. helsepersonelloven § 25.

Til § 6:

Adgangen til legemiddellageret begrenses til dem som er tildelt oppgaver med istandgjøring og kontroll av legemidlene. Preparatomtalen (SPC – Summary of Product Characteristics) finnes på Statens legemiddelverks hjemmesider. Produsentens anvisninger vil vanligvis omhandle forhold som riktig temperatur, lysømfintlighet og holdbarhetsbegrensning etter anbrudd av legemiddelpakninger.

Til § 7:

Til 1. ledd: Virksomheten skal jf. § 4 utarbeide rutiner for istandgjøring av legemidler: Når det gjelder legemidler til injeksjon og infusjon tilrådes det at det gjøres dobbelkontroll av legemiddel og utregning av dose. Ved infusjoner bør utregning og innstilling av infusjonshastighet inkluderes i kontrollen. Holdbarhet kan variere fra timer til år og må derfor merkes særskilt.

Til 5. ledd: Denne bestemmelsen gir adgang til bytte mellom legemidler på Legemiddelverkets bytteliste. Virksomheten må ha en forsvarlig praksis ved bytte og sikre dokumentasjonskravene til legemiddelbehandlingen.

Til § 9:

Bestemmelsen betyr at andre enn lege kan bestille (rekvirere) til lager. Adgangen er lagt til virksomhetsleder med mulighet til delegering til bestemte personer. Lokalt legemiddellager vil typisk være å finne på post i sykehus og sykehjem eller som et felles legemiddellager for flere poster i sykehuset. Også andre virksomheter kan ha organisert lokalt legemiddellager f.eks. i fengsel. Rekvirering (bestilling) til lokalt legemiddellager omfatter også løpende bestillinger fra f.eks. sykehusapotek. Det vil si at apoteket er gitt en rekvisisjon (bestilling) som innebærer at apoteket til enhver tid er ansvarlig for at legemidlene finnes på lokalt lager.

4. april Nr. 321 2008**Forskrift om endring i forskrift om dommeravhør og observasjon**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 4. april 2008 med hjemmel i lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) § 239 femte ledd. Fremmet av Justis- og politidepartementet. Kunngjort 8. april 2008 kl. 15.05.

I

I forskrift 2. oktober 1998 nr. 925 om dommeravhør og observasjon gjøres følgende endring:

§ 1 første ledd skal lyde:

§ 1. Når avhør skal foretas

Ved avhør av et vitne under 16 år eller et vitne med psykisk utviklingshemming eller tilsvarende funksjonssvikt i en sak om forbrytelse eller forseelse mot sedelighet skal dommeren ta imot forklaringen utenfor rettsmøte, når han finner det ønskelig av hensyn til vitnet eller av andre grunner.

II

Endringen trer i kraft 1. juli 2008.

4. april Nr. 322 2008**Forskrift om endring i forskrift om tilsetningsstoffer til bruk i fôrvarer**

Hjemmel: Fastsatt av Mattilsynet 4. april 2008 med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 9 første ledd, § 16 og § 17, jf. delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790 og delegeringsvedtak 5. mai 2004 nr. 884.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg I kap. II (forordning (EF) nr. 757/2007, forordning (EF) nr. 785/2007, forordning (EF) nr. 786/2007, forordning (EF) nr. 828/2007, forordning (EF) nr. 1137/2007, forordning (EF) nr. 1138/2007, forordning (EF) nr. 1139/2007, forordning (EF) nr. 1140/2007, forordning (EF) nr. 1141/2007, forordning (EF) nr. 1142/2007 og forordning (EF) nr. 1143/2007). Kunngjort 8. april 2008 kl. 15.05.

I

I forskrift 12. april 2005 nr. 319 om tilsetningsstoffer til bruk i fôrvarer gjøres følgende endringer:

I hjemmelsfeltets henvisning til EØS-avtalen tilføyes:

Forordning (EF) nr. 757/2007, forordning (EF) nr. 785/2007, forordning (EF) nr. 786/2007, forordning (EF) nr. 828/2007, forordning (EF) nr. 1137/2007, forordning (EF) nr. 1138/2007, forordning (EF) nr. 1139/2007, forordning (EF) nr. 1140/2007, forordning (EF) nr. 1141/2007, forordning (EF) nr. 1142/2007, forordning (EF) nr. 1143/2007.

I § 3 skal følgende tilføyes:

- forordning (EF) nr. 757/2007,
- forordning (EF) nr. 785/2007,
- forordning (EF) nr. 786/2007,
- forordning (EF) nr. 828/2007,
- forordning (EF) nr. 1137/2007,
- forordning (EF) nr. 1138/2007,
- forordning (EF) nr. 1139/2007,
- forordning (EF) nr. 1140/2007,
- forordning (EF) nr. 1141/2007,
- forordning (EF) nr. 1142/2007,
- forordning (EF) nr. 1143/2007

§ 3 siste ledd skal lyde:

Tabell over godkjente tilsetningsstoffer i henhold til forordningene i paragrafen her, samt direktiv 2003/7/EF og direktiv 2003/104/EF følger som konsolidert vedlegg 1 og 2.

Vedlegg 1 og 2 skal lyde:

Vedlegg 1. Tabell over godkjente tilsetningsstoffer i fôrvarer

Se her for å lese [vedlegg 1](#).

Vedlegg 2

Se her for å lese [vedlegg 2](#).

II

Endringene trer i kraft straks.

4. april Nr. 323 2008**Delvis ikrafttreden av lov 22. desember 2006 nr. 99 om endringer i pasientrettslova og biobanklova (helsehjelp og forskning – personar utan samtykkekompetanse)**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 4. april 2008 med hjemmel i lov 22. desember 2006 nr. 99 om endringer i pasientrettslova og biobanklova (helsehjelp og forskning – personar utan samtykkekompetanse) del III. Fremmet av Helse- og omsorgsdepartementet. Kunngjort 8. april 2008 kl. 15.05.

1. Delvis ikrafttreden av lov 22. desember 2006 nr. 99 om endringer i pasientrettslova og biobanklova (helsehjelp og forskning – personar utan samtykkekompetanse)
2. § 4–6 skal gjelde fra 1. mai 2008.

4. april Nr. 330 2008**Forskrift om endring i forskrift om regulering av fisket etter reker i Nordsjøen og Skagerrak i 2008**

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeridirektoratet 4. april 2008 med hjemmel i forskrift 12. desember 2007 nr. 1451 om regulering av fisket etter reker i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 § 8. Kunngjort 11. april 2008 kl. 15.00.

I

I forskrift 12. desember 2007 nr. 1451 om regulering av fisket etter reker i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 gjøres følgende endring:

§ 4 nytt tredje ledd skal lyde:

Maksimalkvoten for perioden 1. januar–30. april økes til 60 tonn 4. april.

II

Endringen trer i kraft straks.

4. april Nr. 331 2008**Forskrift om endring i forskrift om regulering av fisket etter sei i Nordsjøen og Skagerrak i 2008**

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeridirektoratet 4. april 2008 med hjemmel i forskrift 14. desember 2007 nr. 1455 om regulering av fisket etter sei i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 § 7 tredje ledd. Kunngjort 11. april 2008 kl. 15.00.

I

I forskrift 14. desember 2007 nr. 1455 om regulering av fisket etter sei i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 gjøres følgende endringer:

§ 5 punkt 1 første og andre ledd skal lyde:

Fartøy med torsketråltillatelse og som er registrert som fabrikktrålere kan maksimalt fiske og lande inntil 2 588 tonn sei rund vekt, herav en garantert kvote på 875 tonn sei rund vekt.

Fartøy med torsketråltillatelse som er registrert som ferskfisk- og rundfrystrålere eller småtrålere kan maksimalt fiske og lande inntil 1 847 tonn sei rund vekt, herav en garantert kvote på 624 tonn sei rund vekt.

§ 5 punkt 3 første ledd skal lyde:

Fartøy med seitråltillatelse med kvotefaktor 1,00 kan maksimalt fiske og lande inntil 1 545 tonn sei rund vekt, herav en garantert kvote på 740 tonn sei rund vekt.

II

Endringene trer i kraft straks.

8. april Nr. 332 2008**Forskrift om endring i forskrift om adgang til å delta i kystfartøygruppens fiske for 2008 (deltakerforskriften)**

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 8. april 2008 med hjemmel i lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 21, jf. delegeringsvedtak 11. februar 2000 nr. 99. Kunngjort 11. april 2008 kl. 15.00.

I

I forskrift 28. november 2007 nr. 1330 om adgang til å delta i kystfartøygruppens fiske for 2008 (deltakerforskriften) gjøres følgende endring:

§ 12 skal lyde:

Når vilkårene for deltakelse i lukket gruppe ikke er oppfylt, kan fartøy som oppfyller følgende vilkår delta i åpen gruppe i kystfartøygruppens fiske etter torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord:

- a. fartøyet må være registrert i merkeregisteret og ha en største lengde under 11 meter,
- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet, og
- c. fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for fiske etter torsk, hyse og sei.

Kravet i første ledd bokstav a om at fartøyet må ha en største lengde under 11 meter gjelder ikke dersom:

- a. eier av fartøyet har fisket og levert torsk med konvensjonelle redskap nord for 62 grader nord i åpen gruppe med dette fartøyet i minst ett av årene 2003, 2004, 2005, 2006 og 2007,
- b. eier av fartøyet har fått innvilget ervervstillatelse 1. januar 2006 eller senere for dette fartøyet på grunnlag av søknad innsendt senest 28. november 2007, eller har inngått bindende avtale om kjøp av dette fartøyet mellom 1. januar 2006 og 28. november 2007,
- c. eier av fartøyet har fisket og levert torsk med konvensjonelle redskap nord for 62 grader nord i åpen gruppe i minst ett av årene 2003, 2004, 2005, 2006 og 2007 og har adgang til å delta i lukket gruppe i et annet fiskeri etter reglene i denne forskriften, eller
- d. eier av fartøyet har hatt adgang til å delta i lukket gruppe i et annet fiskeri mellom 1. januar 2007 og 28. november 2007 og har adgang til å delta i lukket gruppe i et annet fiskeri etter reglene i denne forskriften.

Fartøy med torskestråltillatelse, seitråltillatelse eller ringnottillatelse etter forskrift 13. oktober 2006 nr. 1157 om spesielle tillatelser til å drive enkelte former for fiske og fangst (konsesjonsforskriften) § 2-1, § 2-14 og § 4-1 kan likevel ikke delta i åpen gruppe.

II

Endringen trer i kraft straks.

8. april Nr. 333 2008

Forskrift om endring i forskrift om adgang til å delta i kystfartøygruppens fiske for 2008 (deltakerforskriften)

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 8. april 2008 med hjemmel i lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 21, jf. delegeringsvedtak 11. februar 2000 nr. 99. Kunngjort 11. april 2008 kl. 15.00.

I

I forskrift 28. november 2007 nr. 1330 om adgang til å delta i kystfartøygruppens fiske for 2008 (deltakerforskriften) gjøres følgende endring:

§ 29 første ledd bokstav b skal lyde:

- b. eier av fartøyet og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet, og

II

Endringen trer i kraft straks.

9. april Nr. 334 2008

Forskrift om endring i forskrift om offentlige trafikkskilt, vegoppmerking, trafikklyssignaler og anvisninger (skiltforskriften)

Hjemmel: Fastsatt av Samferdselsdepartementet 9. april 2008 med hjemmel i vegtrafikklov 18. juni 1965 nr. 4 § 5 og § 43, jf. delegeringsvedtak 17. mars 1967 nr. 3462. Kunngjort 11. april 2008 kl. 15.00.

I

I forskrift 7. oktober 2005 nr. 1219 om offentlige trafikkskilt, vegoppmerking, trafikklyssignaler og anvisninger (skiltforskriften) gjøres følgende endring:

I § 12 inntas følgende nye skilt:

555

555 Havarilomme

og

II

Ikrafttredelse

Endringen trer i kraft straks.

9. april Nr. 335 2008

Forskrift om endring i forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe

Hjemmel: Fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 9. april 2008 med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 11, § 14, § 15 og § 19, jf. delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790. Kunngjort 11. april 2008 kl. 15.00.

I

I forskrift 30. november 2005 nr. 1356 om merking, registrering og rapportering av småfe gjøres følgende endringer:

Forskriftens hjemmelfelt skal lyde:

Fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 30. november 2005 med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 11, § 14, § 15, § 19 og § 33, jf. delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790.

§ 3 annet ledd skal lyde:

Følgende informasjon skal være forhåndspreget på øremerkene, når det ikke benyttes elektronisk identifikasjonsmerking:

- 1) Mattilsynet: MT
- 2) Nasjonalitetsidentifikasjon: NO
- 3) Dyreholdets spesielle identitetsnummer: 8 siffer
- 4) Individnummer: 4 siffer.

§ 3 nytt fjerde ledd skal lyde:

Uansett bestemmelsene i annet ledd skal øremerket, som påføres lam født i 2008 og senere, sammen med elektronisk identifikasjonsmerking være forhåndspreget med følgende informasjon:

- 1) Mattilsynet: MT
- 2) Nasjonalitetsidentifikasjon: NO
- 3) Dyreholdets spesielle identitetsnummer tildelt av Mattilsynet: 7 siffer
- 4) Individnummer: 5 siffer der første siffer er fødselsårets siste siffer og de følgende siffer er dyrets individnummer.

Nåværende § 3 fjerde ledd blir § 3 nytt femte ledd.

Nåværende § 3 femte ledd blir § 3 nytt sjette ledd.

§ 3 nytt syvende ledd skal lyde:

Elektronisk identifikasjonsmerking av småfe er frivillig.

§ 4 siste punktum skal lyde:

Merket skal være forhåndspreget i henhold til § 3 annet ledd nr. 1 til og med 3 eller § 3 fjerde ledd nr. 1 til og med 3, og i de tilfellene individnummeret ikke er forhåndspreget skal nummeret påføres med permanent merkepenning av dyreholder.

§ 7 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det ene øremerket kan erstattes av et elektronisk identifikasjonsmerke godkjent av Mattilsynet, jf. § 3 fjerde ledd.

§ 7 fjerde ledd siste punktum oppheves.

II

Endringene trer i kraft straks.

10. april Nr. 336 2008**Forskrift om endring i forskrift om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høyskoler**

Hjemmel: Fastsatt av Kunnskapsdepartementet 10. april 2008 med hjemmel i forskrift 16. desember 2005 nr. 1574 om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høyskoler § 70. Kunngjort 11. april 2008 kl. 15.00.

I

I forskrift 16. desember 2005 nr. 1574 om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høyskoler gjøres følgende endringer:

§ 7 nytt punkt 6 skal lyde:

6. Doctor philosophiae (dr.philos.).

§ 14 blir ny § 8 som skal lyde:

§ 8. Universitetet i Agder

Universitetet i Agder kan tildele følgende grader som gir rett til tilsvarende tittel, og yrkesutdanning, begge med normert studietid som angitt:

Grader:

1. Høgskolekandidat, normert studietid 2 år.
2. Bachelor, normert studietid 3 år.
3. Master, normert studietid 1 ½–2 år.
4. Master, normert studietid 5 år.
5. Philosophiae doctor (ph.d.), normert studietid 3 år.

Yrkesutdanning:

1. Allmennlærerutdanning, normert studietid 4 år.
2. Faglærerutdanning, normert studietid 4 år.

Nåværende § 8 – § 13 blir nye § 9 – § 14.

§ 18 punkt 3 skal lyde:

3. Master, normert studietid 1 ½–2 år.

§ 23 punkt 3 skal lyde:

3. Master, normert studietid 1 ½–2 år.

§ 24 punkt 3 skal lyde:

3. Master, normert studietid 1 ½–2 år.

§ 26 nytt punkt 3 skal lyde:

3. Master, normert studietid 2 år.

§ 28 punkt 3 skal lyde:

3. Master, normert studietid 1 ½–2 år.

§ 33 nytt punkt 4 skal lyde:

4. Master, normert studietid 2 år.

§ 37 nytt punkt 3 skal lyde:

3. Master, normert studietid 1 ½–2 år.

§ 45 nytt punkt 2 skal lyde:

2. Master, normert studietid 2 år.

§ 46 første kolon skal lyde:

Ansgar Teologiske Høgskole kan tildele følgende grader som gir rett til tilsvarende tittel, med normert studietid som angitt:

§ 46 nytt punkt 2 skal lyde:

2. Master, normert studietid 2 år.

§ 47 nytt punkt 2 skal lyde:

2. Bachelor, normert studietid 3 år.

Ny § 49 som skal lyde:

§ 49. Barratt Due musikk institutt

Barratt Due musikk institutt kan tildele følgende grad som gir rett til tilsvarende tittel, med normert studietid som angitt:

1. Bachelor, normert studietid 4 år.*

* Omfatter utøvende og skapende musikkutdanning.

Nåværende § 49 – § 66 blir nye § 50 – § 67.

Nåværende § 67 blir ny § 63 som skal lyde:

§ 63. Markedshøyskolen Campus Kristiania

Markedshøyskolen Campus Kristiania kan tildele følgende grader som gir rett til tilsvarende tittel, med normert studietid som angitt:

1. Høgskolekandidat, normert studietid 2 år.
2. Bachelor, normert studietid 3 år.

Nåværende § 63 – § 72 blir nye § 64 – § 73.

II

Endringene trer i kraft straks.

11. april Nr. 337 2008

Delegering av myndighet til Fiskeri- og kystdepartementet etter lov om havner og farvann m.v. § 2 tredje ledd, § 6 første ledd, § 14 annet ledd og § 22

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 11. april 2008 med hjemmel i lov 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann m.v. § 2 tredje ledd, § 6 første ledd, § 14 annet ledd og § 22. Fremmet av Fiskeri- og kystdepartementet. Kunngjort 11. april 2008 kl. 15.00.

I. Med hjemmel i § 2 tredje ledd

Kongens myndighet etter § 2 tredje ledd til å gjøre lov 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann m.v. gjeldende for Svalbard og fastsette de endringer i loven som de stedlige forhold tilsier delegeres til Fiskeri- og kystdepartementet.

II. Med hjemmel i § 6 første ledd

Fiskeri- og kystdepartementet gis myndighet til å endre forskrifter som er fastsatt med hjemmel i lov 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann m.v. § 6 første ledd.

Fiskeri- og kystdepartementet gis myndighet til, med hjemmel i § 6 første ledd i samme lov, å fastsette nye forskrifter med hjemmel i denne bestemmelsen.

Fiskeri- og kystdepartementet gis myndighet til, med hjemmel i § 6 første ledd i samme lov, å treffe enkeltvedtak med hjemmel i denne bestemmelsen.

III. Med hjemmel i § 14 annet ledd

Fiskeri- og kystdepartementet gis myndighet til, med hjemmel i lov 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann m.v. § 14 annet ledd, å fastsette grenser for havnedistrikter utenfor grunnlinjene.

IV. Med hjemmel i § 22

Fiskeri- og kystdepartementet gis myndighet til å fastsette forskrifter med hjemmel i lov 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann m.v. § 22.

V. Ikrafttredelse

Ovennevnte delegeringsbeslutninger trer i kraft straks.

VI. Opphevede delegeringsbeslutninger

Følgende delegeringsbeslutninger oppheves:

Delegering av myndighet til Fiskeridepartementet etter lov om havner og farvann m.v. § 6 første ledd, § 14 annet ledd og § 22, fastsatt ved kgl.res. 17. januar 2003 nr. 38.

Delegering av myndighet til Fiskeridepartementet etter lov om havner og farvann m.v., fastsatt ved kgl.res. 11. desember 1998 nr. 1561.

11. april Nr. 338 2008**Delegering av myndighet til Fiskeri- og kystdepartementet etter lov om lostjenesten m.v. § 2 tredje ledd og § 13 første ledd nr. 1**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 11. april 2008 med hjemmel i lov 16. juni 1989 nr. 59 om lostjenesten m.v. § 2 tredje ledd og § 13 første ledd nr. 1. Fremmet av Fiskeri- og kystdepartementet. Kunngjort 11. april 2008 kl. 15.00.

I. Med hjemmel i § 2 tredje ledd

Kongens myndighet etter § 2 tredje ledd til å gjøre lov 16. juni 1989 nr. 59 om lostjenesten m.v. gjeldende for Svalbard og fastsette nødvendige endringer i loven dersom de stedlige forhold på Svalbard tilsier det delegeres til Fiskeri- og kystdepartementet.

II. Med hjemmel i § 13 første ledd nr. 1

Kongens myndighet etter lov 16. juni 1989 nr. 59 om lostjenesten m.v. § 13 første ledd nr. 1 delegeres til Fiskeri- og kystdepartementet.

III. Ikrafttredelse

Ovennevnte delegeringsbeslutninger trer i kraft straks.

IV. Opphevede delegeringsbeslutninger

Følgende delegeringsbeslutninger oppheves:

Delegering av myndighet til Fiskeri- og kystdepartementet etter lov om lostjenesten m.v. § 13 første ledd nr. 1, vedtatt ved kgl.res. 26. november 2004 nr. 1527.

4. april Nr. 339 2008**Forskrift om endring i forskrift om årsregnskap m.m. for forsikringselskaper og enkelte andre forskrifter**

Hjemmel: Fastsatt av Finansdepartementet 4. april 2008 med hjemmel i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) § 3–9 femte ledd og § 10–1 tredje ledd, lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven) § 3–7 første ledd, jf. delegeringsvedtak 15. januar 1999 nr. 21, lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven) § 6–4 annet ledd, § 6–6 annet ledd, § 7–9 første ledd og § 7–10 første ledd, jf. delegeringsvedtak 30. juni 2006 nr. 777 og lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven) § 2–9a åttende ledd.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 4 (direktiv 78/660/EØF med endringer, sist ved direktiv 2006/43/EØF). Kunngjort 15. april 2008 kl. 14.40.

I

I forskrift 16. desember 1998 nr. 1241 om årsregnskap m.m. for forsikringselskaper gjøres følgende endringer:

§ 1–1 første ledd første punktum skal lyde:

Forskriften gjelder for forsikringselskap som har sitt hovedsete og er underlagt tilsyn i Norge, jf. lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven).

§ 1–1 fjerde ledd første punktum oppheves.

Henvisningen i § 1–1 femte ledd til kapittel 7 om delårsregnskap endres til kapittel 6.

§ 1–2 og nye § 1–3 og § 1–4 skal lyde:

§ 1–2. Anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder i selskapsregnskapet

(1) Selskapsregnskapet skal utarbeides i samsvar med forskrifter om internasjonale regnskapsstandarder gitt i medhold av regnskapsloven § 3–9 annet ledd med mindre annet følger av denne forskrift. Regnskapsloven § 3–9 tredje ledd, fjerde ledd annet punktum samt forskrifter gitt i medhold av regnskapsloven § 3–9 femte ledd gjelder ikke.

§ 1–3. Anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder i konsernregnskapet

(1) Selskaper som ikke anvender adgangen etter regnskapsloven § 3–9 fjerde ledd første punktum til å utarbeide konsernregnskap etter internasjonale regnskapsstandarder, skal utarbeide konsernregnskap etter bestemmelsene i denne forskrift.

(2) For konsernregnskap som utarbeides etter internasjonale regnskapsstandarder i samsvar med regnskapsloven § 3–9 første ledd og fjerde ledd første punktum, gjelder kun følgende bestemmelser i denne forskrift: § 2–1, § 2–3, § 2–4, § 5–10 første og annet ledd, § 5–12 første og annet ledd, § 5–20, § 5–25, § 5–26, § 5–31 niende og tiende ledd, § 5–36, § 6–1 og § 6–4.

§ 1–4. Unntak fra regnskapsloven

(1) Regnskapsloven § 3–1 tredje ledd om unntak fra bestemmelser i regnskapsloven, gjelder ved utarbeidelse av selskapsregnskap og konsernregnskap som nevnt i denne forskrift § 1–3 første ledd med mindre annet følger av denne forskrift.

Nåværende § 2–1a blir ny § 2–2 der første ledd skal lyde:

(1) Hvis anvendelsen av en bestemmelse i kapittel 3 til 5 er uforenlig med plikten til å gi et rettviseende bilde av årsregnskapet, skal bestemmelsen fravikes for å gi et rettviseende bilde som fastsatt i regnskapsloven § 3–2a første ledd.

Nåværende § 2–2 blir ny § 2–3, der § 2–3 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir tredje ledd.

Nåværende § 2–3, § 2–5 og § 2–7 oppheves.

Nåværende § 2–6 og § 2–8 blir § 2–5 og § 2–6.

Kapitteloverskriften til kapittel 3 skal lyde:

Kapittel 3. Regnskapsprinsipper mv.

Nåværende § 3–1 til § 3–9 oppheves.

Ny overskrift til nye § 3–1 til § 3–2a skal lyde:

Innregning og måling – Felles

Nye § 3–1 til § 3–2a skal lyde:

§ 3–1. Selskaper og filialer som ikke inngår i IFRS-konsern

(1) Selskaper og filialer som inngår i konsern der konsernregnskapet ikke utarbeides etter internasjonale regnskapsstandarder i samsvar med regnskapsloven § 3–9, skal følge bestemmelsene om innregning og måling i dette kapittel og kan for øvrig anvende regnskapsloven kapittel 4 og 5. Det samme gjelder selskaper som ikke inngår i konsern.

§ 3–2. Forsikringskontrakter mv.

(1) Forsikringstekniske avsetninger i skadeforsikring skal innregnes og måles i samsvar med § 3–6 til § 3–12. Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring skal innregnes og måles i samsvar med § 3–18 til § 3–19.

(2) Det er likevel adgang, men ikke plikt, til å måle innebygde derivater i forsikringskontrakter atskilt fra vertskontrakten i samsvar med IFRS 4.7.

(3) IFRS 4.10 bokstav b gjelder ikke.

(4) Det er adgang, men ikke plikt, til å foreta ytterligere avsetninger til forsikringsforpliktelse i samsvar med IFRS 4.14 bokstav b og IFRS 4.15–19.

(5) En forsikringsforpliktelse skal fjernes fra balansen når, og bare når, den har opphørt.

(6) Gjenforsikringsandeler skal innregnes som eiendel. Gjenforsikringsandelen av de forsikringstekniske bruttoavsetninger i skadeforsikring og gjenforsikringsandelen av de forsikringsmessige bruttoavsetninger i livsforsikring omfatter de beløp som selskapet forventer å motta fra gjenforsikringsselskaper i henhold til inngåtte gjenforsikringsavtaler. Dersom gjenforsikringsavtalen har falt i verdi, skal gjenforsikringsandelens balanseførte verdi reduseres tilsvarende. En gjenforsikringsandel har falt i verdi dersom og bare dersom kriteriene i IFRS 4.20 er oppfylt.

(7) Adgangen etter IFRS 4.21–29 til å endre regnskapsprinsipp for forsikringskontrakter gjelder ikke.

(8) Forsikringskontrakter anskaffet ved en virksomhetssammenslutning eller porteføljeovertakelse skal innregnes og måles i samsvar med § 3–9 til § 3–12 (skadeforsikring) og § 3–19 (livsforsikring). Differansen mellom virkelig verdi av de overtatte kontraktsmessige forsikringsrettighetene og forsikringsforpliktelsene og beløpet etter første punktum, skal innregnes som immateriell eiendel (den tillatte løsningen etter IFRS 4.31 annet punktum skal anvendes). Den etterfølgende måling av denne eiendelen skal være i samsvar med målingen av den tilknyttede forsikringsforpliktelsen.

§ 3–2a. Unntak fra krav om føring direkte mot egenkapitalen

(1) Bestemmelser i internasjonale regnskapsstandarder, jf. § 1–2 og 1–3, som krever at endringer i balanseposter føres direkte mot egenkapitalen, skal fravikes slik at endringene føres i resultatregnskapet under andre resultatkomponenter.

Ny overskrift til nye § 3–3 til § 3–12 skal lyde:

Innregning og måling mv. – Skadeforsikring

Nye § 3–3 til § 3–9 skal lyde:

§ 3-3. Finansielle instrumenter

(1) Finansielle instrumenter skal innregnes og måles i samsvar med IAS 39.

§ 3-4. Investerings eiendommer

(1) Skadeforsikringsselskaper skal innregne og måle investeringseiendommer i samsvar med IAS 40.

§ 3-5. Eierbenyttet eiendom

(1) Skadeforsikringsselskaper skal innregne og måle eierbenyttet eiendom i samsvar med IAS 16.

§ 3-6. Administrasjonsavsetning

(1) Administrasjonsavsetning skal klassifiseres som egenkapital og innregnes og måles i samsvar med forsikringsloven § 12-2 med tilhørende forskrifter.

§ 3-7. Avsetning til naturskadefondet

(1) Avsetning til naturskadefondet skal klassifiseres som egenkapital og innregnes og måles i samsvar med lov 16. juni 1989 nr. 70 om naturskadeforsikring med tilhørende forskrift.

§ 3-8. Avsetning til garantiordningen

(1) Avsetning til garantiordningen skal klassifiseres som egenkapital og innregnes og måles i samsvar med lov 6. desember 1996 nr. 75 (banksikringsloven) kapittel 2A med tilhørende forskrift.

§ 3-9. Forsikringsforpliktelser i skadeforsikring

(1) Forsikringstekniske avsetninger i skadeforsikring, med unntak av avsetninger som nevnt i § 3-6 til § 3-8, skal klassifiseres som forsikringsforpliktelser.

(2) Avsetning for ikke opptjent premie skal måles i samsvar med § 3-10, jf. forsikringsloven § 12-2 med tilhørende forskrifter. Erstatningsavsetning skal måles i samsvar med § 3-11, jf. forsikringsloven § 12-2 med tilhørende forskrifter. Avsetning for ikke avløpt risiko skal måles i samsvar med § 3-12. For øvrig skal forsikringstekniske avsetninger i skadeforsikring måles i samsvar med forsikringsloven § 12-2 med tilhørende forskrifter.

(3) Beregningene skal hensynta alle opplysninger som foreligger på tidspunktet for avleggelse av årsregnskapet og avsetningene skal være tilstrekkelige til å dekke selskapets totale forsikringsforpliktelser i henhold til forsikringsavtalene, jf. § 3-2 fjerde ledd.

§ 3-10 oppheves.

Nåværende § 3-11 til § 3-13 blir § 3-10 til § 3-12.

Nåværende § 3-13a, § 3-13b og § 3-13c oppheves.

Ny overskrift til nye § 3-13 til § 3-19 skal lyde:

Innregning og måling mv. – Livsforsikring

Nåværende § 3-14 til § 3-18 oppheves.

Nye § 3-13 til § 3-19 skal lyde:

§ 3-13. Finansielle instrumenter

(1) Finansielle instrumenter skal innregnes og måles i samsvar med IAS 39. Verdiendringer på finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi, skal, så langt det er i samsvar med IAS 39, klassifiseres slik at verdiendringene inngår i resultat før andre resultatkomponenter, jf. § 4-6 post 18.

§ 3-14. Investerings eiendommer

(1) Livsforsikringsselskaper skal innregne og måle investeringseiendommer i samsvar med virkelig verdi-modellen i IAS 40.

§ 3-15. Eierbenyttet eiendom

(1) Livsforsikringsselskaper skal innregne og måle eierbenyttet eiendom i samsvar med verdireguleringsmodellen i IAS 16.

§ 3-16. Aksjer og andeler i datterforetak og tilknyttede foretak

(1) Aksjer og andeler i datterforetak skal i selskapsregnskapet regnskapsføres etter egenkapitalmetoden eller i samsvar med IAS 39. Dersom et datterforetak utarbeider regnskapet etter andre prinsipper enn forsikringsselskapet, skal datterforetakets regnskap omarbeides i samsvar med de prinsipper forsikringsselskapets selskapsregnskap utarbeides etter. Tilsvarende gjelder for aksjer og andeler i tilknyttede foretak. Dette er likevel ikke til hinder for at aksjer og andeler i datterforetak som kun inngår i selskapsporteføljen, vurderes etter kostmetoden i selskapsregnskapet.

§ 3-17. Deltakelse i felleskontrollerte foretak

(1) Deltakelse i felleskontrollerte foretak skal i selskapsregnskapet regnskapsføres etter bruttometoden, egenkapitalmetoden eller i samsvar med IAS 39. Dersom det felleskontrollerte foretaket utarbeider regnskapet etter

andre prinsipper enn forsikringsselskapet, skal regnskapet omarbeides i samsvar med de prinsipper forsikringsselskapets selskapsregnskap utarbeides etter.

§ 3–18. Risikoutjevningfond

(1) Risikoutjevningfond skal klassifiseres som egenkapital og innregnes og måles i samsvar med forsikringsloven kapittel 9 med tilhørende forskrift.

§ 3–19. Forsikringsforpliktelse i livsforsikring

(1) Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring, jf. bestemmelsene i og i medhold av forsikringsloven kapittel 9, med unntak av avsetninger til risikoutjevningfond, skal innregnes som forsikringsforpliktelse. I de tilfeller der urealiserte gevinster eller tap fra eiendeler i kollektivporteføljen og investeringsvalgporteføljen innregnes i andre resultatkomponenter, skal den tilknyttede justeringen av forsikringsforpliktelsene også innregnes i andre resultatkomponenter.

(2) Forsikringsforpliktelsene skal måles i samsvar med forsikringsloven kapittel 9 med tilhørende forskrift. Beregningene skal hensynta alle opplysninger som foreligger på tidspunktet for avleggelse av årsregnskapet og avsetningene skal være tilstrekkelige til å dekke selskapets totale forsikringsforpliktelse i henhold til forsikringsavtalene, jf. § 3–2 fjerde ledd.

Overskriften til kapittel 4 skal lyde:

Kapittel 4. Resultatregnskap, balanse, oppstilling av endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling

§ 4–2 annet til femte ledd skal lyde:

(2) Underposter innenfor samme hovedpost skal slås sammen hvis sammenslåingen fører til et mer oversiktlig årsregnskap, med de unntak som følger av tredje, fjerde og femte ledd.

(3) Underposter i resultatregnskapet under følgende hovedposter kan ikke slås sammen:

For skadeforsikring: Premieinntekter (post 1), erstatningskostnader (post 4), endring i sikkerhetsavsetning (post 9) og andre resultatkomponenter (post 19).

For livsforsikring: Premieinntekter (post 1), erstatninger i livsforsikring (post 5), resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse (post 6 og 7) og andre resultatkomponenter (post 19).

(4) Underposter i balansen som gjelder forsikringsforpliktelse, gjenforsikringsandeler og egenkapital, kan ikke slås sammen.

(5) Fordringer på og forpliktelse til datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak, skal vises særskilt som underposter til den enkelte balansepost.

Nåværende § 4–4 og § 4–5 oppheves.

Nåværende § 4–6 blir § 4–4 og skal lyde:

§ 4–4. Resultatregnskap for skadeforsikring

(1) Resultatregnskapet skal ha følgende oppstillingsplan:

TEKNISK REGNSKAP FOR SKADEFORSIKRING

1. Premieinntekter mv.

1.1 Forfalte bruttopremier

1.2 – Avgitte gjenforsikringspremier

1.3 Endring i avsetning for ikke opptjent bruttopremie

1.4 – Endring i gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie

Sum premieinntekter for egen regning

2. Allokert investeringsavkastning overført fra ikke-teknisk regnskap (post 12)

3. Andre forsikringsrelaterte inntekter

4. Erstatningskostnader i skadeforsikring

4.1 Betalte erstatninger

4.1.1 Brutto

4.1.2 – Gjenforsikringsandel av betalte bruttoerstatninger

4.2 Endring i erstatningsavsetning

4.2.1 Brutto

4.2.2 – Endring i gjenforsikringsandel av bruttoerstatningsavsetninger

Sum erstatningskostnader for egen regning

5. Premierabatter og andre gevinstavtaler

6. Forsikringsrelaterte driftskostnader

6.1 Salgskostnader

6.2 Endringer i forskuddsbetalte direkte salgskostnader

6.3 Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader inkl. provisjoner for mottatt gjenforsikring

6.4 – Mottatte provisjoner for avgitt gjenforsikring og gevinstandeler

Sum forsikringsrelaterte driftskostnader

- 7. Andre forsikringsrelaterte driftskostnader**
- 8. Resultat av teknisk regnskap før sikkerhetsavsetninger**
- 9. Endring i andre tekniske og i sikkerhetsavsetning mv. i skadeforsikring**
 - 9.1 Endring i avsetning for ikke avløpt risiko
 - 9.2 Endring i sikkerhetsavsetning
 - 9.3 Endring i andre tekniske avsetninger

Sum endringer i sikkerhetsavsetninger mv.
- 10. Resultat av teknisk regnskap for skadeforsikring**

IKKE-TEKNISK REGNSKAP FOR SKADEFORSIKRING

- 11. Netto inntekter fra investeringer**
 - 11.1 Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
 - 11.2 Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler
 - 11.3 Netto driftsinntekt fra eiendom
 - 11.4 Verdiendringer på investeringer
 - 11.5 Realisert gevinst og tap på investeringer
 - 11.6 Administrasjonskostnader knyttet til investeringer, herunder rentekostnader

Sum netto inntekter fra investeringer
- 12. Allokert investeringsavkastning overført til teknisk regnskap (post 2)**
- 13. Andre inntekter**
- 14. Andre kostnader**
- 15. Resultat av ikke-teknisk regnskap**
- 16. Resultat før skattekostnad**
- 17. Skattekostnad**
- 18. Resultat før andre resultatkomponenter**
- 19. Andre resultatkomponenter**
 - 19.1 Endringer i verdireguleringsreserve – eiendom, anlegg og utstyr
 - 19.2 Endringer i verdireguleringsreserve – immaterielle eiendeler
 - 19.3 Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger – ytelser til ansatte
 - 19.4 Valutakursdifferanser fra utenlandsk virksomhet
 - 19.5 Gevinster og tap på finansielle eiendeler tilgjengelige for salg
 - 19.6 Effektiv andel av gevinster og tap på sikringsinstrumenter i kontantstrømssikring
 - 19.7 Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden
 - 19.8 Inntekter/kostnader vedr. anleggsmidler/avhendingsgrupper klassifisert som holdt for salg
 - 19.9 Skatt på andre resultatkomponenter
- 20. TOTALRESULTAT**

Nåværende § 4–7 blir § 4–5 og skal lyde:

§ 4–5. Balanse for skadeforsikring

- (1) Balansen for skadeforsikring skal ha følgende oppstillingsplan:

EIENDELER

- 1. Immaterielle eiendeler**
 - 1.1 Goodwill
 - 1.2 Andre immaterielle eiendeler

Sum immaterielle eiendeler
- 2. Investeringer**
 - 2.1 Bygninger og andre faste eiendommer
 - 2.1.1 Investeringseiendommer
 - 2.1.2 Eierbenyttet eiendom
 - 2.2 Datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
 - 2.2.1 Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
 - 2.2.2 Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
 - 2.3 Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost
 - 2.3.1 Investeringer som holdes til forfall
 - 2.3.2 Utlån og fordringer
 - 2.4 Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi
 - 2.4.1 Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)
 - 2.4.2 Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning
 - 2.4.3 Utlån og fordringer

- 2.4.4 Finansielle derivater
- 2.4.5 Andre finansielle eiendeler
- 2.5 Gjenforsikringsdepoter
- Sum investeringer*
- 3. Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser i skadeforsikring**
 - 3.1 Gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie
 - 3.2 Gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning
 - Sum gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser i skadeforsikring*
- 4. Fordringer**
 - 4.1 Fordringer i forbindelse med direkte forretninger
 - 4.1.1 Forsikringstakere
 - 4.1.2 Mellommenn
 - 4.2 Fordringer i forbindelse med gjenforsikring
 - 4.3 Andre fordringer
 - Sum fordringer*
- 5. Andre eiendeler**
 - 5.1 Anlegg og utstyr
 - 5.2 Kasse, bank
 - 5.3 Eiendeler ved skatt
 - 5.4 Andre eiendeler betegnet etter sin art
 - Sum andre eiendeler*
- 6. Forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter**
 - 6.1 Opptjente, ikke mottatte leieinntekter
 - 6.2 Forskuddsbetalte direkte salgskostnader
 - 6.3 Andre forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter
 - Sum forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter*
- SUM EIENDELER
- EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER
- 7. Innskutt egenkapital**
 - 7.1 Selskapskapital
 - 7.1.1 Aksjekapital/grunnfondsbeviskapital/garantifond
 - 7.1.2 Beholdning av egne aksjer/grunnfondsbevis
 - 7.2 Overkursfond
 - 7.3 Egenkapitalandel av sammensatte finansielle instrumenter og andre egenkapitalinstrumenter
 - 7.4 Annen innskutt egenkapital
 - Sum innskutt egenkapital*
- 8. Opptjent egenkapital**
 - 8.1 Fond mv.
 - 8.1.1 Fond for vurderingsforskjeller
 - 8.1.2 Fond for urealiserte gevinster
 - 8.1.3 Administrasjonsavsetning
 - 8.1.4 Avsetning til naturskadefondet
 - 8.1.5 Avsetning til garantiordningen
 - 8.2 Annen opptjent egenkapital
 - Sum opptjent egenkapital*
- 9. Ansvarlig lånekapital mv.**
 - 9.1 Evigvarende ansvarlig lånekapital
 - 9.2 Ansvarlig lånekapital med tilknyttede konverteringsrettigheter
 - 9.3 Annen ansvarlig lånekapital
 - 9.4 Fondsobligasjoner
 - Sum ansvarlig lånekapital mv.*
- 10. Forsikringsforpliktelser brutto i skadeforsikring**
 - 10.1 Avsetning for ikke opptjent bruttopremie
 - 10.2 Brutto erstatningsavsetning
 - 10.3 Avsetning til premierabatter og andre gevinstavtaler
 - 10.4 Sikkerhetsavsetning mv.
 - 10.4.1 Avsetning for ikke avløpt risiko
 - 10.4.2 Sikkerhetsavsetning
 - Sum sikkerhetsavsetning mv.*
 - 10.5 Andre tekniske avsetninger
 - Sum forsikringsforpliktelser brutto i skadeforsikring*

11. Avsetninger for forpliktelser

- 11.1 Pensjonsforpliktelser o.l.
- 11.2 Forpliktelser ved skatt
 - 11.2.1 Forpliktelser ved periodeskatt
 - 11.2.2 Forpliktelser ved utsatt skatt
- 11.3 Andre avsetninger for forpliktelser

Sum avsetninger for forpliktelser

12. Premiedepot fra gjenforsikringselskaper**13. Forpliktelser**

- 13.1 Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring
- 13.2 Forpliktelser i forbindelse med gjenforsikring
- 13.3 Forpliktelser til kredittinstitusjoner
- 13.4 Finansielle derivater
- 13.5 Andre forpliktelser

Sum forpliktelser

14. Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter

- 14.1 Mottatte, ikke opptjente leieinntekter
- 14.2 Andre påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter

Sum påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter

SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE

POSTER UTENOM BALANSEN

15. Betingede forpliktelser**16. Forpliktelser**

Nåværende § 4–8 blir § 4–6 og skal lyde:

§ 4–6. Resultatregnskap for livsforsikring

- (1) Resultatregnskapet for livsforsikring skal ha følgende oppstillingsplan:

TEKNISK REGNSKAP FOR LIVSFORSIKRING

1. Premieinntekter

- 1.1 Forfalte premier, brutto
- 1.2 – Avgitte gjenforsikringspremier
- 1.3 Overføring av premiereserve fra andre forsikringselskaper/pensjonskasser

Sum premieinntekter for egen regning

2. Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen

- 2.1 Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
- 2.2 Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler
- 2.3 Netto driftsinntekt fra eiendom
- 2.4 Verdiendringer på investeringer
- 2.5 Realisert gevinst og tap på investeringer

Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen

3. Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen

- 3.1 Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
- 3.2 Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler
- 3.3 Netto driftsinntekt fra eiendom
- 3.4 Verdiendringer på investeringer
- 3.5 Realisert gevinst og tap på investeringer

Sum netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen

4. Andre forsikringsrelaterte inntekter**5. Erstatninger**

- 5.1 Utbetalte erstatninger
 - 5.1.1 Brutto
 - 5.1.2 – Gjenforsikringsandel av utbetalte erstatninger
- 5.2 Endring i erstatningsavsetninger
 - 5.2.1 Brutto
 - 5.2.2 – Endring av gjenforsikringsandel av erstatningsavsetninger
- 5.3 Overføring av premiereserve, tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond til andre forsikringselskaper/pensjonskasser

Sum erstatninger

6. Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser – kontraktsfastsatte forpliktelser

- 6.1 Endring i premiereserve

- 6.1.1 Til (fra) premiereserve, brutto
- 6.1.2 – Endring i gjenforsikringsandel av premiereserven
- 6.2 Endring i tilleggsavsetninger
- 6.3 Endring i kursreguleringsfond
- 6.4 Endring i premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond
- 6.5 Endring i tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten
 - 6.5.1 Til (fra) tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten
 - 6.5.2 – Endring i gjenforsikringsandelen av tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten
- 6.6 Overføring av tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond fra andre forsikringsselskaper/pensjonskasser
- Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser – kontraktsfastsatte forpliktelser*
- 7. Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser – særskilt investeringsportefølje**
 - 7.1 Endring i premiereserven
 - 7.2 Endring i gjenforsikringsandel av premiereserven
 - 7.3 Endring i premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond
 - 7.4 Endring i andre avsetninger
 - 7.5 Overføring av tilleggsavsetninger fra andre forsikringsselskaper/pensjonskasser
- Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser – særskilt investeringsportefølje*
- 8. Midler tilordnet forsikringskontraktene – kontraktsfastsatte forpliktelser**
 - 8.1 Overskudd på avkastningsresultatet
 - 8.2 Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene
 - 8.3 Annen tilordning av overskudd
- Sum midler tilordnet forsikringskontraktene – kontraktsfastsatte forpliktelser*
- 9. Forsikringsrelaterede driftskostnader**
 - 9.1 Forvaltningskostnader
 - 9.2 Salgskostnader
 - 9.3 Endring i forskuddsbetalte direkte salgskostnader
 - 9.4 Forsikringsrelaterede administrasjonskostnader (inkl. provisjoner for mottatt gjenforsikring)
 - 9.5 – Gjenforsikringsprovisjoner og gevinstandeler
- Sum forsikringsrelaterede driftskostnader*
- 10. Andre forsikringsrelaterede kostnader**
- 11. Resultat av teknisk regnskap**
- IKKE-TEKNISK REGNSKAP
- 12. Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen**
 - 12.1 Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
 - 12.2 Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler
 - 12.3 Netto driftsinntekt fra eiendom
 - 12.4 Verdiendringer på investeringer
 - 12.5 Realisert gevinst og tap på investeringer
 - 12.6 Renteutgifter
- Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen*
- 13. Andre inntekter**
- 14. Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen**
 - 14.1 Forvaltningskostnader
 - 14.2 Andre kostnader
- 15. Resultat av ikke-teknisk regnskap**
- 16. Resultat før skattekostnad**
- 17. Skattekostnader**
- 18. Resultat før andre resultatkomponenter**
- 19. Andre resultatkomponenter**
 - 19.1 Endringer i verdireguleringsreserve – eiendom, anlegg og utstyr
 - 19.2 Endringer i verdireguleringsreserve – immaterielle eiendeler
 - 19.3 Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger – ytelser til ansatte
 - 19.4 Valutakursdifferanser fra utenlandsk virksomhet
 - 19.5 Gevinster og tap på finansielle eiendeler tilgjengelige for salg
 - 19.6 Effektiv andel av gevinster og tap på sikringsinstrumenter i kontantstrømssikring
 - 19.7 Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden
 - 19.8 Inntekter/kostnader vedr. anleggsmidler/avhendingsgrupper klassifisert som holdt for salg
 - 19.9 Justering av forsikringsforpliktelsene
 - 19.10 Skatt på andre resultatkomponenter
- 20. TOTALRESULTAT**

Nåværende § 4–9 blir § 4–7 og skal lyde:

§ 4–7. Balanse for livsforsikring

(1) Balansen for livsforsikring skal ha følgende oppstillingsplan:

EIENDELER

EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN

1. Immaterielle eiendeler

- 1.1 Goodwill
- 1.2 Andre immaterielle eiendeler

Sum immaterielle eiendeler

2. Investeringer

- 2.1 Bygninger og andre faste eiendommer
 - 2.1.1 Investeringseiendommer
 - 2.1.2 Eierbenyttet eiendom
- 2.2 Datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
 - 2.2.1 Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
 - 2.2.2 Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
- 2.3 Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost
 - 2.3.1 Investeringer som holdes til forfall
 - 2.3.2 Utlån og fordringer
- 2.4 Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi
 - 2.4.1 Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)
 - 2.4.2 Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning
 - 2.4.3 Utlån og fordringer
 - 2.4.4 Finansielle derivater
 - 2.4.5 Andre finansielle eiendeler

2.5 Gjenforsikringsdepoter

Sum investeringer

3. Gjenforsikringsandel av forsikringsforpliktelser

4. Fordringer

- 4.1 Fordringer i forbindelse med direkte forretninger
- 4.2 Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger
- 4.3 Andre fordringer

Sum fordringer

5. Andre eiendeler

- 5.1 Anlegg og utstyr
- 5.2 Kasse, bank
- 5.3 Eiendeler ved skatt
- 5.4 Andre eiendeler betegnet etter sin art

Sum andre eiendeler

6. Forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter

- 6.1 Opptjente, ikke mottatte leieinntekter
- 6.2 Forskuddsbetalte direkte salgskostnader
- 6.3 Andre forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter

Sum forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter

Sum eiendeler i selskapsporteføljen

EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE

7. Investeringer i kollektivporteføljen

- 7.1 Bygninger og andre faste eiendommer
 - 7.1.1 Investeringseiendommer
 - 7.1.2 Eierbenyttet eiendom
- 7.2 Datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
 - 7.2.1 Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
 - 7.2.2 Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
- 7.3 Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost
 - 7.3.1 Investeringer som holdes til forfall
 - 7.3.2 Utlån og fordringer
- 7.4 Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi
 - 7.4.1 Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)
 - 7.4.2 Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning

- 7.4.3 Utlån og fordringer
- 7.4.4 Finansielle derivater
- 7.4.5 Andre finansielle eiendeler

Sum investeringer i kollektivporteføljen

8. Investeringer i investeringsvalgporteføljen

- 8.1 Bygninger og andre faste eiendommer
 - 8.1.1 Investeringseiendommer
 - 8.1.2 Eierbenyttet eiendom
- 8.2 Datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
 - 8.2.1 Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
 - 8.2.2 Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak
- 8.3 Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost
 - 8.3.1 Investeringer som holdes til forfall
 - 8.3.2 Utlån og fordringer
- 8.4 Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi
 - 8.4.1 Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)
 - 8.4.2 Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning
 - 8.4.3 Utlån og fordringer
 - 8.4.4 Finansielle derivater
 - 8.4.5 Andre finansielle eiendeler

Sum investeringer i investeringsvalgporteføljen

Sum eiendeler i kundeporteføljene

SUM EIENDELER

EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER

9. Innskutt egenkapital

- 9.1 Selskapskapital
 - 9.1.1 Aksjekapital/grunnfondsbeviskapital/garantifond
 - 9.1.2 Beholdning av egne aksjer/grunnfondsbevis
- 9.2 Overkursfond
- 9.3 Egenkapitalandel av sammensatte finansielle instrumenter og andre egenkapitalinstrumenter
- 9.4 Annen innskutt egenkapital

Sum innskutt egenkapital

10. Opptjent egenkapital

- 10.1 Fond
 - 10.1.1 Fond for vurderingsforskjeller
 - 10.1.2 Fond for urealiserte gevinster
 - 10.1.3 Risikoutjevningsfond
- 10.2 Annen opptjent egenkapital

Sum opptjent egenkapital

11. Ansvarlig lånekapital mv.

- 11.1 Evigvarende ansvarlig lånekapital
- 11.2 Ansvarlig lånekapital med tilknyttede konverteringsrettigheter
- 11.3 Annen ansvarlig lånekapital
- 11.4 Fondsobligasjoner

Sum ansvarlig lånekapital mv.

12. Forsikringsforpliktelser i livsforsikring – kontraktsfastsatte forpliktelser

- 12.1 Premiereserve
- 12.2 Tilleggsavsetninger
- 12.3 Kursreguleringsfond
- 12.4 Erstatningsavsetning
- 12.5 Premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond
- 12.6 Andre tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten

Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring – kontraktsfastsatte forpliktelser

13. Forsikringsforpliktelser i livsforsikring – særskilt investeringsportefølje

- 13.1 Premiereserve
- 13.2 Supplerende avsetninger
- 13.3 Tilleggsavsetninger
- 13.4 Erstatningsavsetning
- 13.5 Premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond

Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring – særskilt investeringsportefølje

14. Avsetninger for forpliktelser

- 14.1 Pensjonsforpliktelser o.l.
 - 14.2 Forpliktelser ved skatt
 - 14.2.1 Forpliktelser ved periodeskatt
 - 14.2.2 Forpliktelser ved utsatt skatt
 - 14.3 Andre avsetninger for forpliktelser
- Sum avsetninger for forpliktelser*

15. Premiedepot fra gjenforsikringselskaper**16. Forpliktelser**

- 16.1 Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring
 - 16.2 Forpliktelser i forbindelse med gjenforsikring
 - 16.3 Forpliktelser til kredittinstitusjoner
 - 16.4 Finansielle derivater
 - 16.5 Andre forpliktelser
- Sum forpliktelser*

17. Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter

- 17.1 Mottatte, ikke opptjente leieinntekter
 - 17.2 Andre påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter
- Sum påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter*

SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE**POSTER UTENOM BALANSEN****18. Betingede forpliktelser****19. Forpliktelser**

Ny § 4–8 skal lyde:

§ 4–8. Oppstilling av endringer i egenkapital

- (1) Institusjonene skal presentere en oppstilling av endringer i egenkapital som viser:
 - (a) totalresultat for perioden (resultatpost 20), som viser separat de samlede beløp som kan henføres til morforetakets eiere og til minoritetsinteresser,
 - (b) for hver post under egenkapitalen, virkningene av endringer i regnskapsprinsipper og korreksjoner av feil innregnet i samsvar med IAS 8,
 - (c) beløpene for transaksjoner med eiere som handler i egenskap av at de er eiere, med separat presentasjon av fordeling til eiere, og
 - (d) en avstemming mellom balanseført verdi for hver egenkapitalpost i begynnelsen og slutten av perioden, med separat presentasjon av hver endring.

Nåværende § 4–10 blir § 4–9.

Nåværende § 4–11 blir § 4–10.

§ 4–10 første ledd bokstav a første punktum skal lyde:

Resultatregnskapet settes opp i henhold til § 4–4 og § 4–6, slik at teknisk regnskap for henholdsvis skadeforsikring og livsforsikring fremkommer hver for seg.

§ 4–10 første ledd bokstav b første punktum skal lyde:

Balansen settes opp i henhold til § 4–5 og § 4–7.

Nåværende § 4–12 blir § 4–11 og overskriften skal lyde:

§ 4–11. Forsikringsrelaterte driftskostnader – § 4–4 resultatpost 6 og § 4–6 resultatpost 9

§ 4–11 tredje ledd skal lyde:

- (3) «Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader» omfatter alle øvrige forsikringsrelaterte driftskostnader som ikke kan henføres til «Salgskostnader» eller til «Erstatningskostnader i skadeforsikring», jf. § 4–4 resultatpost 4 eller til «Forvaltningskostnader», jf. § 4–6 resultatpost 9.1.

Nåværende § 4–13 oppheves.

Nåværende § 4–14 blir § 4–12 og overskriften skal lyde:

§ 4–12. Premieinntekter m.v. i skadeforsikring – § 4–4 resultatpost 1

Nåværende § 4–15 blir § 4–13 og overskriften skal lyde:

§ 4-13. *Erstatningskostnader i skadeforsikring – § 4-4 resultatpost 4*

§ 4-13 annet ledd skal lyde:

(2) «Gjenforsikringsandel av betalte bruttoerstatninger» omfatter beløp som forsikringssselskapet, i samsvar med de gjenforsikringsavtaler selskapet har inngått, har mottatt eller forventer å motta til dekning av de betalte bruttoerstatninger.

Nåværende § 4-16 blir § 4-14 og overskriften skal lyde:

§ 4-14. *Premierabatter og andre gevinstavtaler – § 4-4 resultatpost 5*

Nåværende § 4-17 blir § 4-15 og overskriften, første og annet ledd skal lyde:

§ 4-15. *Allokert investeringsavkastning overført til det tekniske regnskapet for skadeforsikring fra det ikke-tekniske regnskapet – § 4-4 resultatpostene 2 og 12*

(1) «Allokert investeringsavkastning overført fra ikke-teknisk regnskap» omfatter et beløp som tilsvarer en beregnet avkastning av regnskapsårets gjennomsnittlige sum av følgende balanseposter:

Avsetning for ikke opptjent bruttopremie (post 10.1)

Brutto erstatningsavsetning (post 10.2)

Sikkerhetsavsetning mv. (post 10.4)

– Gjenforsikringsandeler av brutto forsikringsforpliktelser (post 3).

Ved beregningen av investeringsavkastningen anvendes en forsikringsteknisk rente som settes lik regnskapsårets gjennomsnittlige rente på statsobligasjoner med gjenstående løpetid lik 3 år.

(2) Et tilsvarende beløp kommer til fradrag under post 12 «allokert investeringsavkastning overført til teknisk regnskap».

Nåværende § 4-18 blir § 4-16 og overskriften skal lyde:

§ 4-16. *Premieinntekter i livsforsikring – § 4-6 resultatpost 1*

Nåværende § 4-19 blir § 4-17 og overskriften, første og annet ledd skal lyde:

§ 4-17. *Flytting av livsforsikringskontrakter – § 4-6 resultatpostene 1.3, 5.3 og 6.6*

(1) Resultatpost 1.3 «Overføring av premiereserve fra andre forsikringssselskaper/pensjonskasser» omfatter bare den del av de overførte midler som er knyttet til forsikringskontrakten som skal inngå i premiereserven til sikring av forpliktelsene i den nye kontrakten. Overskytende tilleggsavsetninger og kursreserve føres under resultatpost 6.6. Overført premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond, som ikke benyttes til å dekke premiereserve, skal balanseføres.

(2) Resultatpost 5.3 «Overføring av premiereserve, tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond til andre forsikringssselskaper/pensjonskasser» omfatter alle midler som er knyttet til forsikringskontrakten ved opphør.

Nåværende § 4-20 blir § 4-18 og overskriften skal lyde:

§ 4-18. *Erstatninger i livsforsikring – § 4-6 resultatpost 5*

Nåværende § 4-21 blir § 4-19 og skal lyde:

§ 4-19. *Midler tilordnet forsikringskontraktene – § 4-6 resultatpost 8*

(1) «Midler tilordnet forsikringskontraktene – kontraktsfaste forpliktelser» omfatter alle beløp som i årsregnskapet skal tilføres forsikringskontraktene eller de berettigede etter forsikringsavtalene av det som er opptjent i regnskapsperioden, jf. forsikringsloven kapittel 9 med tilhørende forskrift.

(2) Med overskudd på avkastningsresultatet (post 8.1) menes tilordning av avkastning i samsvar med forsikringsloven § 9-9 første ledd, § 9-12 (jf. forskrift til forsikringsloven § 4-2) og § 9-14.

(3) Med risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene (post 8.2) menes overskudd på risikoresultatet fratrukket eventuelle avsetninger til risikoutjevningfond, jf. § 9-10 og § 9-14.

(4) Med annen tilordning av overskudd (post 8.3) menes tilordning i samsvar med forskrift til forsikringsloven § 7-1.

Nåværende § 4-22 blir § 4-20

Nåværende § 4-23 blir § 4-21 og overskriften skal lyde:

§ 4-21. *Gjenforsikringsdepoter – § 4-5 og § 4-7 balansepost 2.5*

Nåværende § 4-24 blir § 4-22 og overskriften skal lyde:

§ 4-22. *Innskutt egenkapital – § 4-5 balansepost 7 og § 4-7 balansepost 9*

Nåværende § 4-25 blir § 4-23 og overskriften skal lyde:

§ 4-23. *Avsetninger for forpliktelser – § 4-5 balansepost 11.3 og § 4-7 balansepost 14.3*

Nåværende § 4-26 blir § 4-24 og overskriften skal lyde:

§ 4-24. *Premiedepot fra gjenforsikringselskaper – § 4-5 balansepost 12 og § 4-7 balansepost 15*

Nåværende § 4-27 oppheves.

Ny § 4-25 skal lyde:

§ 4-25. *Administrasjonsavsetning, avsetning til naturskadefondet og avsetning til garantiordningen – § 4-5 balansepostene 8.1.3–8.1.5*

(1) Administrasjonsavsetning forstås på samme måte som tilsvarende begrep i forskrift 10. mai 1991 nr. 301 og utfyllende forskrift 18. november 1992 nr. 1242 om forsikringstekniske avsetninger og risikostatistikk i skadeforsikring.

(2) Med avsetning til naturskadefondet forstås avsetning etter lov 16. juni 1989 nr. 70 om naturskadeforsikring og forskrift 21. desember 1979 nr. 3420 om instruks for Norsk Naturskadepool.

(3) Med avsetning til garantiordningen forstås avsetning etter lov 6. desember 1996 nr. 75 (banksikringsloven) kapittel 2A og forskrift 22. desember 2006 nr. 1617 om garantiordning for skadeforsikring.

Ny § 4-26 skal lyde:

§ 4-26. *Forsikringsforpliktelser brutto i skadeforsikring – § 4-5 balansepost 10*

(1) For skadeforsikringsselskaper forstås avsetning for ikke opptjent premie, erstatningsavsetning og sikkerhetsavsetning i denne forskrift på samme måte som de tilsvarende begreper i forskrift 10. mai 1991 nr. 301 og utfyllende forskrift 18. november 1992 nr. 1242 om forsikringstekniske avsetninger og risikostatistikk i skadeforsikring, med mindre annet fremgår av bestemmelser i denne forskrift.

(2) Avsetning for ikke opptjent bruttopremie skal omfatte den del av bruttopremien som tilsvarer den ikke avløpte del av forsikringsavtalens dekningsperioder.

(3) «Brutto erstatningsavsetning» omfatter forventede fremtidige brutto erstatningsutbetalinger relatert til skadetilfeller inntruffet før balansedagen, samt selskapets forventede eksterne og interne skadebehandlingskostnader i forbindelse med disse skadetilfellene.

(4) «Avsetning til premierabatter og andre gevinstavtaler» omfatter ikke utbetalte beløp kostnadsført i samsvar med bestemmelsen i § 4-14.

(5) Avsetning for ikke avløpt risiko skal omfatte beløp som er avsatt i tillegg til ikke opptjent premie, for å dekke forventede erstatningskostnader og forventede eksterne og interne skadebehandlingskostnader relatert til ikke inntrufne skadetilfeller under forsikringer som løper på balansedagen.

Ny § 4-27 skal lyde:

§ 4-27. *Risikoutjevningfond – § 4-7 balansepost 10.1.3*

(1) Risikoutjevningfond forstås på samme måte som tilsvarende begrep i lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven) og forskrift 30. juni 2006 nr. 869 til forsikringsloven (livsforsikring mv.).

Nåværende § 4-28 oppheves.

Ny § 4-28 skal lyde:

§ 4-28. *Forsikringsforpliktelser i livsforsikring – kontraktsfastsatte forpliktelser – § 4-7 balansepost 12*

(1) Premiereserve, tilleggsavsetninger, kursreguleringsfond, erstatningsavsetning, premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond samt andre tekniske avsetninger, forstås i denne forskrift på samme måte som tilsvarende begreper i lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven) og forskrift 30. juni 2006 nr. 869 til forsikringsloven (livsforsikring mv.). Innbetalinger til premiefond og innskuddsfond føres direkte i balansen.

Ny § 4-29 skal lyde:

§ 4-29. *Forsikringsforpliktelser i livsforsikring – særskilt investeringsportefølje – § 4-7 balansepost 13*

(1) Premiereserve, supplerende avsetninger, erstatningsavsetning, tilleggsavsetninger samt premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond, forstås i denne forskrift på samme måte som tilsvarende begreper i lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven) og forskrift 30. juni 2006 nr. 869 til forsikringsloven (livsforsikring mv.). Innbetalinger til premiefond og innskuddsfond føres direkte i balansen.

Nåværende § 4-29 til § 4-31 blir § 4-30 til § 4-32.

Nåværende kapittel 6 oppheves.

Nåværende kapittel 7 og 8 blir kapittel 6 og 7.

Nåværende § 7-1 blir § 6-1.

Nåværende § 7-2 oppheves.

Ny § 6-2 skal lyde:

§ 6-2. Innhold i delårsrapport

(1) Delårsrapporter skal utarbeides i samsvar med IAS 34. Resultatregnskap, balanse og oppstilling av endringer i egenkapital skal minst angi hovedpostene i oppstillingsplanene, jf. § 4-4 til § 4-8. Underpostene til resultatpost 19 kan, med unntak av post 19.9 i skadeforsikring og postene 19.9 og 19.10 i livsforsikring, slås sammen.

Nåværende § 7-3 første og annet ledd oppheves. Nåværende tredje, fjerde og femte ledd blir første, annet og tredje ledd § 6-3, hvor annet ledd skal lyde:

(2) «Ufordelte overskuddsmidler til forsikringskontraktene» for livsforsikring er på delårsbasis ikke en endelig tildeling, og skal i delårsrapporteringen inntas som følger:

I resultatregnskapet – som egen hovedpost istedenfor «Midler tilordnet forsikringskontraktene».

I balansen – som egne underposter til post 12 «Forsikringsforpliktelser i livsforsikring – kontraktsfastsatte forpliktelser» og post 13 «Forsikringsforpliktelser i livsforsikring – særskilt investeringsportefølje».

Nåværende § 7-4 blir § 6-4.

Ny § 7-3 skal lyde:

§ 7-3. Overgangsregler

(1) Livsforsikringsselskap kan unnlate å gi sammenligningstall for resultatregnskapet, balansen, oppstillingen av endringer i egenkapital og kontantstrømanalysen for årsregnskapet 2008. Tilsvarende gjelder sammenligningstall i delårsregnskap for 2008.

II

I forskrift 27. februar 2001 nr. 188 om årsregnskap m.m. for pensjonskasser gjøres følgende endringer:

§ 1-1 nytt tredje ledd skal lyde:

Bestemmelsene for livsforsikringsselskaper i forskrift 16. desember 1998 nr. 1241 om årsregnskap m.m. for forsikringsselskaper, gjelder tilsvarende for pensjonskasser inntil videre så langt de passer.

§ 1-2 og kapittel 2 til 9 oppheves.

III

I forskrift 1. juni 1990 nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd nr. 7 siste punktum skal lyde:

Ved tilbakebetaling av medlemsinnskudd gjelder aksjeloven § 12-6 om kreditorvarsel så langt den passer.

§ 3 første ledd nr. 9 skal lyde:

9. Annen innskutt og opptjent egenkapital.

§ 7 første ledd bokstav c lyde:

c. Bokført goodwill, utsatt skattefordel og andre immaterielle aktiva, herunder immaterielle eiendeler som fremkommer etter anvendelse av reglene i IFRS 4.31-4.33 og immaterielle eiendeler beregnet etter reglene i IFRS 4.31-4.33 som har kommet til fradrag i forsikringsforpliktelsene ved anvendelse av IFRS 3.

§ 7 første ledd bokstav o skal lyde:

o. Femti prosent av kreditt eller garanti som nevnt i finansieringsvirksomhetsloven § 2-37 første ledd nr. 1 bokstav b.

§ 7 ny bokstav s skal lyde:

s. Urealiserte kursendringer på finansielle instrumenter tilordnet selskapsporteføljen som er inkludert i kjernekapitalen og som i sum er positive. Bestemmelsen gjelder livsforsikringsselskaper og verdipapirforetak.

Nåværende § 7 bokstav s blir ny bokstav t.

§ 7 annet ledd bokstav d skal lyde:

d. Femti prosent av kreditt eller garanti som nevnt i finansieringsvirksomhetsloven § 2-37 første ledd nr. 1 bokstav b.

IV

I forskrift 19. mai 1995 nr. 481 om beregning av solvensmarginkrav og solvensmarginkapital for norske livsforsikringsselskaper gjøres følgende endringer:

§ 7 annet ledd skal lyde:

Annen solvensmarginkapital består av følgende poster:

1. Halvparten av selskapets avsetninger i risikoutjevningfondet.
2. Halvparten av selskapets tilleggsavsetninger i forsikringsfondet.

§ 7a første ledd skal lyde:

Bestemmelsene gitt ved forskrift 1. juni 1990 nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak § 9 bokstav a og b skal være oppfylt for all tilleggskapital som medregnes i solvensmarginkapitalen.

V

I forskrift 19. mai 1995 nr. 482 om beregning av solvensmarginkrav og solvensmarginkapital for norske skadeforsikringsselskaper gjøres følgende endring:

§ 8a første ledd skal lyde:

Bestemmelsene gitt ved forskrift 1. juni 1990 nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak § 9 bokstav a og b skal være oppfylt for all tilleggskapital som medregnes i solvensmarginkapitalen.

VI

I forskrift 17. desember 2007 nr. 1456 om skadeforsikringsselskapers kapitalforvaltning gjøres følgende endring:

§ 1–2 første punktum skal lyde:

Forsikringsmessige avsetninger: Brutto premieavsetning, brutto erstatningsavsetning samt avsetninger som tilsvarer minstekravet til sikkerhetsavsetning som følger av bestemmelsene i forsikringsloven § 12–2 med tilhørende forskrifter.

VII

I forskrift 17. desember 2007 nr. 1457 om livsforsikringsselskapers og pensjonsforetaks kapitalforvaltning gjøres følgende endringer:

I § 1–2 skal definisjonen av forsikringsmessige avsetninger lyde:

Forsikringsmessige avsetninger: Forsikringsmessige avsetninger til dekning av kontraktfastsatte forpliktelser i samsvar med bestemmelsene i forsikringsloven § 9–15 første ledd bokstav a, c og d. I skadeforsikring menes brutto premieavsetning, brutto erstatningsavsetning samt avsetninger som tilsvarer minstekravet til sikkerhetsavsetning som følger av bestemmelsene i forsikringsloven § 12–2 med tilhørende forskrifter.

§ 3–1 nye nr. 9 og 10 skal lyde:

9. Gjenforsikringsandel av forsikringstekniske bruttoavsetninger i skadeforsikring, herunder gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie, gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning, gjenforsikringsandel av bruttoavsetning til premierabatter og andre gevinstavtaler og gjenforsikringsandel av andre tekniske bruttoavsetninger.
10. Gjenforsikringsandel av forsikringsforpliktelser i livsforsikring.

§ 3–1 nåværende nr. 9 til 19 blir nye nr. 11 til 21. Referansene i nr. 7 og nye nr. 12–14, 16, 18, 20 og 21 samt i § 3–2, § 3–3 og § 3–4 endres tilsvarende.

VIII

I forskrift 25. juni 1999 nr. 712 om revisjon og revisorer gjøres følgende endringer:

§ 2–2 første ledd skal lyde:

Nødvendig etterutdanning i henhold til § 2–1 må kunne dokumenteres fra det tidspunkt revisor påtar seg å revidere årsregnskap for revisjonspliktige.

§ 5–1 annet ledd skal lyde:

Oppbevaring av dokumentasjonen skal være i samsvar med bestemmelsene om oppbevaringsmedium og sikkerhetskopii i forskrift 1. desember 2004 nr. 1558 om bokføring § 7–1 og § 7–2.

IX

I forskrift 21. januar 2008 nr. 57 om forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder gjøres følgende endringer:

§ 1–2 tredje ledd skal lyde:

Adgangen til å fravike bestemmelser i internasjonale regnskapsstandarder som følger av forskriften § 3–2 nr. 2 til 8, jf. § 3–3, og § 4–2 annet ledd nr. 5 må anvendes under ett, og kan ikke anvendes enkeltvis.

§ 3–1 første ledd nr. 3 oppheves.

§ 3–1 første ledd nåværende nr. 4 til 6 blir nr. 3 til 5.

§ 3–1 første ledd nr. 3 skal lyde:

3. IFRS 5 kan fravikes i selskapsregnskapet, men slik at anleggsmidler holdt for salg og avviklet virksomhet istedenfor må innregnes og måles etter prinsippene i IAS 16.

§ 3–1 første ledd nr. 4 skal lyde:

4. IAS 10 nr. 12 og 13 og IAS 18 nr. 30 kan fravikes slik at utbytte og konsernbidrag regnskapsføres i samsvar med regnskapslovens bestemmelser.

§ 3–2 første ledd nr. 6 skal lyde:

6. Ved anvendelse av IAS 39 nr. 20 bokst. c romertall ii skal en finansiell eiendel fortsatt innregnes dersom foretaket har beholdt kontroll over den finansielle eiendelen ved konsernintern kontrakt. Ved innregning etter denne bestemmelsen kan IAS 39 nr. 30–35 og IAS 39 AG48 for øvrig fravikes.

§ 3–2 første ledd nr. 8 skal lyde:

8. I IAS 39 AG72 gjelder følgende tilføyelse som nytt tredje punktum:
Bruk av middelkurser er også tillatt når en utlignende risikoposisjon er balanseført i et annet foretak i konsernet, og dette foretaket også anvender middelkurser for den posisjonen som utlignes på konsernnivå.

I § 3–3 tilføyes som nytt første ledd, før bestemmelsens nr. 5:

Dersom IAS 39 nr. 5–7 fravikes i henhold til § 3–2 nr. 4 skal nr. 5–7 nedenfor anvendes istedet for bestemmelsene i IAS 39.

§ 3–3 nr. 5 skal lyde:

5. Denne standard kommer til anvendelse på kontrakter om kjøp eller salg av en ikke-finansiell gjenstand som kan gjøres opp netto i kontanter eller i et annet finansielt instrument eller ved bytte av finansielle instrumenter, som om kontraktene var finansielle instrumenter, unntatt kontrakter som er inngått og fortsatt innehas med det formål å motta eller levere en ikke-finansiell gjenstand i samsvar med foretakets eller ett eller flere konsernforetaks forventede innkjøps-, salgs- eller bruksbehov.

§ 4–2 annet ledd nr. 2 skal lyde:

2. IFRS 2,

§ 4–9 første ledd nytt nr. 7 skal lyde:

7. Metode for regnskapsføring av arbeidsgiveravgift

Nåværende § 4–9 tredje ledd nr. 7 og 8 blir nye nr. 8 og 9.

Nåværende § 4–9 fjerde ledd nr. 9 til 11 blir nye nr. 10 til 12.

§ 4–11 annet ledd nr. 6 skal lyde:

6. opplysning om og begrunnelse for regnskapsføring som kontinuitet.

§ 4–13 fjerde ledd skal lyde:

Hvis det er sannsynlighetsovervekt for at foretaket vil motta et oppgjør knyttet til betingede eiendeler, skal det gis noteopplysning om disse. Noteopplysningen skal inneholde en kort beskrivelse av betingede eiendeler på balansedagen. I den grad det er mulig skal det gis et anslag på virkning i resultatregnskap og balanse av at den betingede eiendelen var blitt regnskapsført. Dersom det ikke anses mulig å gi et slikt anslag, skal dette begrunnes.

§ 4–18 fjerde ledd skal lyde:

Bestemmelsene i første ledd nr. 7 og 8, annet og tredje ledd, får tilsvarende anvendelse ved virksomhetssammenslutning i form av innmatskjøp så langt de passer.

§ 4–20 første ledd bokstav b skal lyde:

- b) for hver vesentlig investering og samlet:

	Verdi i balansen ved periodens begynnelse
±	Tilgang/avgang i perioden
±	Resultatandel
±	Internfortjenester
	Utbytte
±	Egenkapitaljustering ført direkte mot egenkapitalen

≡	<u>Innbetalt/tilbakebetalt egenkapital i perioden</u>
≡	<u>Verdi i balansen ved periodens slutt</u>

§ 4–20 fjerde ledd nr. 7 og 8 oppheves.

Ny § 4–25 skal lyde:

§ 4–25. *Noteopplysninger om prinsippendring og feil*

Det skal opplyses om virkning av endring av regnskapsprinsipp. Dersom sammenligningstall ikke er omarbeidet, skal virkningen av endringen opplyses i note. Det skal opplyses om vesentlige feil i tidligere årsregnskap som er ført mot egenkapitalen.

X

Endringene i del I og II trer i kraft straks med virkning for regnskapsår og delårsperioder som starter 1. januar 2008 eller senere.

Endringene i del III til IX trer i kraft straks.

8. april Nr. 340 2008

Forskrift om endring i forskrift om tillatelse til akvakultur for laks, ørret og regnbueørret (laksetildelingsforskriften)

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 8. april 2008 med hjemmel i lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven) § 5 og § 10. Kunngjort 15. april 2008 kl. 14.40.

I

I forskrift 22. desember 2004 nr. 1798 om tillatelse til akvakultur for laks, ørret og regnbueørret (laksetildelingsforskriften) gjøres følgende endringer:

§ 37 nytt femte ledd skal lyde:

Det kan ikke gis melding etter denne bestemmelsen for tillatelser til akvakultur i Hardangerfjorden, avgrenset slik det fremkommer av vedlegg 1 til denne forskriften.

Nytt vedlegg 1 skal lyde:

Vedlegg 1

Hardangerfjordens avgrensing:

- i vest ved utløpet av Bømlafjorden, avgrenset av en rett linje fra nes nord for Ryvarden fyr (N: 59–31.6751, Ø: 5–13.4815) til Bømlahuk på Bømlo (N: 59–34.4702, Ø: 5–11.0373)
- i nord av Stokksundet mot Selbjørnsfjorden, avgrenset av følgende linjer mellom Bømlo og Stord:
 - 1) Fra nes nord på Rolvsnes (Bømlo) ved Skinesholmen (N: 59–52.5991, Ø: 5–9.3868) til nes sør på Risøya (N: 59–52.7244, Ø: 5–9.4452).
 - 2) Fra nes nord på Parakhine ved Risøya (N: 59–52.8216, Ø: 5–8.1797) til Midtpartatangane på Vikøya (N: 59–52.7216, Ø: 5–7.8535).
 - 3) Fra Lusapollen på Vikøya (N: 59–53.2779, Ø: 5–5.8889) til nes på Gissøya sør av Brandasund (N: 59–53.3612, Ø: 5–5.4773).
 - 4) Fra Gissøya ved Brandasund (N: 59–53.8664, Ø: 5–5.4738) til Selsøy (N: 59–53.9064, Ø: 5–5.5698).
 - 5) Fra nes nord på Selsøy (N: 59–54.4033, Ø: 5–6.6199) via sørspissen av Moltholmen til nes vest på Klammerøy (N: 59–54.5833, Ø: 5–7.0362).
 - 6) Fra østsiden av Klammerøy (N: 59–54.6105, Ø: 5–7.6662) til sørspissen av Hanøya (N: 59–54.6479, Ø: 5–7.7247).
 - 7) Fra østsiden av Hanøya (N: 59–54.8781, Ø: 5–8.0117) til nes vest på Eidøya (N: 59–54.8806, Ø: 5–8.4916).
 - 8) Fra nes øst på Eidøya nord for Trollosen (N: 59–55.0205, Ø: 5–9.2874) til nes vest på Eggøya (N: 59–55.1886, Ø: 5–9.6561).
 - 9) Fra nes øst på Eggøya, nord for Eggøya lykt (N: 59–55.5039, Ø: 5–10.2972) over Nyleia til nes vest på Stora Siglo (N: 59–55.9043, Ø: 5–11.3260).
 - 10) Fra nes øst av Stora Siglo (N: 59–56.1781, Ø: 5–12.2014) over Bukkholmsundet til vestsiden av Litleholmen (N: 59–56.2303, Ø: 5–12.5761).
 - 11) Fra sørspissen av Litleholmen (N: 59–56.1898, Ø: 5–12.7304) til nordspissen av Flatøy (N: 59–56.1862, Ø: 5–12.8506).
 - 12) Fra østsiden av Flatøy (N: 59–56.0695, Ø: 5–13.0445) til sørspissen av Håboholmen (N: 59–56.0690, Ø: 5–13.4752).

- 13) Fra nes øst på Håboholmen (N: 59–56.1039, Ø: 5–13.4783) til sørspissen av Porsholmen (N: 59–56.1353, Ø: 5–13.7438).
 - 14) Fra østsiden av Porsholmen (N: 59–56.1871, Ø: 5–13.9072) til nordspissen av Dyrholmen (N: 59–56.1665, Ø: 14.0324).
 - 15) Fra nordøstspissen av Dyrholmen (N: 59–56.1555, Ø: 5–14.0631) til nes nordvest på Teløy (N: 59–56.1953, Ø: 5–14.7509).
 - 16) Fra nes nordøst på Teløy (N: 59–56.3309, Ø: 5–15.0406) via Lamholmen over Teløysundet til Landtunge vest på Fonno (N: 59–56.4061, Ø: 5–15.2990).
 - 17) Fra nes nord for Matløyso på Nord-Fonno (N: 59–57.3800, Ø: 5–16.2877) til Skumsneset nordvest på Stord (N: 59–57.5812, Ø: 5–17.1635).
- i Langenuen sør, avgrenset av en linje mellom Breidvikneset på Stord (N: 59–48.9809, Ø: 5–31.9104) og nes sør for Korsneset på Sør-Huglo (N: 59–49.3600, Ø: 5–34.4479)
 - i Laukhammarsund, avgrenset av en linje mellom Huglaneset på Huglo (N: 59–2.0355, Ø: 5–33.4345) og Storeneset på Tysnesøy (N: 59–53.2565, Ø: 5–32.9531)
 - i Lukksund sør, avgrenset av linjer fra Ølfernes på Tysnesøy (N: 59–59.9563, Ø: 5–42.2172) til vestsiden av Sandsøy (N: 60–0.0053, Ø: 5–42.4926), og fra østsiden av Sandsøy (N: 60–0.1059, Ø: 5–42.8581) via Hamarhaugflu lykt til nes sør ved Gjerdsheim på Fusa (N: 60–0.1041, Ø: 5–43.6943).

II

Endringene trer i kraft straks.

9. april Nr. 341 2008

Forskrift om endring i forskrift om sjøtrafikk i bestemte farvann (sjøtrafikkforskriften)

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 9. april 2008 med hjemmel i forskrift 11. desember 1998 nr. 1273 om sjøtrafikk i bestemte farvann (sjøtrafikkforskriften) § 1–11, gitt med hjemmel i lov 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann m.v. § 6 og lov 16. juni 1989 nr. 59 om lostjenesten m.v. § 13, jf. delegeringsvedtak 11. april 2008 nr. 338. Kunngjort 15. april 2008 kl. 14.40.

I

I forskrift 11. desember 1998 nr. 1273 om sjøtrafikk i bestemte farvann (sjøtrafikkforskriften) gjøres følgende endring:

§ 3–4 bokstav B skal lyde:

B. Kapasitetsbegrensninger. Særskilte begrensninger i mørke

I dagslys skal farvannet innenfor Sponvikskansen lykt ikke benyttes av fartøy som overskrider et av følgende mål: Lengde 160 meter, bredde 20 meter, dypgående 7,3 meter, høyde 55 meter. I mørke er største tillatte mål: Lengde 125 meter, bredde 18 meter, dypgående 6,5 meter, høyde 55 meter.

II

Endringen trer i kraft straks.

11. april Nr. 342 2008

Forskrift om havner og farvann på Svalbard

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 11. april 2008 med hjemmel i lov 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann m.v. § 2 tredje ledd, jf. delegeringsvedtak 11. april 2008 nr. 337. Kunngjort 15. april 2008 kl. 14.40.

§ 1. Krav til havner og farvann på Svalbard

Lov 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann m.v. gjelder i det indre farvann og sjøterritoriet ved Svalbard med de tilpasningene som følger av forskriften. Dette gjelder likevel ikke § 5, § 16 første og annet ledd, og § 27. For virkeområdet på land gjelder lov 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann m.v. § 14.

Forskrifter fastsatt med hjemmel i lov 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann m.v. gjelder for Svalbard med de tilpasningene som følger av forskriften. Det gjelder likevel ikke

- a) forskrifter 10. juli 1975 nr. 1 for opplag av norske fartøyer over 1.000 br.reg.tonn og for utenlandske fartøyer i norske indre farvann
- b) forskrift 16. januar 1987 nr. 3254 om overføring av myndighet etter havne- og farvannsloven av 8. juni 1984 nr. 51 § 2 fjerde ledd til statlig organ
- c) forskrift 12. mai 1989 nr. 302 om unntak fra lov om havner og farvann for sjø- og landområder samt arbeid, anlegg og tiltak knyttet til forsvarsmessige formål
- d) forskrift 24. september 1984 nr. 1678 i medhold av lov om havner og farvann punkt II
- e) forskrift 2. juni 1992 nr. 426 om bruk av farvann utenom havnedistrikt og innskrenkning av havnestyrets myndighet i hovedled og viktige biled § 5

- f) forskrift 19. oktober 1984 nr. 2277 om forsvarets representasjon i havnestyret i havner av vesentlig forsvarsmessig betydning
- g) forskrift 21. april 1995 nr. 375 om kystgebyr
- h) forskrift 15. oktober 2002 nr. 1162 om delegering av myndighet til Kystdirektoratet og Kystverkets distriktskontorer etter lov om havner og farvann m.v.
- i) forskrift 3. juli 2007 nr. 825 om sikring av havner og havneterminaler mot terrorhandlinger mv.
- j) forskrift 3. juli 2007 nr. 841 om gebyr for kontroll og tilsyn med sikring av havner og havneterminaler mot terrorhandlinger mv.

§ 2. Statens ansvar og myndighet

Departementet har ansvar for etablering, drift og vedlikehold av fyrlys, sjømerker og andre navigasjonshjelpemidler og for farledene. Utenfor havnedistrikt har departementet den myndighet og de rettigheter som er tillagt kommunen etter havne- og farvannsloven.

Departementet har ansvaret for tilsyn og kontroll med havner.

Departementet kan delegerere myndighet etter forskriften her til Kystverket, Sysselmannen og Longyearbyen lokalstyre.

Kystverket kan delegerere sin myndighet etter forskriften her og forskriftene til lov 8. juni 1984 nr. 51 om havner og farvann m.v. til Sysselmannen og Longyearbyen lokalstyre hvis ikke departementet bestemmer noe annet.

Sysselmannen har ansvar og myndighet der havne- og farvannsloven gir ansvar og myndighet til politiet.

§ 3. Longyearbyen lokalstyres ansvar og myndighet

Longyearbyen lokalstyre har tilsvarende myndighet og ansvar innen Longyearbyen havnedistrikt som kommuner og kommunestyre er tillagt etter havne- og farvannsloven med den begrensning som følger av § 2 første ledd.

Longyearbyen lokalstyre har ansvaret for planlegging, utbygging og drift av kaianlegg og havneinnretninger innen Longyearbyen havnedistrikt. Havneplanlegging skal inngå som en del av arealplanleggingen i medhold av lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard.

Innenfor havnedistriktet skal Longyearbyen lokalstyre føre tilsyn med at kaianlegg og andre havneanlegg, -innretninger og -arealer er i forsvarlig stand og at ferdselen på sjø og land ikke hindres eller vanskeliggjøres.

§ 4. Longyearbyen havnedistrikt

Longyearbyen havnedistrikt tilsvarer Longyearbyens arealplanområde slik det er fastsatt med hjemmel i lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard § 47.

§ 5. Andre generelle tilpasninger av lov og forskrifter

Der myndigheten er lagt til et kommunalt organ, skal myndigheten legges til Longyearbyen lokalstyre. Dette gjelder likevel ikke for forskrift 19. juni 2003 nr. 748 om fartsbegrensninger i sjø, elv og innsjø der myndigheten skal legges til Kystverket.

Der myndigheten er lagt til Kystverkets distriktskontorer, skal myndigheten legges til Kystverket.

§ 6. Tilpasninger i forskrift 19. juni 2003 nr. 748 om fartsbegrensninger i sjø, elv og innsjø

Hele § 3 skal erstattes med følgende: «Kystverket kan treffe enkeltvedtak og fastsette lokale fartsbegrensninger både innenfor og utenfor havnedistriktet. Før Kystverket fastsetter slik forskrift innenfor Longyearbyen havnedistrikt, skal Longyearbyen lokalstyres uttalelse innhentes.»

I § 4 skal «kommunen» erstattes med «Kystverket».

§ 6 første ledd første setning skal erstattes med «Kystverket kan gi dispensasjon fra forskrifter om fartsbegrensninger.»

§ 7. Tilpasninger i forskrift 15. januar 1993 nr. 82 om lokalisering, utforming og tekniske krav til fyrlys, sjømerker og farvannsskilt som skal regulere ferdselen

Hele § 21 skal erstattes med følgende: «Eksisterende godkjente sjømerker og skilt som ikke tilfredsstillende kravene etter denne forskriften kan benyttes inntil Kystverket gir pålegg om at utskiftning skal finne sted.»

§ 8. Tilpasninger i vedtak 9. januar 2003 nr. 31 om delegering av myndighet til kommunene og andre forvaltningsorgan etter lov om havner og farvann m.v. § 7 tredje ledd og § 11 nr. 7, jf. § 5 tredje ledd

I punkt II skal «kommunale forskrifter» erstattes med «forskrifter gitt av Longyearbyen lokalstyre».

§ 9. Tilpasninger i forskrift 13. desember 1988 nr. 1011 om ankomst- og avgangsmelding og om adgang til fartøy, anlegg og innretninger

Hele § 1 tredje ledd skal erstattes med: «Fører av fiske- eller fangstfartøy med største lengde over 20 meter kan gi ankomstmelding senere enn 24 timer før ankomst, dersom ankomststed og ankomstid ikke er klarlagt.»

I § 1 sjette ledd skal første setning erstattes med: «Bestemmelsene i første til femte ledd gjelder ikke for orlogsfartøyer, fritidsbåter og fiske- og fangstfartøyer med største lengde under 20 meter.»

§ 10. Tilpasninger i forskrift 24. september 1984 nr. 1678 i medhold av lov om havner og farvann

I punkt I første ledd skal «hver kommune» erstattes med «Longyearbyen havnedistrikt» og «kommunens havner» erstattes med «havner innen Longyearbyen havnedistrikt».

Punkt III annet ledd skal gjelde tilsvarende for Longyearbyen lokalstyre.

§ 11. *Tilpasninger i forskrift 21. juli 1992 nr. 579 om lossing, lasting, lagring og transport innen havnedistriktet av farlige stoffer og varer*

I § 1–5 i definisjonen av havnedistrikt skal følgende føyes til: «Sjø- og landområder innenfor de grenser som er fastsatt i medhold av forskrift 11. april 2008 nr. 342 om havner og farvann på Svalbard § 4.»

I § 11–1 første ledd skal «kommunale og interkommunale oljevernutvalg» erstattes med «oljevernutvalget for Svalbard».

§ 12. *Ikrafttredelse*

Forskriften trer i kraft 1. mai 2008.

11. april Nr. 343 2008

Forskrift om endring i forskrift om strukturavgift og strukturfond for kapasitetstilpasning av fiskeflåten

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 11. april 2008 med hjemmel i lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 9b. Fremmet av Fiskeri- og kystdepartementet. Kunngjort 15. april 2008 kl. 14.40.

I

I forskrift 30. juni 2003 nr. 876 om strukturavgift og strukturfond for kapasitetstilpasning av fiskeflåten gjøres følgende endring:

§ 5 skal lyde:

Strukturfondet skal anvendes til kondemneringsstøtte til fiskefartøy. Kondemneringsstøtte skal gis til fartøy under 11 meter (13 meter i kystnotfisket etter makrell) (hjemmelslengde) som fyller de vilkår som er fastsatt i eller i medhold av denne forskrift. Innovasjon Norge kan fastsette en nærmere fordeling og prioritering mellom ulike fartøygrupper i henhold til retningslinjer fra Fiskeridepartementet om virkemiddelbruken overfor fiskeri- og havbruksnæringen. Innovasjon Norge fastsetter også nærmere bestemmelser om utmåling av kondemneringsstøtte for det enkelte fartøy.

II

Ikraftsetting

Endringen trer i kraft straks.

11. april Nr. 344 2008

Delvis ikrafttredelse av lov 30. juni 2006 nr. 37 om endringer i utlendingslova (tilvisingar til det departementet som har hovudansvaret for utlendingsforvaltninga, tilvisingar til Dublin-regelverket, gjennomføring av EU si grenseforordning m.m.)

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 11. april 2008 med hjemmel i lov 30. juni 2006 nr. 37 om endringer i utlendingslova (tilvisingar til det departementet som har hovudansvaret for utlendingsforvaltninga, tilvisingar til Dublin-regelverket, gjennomføring av EU si grenseforordning m.m.) del II. Fremmet av Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Kunngjort 15. april 2008 kl. 14.40.

Delvis ikrafttredelse av lov 30. juni 2006 nr. 37 om endringer i utlendingslova (tilvisingar til det departementet som har hovudansvaret for utlendingsforvaltninga, tilvisingar til Dublin-regelverket, gjennomføring av EU si grenseforordning m.m.). Lovens § 17, § 34a og § 37e skal gjelde fra 1. mai 2008.

11. april Nr. 345 2008

Delegering av Kongen sin forskriftskompetanse etter personopplysningsloven til Fornyings- og administrasjonsdepartementet

Heimel: Fastsett ved kgl.res. 11. april 2008 med heimel i lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven). Fremja av Fornyings- og administrasjonsdepartementet. Kunngjort 15. april 2008 kl. 14.40.

Delegering av Kongen sin kompetanse til å fastsetje forskrifter i medhald av lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger til Fornyings- og administrasjonsdepartementet. Departementet kan òg endre og oppheve forskrift 15. desember 2000 nr. 1265 om behandling av personopplysninger.

1. jan. Nr. 351 2008**Forskrift om endring i forskrift om tilskudd til fruktlager og godkjenning av omsetningsledd**

Hjemmel: Fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 1. januar 2008 etter samråd med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag med hjemmel i lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) § 3 og § 18. Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I

I forskrift 1. juli 2002 nr. 778 om tilskudd til fruktlager og godkjenning av omsetningsledd gjøres følgende endring:

§ 6 andre ledd skal lyde:

I grunnlaget for fordeling av midlene skal det tas med de mengder frukt som lageret har mottatt fra tilsluttede foretak.

II

Endringen trer i kraft straks med virkning fra 1. januar 2008.

3. mars Nr. 352 2008**Forskrift om endring i forskrift om regulering av fisket etter reker ved Øst-Grønland i 2008**

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeridirektoratet 3. mars 2008 med hjemmel i lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 4, § 5 og § 9 og lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 20 og § 21, jf. delegeringsvedtak 11. februar 2000 nr. 99 og delegeringsvedtak 16. oktober 2000 nr. 1670. Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I

I forskrift 17. desember 2007 nr. 1458 om regulering av fisket etter reker ved Øst-Grønland i 2008 gjøres følgende endring:

§ 6 tredje ledd skal lyde:

Maksimalkvotene oppheves med virkning fra 3. mars.

II

Endringen trer i kraft straks.

31. mars Nr. 353 2008**Forskrift om nærmere bestemmelser om tillatte vekter og dimensjoner for offentlig veg**

Hjemmel: Fastsatt av Vegdirektoratet 31. mars 2008 med hjemmel i vegtrafikklov 18. juni 1965 nr. 4 § 13 og delegeringsvedtak 24. november 1980 nr. 1, jf. forskrift 25. januar 1990 nr. 92 om bruk av kjøretøy § 5–2 nr. 2 bokstav a.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 14 (direktiv 85/3/EØF som endret senest ved direktiv 92/7/EØF og erstattet av direktiv 96/53/EF) og nr. 15a (direktiv 2002/7/EF). Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

*1. Tillatt aksellast, boggilast og trippelboggilast for offentlig veg, tabell 1**a) Aksellasttabell*

Største tillatte aksellast og last fra akselkombinasjoner på veger i de forskjellige bruksklasser (Bk) er angitt i etterfølgende tabell 1.

Tabell 1

Aksel/akselkombinasjon	Akselavstand i m	Tonn			
		Bk10	BkT8	Bk8	Bk6
Aksellast (frirullende hjul)		10	8	8	6
Aksellast drivaksel		11,5 ¹	8	8	6
Last fra to aksler	1,30–1,79 (boggi)	18 ^{1,2}	14	12	9
	1,20–1,29 (boggi)	16	12	12	9
	0,80–1,19	15	11,5	11,5	8,5
	Under 0,80	10	8	8	6
Trippelboggi	1,30–1,80 ³	24	19	16	12
	1,00–1,29 ⁴	22	18	16	12
	Under 1,00 ⁴	16	12	12	9

1 11,5 t bare på en drivaksel.

2 19 t på motorvogn når drivakselen har tvillingmonterte hjul og luftfjæring eller tilsvarende fjæring iht. direktiv 96/53/EF, eller når hver drivaksel har tvillingmonterte hjul og ingen av akslene overskrider 9,5 t.

3 Begge avstander.

4 En eller begge avstander.

b) *Fordeling av lasten i boggi eller trippelboggi*

I akselkombinasjoner med to eller tre aksler må ikke vekten fra noen aksel overskride den aksellast som er tillatt etter tabellen under a).

c) *Buss med luftfjæring eller tilsvarende fjæring, jf. fotnote 2 til aksellasttabellen under a)*

Aksellasten for slik buss kan økes med 1 tonn på veger i Bk8 og høyere, dog ikke ut over 11,5 tonn på drivaksel. Boggilasten kan økes med 2 tonn, dog ikke ut over 14 tonn i Bk8 og BkT8 og 19 tonn i Bk10.

2. *Tillatt totalvekt for enkeltkjøretøy på offentlig veg, tabell 2**Kjøretøyvekttabell*

Største tillatte vekt av enkeltkjøretøy på veger i de forskjellige bruksklasser (Bk) er angitt i tabell 2. Aktuell tillatt kjøretøyvekt kan begrenses ut fra aksellasttabellen (tabell 1) eller det som er angitt i kjøretøyets vognkort.

Tabell 2

	Tonn					
	Bk10	BkT8	Bk8	Bk6	Bk6	Bk6
	50	42	50	40	32	28
Motorvogn med 2 aksler	19	19	16	16	16	12
Motorvogn med 3 aksler	26	26	22	22	20	15
Motorvogn med 4 aksler og flere ^{1,2,3} og minst 5,40 m fra første til siste aksel	30	30	26	26	22	16
minst 5,60 m fra første til siste aksel	31	31	27	27	23	17
minst 5,80m fra første til siste aksel	32	32	28	28	24	18
Slepvogn med 2 aksler	20	20	16	16	16	12
Slepvogn med 3 aksler	28	25	22	22	19	15
Slepvogn med 4 aksler og flere	30	25	28	24	19	17
Påhengsvogn/Semitrailer med 1 aksel ⁴	10	10	8	8	8	6
Påhengsvogn/Semitrailer med 2 aksler ⁴	18	18	14	14	12	9
Semitrailer med 2 aksler i avstand over 1,79 m med tvillingmonterte hjul der den siste akselen er tvangsstyrt ^{5,4}	20	20	16	16	16	12
Påhengsvogn/Semitrailer med 3 aksler og flere ⁴	24	24	19	19	16	12
Semitrailer med boggi med boggiavstand 1,30–1,79 m og en etterfølgende tvangsstyrt ⁵ aksel i avstand over 1,79 m, og der minst de faste akslene har tvillingmonterte hjul ⁴	27	27	22	22	20	15

1 Dersom fotnotene 2 og/eller 3 ikke er oppfylt og/eller avstanden fra første til siste aksel er mindre enn 5,40 m, er tillatt vekt som for 3-akslet motorvogn.

2 Under forutsetning av at drivakselen har tvillingmonterte hjul og luftfjæring eller tilsvarende fjæring i henhold til direktiv 96/53/EF, eller hver drivaksel har tvillingmonterte hjul og ingen av akslene overskrider 9,5 t.

3 Under forutsetning av 2 styrende aksler der den ene kan være friksjonsstyrt (medsporende).

4 Sum aksellast.

5 Tvangsstyring er et system der tilhengerens aksler styres automatisk når vinkelen mellom engdeakslene på bil og tilhenger endres. (Joystick- og friksjonsstyring er ikke å betrakte som tvangsstyring).

3. *Tillatt aktuell totalvekt for vogntog på offentlig veg*

a) Tillatt aktuell totalvekt for de forskjellige vogntog på de forskjellige bruksklasser (Bk) er oppført i tabell 3a og 3b avhengig av minsteavstanden. Med minsteavstand forstås avstanden fra bakerste aksel på motorvogn til fremste aksel på tilhenger.

b) Motorvognens og tilhengerens tillatte aktuelle vekter begrenses eventuelt av aksellasttabellen, tabell 1, kjøretøyvekttabellen, tabell 2 og tillatte vekter etter vognkortet.

Vogntogvekten begrenses eventuelt av tillatte vekter etter motorvognens vognkort samt andre krav som gjelder vogntogvekter i forskrift om bruk av kjøretøy.

Tillatt aktuell vogntogvekt kan fordeles på kjøretøyene i vogntoget innenfor de rammer som er nevnt foran.

Tabell 3a

Vogntog bestående av:			Tonn					
			Bk10		BkT8		Bk8	Bk6
Motorvogn med	Slepvogn ¹ med	Minsteavstand, m	50	42	50	40	32	28
2 aksler	2 aksler ¹	Mindre enn 3,00	19	19	16	16	16	12
		3,00 og større	39	39	32	32	32	24

			<i>Tonn</i>					
<i>Vogntog bestående av:</i>			<i>Bk10</i>		<i>BkT8</i>		<i>Bk8</i>	<i>Bk6</i>
<i>Motorvogn med</i>	<i>Slepvo¹ med</i>	<i>Minsteavstand, m</i>	50	42	50	40	32	28
	3 aksler ¹	Mindre enn 3,00	19	19	16	16	16	12
		3,00 og større	47	42	38	38	32	27
	4 aksler og flere ¹	Mindre enn 3,00	19	19	16	16	16	12
		3,00 og større	47	42	40	40	32	28
3 aksler	2 aksler ¹	Mindre enn 3,00	26	26	22	22	20	15
		3,00 til og med 3,69	40	40	38	38	30	24
		3,70 og større	46	42	38	38	32	27
	3 aksler ¹	Mindre enn 3,00	26	26	22	22	20	15
		3,00 til og med 3,69	47	42	44	40	32	28
		3,70 og større	50	42	44	40	32	28
	4 aksler og flere ¹	Mindre enn 3,00	26	26	22	22	20	15
		3,00 og større	50	42	50	40	32	28
4 aksler og flere	2 aksler ¹	Mindre enn 3,00	32	32	28	28	24	18
		3,00 til og med 3,69	47	42	43	40	32	28
		3,70 og større	50	42	43	40	32	28
	3 aksler og flere ¹	Mindre enn 3,00	32	32	28	28	24	18
		3,00 og større	50	42	50	40	32	28

1 Gjelder ikke for slepvo¹ hvor samtlige innbyrdes akselavstander er under 3,00 m. For disse gjelder vogntogvekten som for vogntog med påhengsvogn/semitrailer med 3 aksler etter tabell 3b.

Tabell 3b

			<i>Tonn</i>					
<i>Vogntog bestående av:</i>			<i>Bk10</i>		<i>BkT8</i>		<i>Bk8</i>	<i>Bk6</i>
<i>Motorvogn med</i>	<i>Påhengsvogn/semitrailer med</i>	<i>Minsteavstand, m</i>	50	42	50	40	32	28
2 aksler	1 aksel	Mindre enn 3,00	19	19	16	16	16	12
		3,00 og større	29	29	24	24	24	18
	2 aksler	Mindre enn 3,00	19	19	16	16	16	12
		3,00 til og med 3,19	34	34	30	30	26	21
		3,20 til og med 3,39	35	35	30	30	27,1	21
		3,40 til og med 3,69	36	36	30	30	28,3	21
		3,70 og større	37	37	30	30	30	21
	2 aksler i avstand over 1,79 m,	Mindre enn 3,00	19	19	16	16	16	12
		3,00 til og med 3,39	37	36	35	35	28	23
	3 aksler og flere ¹	3,40 til og med 3,69	38	36,8	35	35	28,6	24
		3,70 til og med 3,99	39	37,4	35	35	29	24
		4,00 til og med 4,29	40	37,9	35	35	29,4	24
		4,30 til og med 4,59	41	38,5	35	35	29,8	24
		4,60 til og med 4,89	42	39,1	35	35	30,3	24
		4,90 til og med 5,29	43	39,7	35	35	30,7	24
		5,30 til og med 5,69	46	40,5	35	35	31,4	24
		5,70 til og med 6,09	46	41,3	35	35	32	24
		6,10 og større	46	42	35	35	32	24
3 aksler	1 aksel	Mindre enn 3,00	26	26	22	22	20	15
		3,00 til og med 3,19	33	33	30	30	26	21
		3,20 til og med 3,59	34	34	30	30	26,7	21
		3,60 til og med 3,99	35	35	30	30	27,4	21
		4,00 til og med 4,39	36	36	30	30	28	21
	2 aksler	Mindre enn 3,00	26	26	22	22	20	15
		3,00 til og med 3,29	37	36	36	36	28	24
		3,30 til og med 3,59	38	36,6	36	36	28,4	24
		3,60 til og med 3,89	39	37,1	36	36	28,9	24
		3,90 til og med 4,09	40	37,7	36	36	29,3	24
		4,10 til og med 4,29	41	38,1	36	36	29,6	24
		4,30 til og med 4,49	42	38,4	36	36	29,9	24
		4,50 til og med 4,69	43	38,8	36	36	30,2	24
		4,70 til og med 5,19	44	39,2	36	36	30,5	24
		5,20 til og med 5,69	44	40	36	36	31,3	24
		5,70 til og med 6,19	44	41	36	36	32	24
		6,20 og større	44	42	36	36	32	24

			<i>Tonn</i>							
<i>Vogntog bestående av:</i>			<i>Bk10</i>		<i>BkT8</i>	<i>Bk8</i>	<i>Bk6</i>			
<i>Motorvogn med</i>	<i>Påhengsvogn/semitrailer med</i>	<i>Minsteavstand, m</i>	<i>50</i>	<i>42</i>	<i>50</i>	<i>40</i>	<i>32</i>	<i>28</i>		
3 aksler	2 aksler i avstand over 1,79 m, 3 aksler og flere ¹	Mindre enn 3,00	26	26	22	22	20	15		
		3,00 til og med 3,29	41	39	41	39	30	25		
		3,30 til og med 3,59	42	39,5	41	39,3	30,4	25,5		
		3,60 til og med 3,89	43	40	41	39,7	30,8	26		
		3,90 til og med 4,19	44	40,5	41	40	31,2	26,5		
		4,20 til og med 4,49	45	41	41	40	31,6	27		
		4,50 til og med 4,79	46	41,5	41	40	32	27		
		4,80 til og med 5,09	47	42	41	40	32	27		
		5,10 til og med 5,39	48	42	41	40	32	27		
		5,40 til og med 5,69	49	42	41	40	32	27		
		5,70 og større	50	42	41	40	32	27		
		4 aksler og flere	1 aksel	Mindre enn 3,00	32	32	28	28	24	18
				3,00 til og med 3,29	38	36	36	36	28	23
				3,30 til og med 3,59	39	36,5	36	36	28,4	23,5
3,60 til og med 3,89	40			37	36	36	28,9	24		
3,90 til og med 4,19	41			37,5	36	36	29,3	24		
4,20 til og med 4,69	42			38	36	36	29,8	24		
4,70 til og med 5,19	42			39	36	36	30,5	24		
5,20 til og med 5,69	42			40	36	36	31,3	24		
5,70 til og med 6,39	42			41	36	36	32	24		
6,40 og større	42			42	36	36	32	24		
2 aksler	Mindre enn 3,00			32	32	28	28	24	18	
	3,00 til og med 3,39			42	38	42	38	29	25	
	3,40 til og med 3,79			43	38,8	42	38,7	29,7	25,6	
	3,80 til og med 4,09			44	39,6	42	39,4	30,4	26,1	
	4,10 til og med 4,39			45	40,2	42	40	30,9	26,6	
	4,40 til og med 4,69			46	40,8	42	40	31,5	27	
	4,70 til og med 4,99		47	41,4	42	40	32	27		
	5,00 til og med 5,29		48	42	42	40	32	27		
	5,30 til og med 5,59		49	42	42	40	32	27		
	5,60 og større		50	42	42	40	32	27		
	2 aksler i avstand over 1,79 m, 3 aksler og flere ¹		Mindre enn 3,00	32	32	28	28	24	18	
			3,00 til og med 3,39	46	40	46	40	31	27	
			3,40 til og med 3,79	48	41,5	47	40	32	27,5	
			3,80 til og med 4,19	49	42	47	40	32	28	
			4,20 og større	50	42	47	40	32	28	

1 Gjelder også for slepvogn hvor samtlige innbyrdes akselavstander er under 3,00 m.

4. Tillatt kjøretøy- og vogntoglengde for offentlig veg

Offentlige veger har ulike største tillatte lengder.

For den enkelte vegstrekning er slike lengder fastsatt i riksveglisten i pkt. 6 nedenfor og i veglister for fylkesveger og kommunale veger.

a) Fra 1. januar 2007 gjelder følgende lengder for enkeltkjøretøy og vogntog:

<i>Kjøretøy-/vogntogtype</i>	<i>Tillatt lengde i meter</i>		
	<i>19,50 m-veger</i>	<i>15 m-veger</i>	<i>12,40 m-veger</i>
Motorvogn, unntatt buss	12	12	12
Tilhenger, unntatt semitrailer og slepvogn til bruk i 22 m tømmervogntog	12	12	12
Motorvogn med slepvogn eller påhengsvogn	19,50	15	12,40
Motorvogn med semitrailer	17,50	15	12,40
Buss med 2 aksler ³	13,50 ^{1,2}	13,50 ^{1,2}	12,40
Buss med 3 aksler eller flere ³	15 ¹	15 ¹	12,40
Leddbuss ³	18	15	12,40
Buss med slepvogn eller påhengsvogn	18,75	15	12,40

1 12,40 m for buss som er innrettet for kombinert transport av personer og gods ut over bagasje og som ikke innehar nasjonalt eller internasjonalt ruteløyve.

2 For buss registrert for 9. mars 2004 er tillatt lengde 15 m. Dette gjelder til 1. januar 2021.

- 3 Når buss registrert fra og med 9. mars 2004 står stille skal et vertikalt plan som tangerer kjøretøyets side (på den siden av kjøretøyet som vender ut fra sirkelen) og den ytterste sirkelradien, defineres ved å merke opp en linje på bakken. For leddbusser skal begge de to stive seksjonene plasseres parallelt med planet. Når kjøretøyet så kjører inn i sirkelen (nevnt nedenfor), må ingen del av kjøretøyet gå utenfor dette plan med mer enn 0,60 m.

For kjøretøy/vogntog som spesifisert ovenfor, gjelder i tillegg følgende:

1. Motorvogner og vogntog, unntatt vogntog spesielt innrettet for transport av tømmer og med vogntoglengde mellom 18,75 og 22 m, skal kunne kjøres en runde mellom to konsentriske sirkler med radius
Semitrailervogntog med lengde inntil 17,50 m der avstanden fra semitrailerens king-pin til svingcenteret i semitrailerens akselkombinasjon er inntil 8,15 m, anses å oppfylle sporingskravet.	12,50 og 5,30 m
2. Avstand mellom senter king-pin og semitrailerens bakerste punkt målt langs senterlinjen skal ikke overstige:	12 m
3. Den horisontalt målte avstand mellom senter king-pin og et vilkårlig punkt på semitrailerens forende må ikke overstige:	2,04 m
4. For vogntog bestående av motorvogn og slepvogn eller påhengsvogn, skal avstanden målt parallelt med vogntogets lengdeakse fra lastbærerens forreste punkt bak førerhuset til tilhengerens bakerste punkt minus avstanden mellom motorvognens bakerste punkt til tilhengerens forreste punkt ikke overstige:	15,65 m
5. For vogntog som nevnt i nr. 4 skal avstanden målt parallelt med vogntogets lengdeakse, fra lastbærerens forreste punkt bak førerhuset til tilhengerens bakerste punkt ikke overstige:	17,15 m
6. For vogntog nevnt i nr. 4 skal avstanden mellom bakerste aksel på motorvogn til forreste aksel på tilhenger (minsteavstand) ikke være mindre enn:	3 m

b) Nytt pkt. 7.

c) Største tillatte lengder etter dette pkt., skal måles uten toleranse.

5. Tillatt kjøretøybredde for offentlig veg

Største tillatte bredde for kjøretøy på offentlig veg er 2,55 m hvis ikke mindre bredde er fastsatt ved oppsetting av offentlig trafikkskillt eller i vegliste.

For kjøretøy med skappåbygg – fast eller avtagbart – spesielt utstyrt for transport av gods ved en automatisk regulert temperatur hvor hver sidevegg inklusive isolasjon er minst 45 mm tykk, er største tillatte bredde 2,60 m på veger som ellers er tillatt for 2,55 m.

Største tillatte bredder etter dette pkt. skal måles uten toleranse.

6. Vegliste riksveger

Østfold

Riksveg nr.	Bruksklasse	Maks. totalvekt tonn	Tillatt vogntoglengde meter
	<i>Vinter</i>		
102	Generelt ^{1,2} Riksgr. v/Tyslingmo–Ende	Bk10 BkT8	50 40
			19,50 19,50

- 1 Trekkbil og slepvogn med total lengde 24 meter og kjøretøybredde 2,60 meter tillates kjørt 5,5 km etter følgende rute: E 6 Riksgr. v/Svinesund–Svingenskogen
Rv. 21 Svingenskogen–X veg til Helle (Haldenterminalen)

Tillatelsen gjelder bare gods som skal omlastes/samlastes fra/til jernbane eller bil ved Haldenterminalen.

- 2 Vogntog med total lengde 24 m, kjøretøybredde 2,60 m og totalvekt 60 tonn samt vogntog etter modulsystemet med total lengde 25,25 m, kjøretøybredde 2,55 m og totalvekt 60 tonn tillates kjørt ca. 5 km etter følgende rute:
E 18 Riksgrensen v/Ørje–avkjøring Sletta terminal og retur.

Akershus

Riksveg nr.	Bruksklasse	Maks. totalvekt tonn	Tillatt vogntoglengde meter
	<i>Vinter</i>		
115	Generelt Gangnes X pv.–Dalsbrua–Hellegård X fv.	Bk10 BkT8	50 50
120	Engelstad–Nannestad kirke	BkT8	50
175	Munkerudteiet–Årnes	BkT8	50
			19,50 19,50 19,50

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
<i>Haugen jernbaneundergang tillates ikke for vogntog</i>			
178	Omkjøring fv. 478 Munke- rudteiet-Årnes BkT8 Bk10	50	19,50
181	Eltonåsen-Løken-Sand Arm til Eidsvoll stasjon BkT8	50 40	19,50 19,50
<i>Oslo</i>			
<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
	<i>Generelt Bk10</i>	<i>50</i>	<i>19,50</i>
<i>Hedmark</i>			
<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
175	<i>Generelt Bk10</i> Galterud bruk-Meland bru V MAKS. BkT8 – 40 OVER MELAND BRU	<i>50</i> 50	<i>19,50</i> 19,50
175	Meland bru BkT8	40	19,50
219	Atna st-Atna bru Ø Maks. tillatt totalvekt 3 500 kg over Atna bru Rutegående busser Bk 8	50	19,50
<i>Oppland</i>			
<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
63	<i>Generelt Bk10</i> Langvatn X rv. 15-Møre og Romsdal gr.	<i>50</i> 50	<i>19,50</i> 15
252	Tyin X rv. 53-Eidsbugarden BkT8	40	15
258	Grotli X rv. 15-Sogn og Fjordane gr. (Gamle Strynefjellsvegen) Bk10	50	12,40
<i>Buskerud</i>			
<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
243	<i>Generelt¹ Bk10</i> Fesja bru S-Fesja Bru N Maks. Bk T8-40 over Fesja bru	<i>50</i> 40	<i>19,50</i> 19,50
1 Rv. 282, Holmen bru i Drammen, maks. 50 tonn totalvekt. For totalvekt over 50 tonn: omkjøring via E18 Motorvegbrua.			
<i>Vestfold</i>			
<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
303	<i>Generelt Bk10</i> Østre Bergan-Skravestad X fv. 272	<i>50</i> 50	<i>19,50</i> 19,50
306	Nes-Haugen skole, Hvarnes (stign. 1:6) BkT8 Bk10	50	19,50
311	Åsgårdstrand S-Åsgårdstrand N Bk10	50	12,40
314	Gausen-Bakstvål BkT8 Bk10	50	19,50

Telemark

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Vinter</i>		
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	56
38	Bostrak–Steane	BkT8 Bk10	50
			19,50

Aust-Agder

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Vinter</i>		
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	50
411	Laget bru	BkT8	40
411	Laget–Bergendal	BkT8	50
413	Myklandsdalen–Bås	BkT8 Bk10	50
417	Renstøl–Bråten	BkT8 Bk10	50
			19,50

Vest-Agder

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Vinter</i>		
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	50
454	Dynestøl–Stubstad	BkT8 Bk10	50
456	Holskogen avfallskvern–Stausland	Bk10	50
461	Konsmo–Kvås	Bk10	50
465	Kjørrefjord X rv. 43–Opofte x E 39	BkT8	40
465	Risnes bru	Bk8	32
			19,50

Rogaland

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Vinter</i>		
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	50
13	Hogstad–Ims–Høle	BkT8	50
	Omkjøring for vogntog fv. Vatnekrossen–Hommeland og rv. 508 Hommeland–Høle		12,40
44	Vest-Agder gr.–Åna–Sira	BkT8	40
44	Åna–Sira bru	BkT8	40
501	Rekeland–Heskestad	Bk10	50
503	Veen–Byrkjedal	Bk10	50
511	Hovdastad–Kopervik S	Bk10	50
520	Hellandsbygd–Hordaland gr.	Bk 8	32
			19,50

Hordaland

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Vinter</i>		
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	50
E16	Arm Sivle X E16–Stalheim/Brekke X E16 (Stalheimskleiva)	Bk10	50
520	Rogaland gr.–Hordalia	BkT8	40
550	Svartveit–Herand	BkT8	40
	Ferjestr. Klokkekarvik–Hjellestad	Bk10	50
	Ferjestr. Hjellestad–Klokkekarvik	Bk10	50
563	Hanevik–Åsebø X rv. 562	BkT8	50
565	Marås–Soltveit	BkT8	50
			19,50

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>	
<i>Vinter</i>				
569	Dalseid X E16–Straume bru	BkT8	40	19,50
569	Straume bru–Eidslandet	BkT8	50	12,40

Sogn og Fjordane

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>	
<i>Vinter</i>				
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>50</i>	<i>19,50</i>
258	Oppland gr.–Ospeli (Gamle Strynefjellsvegen)	Bk10	50	12,40
613	Nos (slutt fv. 698)–Tvinnereim (start fv. 698)	Bk8	32	12,40

Møre og Romsdal

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>	
<i>Vinter</i>				
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>50</i>	<i>19,50</i>
60	Maks. aksellast 10 000 kg og boggilast 16 000 kg over Hellesyltbrua. Det gis ikke tillegg for luftfjæring eller tvillingmontering	–	50	19,50
63	Oppland gr.–Geiranger fk	Bk10	50	15
63	Ferjestrekningen Geiranger–Hellesylt	Bk10	50	15
63	Geiranger fk–Eidsdal skule	Bk10	50	12,40
63	Langdalen–Soggeberget (Trollstigen)	Bk10	50	12,40
64	Vangenkrysset–Åndalsnes st.	BkT8	40	19,50
650	Steinholtbrua	Bk8	32	19,50
650	Giskemo–Sjøholt	BkT8	50	19,50
655	Ørsta–Sæbø	Bk10	50	12,40
659	Ferjestrekn. Skjeltene–Løvsøya	BkT8	40	15
661	Ulvestadvika–Vestrefjorden	BkT8	40	19,50
661	Vestrefjorden–Fiksdalen	Bk8	32	12,40

Sør-Trøndelag

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>	
<i>Vinter</i>				
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>50</i>	<i>19,50</i>
713	Gryta x fv. 401–Volden	BkT8	40	19,50
716	Straumøybotn X fv. 431–Nordskag	BkT8	50	19,50
717	Reinskloster–Stadsbygd kirke–Rørvik	BkT8	50	19,50
721	Mebostad–Oksvoll–Jøssund bru vest Maks. BkT8 – 40 over Jøssund bru	BkT8	50	19,50
721	Jøssund bru	BkT8	40	19,50
721	Jøssund bru øst–Teksdal X fv. 86	BkT8	50	19,50

Nord-Trøndelag

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>		
<i>Vinter</i>					
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>50</i>	<i>19,50</i>	
754	Hynne–Markabygd	BkT8	Bk10	50	19,50
758	Stene X rv. 72–X komm. veg v/Østnes	BkT8	Bk10	50	19,50

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>		<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
			<i>Vinter</i>		
764	Lassemo X E6–Skorovatn/fv. 363	BkT8	Bk10	50	19,50

Nordland

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>		<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
			<i>Vinter</i>		
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>		50	19,50
812	Medby X E6–Vesterli–Misvær sentrum	BkT8	Bk10	50	19,50
812	Misvær sentrum–Tuv X rv. 17	BkT8		50	19,50
812	Arm til Støvset	BkT8		50	19,50
813	Vesterli X rv. 812–Moldjord–Tverrvik	BkT8	Bk10	50	19,50
815	Smorten X E10–Skifjord X rv. 817	BkT8		50	19,50
826	Vargåsen X E6–Hammerfall	BkT8		50	19,50
826	Hammerfall–Røsvik	BkT8		50	19,50
835	Arm til Ålstad X fv. 638	BkT8		50	19,50
838	Skaugvoll X rv. 17–Sund	BkT8		50	19,50

Troms

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>		<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
			<i>Vinter</i>		
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>		50	19,50
E 8	Arm til Ramfjordnes	BkT8		50	19,50
84	Elvevoll X rv. 852–Skøelv	BkT8		50	19,50
86	Islandsbotn–Straumsnes–Gryllefjord m/arm i Gryllefjordkrysset	BkT8		50	19,50
86	Arm Gryllefjord–Torsken	BkT8		50	19,50
829	Grov–Nordland gr.	BkT8		50	19,50
848	Fornes–Storelva 2 bru	BkT8		50	19,50
848	Storelva 2 bru–Sørrollnes	BkT8		40	19,50
854	Olsborg X E6–Målsnes	BkT8		40	19,50
857	Heia X E6–Øverbygd	BkT8		50	19,50
858	Malangseidet–Vikran	BkT8		50	19,50
862	Nordfjordbotn–Sandvika X fv. 55	BkT8		40	19,50
865	Bergmo–Bilto	BkT8		40	19,50

Finnmark

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>		<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
			<i>Vinter</i>		
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>		50	19,50

7. Tømmertransport

Tømmertransport med motorvogn og slepvogn kan utføres med 22 m vogntoglengde på veg som er merket 22 m i riksveglisten i pkt. 8 nedenfor og med 19,50* m i veglister for fylkesveger og kommunale veger.

Vogntoget må være spesielt innrettet for tømmertransport. Høyden på slepvognen må ikke være mer enn 4 m.

Vogntog spesielt innrettet for transport av tømmer med vogntog lengde mellom 19,50 og 22,00 meter, skal fra plassering på linje kunne kjøres en runde mellom to konsentriske sirkler med radius 12,50 meter og 2,00 meter.

Ordningen omfatter sagtømmer, skurtømmer, rundtømmer med små dimensjoner, massevirke og slipvirke. Flis er ikke massevirke.

Returgods på vogntog med lengde mellom 19,50 og 22 m er tillatt i forbindelse med tømmertransport i henhold til bestemmelsene her. Ved slik transport av returgods, skal det på forlangende godtgjøres at transporten er en returtransport ved at den forutgående tømmertransporten dokumenteres ved fraktbrev eller lignende.

For transport av tømmer på vogntog innrettet for transport av tømmer mellom 21,5 og 22 meter med minst 7 aksler etter første ledd, tillates en totalvekt på 56 tonn på veg hvor dette er angitt i riksveglisten i pkt. 8 og med 50* i veglister for fylkesveg og kommunale veger. Dette gjelder ikke for vogntog innrettet for transport av tømmer som er kortere enn 21,50 meter uten last og ved transport av returgods.

Tillatte lengder etter dette pkt. skal måles uten toleranse.

8. Vegliste for tømmertransport – riksveger

Østfold

Riksveg nr.	Bruksklasse	Maks. totalvekt tonn	Tillatt vogntoglengde meter
<i>Vinter</i>			
	<i>Generelt^{1,2}</i>		
E18	Askim V X rv. 128–Spydeberg X rv. 22	Bk10	56 22
102	Riksgr. v/Tyslingmo–Ende	BkT8	40 22
108	St. Croix X rv. 110–Skjærhalden	Bk10	50 22
110	Ørebekk X rv. 117–Fredrikstad bru øst X fv. Spinneriveien	Bk10	50 22
114	X fv. Agnaltveien–Østre Trøsken bru–X Trøskenveien	Bk10	50 22
115	X pv. Vammafossen–Vamma bru–X kv. Vammeliveien	Bk10	50 22
123	X kv. Kallakvn–Kroksund bru–Strømsfoss X rv. 21	Bk10	50 22

1 Trekkbil og slepvogn med total lengde 24 meter og kjøretøybredde 2,60 meter tillates kjørt 5,5 km etter følgende rute:

E6 Riksgr. v/Svinesund–Svingenskogen

Rv. 21 Svingenskogen–X veg til Helle (Haldenterminalen)

Tillatelsen gjelder bare gods som skal omlastes/samlastes fra/til jernbane eller bil ved Haldenterminalen.

2 Vogntog med total lengde 24 m, kjøretøybredde 2,60 m og totalvekt 60 tonn samt vogntog etter modulsystemet med total lengde 25,25 m, kjøretøybredde 2,55 m og totalvekt 60 tonn tillates kjørt ca. 5 km etter følgende rute:

E18 Riksgrensen v/Ørje–avkjøring Sletta terminal og retur.

Akershus

Riksveg nr.	Bruksklasse	Maks. totalvekt tonn	Tillatt vogntoglengde meter
<i>Vinter</i>			
	<i>Generelt</i>		
2	X rv. 177 Vormsund bru V–Uvesund– Oppakermoen	Bk10	56 22 50 22
115	Gangnes X pv.–Dalsbrua–Hellegård X fv.	BkT8	50 22
120	Lillestrømbua N X rv. 159–Mosesvingen	Bk10	50 19,50
157	Sønstedal–Fagerstrand	Bk10	50 19,50
160	Oslo gr. (Lysakerelva)–Bryn–Skui X E16	Bk10	50 19,50
163	Oslo gr. (Tangerud)–Visperud X fv.	Bk10	50 19,50
164	Blommenholm X E6–Valler X rv. 160	Bk10	50 19,50
166	Snarøykrysset–Fornebu	Bk10	50 19,50
168	Oslo grense (Grini)–Bryn X rv. 160	Bk10	50 19,50
171	Gran X E6–Mo X rv. 170 (Aurskog)	Bk10	50 22
172	Fetsund Bru Ø X rv. 170–Sørumsand X rv. 171	Bk10	50 22
175	Munkerudteiet–Årnes	BkT8	Bk10 50 22
	<i>Haugen jernbaneundergang tillates ikke for vogntog</i>		
	Omkjøring fv. Munkerudteiet–Årnes	BkT8	Bk10 40 22
177	Årnes X rv. 175–Vormsund–Holtet X fv.	Bk10	50 22
177	Minnesund bru N–Minnesund x E6	Bk10	50 22
178	Eltonåsen–Løken–Sand	BkT8	Bk10 50 22
181	Arm til Eidsvoll stasjon	BkT8	40 22

Oslo

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
				<i>Vinter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	56	22
4	Bjørvika X E18–Sinsenkrysset	Bk10	50	19,50
4	Arm Sinsen–Fagerheimgt X rv. 161	Bk10	50	19,50
155	Klemetsrud X E6–Akershus gr. v/Sværsvann	Bk10	50	19,50
160	Bjørnsletta–Akershus gr. v/Jar	Bk10	50	19,50
161	Nedre Lodals bru X rv. 190–Galgeberg	Bk10	50	19,50
161	«Ring 2» Galgeberg–Skøyen	Bk10	50	19,50
161	Arm Galgeberg X rv. 161–Bispekaia X E18	Bk10	50	19,50
162	«Ring 1» Vaterland Ø–Filipstad X E18	Bk10	50	19,50
163	Økern–Akershus gr.	Bk10	50	19,50
168	St. Olavs gate–Røa	Bk10	50	19,50
191	Trosterud X E6–Bredtvet S X rv. 163	Bk10	50	19,50
191	Arm Nedre Kalbakkvei–Alfaset postterminal	Bk10	50	19,50

Hedmark

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
				<i>Vinter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	56	22
3	X pv. til Åstdalen–Åsta bru S–Åsta bru N X kv.	Bk10	50	22
3	X pv. til Estensvollan–Estensmo bru–X pv. til Bjørkeng	Bk10	50	22
20	X fv. Kongevegen–Norsenga bru–X avkjøring til Norsenga tømmerterminal	Bk10	50	22
24	Bruvoll syd X pv.–Haug bru–Bruvoll N X fv.	Bk10	50	22
26	Isterfossen X rv. 217–Os X rv. 30	Bk10	50	22
28	Brenna X rv. 26–Tolga X rv. 30	Bk10	50	22
29	Alvdal X rv. 3–Oppland gr.	Bk10	50	22
30	Sundfloen X kv.–Sundfloen bru–Koppang X fv. Embretstuveien	Bk10	50	22
30	Osmoen X fv.–Os bru–Os sentrum	Bk10	50	22
175	Galterud bruk–Meland bru V	BkT8	50	22
	<i>Maks. BkT8 – 40 over Meland bru</i>			
175	Meland bru	BkT8	40	22
202	X fv.–Valby bru S–Valby bru N X pv.	Bk10	50	22
206	X fv.–Flisa Østre bru V–Flisa Østre bru Ø X fv.	Bk10	50	22
208	X pv.–Våra bru V–Våra bru Ø X pv.	Bk10	50	22
210	Eid X fv. fra Elverum–Eidsfoss bru Ø X kv.	Bk10	50	22
212	Pellervika X E6–Stavsjø X rv. 213			
217	X kv. Elvbrua Ø–Elvbrua V X pv.	Bk10	50	22
219	Atna st–Atna bru Ø	BkT8	50	22
	<i>Maks. tillatt totalvekt 3 500 kg over Atna bru</i>			
	<i>Rutegående busser BK 8</i>			
222	Vikselv (Tangen) X E6–Vien (Hamar) X E6	Bk10	50	22

Oppland

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
				<i>Vinter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	56	22
E6	Biri Travbane X fv.–Vingrom X rv. 250	Bk10	50	22
E6	Ringebu syd X fv. Brugata–Våla bru–Ringebu N X Bjørgemogata	Bk10	50	22

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>				
E136	X kv. til Jora Industriområde–Joriamo–X kv. til Brustugu	Bk10	50	22
15	Bismo X kv.–Sogn og fjordane gr.	Bk10	50	22
29	Hedmark gr.–Hjerkin X E6	Bk10	50	22
55	Lom X rv. 15–Sogn og Fjordane gr.	Bk10	50	22
63	Langvatn X rv. 15–Møre og Romsdal gr.	Bk10	50	15
245	X fv. Kolbjørnshus bru S–Dokka X rv. 33	Bk10	50	22
251	X pv. Lunde bru Ø–Lunde bru V X pv.	Bk10	50	22
252	Tyin X rv. 53–Eidsbugarden	BkT8	40	15
256	Hundorp X E6–Skurdal X fv. til Gålå	Bk10	50	22
258	Grotli X rv. 15–Sogn og Fjordane gr. (Gamle Strynefjellsvegen)	Bk10	50	12,40

Buskerud

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>				
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	56	22
E16	Nes bru	Bk10	50	22
7	<i>Sandaker og Sætra bru</i>	Bk10	50	22
7	<i>Gulsvik bru</i>	Bk10	50	22
7	Gol–Geilo	Bk10	50	22
7	Geilo–Hordaland gr.	Bk10	50	19,50
35	<i>Hokksund bru</i>	Bk10	50	22
35	Vikersund–Styggedal	Bk10	50	22
35	Styggedal–Hønefoss sentrum	Bk10	50	19,50
	Omkjøring for 22 m via E16/armer rv. 35			
35	<i>Hønefoss bru</i>	Bk10	50	19,50
40	Efteløt bru S–Jordbru X E134	Bk10	50	22
	<i>Maks. 50 tonn over Efteløt bru</i>			
40	Djupdal–Geilo X rv. 7	Bk10	50	22
50	Hol–Håkonset–Sogn og Fjordane gr.	Bk10	50	19,50
52	Gol, Hesla bru X rv. 51–Tuv–Sogn og Fjordane gr.	Bk10	50	19,50
243	<i>Fesja bru</i>	BkT8	40	22
282	<i>Holmen bru</i>	Bk10	50	22
282	Star maling og Lakk–Kirkelinna	Bk10	50	19,50
287	Åmot S, X rv. 53–Sundbakken	Bk10	50	22
287	Hole bru S–Foss bru N	Bk10	50	22
	<i>Maks. 50 tonn over Hole bru og Foss bru</i>			
319	Merket–Vestfold gr.	Bk10	50	19,50

Vestfold

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>				
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	56	22
303	Sandefjord X rv. 305–Østre Bergan	Bk10	50	22
303	Østre Bergan–Skravestad X fv. 272	BkT8	50	22
303	Skravestad x fv. 272–Stokke sentr. X fv. 560	Bk10	50	22
303	<i>Gloppe bru</i>	Bk10	50	22
304	Sundet X fv. 205–Kvelde X rv. 40	Bk10	50	22
304	<i>Sundgapet bru</i>	Bk10	50	22
305	Innlaget X rv. 304–Andebu sentr. X rv. 307	Bk10	50	22
306	Bommane X rv. 19/fv. 715–Knutstad X E18	Bk10	50	22

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>		
			<i>Vinter</i>		
306	Nes–Haugen skole (Hvarnes) (stign. 1:6)	BkT8	Bk10	50	22
307	Andebu X rv. 305–Gravdal X rv. 312	Kk10		50	22
308	X rv. 311/19 Mamuttkrysset–Verdens ende	Bk10		50	22
308	<i>Tønsberg kanalbru</i>	Bk10		50	22
309	Teie X rv. 308–Årøysund	Bk10		50	22
311	Bliksekilen (Esso nord)–Åsgårdstrand S	Bk10		50	22
311	Åsgårdstrand S–Åsgårdstrand N	Bk10		50	12,40
311	Åsgårdstrand N–Kjær X rv. 19	Bk10		50	22
312	Kjelle X rv. 308–Auli X rv. 303	Bk10		50	22
312	Hesby X E18–Gravdal X rv. 307	Bk10		50	22
313	Bergsenga X E18–Gravningen X rv. 319	Bk10		50	22
314	Gausen–Bakstvål	BkT8	Bk10	50	22
319	Buskerud/Tørkopp–Haga X rv. 313	Bk10		50	22

Telemark

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>		
			<i>Vinter</i>		
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	56	22	
E134	<i>Maks. 50 tonn over Ørvella bru</i>	Bk10		50	22
36	Skien X rv. 32–Moflata X rv. 354	Bk10		50	22
36	Bø X rv. 359–Seljord X E134	Bk10		50	22
37	Rjukan V–Krossen X rv. 362	Bk10		50	22
38	Kragerø–Straume–Bostrak	Bk10		50	22
38	Bostrak–Steane	BkT8	Bk10	50	22
41	Tjønnfoss X rv. 355–Aust-Agder gr.	Bk10		50	22
45	Ofte–Dalen	Bk10		50	22
351	Aust-Agder gr.–Stabbestad	Bk10		50	19,50
351	Stabbestad–Tangen X E18	Bk10		50	22
354	Skien X rv. 32–Elstrøm X rv. 357	Bk10		50	22
355	Tjønnfoss–Krossli	Bk10		50	22
356	Vallemyrene X rv. 36–Vestsida X rv. 354	Bk10		50	19,50
356	Voll X rv. 353–Straume X rv. 38	Bk10		50	22
360	<i>Maks. 50 tonn over Gvarv bru</i>	Bk10		50	22
362	Haukeligrend X E134–Mo X rv. 37	Bk10		50	22
363	Sannidal–Årøsvingen X rv. 38	Bk10		50	22
363	Årøsvingen X rv. 38–Dørdal X E18	Bk10		50	19,50
364	Mæl X rv. 37–Ormemyr X rv. 37	Bk10		50	22

Aust-Agder

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>		
			<i>Vinter</i>		
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	56	22	
E18	Øygardsdalen X rv. 420–Lillesand X rv. 402	Bk10		50	22
9	Kjetså X rv. 42–Evje X rv. 42	Bk10		50	22
9	Rotemo X rv. 45–Hovden	Bk10		50	22
41	Gjermundnes bru over Nidelva sør for Åmli	Bk10		50	22
	<i>Maks. 50 tonn over Gjermundnes bru</i>				
42	Svenes X rv. 41–Evje	Bk10		50	22
351	X rv. 9 Ravneberget–Telemark gr.	Bk10		50	22
401	Vestre Vallesverd X E18–Vest-Agder gr.	Bk10		50	19,50
403	Vest-Agder gr.–Hornesund X rv. 9	Bk10		50	22
404	Skiftenes X fv. 36–Søre Herefoss X rv. 41	Bk10		50	19,50

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
405	Vest-Agder gr.–Vegusdal X rv. 42	Bk10	50 19,50
405	Arm til Vatnestraum stasjon	Bk10	50 19,50
405	Arm til Oggevatn stasjon	Bk10	50 19,50
406	Fidje bru–Stemlona X rv. 405 <i>Maks. 50 tonn over Fidje bru</i>	Bk10	50 22
407	Rykene X rv. 408–Lunde X fv. 34 <i>Maks. 50 tonn over Stru bru</i>	Bk10	50 22
409	Arm Pusnes–Skilsøy	Bk10	50 19,50
411	Laget bru	BkT8	40 22
411	Laget–Bergendal	BkT8	50 19,50
411	Bergendal–Tvedestrand X rv. 410	Bk10	50 19,50
411	Arm til Tvedestrand havn	Bk10	50 19,50
412	Hovde bru–Nelaug stasjon	Bk10	50 19,50
413	Myklandsdalen–Bås	BkT8 Bk10	50 19,50
414	Ubergsmoen X rv. 415–X arm Veg.hei st	Bk10	50 22
414	Moland–Høl	Bk10	50 19,50
414	Arm Moland–Vegårshei st	Bk10	50 19,50
415	Storbrua v/X fv. 92 til Ufsvatn <i>Maks. 50 tonn over Storbrua</i>	Bk10	50 22
416	Myra X rv. 414–Åkland X E18	Bk10	50 19,50
417	Renstøl–Bråten	BkT8 Bk10	50 19,50
420	Vippa bru <i>Maks. 50 tonn over Vippa bru</i>	Bk10	50 22

Vest-Agder

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>50 19,50</i>
E18	Aust-Agder gr.–Kristiansand	Bk10	56 22
E39	Kristiansand–Lyngdal	Bk10	56 22
E39	Lyngdal–Rogaland gr.	Bk10	50 22
458	X E39 Skinsnes Gismerøya	Bk10	56 22
9	Kristiansand–Mosby–Skarpengland	Bk10	56 22
9	Skarpengland Aust-Agder gr.	BK10	50 22
41	Timenes X E18–Aust-Agder gr.	Bk10	50 22
403	Åmdal sag–Aust-Agder gr.	Bk10	50 22
405	Mosby–Hunsfoss–Åmdal sag	Bk10	50 22
454	Vikeland–Moseidmoen–Skarpengland	Bk10	50 22
454	Dynestøl–Stubstad	BkT8	50 19,50
455	Mandal–X rv. 459 (ytte Nøding)	Bk10	56 22
456	Holskogen avfallskvern–Stausland	Bk10	50 15
459	Ytre Nøding X E39	Bk10	56 22
460	X E39–Konsmo	Bk10	56 22
461	Konsmo–Kvås	Bk10	50 15
465	Kjørrefjord X rv. 43–Opofte x E39	BkT8	40 15
465	Risnes bru	Bk 8	32 19,50

Rogaland

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>50 19,50</i>
E39	Vest-Agder gr.–Sandnes–Stavanger	Bk10	50 22
13	Hogstad–Ims–Høle	BkT8	50 12,40

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
	<i>Omkjøring for vogntog fv. Vatnekrossen–Hommelnd og rv. 508 Hommelnd–Høle</i>		
44	Vest-Agder gr.–Åna-Sira	BkT8	40 19,50
44	Åna-Sira bru	BkT8	40 19,50
501	Rekelnd–Heskestad	Bk10	50 15
503	Veen–Byrkjedal	Bk10	50 15
511	Hovdastad–Kopervik S	Bk10	50 15
520	Hellandsbygd–Hordaland gr.	Bk 8	32 19,50

Hordaland

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
	<i>Generelt</i>		
E16	Arm Sivle X E16–Stalheim/Brekke X E16 (Stalheimskleiva)	Bk10	50 12,40
520	Rogaland gr.–Hordalia	BkT8	40 19,50
550	Fruktlager Alsaker–Herand	BkT8	40 12,40
	Ferjestr. Klokkekarvik–Hjellestad	Bk10	50 12,40
	Ferjestr. Hjellestad–Klokkekarvik	Bk10	50 12,40
563	Hanevik–Åsebø X rv. 562	BkT8	50 12,40
565	Marås–Soltveit	BkT8	50 19,50
569	Dalseid X E16–Straume bru	BkT8	40 19,50
569	Straume bru–Eidslandet	BkT8	50 12,40
572	Holven (Granvin) X rv. 13–Ulvik	Bk10	50 12,40

Sogn og Fjordane

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
	<i>Generelt</i>		
258	Oppland gr.–Ospeli (Gamle Strynefjellsvegen)	Bk10	50 12,40
613	Nos (slutt fv. 698)–Tvinnereim (start fv. 698)	Bk8	32 12,40

Møre og Romsdal

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
	<i>Generelt</i>		
E39	Sogn og Fjordane gr.–Folkestad	Bk10	50 22
E39	Volda fk–Sør-Trøndelag gr.	Bk10	50 22
E39	Arm Brastad–Skorgeneset	Bk10	50 22
E39	Arm til Molde lufthavn, Årø	Bk10	50 22
E136	Oppland gr.–Spjelkavik	Bk10	50 22
60	Sogn og Fjordane gr.–Ringstad–Ørsneset fk–Magerholm fk–Blindheim	Bk10	50 22
60	Arm til Hellesylt fk–Hellesylt bru	Bk10	50 19,50
	<i>Maks. aksellast 10 000 kg og boggilast 16 000 kg over Hellesyltbrua. Det gis ikke tillegg for luftfjæring eller tvillingmontering</i>		
62	Oppdøl–Toven–Sunndalsøra	Bk10	50 22
63	Oppland gr.–Geiranger fk	Bk10	50 15

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>				
63	Ferjestrekningen Geiranger–Hellesylt	Bk10	50	15
63	Geiranger fk–Eidsdal skule	Bk10	50	12,40
63	Linge–Langdalen	Bk10	50	22
63	Langdalen–Soggeberget (Trollstigen)	Bk10	50	12,40
64	Åndalsnes–Åfarnes fk–Sølsneset fk–Årø–Eide–Vevang–Bremsnes fk–Kristiansund	Bk10	50	22
<i>Alternativ kjørerute:</i>				
	Bomveg gjennom Tusten tunnel	Bk10	50	22
64	Vangenkrysset–Åndalsnes st.	BkT8	40	19,50
65	Sør-Trøndelag gr.–Skei–Betna X E39	Bk10	50	22
70	Sør-Trøndelag gr.–Sunndalsøra–Tingvoll–Øygarden–Bergsøya–Kristiansund	Bk10	50	22
650	Steinholtbrua	Bk8	32	19,50
650	Linge–Giskemo	Bk10	50	22
650	Giskemo–Sjøholt	BkT8	50	19,50
651	Volda–Straumshavn	Bk10	50	22
655	Ørsta–Sæbø	Bk10	50	12,40
659	Eidsvika–Brattvåg	Bk10	50	22
659	Ferjestrekn. Skjeltene–Løvsøya	BkT8	40	15
660	Åfarnes–Stubøen	Bk10	50	22
661	Solnør X E39–Straumen–Eidsvika	Bk10	50	22
661	Arm Digernesskiftet–Straumen	Bk10	50	22
661	Ulvestadvika–Vestrefjorden	BkT8	40	19,50
661	Vestrefjorden–Fiksdalen	Bk8	32	12,40
661	Fiksdalen–Tomra–Leirvikbukta X E39	Bk10	50	22
663	Sylte–Eidem–Vevang	Bk10	50	22
665	Steinløysa–Angvika	Bk10	50	22
666	Toven–Raudsand–Batnfjordsøra	Bk10	50	22
670	Skei–Kvenna fk–Rykkjem fk–Ålvundfossen	Bk10	50	22
671	Melhus–Todalen	Bk10	50	22
680	Tømmervåg–Sør-Trøndelag gr.	Bk10	50	22
682	Espeset–Hennset	Bk10	50	22

Sør-Trøndelag

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>				
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>50</i>	<i>22</i>
E6	Skiltet rute i Trondheim by:			
	Arm Sluppen–Holtermannsvei–Elgesetergt–Elgeseter bru–Prinsensgt.–Olav Tryggvasonsgt–Bakke bru–Innherredsvn–Gildheim–Rotvoll bru	Bk10	50	19,50
E6	Arm Søndregt X Olav Tryggvasonsgt–Trondheim jernb.stasjon–Nidelv bru–X Innherredsveien	Bk10	50	19,50
E6	Arm Kjøpmannsgt X Olav Tryggvasonsgt.–Brattøra/Trondheim Havn	Bk10	50	19,50
E6	Støren X rv. 30–Trondheim–Nord-Trøndelag gr.	Bk10	56	22
<i>Ikke gjennom Trondheim by</i>				
E39	Forve X fv. 470–Klett X E6	Bk10	56	22
<i>Maks. 50 tonn over Forve bru</i>				
30	Osøy bru vest–Støren X E6	Bk10	56	22
704	Sandmoen X E6–Tamensflata–Brøttem	Bk10	56	22
713	Gryta X fv. 401–Volden	BkT8	40	22
716	Straumøybotn X fv. 431–Nordskag	BkT8	50	22
717	Reinskloster–Stadsbygd kirke–Rørvik	BkT8	50	22
721	Mebostad–Øksvoll–Jøssund bru vest	BkT8	50	22

Riksveg nr.	Bruksklasse	Maks. totalvekt tonn	Tillatt vogntoglengde meter
<i>Vinter</i>			
	<i>Maks. BkT8 – 40 over Jøssund bru</i>		
721	Jøssund bru	BkT8	40 22
721	Jøssund bru øst–Teksdal X fv. 86	BkT8	50 22

Nord-Trøndelag

Riksveg nr.	Bruksklasse	Maks. totalvekt tonn	Tillatt vogntoglengde meter
<i>Vinter</i>			
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>50 22</i>
E6	Sør-Trøndelag gr.–Stjørdal–Skogn–Gartland X rv. 775	Bk10	56 22
E14	Stjørdalshalsen X E6–Turifoss X rv. 751	Bk10	56 22
17	Asp X E6–Sjøåsen–Bangsund	Bk10	56 22
72	Stamphusmyra (Verdal) X E6–Stene X rv. 758	Bk10	56 22
	<i>Ikke over Stene bru</i>		
753	Vedul X E6–Mostad	Bk10	56 22
754	Skogn X E6–Hynne	Bk10	56 22
754	Hynne–Markabygd	BkT8 Bk10	50 22
755	Volden X rv. 715–strømmen bru vest	Bk10	56 22
	<i>Ikke over Strømmen bru</i>		
756	Sandvika X rv. 72–Riksgr.	Bk10	56 22
757	Verdal havn–Stiklestad–Vollen	Bk10	56 22
758	Stene X rv. 72–X komm. veg v/Østnes	BkT8 Bk10	50 22
759	Stiklestad X rv. 757–Figga (Steinkjer) X E6	Bk10	56 22
760	Bjæra bru X rv. 17–Grong X E6	Bk10	56 22
761	Straumen nord X rv. 755–Vist X E6	Bk10	56 22
763	Steinkjer X E6 v/Steinbrua–Snåsa–Vegset X E6	Bk10	56 22
764	Lassemo X E6–Skorovatn/fv. 363	BkT8 Bk10	50 22
769	Høknes X rv. 17–Namsos–Lund fk–Geisnes fk–Hofles fk–Strandval–Sørlikrossen X rv. 770	Bk10	56 22
774	Mule X E6–Levanger fk–Hokstad fk	Bk10	56 22
775	Gartland X E6–Høylandet X rv. 17	Bk10	56 22
776	Høylandet nord X rv. 17–Geisnes X rv. 769	Bk10	56 22

Nordland

Riksveg nr.	Bruksklasse	Maks. totalvekt tonn	Tillatt vogntoglengde meter
<i>Vinter</i>			
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>50 22</i>
E6	Mo i Rana X E12–Rognan	Bk10	56 22
E10	Djupfjord bru	Bk10	50 22
	Ferjestrekningen Svolvær–Skrova–Skutvik	Bk10	50 19,50
	Ferjestrekningen Moskenes–Bodø	Bk10	50 19,50
E12	Riksgr. v/Umbukta–Mo i Rana X E6	Bk10	56 22
17	Stokkvågen–Kilboghavn fk	Bk10	50 19,50
17	Ferjestr. Bodø–Værøy/Røst–Moskenes	Bk10	50 19,50
73	Trofors–riksgr. v/Krutvatn	Bk10	56 22
78	Kulstad (Mosjøen) X E6–Drevja bru	Bk10	56 22
80	Ferjestrekningen Bodø–Værøy/Røst–Moskenes–Bodø	Bk10	50 19,50
81	Ulvsvåg X E6–Skutvik fk	Bk10	50 19,50
	Ferjestrekningen Skutvik–Skrova–Svolvær	Bk10	50 19,50
82	Sortland bru X E10–Andenes	Bk10	50 19,50
82	Arm til Andøya flyplass	Bk10	50 19,50

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>		<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
			<i>Vinter</i>		
809	Vågen X rv. 17–Sandnessjøen fk–Bjørn fk–Glein	Bk10		50	19,50
812	Medby X E6–Vesterli–Misvær sentrum	BkT8	Bk10	50	22
812	Misvær sentrum–Tuv X rv. 17	BkT8		50	19,50
812	Arm til Støvset	BkT8		50	19,50
813	Vesterli X rv. 812–Moldjord–Tverrvik	BkT8	Bk10	50	22
815	Smorten X E10–Skifjord X rv. 817	BkT8		40	19,50
815	Skifjord X rv. 817–Leknes X E10	Bk10		50	19,50
816	Rørvik X E10–Henningsvær	Bk10		50	19,50
817	Skifjord X rv. 815–Stamsund	Bk10		50	19,50
818	Storeidet X E10–Ballstad kai	Bk10		50	19,50
819	Ballangen X E6–Kjeldebotn	Bk10		50	19,50
820	Sortland X E10–Straumsnes	Bk10		50	19,50
821	Frøskeland X rv. 820–Myre	Bk10		50	19,50
822	Austpollen X E10–Kaldjord	Bk10		50	19,50
824	Troms gr.–Ramsund	Bk10		50	19,50
826	Vargåsen X E6–Hammerfall	BkT8		50	19,50
826	Hammerfall–Røsvik	BkT8		40	19,50
828	Bjørn x rv. 809–Nord–Herøy–Silvalen Silvalen–Flostad fk–Søvik x rv. 17	Bk10		50	19,50
831	Tjongsfjord X rv. 17–Vågaholmen fk	Bk10		50	19,50
833	Nautå X E10–Evenes flyplass	Bk10		50	19,50
834	Bodø X rv. 80–Bremnes (7,2 km n. Bodø)	Bk10		50	19,50
834	Bremnes–Festvåg fk–Misten fk–Vikan	Bk10		50	19,50
835	Tømmerneset X E6–Mortenstrand	Bk10		50	19,50
835	Mortenstrand–Skjelvareid–Nordfold	Bk10		50	19,50
835	Arm til Ålstad X fv. 638	BkT8		50	19,50
836	Stokkvågen X rv. 17–Stokkvågen fk	Bk10		50	19,50
836	Ferjestrekningene Stokkvågen–Onøya–Sleneset– Lovund–Husøy–Selvær	Bk10		50	19,50
837	Kanstadstraumen X E10–Rindbø	Bk10		50	19,50
838	Skaugvoll X rv. 17–Sund Ferjstrekkn. Sund–Horsdal	BkT8 Bk10		50 50	19,50 19,50
839	(Horn fk-) Igerøy fk–Rørøy–Gladstad	Bk10		50	19,50

Troms

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>		<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
			<i>Vinter</i>		
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>		50	22
E 8	Arm til Ramfjordnes	BkT8		50	19,50
83	Gåre–Flesnes fk–Langvassbukt	Bk10		50	19,50
84	Elvevoll X rv. 852–Skøelv	BkT8		50	22
86	Islandsbotn–Straumsnes–Gryllefjord m/arm i Gryllefjordkrysset	BkT8		50	19,50
86	Arm Gryllefjord–Torsken	BkT8		50	19,50
824	Nordland gr.–Bømyra X E10	Bk10		50	19,50
825	Tjeldsund bru x E10–Grov–Straumsnes–Langmyra X E6 m/arm Straumsnes–Årstein	Bk10		50	19,50
829	Grov–Nordland gr.	BkT8		50	19,50
848	Fornes–Storelva 2 bru	BkT8		50	19,50
848	Storelva 2 bru–Sørrollnes	BkT8		40	19,50
848	Sørrollnes fk–Harstad fk	Bk10		50	19,50
854	Rundhaug–Målselv bru X E6	Bk10		50	19,50
854	Olsborg X E6–Målsnes	BkT8		40	19,50
857	Heia X E6–Øverbygd	BkT8		50	19,50

<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
858	Malangseidet–Vikran	BkT8	50 22
862	Nordfjordbotn–Sandvika X fv. 55	BkT8	40 19,50
862	Sandvika X fv. 55–Brensholmen–Straumsbotn X rv. 86	Bk10	50 19,50
865	Bergmo–Bilto	BkT8	40 22
867	Samamoa (Harstad)–Stornes fk–Bjørnerå fk–Fenes fk–Austnes fk	Bk10	50 19,50
868	Oteren–Lyngseidet	Bk10	50 19,50
<i>Finmark</i>			
<i>Riksveg nr.</i>	<i>Bruksklasse</i>	<i>Maks. totalvekt tonn</i>	<i>Tillatt vogntoglengde meter</i>
<i>Vinter</i>			
<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>50</i>	<i>22</i>

9. Ikrafttreden og overgangsbestemmelser

Forskriften trer i kraft 1. juni 2008. Fra samme dato oppheves forskrift 3. januar 2007 nr. 9 om nærmere bestemmelser om tillatte vekter og dimensjoner for offentlig veg.

11. april Nr. 354 2008

Forskrift om endring i forskrift om kringkasting

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 11. april 2008 med hjemmel i lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting § 2–1, § 3–1 og § 4–3. Fremmet av Kultur- og kirkedepartementet. Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I

I forskrift 28. februar 1997 nr. 153 om kringkasting gjøres følgende endringer:

§ 3–14 med paragrafoverskrift skal lyde:

§ 3–14. *Forholdet til tekstfjernsyn og tekstplakater i lokalfjernsyn*

Med unntak for § 3–4, § 3–6 og § 3–13 første ledd gjelder bestemmelsene i dette kapittel ikke tekstfjernsyn eller tekstplakater i lokalfjernsyn.

§ 4–2 med paragrafoverskrift skal lyde:

§ 4–2. *Formidlingsplikt*

Kabeleier har plikt til å formidle Norsk rikskringkasting's fjernsynssendinger, TV 2s fjernsynssendinger og bakkesendt allment lokalfjernsyn med konsesjon, jf. § 7–6.

Hver formidlingspliktig sending skal disponere én kanal i kabelnettet.

Formidlingspliktige programmer skal formidles over kanaler som er tilgjengelige for alle abonnenter i nettet.

Eier av kabelnett med liten kanalkapasitet kan søke Medietilsynet om fritak for formidlingsplikt etter denne bestemmelse.

§ 7–1 med paragrafoverskrift skal lyde:

§ 7–1. *Konsesjon til drift av lokalkringkasting*

Medietilsynet gir konsesjon til drift av lokalkringkasting.

Konsesjon til lokalkringkasting kan ikke overføres uten godkjenning fra Medietilsynet. Det samme gjelder erverv av aksjer eller andeler som gir kontroll over foretak, forening eller annen sammenslutning som har konsesjon til lokalkringkasting.

§ 7–2 med paragrafoverskrift skal lyde:

§ 7–2. *Tildeling av konsesjon til drift av lokalradio*

Konsesjon for drift av lokalradio gis for en periode på sju år. Departementet kan i særlige tilfeller forlenge konsesjonsperioden.

Det kan tildeles tre typer konsesjoner:

1. Alminnelig lokalradio
2. Døgnkontinuerlig lokalradio
3. Nisjeradio.

I konsesjonsområder med ett sendernett kan det kun tildeles konsesjoner etter annet ledd nr. 1 og 3. I konsesjonsområder med to sendernett kan det kun tildeles konsesjoner etter annet ledd nr. 2 og 3. I konsesjonsområder med tre eller flere sendernett kan det tildeles konsesjon etter annet ledd nr. 1, 2 og 3. Medietilsynet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra dette ledds første, andre og tredje punktum.

Det kan i særlige tilfeller gis korttidskonsesjoner for lokalradiosendinger til dekning av lokale arrangementer i avgrensede områder. Korttidskonsesjonens lengde fastsettes i forhold til arrangementets lengde.

Medietilsynet fastsetter som del av vedtak om konsesjonstildeling, fordelingen på sendernett mellom konsesjonstyper som nevnt i andre ledd.

Nisjeradioer kan ha inntil kr 135 000,- per driftsår i reklame- og sponseinntekter, eller maksimalt 40 prosent av virksomhetens samlede inntekter i driftsåret. Nisjeradio kan ikke betale utbytte til sine eiere.

Det kan i særlige tilfeller søkes om dispensasjon fra inntektsgrensen i konsesjonsperioden. Dette gjelder bare i områder med ett sendernett hvor det ikke er tildelt en alminnelig konsesjon, og etter at det er undersøkt om det foreligger andre konsesjonsinteresser. Dersom inntektsgrensen oppheves inntre innholdsforpliktelser etter § 7-7.

Medietilsynet fastsetter i forskrift konsesjonsområder for lokalradio.

§ 7-3 med paragrafoverskrift skal lyde:

§ 7-3. Tildeling av konsesjon til drift av digitalt lokal fjernsyn

Konsesjon til drift av digitalt lokal fjernsyn gis etter søknad til Medietilsynet for en periode på ti år. Konsesjoner tildeles fortløpende. Konsesjonsperioden regnes fra tidspunktet for tildeling.

Det kan i særlige tilfeller gis korttidskonsesjoner for digitale lokal fjernsynssendinger til dekning av lokale arrangementer i avgrensede områder. Korttidskonsesjonens lengde fastsettes i forhold til arrangementets lengde.

Konsesjon til digitalt lokal fjernsyn skal tildeles etter objektive, transparente, ikke-diskriminerende og forholdsmessige kriterier.

Ved behandling av søknader etter første ledd om konsesjon for digitalt lokal fjernsyn skal Medietilsynet legge vekt på søkerens faglige og økonomiske forutsetninger.

Ved behandling av søknader kan det også legges vekt på om søkeren har overholdt lov, forskrifter og konsesjonsvilkår for lokal fjernsyn.

§ 7-4 med paragrafoverskrift skal lyde:

§ 7-4. Søknad om konsesjon til drift av analog lokalkringkasting

Adgangen til å søke om konsesjon til analog lokalkringkasting kunngjøres av Medietilsynet med fast søknadsfrist. Søknader skjer på fastsatt skjema.

Søknader som kommer inn etter at konsesjonsperioden har startet, kan i særlige tilfeller innvilges. Med særlige tilfeller forstås bl.a. at det ikke er tildelt konsesjon i ordinær tildelingsrunde, at eksisterende konsesjon er trukket tilbake eller bortfalt, mv. Konsesjoner som tildeles etter at konsesjonsperioden har startet skal gjelde for den resterende delen av konsesjonsperioden.

§ 7-5 med paragrafoverskrift skal lyde:

§ 7-5. Behandling av konsesjonssøknader om drift av analog lokalkringkasting

Konsesjon til analog lokalkringkasting skal tildeles etter objektive, transparente, ikke-diskriminerende og forholdsmessige kriterier.

Konsesjon skal kun tildeles søkere som oppfyller minstekrav til faglige og økonomiske forutsetninger for forsvarlig drift av konsesjonen og for å gjennomføre prosjektet i samsvar med søknaden.

Ved behandlingen av søknader om konsesjon for lokalradio etter § 7-2 annet ledd nr. 1 og 2 skal det også legges vekt på hensynet til lokalt mediemangfold, særlig søkerens planer for tilbud av lokalt innhold. Også lokal tilstedeværelse og eiermessig mangfold kan tillegges vekt.

Ved behandling av søknader om konsesjon til drift av bakkesendt allment lokal fjernsyn, skal det legges særlig vekt på om søkeren tar sikte på å etablere et lokalt allmennfjernsynstilbud og å samarbeide med lokale organisasjoner mv. om programutvikling.

Ved behandling av søknad om fornyet konsesjon skal det også legges vekt på om vedkommende konsesjonær har overholdt lov, forskrifter og konsesjonsvilkår for lokalkringkasting.

§ 7-6 med paragrafoverskrift skal lyde:

§ 7-6. Analogt lokal fjernsyn – programprofil, videresending, mv.

1. I lokal fjernsyn skal det på hverdager sendes lokalt produserte programmer med lokalt innhold. Det er en målsetting at sendingene alle dager skal inneholde slike programmer.

2. Den som har konsesjon til allment lokalfjernsyn sendt via bakkesendere i VHF- eller UHF-båndet, eller til lokalfjernsyn sendt via bakkesendere begrenset til et område innenfor et annet konsesjonsområde kan, etter avtale med vedkommende programselskap, videresende reklamefrie og reklamefinansierte fjernsynsprogram mottatt via satellitt eller andre overføringsmedier i sine lokalfjernsynssendinger.
3. Lokalfjernsynskonsesjonæren har ansvar for at sendingene ikke er i strid med gjeldende regler om kringkasting.
4. Avtale om videresending som nevnt i nr. 2 må inngås skriftlig. Medietilsynet skal på forhånd godkjenne avtaler om slik videresending. Avtalen skal inneholde bestemmelser om:
 - a) at partene forplikter seg til å samarbeide om utveksling av programmer og videreutvikling av fjernsynskompetanse,
 - b) at programselskapets sendinger ikke skal være i strid med norsk lov, herunder norske reklameregler,
 - c) at lokalfjernsynskonsesjonæren har ansvar for sendingene,
 - d) at netto inntekt fra salg av lokal reklame tilfaller lokalfjernsynskonsesjonæren, og
 - e) at sendingene på hverdager skal inneholde lokalt produserte programmer med lokalt innhold.
5. Universiteter, høyskoler og folkehøgskoler som har konsesjon til drift av undervisningsfjernsyn kan inngå avtale om videresending til undervisningsformål.

§ 7–7 med paragrafoverskrift skal lyde:

§ 7–7. Lokalradio – programprofil, videresending, mv.

Lokalradio med konsesjon etter § 7–2 nr. 1 eller 2 skal på hverdager i tiden mellom 06.00–19.00 sende minst 30 minutter nyhets- og aktualitetsstoff med tilknytning til konsesjonsområdet. Innholdet skal være fordelt på minst tre atskilte programflater. Konsesjonærene plikter å føre logg over hvilke programflater som oppfyller dette kravet.

§ 7–9 med paragrafoverskrift skal lyde:

§ 7–9. Sendetidsfordeling i lokalradio

Lokalradio med konsesjon etter § 7–2 nr. 1 skal i det minste disponere 12 timer sammenhengende sendetid på hverdager. Lokalradio med konsesjon etter § 7–2 nr. 2 skal disponere all sendetid på ett sendernett. I konsesjonsområder hvor lokalradio med konsesjon etter § 7–2 nr. 1 og/eller nr. 3 deler sendernett, avgjør konsesjonærene på sendernettet fordeling av sendetid.

Sendetidsfordelinger og endringer i disse skal innrapporteres til Medietilsynet innen en måned etter at fordelingen er fastsatt eller endret.

Dersom konsesjonærene ikke kommer til enighet om sendetidsfordeling, kan hver av partene bringe tvisten inn for Medietilsynet, som kan fatte vedtak om fordelingen. Ved vedtak om sendetidsfordeling skal det bl.a. tas hensyn til konsesjonærenes behov for å nå sine målgrupper, samt planlagt inntektsgrunnlag og driftsform. Medietilsynet kan ved fastsettelse av sendetiden for en ny konsesjonsperiode endre sendetidsfordelingen i forhold til forrige konsesjonsperiode. Etter at sendetiden for konsesjonsperioden er fastsatt i henhold til første eller dette ledd eller i klagebehandling etter fjerde ledd, kan en konsesjonær ikke fratas sendetid i et nytt vedtak om sendetidsfordeling i samme konsesjonsperiode. Hvis samtlige konsesjonærer på et sendernett er enige om å endre sendetidsfordelingen, kan sendetidsfordelingen likevel endres i løpet av konsesjonsperioden. Inntil vedtak om sendetidsfordeling for konsesjonsperioden foreligger, plikter konsesjonærene å følge den sendetidsfordeling flertallet av konsesjonærer går inn for. Ved stemmelikhet hos konsesjonærene og i saker om ny sendetidsfordeling i en konsesjonsperiode kan Medietilsynet fastsette midlertidig fordeling som gjelder inntil Medietilsynet har fattet vedtak om sendetidsfordeling etter dette ledd.

Medietilsynets vedtak om sendetidsfordeling kan påklages til departementet etter forvaltningslovens regler.

§ 7–11 med paragrafoverskrift skal lyde:

§ 7–11. Årsmelding

Konsesjonærene skal innen 1. april hvert år på fastsatt skjema gi Medietilsynet melding om virksomheten det foregående år.

II

Ikrafttredelse

Endringene gjelder fra 1. mai 2008.

11. april Nr. 355 2008

Forskrift om Politiets utlendingsinternat (Utlendingsinternatforskriften)

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 11. april 2008 med hjemmel i lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) § 37d siste ledd. Fremmet av Justis- og politidepartementet. Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

Kapittel 1. Anvendelsesområde og definisjoner

§ 1. Anvendelsesområde

Forskriften kommer til anvendelse på utlendingsinternatets område, og gjelder for de personer som oppholder seg der.

§ 2. Definisjoner

Med utlendingsinternatets område forstås bygninger og utereale som disponeres av Politiets utlendingsinternat.

Med utlending forstås i denne forskrift person som er pågrepet og fengslet etter utlendingsloven § 37 sjette ledd eller § 41, og plassert på utlendingsinternatet i medhold av utlendingsloven § 37d første ledd.

Kapittel 2. Utlendingens rettigheter

§ 3. Grunnprinsipper

Utlendingen skal behandles på en human måte, som ivaretar utlendingens integritet. Dette innebærer blant annet at det skal tas særskilt hensyn til spesielle behov hos barn, barnefamilier, kvinner, menn, funksjonshemmede og ved religions- og livssynsutøvelse.

Utlendingen har rett til privatliv. Denne rettigheten skal respekteres så langt det er praktisk mulig og ikke annet følger av utlendingsloven § 37d.

Det skal særskilt legges til rette for utlendinger som oppholder seg på internatet over lengre tid. Skadelige virkninger av oppholdet skal så vidt mulig forebygges.

Ved alle beslutninger og handlinger som berører barn som oppholder seg på internatet, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

§ 4. Utlendingens rettigheter

Utlendingen har rett til

- a) fellesskap med utlendinger på samme avdeling,
- b) å motta besøk,
- c) telefonsamtaler og motta og sende postsendinger,
- d) minst en time opphold i friluft hver dag, og skal tilbys et rimelig antall aktiviteter innendørs og utendørs,
- e) religions- og livssynsutøvelse,
- f) å besitte og benytte egne penger og gjenstander i den utstrekning politiet samtykker.

Det er ikke tillatt for utlending å ha symboler eller effekter som er egnet til å skape frykt hos andre utlendinger eller som virker støtende i forhold til den enkelte eller som på annen måte er uheldig for miljøet i internatet.

§ 5. Rett til helsetjenester

Politiet skal sørge for at utlendingen kan motta helsehjelp som vedkommende har rett til etter pasientrettighetsloven § 2–1 og smittevernloven § 6–1. Politiet skal sørge for at utlendingen får helsehjelp utover det han har lovfestet rett til dersom helsepersonell som undersøker eller behandler utlendingen, henviser til slik behandling. Utlending med påtrengende behov for tannlegehjelp skal få slik hjelp.

Politiet skal legge til rette slik at helsehjelpen kan mottas i den offentlige helsetjenesten eller sørge for at helsehjelp gis på annen forsvarlig måte.

Politiet skal formidle kontakt med helsepersonell hvis utlendingen ber om det eller hvis det er noe som tyder på at utlendingen er syk.

Politiet skal dekke utgiftene ved helsehjelpen utover det som dekkes av folketrygden eller andre finansieringsordninger for den offentlige helsetjenesten.

Under oppholdet har utlendingen rett til å ta kontakt med helsepersonell for nødvendig helsehjelp. Utlendingen skal kunne kommunisere direkte og ukontrollert med helsepersonellet, med mindre utlendingen samtykker til at andre er til stede eller kontrollerer kommunikasjonen eller det finnes annet særlig rettsgrunnlag for dette. Tolk skal benyttes ved behov, jf. pasientrettighetsloven § 3–5.

Tidspunktet for konsultasjon med helsepersonell skal anmerkes i internatets register, jf. § 14. Det samme gjelder eventuelle tiltak anvist av helsepersonellet som politiet vil ha ansvar for å gjennomføre eller følge opp.

Verken reseptbelagte eller andre legemidler skal gis til utlendingen uten etter anvisning av helsepersonell. Utdeling av reseptbelagte legemidler forskrevet av helsepersonell og andre legemidler ordinert av helsepersonell kan foretas av tilsatte i internatet som har fått særskilt opplæring og myndighet delegert av lege. Kommunelegen må ha godkjent ordningen. Reseptbelagte legemidler skal være dosert av helsepersonell før tilsatte forestår utdelingen. Oppbevaring og utdeling av legemidler skal skje på en måte som sikrer at legemidlet blir gitt til og nyttes av den pasient det er forskrevet eller ordinert for.

Kapittel 3. Kontrolltiltak, maktbruk og begrensning av rettigheter

§ 6. Forholdsmessighetsvurderingen

Begrensninger i rettigheter, undersøkelser, kontrolltiltak og bruk av makt og maktmidler kan bare brukes når det etter sakens art og forholdene ellers ikke vil være et uforholdsmessig inngrep. Forholdsmessighetsvurderingen har samme innhold som straffeprosessloven § 170a.

§ 7. Begrensninger i fysisk aktivitet mv.

Når det er nødvendig for å opprettholde ro, orden eller sikkerhet, eller for å sikre iverksetting etter utlendingsloven § 41, kan politiet kontrollere og begrense utlendingens fysiske aktivitet og opphold i friluft og religions- og livssynsutøvelse.

§ 8. Undersøkelser, kontroll og visitasjon

Når det er nødvendig for å opprettholde ro, orden eller sikkerhet, eller det er grunn til å tro at vedkommende skjuler eller tilbakeholder opplysninger om sin eller en annens identitet eller opplysninger om sitt eller en annens nåværende eller tidligere oppholdssted, eller for å sikre iverksetting etter utlendingsloven § 41, kan politiet

- a) undersøke utlendingens person, rom og eiendeler, samt øvrige gjentander, rom og areal på internatets område,
- b) begrense utlendingens besøk, herunder fastsette besøkstider,
- c) visitere besøkende,
- d) kontrollere og begrense utlendingens telefonsamtaler og postsendinger, herunder fastsette tidspunkt for bruk av telefon,
- e) midlertidig frata og forvare utlendingens eller en besøkendes penger og gjenstander.

Undersøkelser skal foretas så skånsomt som forholdene tillater og, når hensynet til ærbarhet tilsier det, utføres av person av samme kjønn. Undersøkelser av barn og deres eiendeler, skal skje på en særlig skånsom måte.

Besøk fra, telefonsamtaler med og postsending til og fra utlendingens prosessfullmektig eller representant for offentlig myndighet skal ikke kontrolleres eller begrenses, men besøk kan henvises til nærmere fastsatt tidspunkt. Samtale med prosessfullmektig, representant for offentlig myndighet eller helsepersonell skal skje i rom uten overvåkingsutstyr.

Kontroll av telefonsamtaler kan ikke skje uten at samtalepartnerne er gjort oppmerksom på dette på forhånd.

Det skal føres oversikt over penger og gjenstander som er fratatt eller oppbevares for utlendingen eller en besøkende. Penger og gjenstander skal oppbevares på en betryggende måte.

§ 9. Maktbruk

Når det er strengt nødvendig for å opprettholde ro, orden eller sikkerhet, eller sikre iverksetting etter utlendingsloven § 41, kan politiet ta i bruk makt og maktmidler som nevnt i utlendingsloven § 37d femte ledd litra a. Dette innebærer at politiet kan ta i bruk makt og maktmidler når det er strengt nødvendig, blant annet for å

- a) avverge angrep eller skade på person,
- b) hindre iverksettelse av trusler,
- c) hindre opptøyer eller uroligheter,
- d) hindre rømning fra internatet,
- e) avverge inntrengning i internatet,
- f) sikre adgang til sperret eller forskanset rom.

Makt og maktmidler skal brukes med varsomhet slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse, jf. § 6.

§ 10. Utelukkelse fra fellesskap, plassering i særlig sikret avdeling og sikkerhetscelle

Utlending kan utelukkes fra fellesskap eller plasseres i særlig sikret avdeling eller i sikkerhetscelle når det er strengt nødvendig av hensyn til ro, orden eller sikkerhet, eller for å sikre iverksetting etter utlendingsloven § 41, når

- a) utlendingen kan innebære fare for sin egen eller andres sikkerhet,
- b) det er fare for rømning fra internatet,
- c) det er fare for skade på eiendom,
- d) utlendingen antas å være smittefarlig eller er diagnostisert med smittsom sykdom,
- e) utlendingen etter skriftlig erklæring selv ønsker det av sikkerhetsmessige grunner som anses fyldestgjørende.

Utelukkelse fra fellesskap kan også besluttes for å hindre at utlendingen påvirker miljøet på internatet på en særlig negativ måte.

Uttalelse fra lege skal så vidt mulig innhentes og tas i betraktning ved vurdering av iverksettelsen og opprettholdelsen av tiltaket.

Kapittel 4. Saksbehandlingsregler**§ 11. Alminnelige regler om saksbehandlingen**

Forvaltningsloven gjelder utlendingsinternatet, jf. utlendingsloven § 32. Politidirektoratet er klageinstans.

§ 12. Forvaltningssamarbeid

Politiet skal gjennom samarbeid med andre offentlige etater tilrettelegge for at utlendingens lovbestemte rettigheter på internatet blir ivaretatt. I særlig grad skal det tilrettelegges for samarbeid med for eksempel helsetjeneste, barnevernstjeneste og overformynderi, slik at spesielle behov kan ivaretas på en betryggende måte av kompetent myndighet.

§ 13. Informasjon og underretning

Utlendingen skal ved ankomst til internatet gis opplysninger om de rettigheter og plikter vedkommende har under oppholdet.

Lov, forskrift og retningslinjer skal være tilgjengelig ved oppslag og liknende. Det skal særlig gjøres oppmerksom på klageadgangen etter forvaltningsloven, herunder grunnlaget for og gjennomføringen av tiltak etter utlendingsloven § 37 fjerde og femte ledd.

Informasjonen skal gjøres kjent på de språk som er mest utbredt blant utlendingene.

Når det iverksettes tiltak etter § 7 – § 10, skal utlendingen snarest mulig gis orientering om grunnlaget for tiltaket, klageadgangen, sin rett til kontakt med advokat og eventuelt hvordan saken vil bli fulgt opp av politiet.

Overvåking eller opptak ved lyd eller bilde, skal varsles med godt synlige oppslag ved inngangen til internatet, og til de enkelte avdelinger.

Underretning til pårørende, advokat og konsulær stasjon (ambassade) gjennomføres i samsvar med gjeldende regelverk og særskilt konsulær avtale. Det skal i nødvendig utstrekning sørges for tolk.

Kapittel 5. Register

§ 14. Register

Det skal føres register med opplysninger om beslutninger, ankomster, utpasseringer, gjennomførte kontrolltiltak, bruk av makt og maktmidler, hendelser, interne flyttinger, besøk, tidspunkt for tilsyn og behandling fra helsepersonell.

Det skal fremgå når og overfor hvem tiltaket ble satt i verk, samt grunnlaget, varigheten og hvem som besluttet dette.

Organer som fører tilsyn med internatet har rett til utskrifter fra registeret.

Kapittel 6. Tilsyn

§ 15. Tilsyn med utlendingen

Utlendingen skal ha forsvarlig tilsyn og anbringes slik at vedkommende ikke kommer unødig til skade eller utsettes for lidelser, og slik at vedkommende ikke kan påføre andre skade.

Det skal føres tilsyn med utlendingens helsetilstand. Lege skal straks tilkalles ved behov. Utlending som er syk eller påvirket av alkohol eller andre berusende midler, skal inspiseres hver halvtime, med mindre omstendighetene tilsier hyppigere tilsyn. Det skal tas tilbørlig hensyn til utlendingens nattesøvn. Tidspunktet for de enkelte inspeksjonene og resultatet av disse skal anmerkes i journal.

Den ansvarlige for internatet tar konkret stilling til hva den enkelte inspeksjon skal bestå i, vurdert ut fra hva som er nødvendig i hvert enkelt tilfelle. Den som utfører inspeksjonen, skal forsikre seg om utlendingens situasjon, herunder om vedkommende trenger legehjelp eller er i en situasjon hvor vedkommende lett kan skade seg selv.

§ 16. Lokalt tilsyn

Sjefen for Politiets utlendingsenhet skal sørge for at det foretas tilsyn med utlendingsinternatet. Videre skal det føres tilsyn med at utlendingene orienteres om sine rettigheter som er gitt i denne forskriften. Sjefen for Politiets utlendingsenhet skal rapportere skriftlig til Politidirektoratet.

Politidirektoratet skal føre tilsyn med internatet. Herunder kan det gjennomføres inspeksjon (tilsynsbesøk) etter behov.

Tilsynet fra sjefen for Politiets utlendingsenhet og Politidirektoratet skal påse at internatet er i samsvar med gjeldende lover, forskrifter, retningslinjer og lokale instruksjoner. Tilsynet skal blant annet påse at

- a) internatets lokaler, utstyr mv. er i samsvar med gjeldende krav,
- b) det utføres inspeksjoner av internatet i henhold til gjeldende regelverk og instruksjoner, herunder journalføring, rapportering mv.,
- c) eventuell bruk av tvangsmidler skjer i henhold til regelverket,
- d) internatet har tilfredsstillende ordening for helsetjeneste, herunder omfang, metode, journalføring mv.

§ 17. Tilsynsråd

Et eksternt tilsynsråd skal føre tilsyn med at behandlingen av utlendingene skjer i samsvar med lovgivningen.

Justisdepartementet oppnevner leder, nestleder, medlemmer og varamedlemmer av tilsynsrådet for en funksjonstid på to år. Tilsynsrådets leder bør være eller ha vært dommer. Personer som i løpet av oppnevningsperioden fyller 70 år eller mer, kan ikke oppnevnes. Medlemmene bør ikke gjenoppnevnes mer enn to ganger.

Tilsyn skal gjennomføres minst 2 ganger pr. år. Tilsynsrådet skal selv planlegge og gjennomføre sin virksomhet. Tilsynsrådet kan ta opp saker etter henvendelse fra utlending eller på eget initiativ.

Tilsyn kan være varslet på forhånd eller skje uanmeldt. Tilsynsrådets medlemmer har rett til å inspisere utlendingsinternatets områder, bygninger og rom der utlendinger oppholder seg. De kan kreve opplysninger om behandlingen av utlendingene.

Tilsynsrådets medlemmer har rett til å snakke med utlendingen dersom utlendingen selv ønsker det og uten at tilsatte er til stede. Tilsynsrådets medlemmer har rett til å delta på møter om utlendingen og kan kreve innsyn i saksdokumentene hvis vedkommende utlending samtykker.

Det skal ved utlendingsinternatet føres en tilsynsprotokoll hvor det nedtegnes opplysninger om tilsynsbesøk, herunder varighet og om de forhold tilsynsrådet måtte ha noe å bemerke til.

Sakene skal søkes løst på utlendingsinternatet. Dersom dette ikke fører frem eller rådet av andre årsaker finner grunn til det, kan saken tas opp med overordnet myndighet. Ved utgangen av hvert år sender tilsynsrådet årsmelding for virksomheten til Politiets utlendingsenhet. Denne videresendes Politidirektoratet med uttalelse fra sjefen for Politiets utlendingsenhet. Tilsynsrådet skal selv besørge offentliggjøring av sin årsmelding.

Forvaltningslovens regler om taushetsplikt gjelder for tilsynsrådets virksomhet. Tilsynsrådets medlemmer må ikke komme med utsagn til utlending eller noen som representerer denne, om endringer i behandlingen eller i avgjørelser som er truffet. Tilsynsrådets medlemmer må heller ikke eksponere sikkerhetsforanstaltninger eller andre forhold av betydning for å hindre rømning fra eller inntrenging i utlendingsinternatet.

Kapittel 7. Øvrige bestemmelser

§ 18. Reportasjer og intervju

Politiet kan gi tillatelse til reportasje fra internatet. Det kan settes vilkår for tillatelsen for å sikre ro, orden eller sikkerhet i internatet. Utlendingen har rett til å la seg intervju og fotografere. Politiet skal legge forholdene til rette for en praktisk gjennomføring av denne retten. Politiet kan bestemme tid og sted for intervjuet av hensyn til ro, orden eller sikkerhet i internatet. I forbindelse med reportasje fra internat kan det fastsettes vilkår om

- a) at det ikke uten samtykke fra vedkommende utlending offentliggjøres opplysninger om denne i tekst eller bilde,
- b) at det ikke tas fotografi av tilsatt uten at det klart fremgår av billedteksten at vedkommende tjenestegjør i internatet. Tilsatte i internatet kan nekte å bli fotografert og få sitt navn offentliggjort,
- c) at politiet skal følge reporteren rundt på internatområdet under reporterens opphold,
- d) at reporteren ikke henvender seg til utlending uten at vedkommende har gitt uttrykkelig tillatelse,
- e) at tillatelsen begrenses til bestemte områder eller lokaler i internatet.

Andre vilkår kan fastsettes for å sikre ro, orden og sikkerhet i internatet.

§ 19. Instruks

Politiet skal utarbeide nærmere instruks for gjennomføring av denne forskriften, særlig vedrørende

- a) beslutningsmyndighet etter denne forskrift,
- b) krav til tilsatte,
- c) organisering og enhetsinndeling av internatet, herunder særlig sikret avdeling og sikkerhetsceller,
- d) utrustning av fellesrom og utlendingenes beboelsesrom,
- e) utforming av sikkerhetsceller samt installering og bruk av registrerings-, overvåkings- og sikkerhetsutstyr,
- f) register,
- g) mat og drikke,
- h) renhold og hygiene,
- i) innhold, føring og kontroll av journal.

§ 20. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft straks.

Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til § 1 Anvendelsesområde

Bestemmelsen angir at forskriften gjelder på utlendingsinternatets område, jf. definisjon inntatt i § 2.

Til § 2 Definisjoner

Denne bestemmelsen fastsetter nødvendige definisjoner. Etter forskriften § 1 gjelder forskriften på utlendingsinternatets område.

Med utlendingsinternatets område forstås bygninger og uteareal som disponeres av Politiets utlendingsinternat, det vil si innenfor gjerdet og på området utenfor gjerdet som disponeres av utlendingsinternatet, for eksempel parkeringsområdet. Det er bare på utlendingsinternatets område politiet kan benytte hjemlene for kontrolltiltak og maktmidler etter utlendingsloven § 37d. For transportoppdrag gjelder andre regler, som ikke reguleres av utlendingsinternatforskriften.

Forskriften fastsetter rettigheter for utlendingen samt hjemler kontrolltiltak, maktbruk og begrensning av rettigheter. Begrepet utlending har forskjellig innhold i ulike relasjoner, og det er derfor nødvendig med en presis definisjon i forhold til denne forskriften. I forhold til forskriften anses som utlending en person som er pågrepet og fengslet etter utlendingsloven § 37 sjettede ledd eller § 41, og plassert på utlendingsinternatet i medhold av utlendingsloven § 37d første ledd.

Til § 3 Grunnprinsipper

Denne bestemmelsen er en overordnet bestemmelse som angir hvilke hensyn som skal ivaretas ved all behandling av og kontakt med utlendingene ved internatet.

Retten til privatliv er helt sentral etter flere internasjonale konvensjoner. Begrensningen av denne retten kan bare skje etter de lovbestemte vilkår. Hensynet til privatliv skal også ivaretas ved utførelse av tilsyn etter § 15.

Det er svært sjelden at barn må oppholde seg på en lukket institusjon. Bestemmelsen innebærer en presisering av grunnprinsippet i første ledd og angir at det alltid er barnets beste som skal være det grunnleggende hensyn ved barns opphold i internatet. Dette innebærer også et krav om særlig kontakt mellom utlendingsinternatet og relevante fagmyndigheter, jf. § 12.

Til § 4 Utlendingens rettigheter

Bestemmelsen gir en oversikt over de viktigste rettighetene utlendingen har til samkvem og fellesskap med andre utlendinger og personer utenfor internatet. Bestemmelsen setter også en minstenorm for opphold i friluft og presiserer retten til religions- og livssynsutøvelse samt retten til å besitte egne og til å benytte eiendeler og penger i den utstrekning politiet samtykker.

Utgangspunktet hva angår fellesskap, er at utlendingen har rett til fellesskap med andre utlendinger i internatet. Begrensning av denne retten kan bare skje etter de lovbestemte vilkår.

Utlendingen har som utgangspunkt rett til å motta besøk. Begrensning eller kontroll av denne retten kan bare skje etter de lovbestemte vilkår. Hensynet til praktisk gjennomføring av besøksretten tilsier at internatet bør kunne gi retningslinjer for den praktiske gjennomføringen, for eksempel ved å fastsette besøkstidspunkt og varigheten av besøk.

Også når det gjelder telefonsamtaler og postsendinger er utgangspunktet at utlendingen har rett til dette. Begrensning av denne retten kan bare skje etter de lovbestemte vilkår. Utlendingen vil imidlertid ikke ha krav på adgang til elektronisk post eller nettbaserte tjenester.

Enhver utlending som oppholder seg i internatet har i utgangspunktet rett til minst en time friluft hver dag. Det bør imidlertid tilstrebes å gi tilbud om friluft over vesentlig lengre tid. Likeledes skal det gis tilbud om aktiviteter både innendørs og utendørs. Tilbudet må tilrettelegges for å kunne tilfredsstillende også opphold over lengre tid. Også utlendinger på særlig sikret avdeling omfattes av retten til friluft og fysisk aktivitet.

Retten til religions- og livssynsutøvelse er grunnleggende, og skal ivaretas innenfor de rammer en lukket institusjon kan gi. Det bør for eksempel kunne tilbys eget, stille rom for utøvelsen.

Adgang til å ha hos seg og bruke sine eiendeler og penger, er en side av retten til privatliv, jf. forskriften § 3 annet ledd, men må avveies mot hensynet til å avverge kriminalitet og annen uønsket aktivitet. Hensynet til å unngå tyverier av verdisaker samt uønsket kjøp og salg innenfor internatets område, av for eksempel seksuelle tjenester, tilsier at politiet må ha adgang til å regulere i hvilken grad utlendingen skal kunne besitte og benytte egne eiendeler og penger. Gjenstander hvis bruk kan representere en fare for ro, orden eller sikkerhet, vil politiet alltid kunne frata utlendingen i medhold av forskriften § 8 første ledd litra e.

På grunn av begrenset plass i internatets lokaler, og av hensyn til andre utlendinger ved internatet, kan dessuten omfanget av de eiendeler utlendingen får ha hos seg, måtte begrenses.

En utlendings rett til å disponere egne eiendeler innebærer ikke noen rett til å krenke andre utlendinger. Opphold på internatet innebærer, i likhet med samfunnet for øvrig, at det må tas nødvendig hensyn til andre personer. Det kan derfor bestemmes at utlending ikke får bære symboler eller effekter som enten er egnet til å skape frykt hos andre utlendinger eller ringeakt for dem eller som på annen måte er uheldig for miljøet i internatet.

Forskriften § 8 siste ledd gjelder tilsvarende for penger eller gjenstander politiet ikke samtykker i at utlendingen besitter eller bruker.

Politiets adgang til å begrense utlendingens rettigheter for øvrig er nærmere omhandlet i § 7 – § 10.

Til § 5 Rett til helsetjenester

Det er vesentlig at de spesielle behov utlendingene måtte ha, og den for mange, pressede livssituasjon ivaretas også gjennom helsetjenesten. Retten til helsetjenester er derfor gitt en relativt omfattende behandling i forskriften.

Etter helselovgivningen er det lokale og sentrale helsemyndigheter som har ansvaret for at utlendingene har et tilbud om helsetjenester. Politiet er ansvarlig for å tilrettelegge for at utlendingene kan motta lovfestet rett til helsetjenester. Det vises i den forbindelse til § 12 om forvaltningssamarbeidd.

Smittevern er en viktig del av helsetjenesten, og rett til smittevernhjelp gjelder alle som oppholder seg i landet.

Utlendinger som oppholder seg midlertidig, eventuelt ulovlig, i Norge har rett til øyeblikkelig hjelp fra kommune- eller spesialisthelsetjenesten. Disse har imidlertid ikke rett til annen nødvendig hjelp (utover øyeblikkelig hjelp) fra spesialisthelsetjenesten.

Helselovgivningen oppstiller nærmere regler om hvilke helsetjenester som er gratis, i hvilke situasjoner brukeren selv må bære kostnadene fullt ut og eventuelt må betale egenandel. Det minnes i den sammenheng om at utlending som har egne penger, vil kunne være i stand til å dekke eventuelle egenandeler.

De nærmere detaljer om kostnadsdekningen forutsettes avklart i kontakten mellom politiet og helsevesenet i den enkelte sak. I den grad helsepersonell henviser utlendingen til behandling utover det vedkommende har lovfestet rett til, og som ikke dekkes av folketrygden eller andre finansieringsordninger for den offentlige helsetjeneste, skal dette dekkes av politiet.

Hensynet til fortroligheten mellom pasient og behandler er sentral i helsevesenet og helsepersonalets taushetsplikt er streng. Det er derfor viktig at utlendingen får kommunisere direkte og ukontrollert med helsepersonalet.

Internatets register er viktig både for å sikre notoritet, av hensyn til den løpende drift og av hensyn til gjennomføringen av tilsyn etter kapittel 6. Registeret er ikke ment å erstatte den journalføringsplikt som gjelder i helsevesenet. Ut fra disse hensyn, er det viktig at tidspunkt for konsultasjon med helsepersonell registreres.

Opplysninger om andre helsemessige forhold skal ikke inntas i registeret med mindre det relaterer seg til tiltak som politiet, etter anvisning av helsepersonell, får ansvaret for å gjennomføre eller følge opp.

Til § 6 Forholdsmessighetsvurderingen

Det er viktig at grunnleggende menneskerettigheter blir ivaretatt ved internering i Politiets utlendingsinternat. Bestemmelsen fastsetter at begrensninger i rettigheter, undersøkelser, kontrolltiltak og bruk av maktmidler bare kan brukes når det etter sakens art og forholdene for øvrig er nødvendig og ikke representerer et uforholdsmessig inngrep overfor den tiltaket retter seg mot. Forholdsmessighetsvurderingen har samme innhold som i straffeprosessloven § 170a.

Til § 7 Begrensninger av fysisk aktivitet mv.

Etter forskriften § 4 første ledd litra d har utlendingen rett til opphold i friluft og skal tilbys et rimelig antall aktiviteter innendørs og utendørs, og etter litra e rett til religions- og livssynsutøvelse.

For å opprettholde ro, orden eller sikkerhet, eller for å sikre iverksetting etter utlendingsloven § 41 kan retten til fysisk aktivitet og opphold i friluft kontrolleres og begrenses. Begrensninger etter denne bestemmelse kan ikke anvendes i de tilfeller hvor det er grunn til å tro at utlendingen skjuler eller tilbakeholder opplysninger om egen eller annen utlendings identitet eller oppholdssted.

Register over gjennomførte begrensninger etter denne paragraf skal føres etter forskriften § 14.

Til § 8 Undersøkelser, kontroll og visitasjon

Utgangspunktet når det gjelder utlendingens rettigheter fremgår av § 4. For å opprettholde ro og orden eller sikkerhet, eller når det er grunn til å tro at vedkommende skjuler eller holder tilbake opplysninger om sin egen eller annen utlendings identitet eller oppholdssted eller for å sikre iverksetting etter utlendingsloven § 41, bør politiet ha adgang til å foreta undersøkelser, kontroll og visitasjon. Forholdsmessighetsvurdering etter forskriften § 6 vil få anvendelse i disse tilfeller.

Bestemmelsen omhandler kontroll av utlendingens person, dennes eller andres gjenstander, og dennes og andres rom samt alle øvrige areal og områder på internatet. Bestemmelsen gjelder også ved besøk til utlendingen, og hjemler adgang til å visitere besøkende.

Når lovens vilkår i § 37d er oppfylt, kan utlendingens person undersøkes. Dette innebærer faktisk sett det samme som «ransaking av person» i straffeprosessloven § 195 første ledd, som hjemler både visitasjon og legemsgransking. Om nødvendig må utlendingen ta av seg klær og skotøy. Undersøkelser av kroppens hulrom er ikke tillatt.

Utgangspunktet er at utlendingen har rett til besøk, jf. også forskriften § 4 første ledd litra b. Begrensning eller kontroll av denne retten kan bare skje etter de lovbestemte vilkår. Kontroll kan for eksempel skje i forkant av besøk, ved kontroll av den besøkendes navn mot strafferegisteret og øvrige politi- og utlendingsregister.

Kontroll av selve besøket kan for eksempel foregå ved at politiet er tilstede under besøket. Begrensning av besøket kan være for eksempel i tid, men kan også innebære at besøket nektes på bakgrunn av resultat av forhåndskontroll.

Besøk fra, telefonsamtaler med og postsending til og fra utlendingens prosessfullmektig, eller representant for offentlig myndighet skal ikke kontrolleres eller begrenses. Av praktiske årsaker og av hensyn til andre utlendinger ved internatet, bør imidlertid politiet ha en adgang til å henvise besøk til nærmere fastsatte tidspunkt. Med prosessfullmektig forstås utlendingens prosessfullmektig i fengslings sak etter utlendingsloven og i selve utlendingssaken. «Representant for offentlig myndighet» vil for eksempel være medlemmer av tilsynsrådet, representanter for Sivilombudsmannen, konsulat- og ambassaderes representanter, representanter for Røde Kors, representanter for UNHCR, representanter for kommunale, fylkeskommunale og statlige institusjoner og etater.

Andre personer som av ulike årsaker befinner seg på internatets område, kan visiteres, jf. utlendingsloven § 37d fjerde ledd litra e. Adgangen til undersøkelse av besøkende og andre som av ulike årsaker befinner seg på internatets område, er ikke så omfattende som overfor de som er plassert på internatet.

Begrepet «visitasjon» innebærer en adgang til ytre besiktigelse av personens kropp, samt undersøkelse av vedkommendes klær, veske og øvrige håndbagasje. Visitasjon innebærer ikke avkledding av den besøkende, med unntak av at vedkommende må ta av yttertøy og sko. I den grad det anses hensiktsmessig, kan visitasjon gjennomføres ved hjelp av teknisk hjelpemiddel, slik som metalldetektor.

Adgangen til undersøkelse av besøkende eller andre som av ulike grunner befinner seg på internatets område, er således ikke så omfattende som overfor de som er plassert i internatet.

Utgangspunktet er at utlendingen har rett til telefonsamtaler og postsendinger, jf. også forskriften § 4 første ledd litra c. Begrensning eller kontroll av denne retten kan bare skje etter de lovbestemte vilkår. Kontroll av telefonsamtaler kan for eksempel skje ved at politiet lytter i biapparat. Begrensning av telefonsamtaler kan for eksempel innebære at mobiltelefoner må innleveres. Et slikt tiltak må imidlertid ikke være uforholdsmessig i forhold til den generelle og spesielle sikkerhetssituasjonen på internatet, eller i forhold til dette heller ikke for den enkelte utlending.

I utgangspunktet har utlendingen rett til å ha sine eiendeler hos seg, jf. også retten til privatliv i forskriften § 4 første ledd litra d. På grunn av begrenset plass i internatets bygninger, og av hensyn til andre utlendinger ved internatet, kan omfanget av de eiendeler utlendingen får ha hos seg måtte begrenses etter de vilkår som fremgår av

loven. Politiet kan også midlertidig frata og ta i forvaring utlendingens penger og eiendeler dersom dette er nødvendig.

Register over gjennomførte kontrolltiltak skal føres etter forskriften § 14.

Til § 9 Maktbruk

Makt innebærer tvangsmessig, fysisk inngrep mot en persons frihet eller legemlige integritet for å ivareta de hensynene som er opplistet i første ledd litra a– f. Anvendelse av makt forutsetter at annet tiltak ikke er formålstjenlig og tiltaket vurderes som strengt nødvendig.

Loven og forskriften setter samlet sett strenge vilkår for bruk av makt og maktmidler. Bestemmelsen angir vilkår for bruk av slike maktmidler. I tillegg gis en oversikt over de mest typiske situasjoner bruk av makt og maktmidler vil være aktuelt. Oversikten i første ledd litra a–f er ikke ment å være uttømmende, men er veiledende for hva slags situasjoner som vil berette til maktanvendelse.

Det er viktig at makt og maktmidler ikke anvendes i større omfang enn hva som er strengt nødvendig, jf. siste ledd og forskriften § 6 om forholdsmessighetsvurderingen.

Register over gjennomførte tiltak skal føres etter forskriften § 14.

Til § 10 Utelukkelse fra fellesskap, plassering i særlig sikret avdeling og sikkerhetscelle

Internatet skal være organisert på en slik måte at det skal kunne ivareta alle behov til sikring som kan oppstå ved internatet, jf. forskriften § 19. Dette innebærer at det bør være både enerom og sikkerhetsceller.

Plassering på særlig sikret avdeling innebærer i utgangspunktet at utlendingen har fellesskap med andre utlendinger på samme avdeling. Utelukkelse fra fellesskap kan bare skje etter lovens vilkår og innebærer innlåsing på enerom eller plassering på sikkerhetscelle. Valget mellom de to alternativer gjøres etter vurdering av risiko for den skade utlendingen kan forvolde mot seg selv eller andre eller omgivelsene forøvrig.

Utelukkelse fra fellesskap, plassering i særlig sikret avdeling og sikkerhetscelle innebærer i seg selv en belastning for den person tiltaket retter seg mot. Mange av utlendingene vil dessuten kunne ha en traumatisert bakgrunn og presset livssituasjon. Det er derfor viktig at uttalelse fra lege søkes innhentet og tas i betraktning ved vurdering av iverksettelsen, og særlig hvor det er spørsmål om opprettholdelse eller forlengelse av tiltaket.

Register over gjennomførte kontrolltiltak skal føres etter forskriftens § 14.

Til § 11 Alminnelige regler for saksbehandlingen

Bestemmelsen fastsetter at forvaltningsloven gjelder for internatet. I tråd med vanlig praksis i forvaltningssaker, er klageinstansen nærmeste overordnede forvaltningsnivå, dvs. Politidirektoratet.

Til § 12 Forvaltningssamarbeid

Ivaretakelsen av utlendingens rettigheter, vil i noen grad involvere andre myndigheter som innenfor sine respektive områder har definerte fagansvar. Dette gjelder områder det i særlig grad er viktig å ivareta ved opphold i en lukket institusjon. Bestemmelsen angir at politiet plikter å tilrettelegge for et så godt samarbeid som mulig med kommunale, fylkeskommunale og statlige etater på områder disse andre etatene er ansvarlig.

Forholdet til helsevesenet fremgår også av § 5.

Etter opplæringsloven § 2–1 har alle barn rett til grunnskoleopplæring fra det tidspunkt det er sannsynlig at barnet skal være i Norge i mer enn tre måneder. Dersom barnet har vært i Norge i tre måneder oppstår det også en plikt til grunnskoleopplæring. Når det gjelder videregående opplæring, er det et vilkår for inntak at søkeren har lovlig opphold i landet, jf. forskrift til opplæringsloven § 6–9, jf. opplæringsloven § 3–1. Utdanningsmyndighetene er ansvarlig for eventuell igangsettelse og gjennomføring av grunnskoleopplæring dersom det er aktuelt. Politiets ansvar vil i disse tilfellene være begrenset til å legge forholdene til rette.

Til § 13 Informasjon og underretning

Både av hensyn til ivaretakelsen av utlendingens rettigheter og av hensyn til den løpende drift av internatet, er det viktig at korrekt informasjon gis, på en hensiktsmessig måte og på en måte som sikrer at utlendingen kan gjøre seg kjent med den. Relevant informasjon om oppholdet i internatet og reglene for dette skal derfor være lett tilgjengelig for utlendingen ved oppslag eller liknende. Informasjonen skal gjøres kjent på de språk som er mest utbredt blant utlendingene.

For at utlendingen skal kunne ivareta sine rettigheter etter forvaltningsloven, er det viktig at det, snarest mulig etter at tiltak er truffet etter § 7 – § 10, orienteres om grunnlaget for tiltaket, klageadgangen, adgangen til å kontakte advokat samt hvordan saken vil bli fulgt opp av politiet.

I den grad det foretas overvåking og/eller gjøres opptak med lyd eller bilde, skal nødvendig varsel gis med godt, synlig oppslag.

Ved spørsmål om underretning til konsulær stasjon (ambassade) må det vurderes utlendingens status i utlendingssaken.

Til § 14 Register

Utlendingsloven § 37d syvende ledd gir politiet adgang til å føre register for å sikre formålet med oppholdet i internatet og utlendingenes rettigheter. Forskriften § 14 presiserer nevnte lovbestemmelse.

I registeret kan inntas blant annet nødvendige opplysninger fra utlendingssaken, fra strafferegisteret, politiregistre, utlendingsregistre, gjennomførte kontrolltiltak, ankomster og utpasseringer foretatt av alle andre enn tilsatte og annet personale tilknyttet virksomheten, tidspunkt for tilsyn og tidspunkt for henvendelse til og konsultasjon av helsepersonell.

Registeret vil være et sentralt virkemiddel for å sikre notoritet mht. hvordan utlendingen er blitt behandlet under oppholdet, herunder om det er benyttet maktmidler eller om vedkommende er blitt undergitt restriksjoner.

Registeret skal ikke omfatte taushetsbelagte helseopplysninger. Det vil her kun være tale om å registrere at utlendingen har hatt tilsyn av helsepersonell, og av hvem, slik at notoritet omkring spørsmål om helsetilsyn sikres for ettertiden. I den grad politiet, etter anvisning fra helsepersonell, får ansvar for gjennomføring eller oppfølging av helsemessige tiltak, jf. § 5, kan dette føres i registeret.

Registeret vil også kunne gi oversikt over hvem utlendingen har hatt kontakt med via post, besøk og telefon.

Organer som utfører tilsyn, jf. kapittel 6, har rett til utskrifter fra registeret.

Politiet skal for øvrig utarbeide nærmere instruks, jf. forskriften § 19.

Til § 15 Tilsyn med utlendingen

Bestemmelsen omhandler utlendingsinternatets tilsyn med utlendingene i den døgkontinuerlige drift. Bestemmelsen må ses i sammenheng med kapittelet om utlendingens rettigheter og kapitlet om kontrolltiltak, maktbruk og begrensninger av rettigheter.

Til § 16 Lokalt tilsyn

Bestemmelsen angir krav om samme tilsyns- og inspeksjonsordninger som for politiarrester. Ansvar for dette tilligger politimesteren og Politidirektoratet. Dette innebærer internt løpende tilsyn fra Politiets utlendingsinternat, og tilsyn fra sjefen for Politiets utlendingsenhet og Politidirektoratet.

Til § 17 Tilsynsråd

Bestemmelsen innebærer at det opprettes et eget, eksternt tilsynsråd for utlendingsinternatet, oppnevnt av Justisdepartementet.

Det tilligger tilsynsrådet selv å planlegge og organisere sin virksomhet, herunder hvordan tilsynet i praksis skal gjennomføres. Tilsynsrådet kan enten ta opp saker eller problemstillinger av eget tiltak eller etter henvendelse fra utlending/dennes representant.

Tilsynsrådet skal ha tilgang til utlendingsinternatets områder og bygninger hvor utlendinger oppholder seg. Dette innebærer ikke adgang til kontorer, oppholdsrom for tilsatte eller andre steder hvor utlendinger ikke har adgang.

For å sikre notoritet vedrørende tilsynsrådets virksomhet, er det viktig at det føres en tilsynsprotokoll hvor relevante opplysninger om tilsynsbesøket nedtegnes.

Ved utgangen av hvert år skal tilsynsrådet utarbeide en årsmelding som sammenfatter virksomheten, herunder hvilke typer problemstillinger som har vært til behandling og hvordan disse er løst. Rapporten oversendes til Politiets utlendingsenhet som videresender den til Politidirektoratet sammen med uttalelse fra sjefen for Politiets utlendingsenhet. Uavhengig av dette har tilsynsrådet en selvstendig plikt til å offentliggjøre sin årsmelding.

Forvaltningslovens regler om taushetsplikt gjelder for tilsynsrådets medlemmer og for tilsynsrådets virksomhet som sådan.

Bestemmelsen inneholder også en særlig presisering om at medlemmene av tilsynsrådet ikke må komme med utsagn overfor utlending eller noen som representerer denne, om endringer i behandlingen eller i avgjørelser som er truffet. Det minnes i den sammenheng om at tilsynsrådet skal utøve en tilsynsfunksjon, ikke opptre som aktør i utlendingssaken.

Det er videre viktig at medlemmene av tilsynsrådet ikke eksponerer sikkerhetsforanstaltninger eller andre forhold av betydning for å hindre rømning fra eller inntrengning i utlendingsinternatet.

Til § 18 Reportasjer og intervju

Utlendingen har ytringsfrihet, og skal kunne intervjues av journalist. Intervju og reportasjer kan bare begrenses etter lovens bestemmelser om begrensning og kontroll av besøk.

Til § 19 Instruks

Bestemmelsen gir anvisning på at politiet kan gi nærmere retningslinjer innenfor rammen av forskriften og til supplering av denne. Opplistingen er ikke uttømmende og det forutsettes en løpende vurdering mht. behovet for instruks.

14. april Nr. 356 2008

Forskrift om endring i forskrift om fordeling av tollkvoter for landbruksvarer

Hjemmel: Fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 14. april 2008 med hjemmel i tolltariffens innledende bestemmelser § 5 og delegeringsvedtak 30. juni 1995 nr. 600. Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I

I forskrift 20. juni 2003 nr. 907 om fordeling av tollkvoter for landbruksvarer gjøres følgende endring:

I vedlegg 1 skal følgende rad legges til:

<i>Produkt</i>	<i>Tolltariffens varennummer</i>	<i>Tollsats (kr/kg)</i>	<i>Mengde (tonn)</i>	<i>Kvoteperiode</i>	<i>Importland</i>	<i>Fordeling</i>	<i>Avtale</i>	<i>Note</i>
Kjøtt av storfe	Pos. 02.01 og 02.02	Tollfritt	500	Kalenderåret	Namibia og Botswana	A2	WTO-avtalen/ frihandels avtaler	

II

Endringen trer i kraft 1. mai 2008.

14. april Nr. 357 2008

Forskrift om endring i forskrift om regulering av fisket etter uer og forbud mot fiske med torsketrål og fiske etter vassild og kolmule med småmasket trål i nærmere bestemte områder i Norges økonomiske sone i 2008

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 14. april 2008 med hjemmel i lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 4. Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I

I forskrift 12. desember 2007 nr. 1410 om regulering av fisket etter uer og forbud mot fiske med torsketrål og fiske etter vassild og kolmule med småmasket trål i nærmere bestemte områder i Norges økonomiske sone i 2008 gjøres følgende endring:

§ 5 femte ledd skal lyde:

Ved fiske med konvensjonelle redskap er det uten hinder av forbudene i § 1 annet ledd og § 2 tillatt å ha inntil 20 % bifangst av uer. Bifangsten av uer regnes i rund vekt pr. uke basert på summen av alle sluttседler/landingsседler undertegnet i tidsrommet fra mandag kl. 00.00 til søndag kl. 24.00.

II

Endringen trer i kraft straks.

15. april Nr. 358 2008

Forskrift om endring i forskrift om flyselskaper som er underlagt driftsforbud og om plikt til å informere passasjerene om identiteten til det flyselskapet som skal utføre en flyreise (svartelistingsforskriften)

Hjemmel: Fastsatt av Luftfartstilsynet 15. april 2008 med hjemmel i lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven) § 9-1, § 10-42, § 15-3, § 15-4 og § 16-1 og forskrift 4. desember 2007 nr. 1353 om flyselskaper som er underlagt driftsforbud og om plikt til å informere passasjerene om identiteten til det flyselskapet som skal utføre en flyreise (svartelistingsforskriften) § 3 nr. 3.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 66zab (forordning (EF) nr. 474/2006 endret ved forordning (EF) nr. 910/2006, forordning (EF) nr. 1543/2006, forordning (EF) nr. 235/2007, forordning (EF) nr. 787/2007, forordning (EF) nr. 1043/2007, forordning (EF) nr. 1400/2007 og forordning (EF) nr. 331/2008). Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I

I forskrift 4. desember 2007 nr. 1353 om flyselskaper som er underlagt driftsforbud og om plikt til å informere passasjerene om identiteten til det flyselskapet som skal utføre en flyreise (svartelistingsforskriften) gjøres følgende endringer:

§ 1 tredje ledd nr. 5, 6 og ny 7 skal lyde:

5. forordning (EF) nr. 1043/2007 av 11. september 2007,
6. forordning (EF) nr. 1400/2007 av 28. november 2007,
7. forordning (EF) nr. 331/2008 av 11. april 2008.

Ny forordning tilføyes:

Forordning (EF) nr. 331/2008

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:102:0003:0016:EN:PDF>

0 Engelsk versjon i Den Europeiske Unions Tidende.

II

Endringene trer i kraft straks.

15. april Nr. 359 2008**Forskrift om endring i forskrift om gjødsel som markedsføres som EF-gjødsel**

Hjemmel: Fastsatt av Mattilsynet 15. april 2008 med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 7, § 9, § 10, § 11 og § 17, jf. delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790 og delegeringsvedtak 5. mai 2004 nr. 884.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg II kap. XIV nr. 1 (forordning (EF) nr. 2003/2003 endret ved forordning (EF) nr. 2076/2004, forordning (EF) nr. 885/2004, forordning (EF) nr. 1791/2006 og forordning (EF) nr. 162/2007). Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I

I forskrift 9. november 2005 nr. 1313 om gjødsel som markedsføres som EF-gjødsel gjøres følgende endring:

§ 1 skal lyde:

§ 1. Gjødselvarer

EØS-avtalens vedlegg II kap. XIV nr. 1 (forordning (EF) nr. 2003/2003 som endret ved forordning (EF) nr. 2076/2004, forordning (EF) nr. 885/2004, forordning (EF) nr. 1791/2006 og forordning (EF) nr. 162/2007) om gjødsel gjelder som forskrift med de tilpasninger som følger av vedlegg I del I, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

II

Endringen trer i kraft straks.

Forskriftens vedheng skal lyde:

Nedenfor gjengis til informasjon EØS-avtalen vedlegg II kap. XIV nr. 1 (forordning (EF) nr. 2003/2003) slik Mattilsynet tolker denne del av EØS-avtalen med de endringer og tillegg som følger av EØS-tilpasningen av rettsakten i samsvar med vedlegg II, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig. Forordning (EF) nr. 2003/2003 er konsolidert til og med endringer 15. april 2008.

Les [forordning \(EF\) nr. 2003/2003](#) her.

15. april Nr. 360 2008**Forskrift om særskilte beskyttelsestiltak i forbindelse med klassisk svinepest i svinebesetninger i Slovakia**

Hjemmel: Fastsatt av Mattilsynet 15. april 2008 med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 23 tredje ledd jf. § 19.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg I kap. I innledende del nr. 8 (vedtak 2008/303/EF). Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

§ 1. Formål og virkeområde

Formålet med denne forskrift er å forebygge spredning av klassisk svinepest fra svinebesetninger i Slovakia.

§ 2. Forbud

Det er forbudt å innføre levende svin og svineavlsprodukter fra Slovakia.

§ 3. Vask og desinfeksjon

Kjøretøy som har vært brukt til transport av svin i Slovakia eller som har vært på en virksomhet hvor det holdes svin i Slovakia skal etter enhver transport vaskes og desinfiseres. Transportøren skal kunne legge frem bevis for desinfiseringen.

§ 4. Straff

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av denne forskriften eller bestemmelser og vedtak gitt i medhold av den, er straffbart i henhold til matloven § 28.

§ 5. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks.

15. april Nr. 361 2008**Forskrift om endring i forskrift om sanksjoner mot Den demokratiske republikken Kongo**

Hjemmel: Fastsatt av Utenriksdepartementet 15. april 2008 med hjemmel i forskrift 10. oktober 2003 nr. 1221 om sanksjoner mot Den demokratiske republikken Kongo § 5, jf. FNs Sikkerhetsråds resolusjon nr. 1807 av 31. mars 2008. Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I

I forskrift 10. oktober 2003 nr. 1221 om sanksjoner mot Den demokratiske republikken Kongo gjøres følgende endringer:

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift om sanksjoner mot visse ikke-statlige aktører som opererer i Den demokratiske republikken Kongo

Forskriftens innledning skal lyde:

Med hjemmel i lov 7. juni 1968 nr. 4 til gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd fastsettes følgende forskrift til gjennomføring av Sikkerhetsrådets resolusjon nr. 1493 av 28. juli 2003, nr. 1596 av 18. april 2005 og nr. 1807 av 31. mars 2008.

§ 1, § 2 og § 3 skal lyde:

§ 1.

1. Det er forbudt for enhver i riket og for norske statsborgere hvor enn de befinner seg, direkte eller indirekte å selge, levere eller overføre våpen eller tilknyttet materiell av enhver art til ikke-statlige virksomheter og individer som befinner seg på territoriet til Den demokratiske republikken Kongo.
2. Forbudet i nr. 1 gjelder også ved bruk av fartøy eller luftfartøy som fører norsk flagg.
3. Forbudet i nr. 1 omfatter dessuten bistand, råd eller opplæring knyttet til militære aktiviteter.
4. Forbudene i nr. 1, 2 og 3 får ikke anvendelse på
 - a) salg, levering eller overføring av våpen eller tilknyttet materiell av enhver art, eller bistand, råd eller opplæring knyttet til militære aktiviteter til statlige myndigheter i Den demokratiske republikken Kongo,
 - b) forsyninger av våpen og tilknyttet materiell av enhver art eller teknisk opplæring og bistand som utelukkende er ment som støtte for eller skal brukes av «the United Nations Organization Mission» i Den demokratiske republikken Kongo (MONUC),
 - c) beskyttelsesbekledning, herunder skuddsikre vester og militærhjelmer, som midlertidig eksporteres til Den demokratiske republikken Kongo av FN-personell, representanter for mediene, humanitært hjelpepersonell, utviklingsarbeidere og tilknyttet personell, utelukkende til deres personlige bruk,
 - d) forsyninger av ikke-dødbringende militært utstyr som utelukkende er bestemt til humanitære formål eller beskyttelsesformål, eller tilhørende teknisk bistand eller opplæring, som Sanksjonskomiteen for Den demokratiske republikken Kongo er underrettet om i samsvar med nr. 5.
5. Sanksjonskomiteen for Den demokratiske republikken Kongo skal på forhånd alltid underrettes om salg, levering eller overføring av våpen eller tilknyttet materiell av enhver art, eller bistand, råd eller opplæring knyttet til militære aktiviteter, til Den demokratiske republikken Kongo, unntatt i de tilfeller som er oppregnet i nr. 4 bokstavene b og c. Underretning skjer via Utenriksdepartementet.

§ 2.

1. Det er forbudt å reise inn i eller i transitt gjennom Norge for personer som navngitt i liste utarbeidet av FNs sanksjonskomité for Den demokratiske republikken Kongo.¹
2. Forbudet i nr. 1 gjelder ikke i forhold til innreise til Norge for norske statsborgere.
3. Det kan gjøres unntak fra forbudet i nr. 1 i de tilfeller der Sikkerhetsrådets sanksjonskomité for Den demokratiske republikken Kongo finner at dette er nødvendig.

¹ Listen med personer som er omtalt i denne paragrafen finnes på FNs hjemmeside: <http://www.un.org/Docs/sc/committees/DRCTemplate.htm>.

§ 3.

1. I denne paragraf menes med «fryses» forhindring av enhver bevegelse, overføring, endring, bruk av eller handel med midler på enhver måte som vil kunne føre til endring i volum, beløp, plasseringssted, eierskap, besittelse, art, bestemmelse eller andre endringer som vil muliggjøre anvendelse av midlene, herunder investeringsforvaltning.
2. Formuesgoder som tilhører eller direkte eller indirekte kontrolleres av personer eller enheter som navngitt i liste utarbeidet av FNs sanksjonskomité for Den demokratiske republikken Kongo.¹ Det samme gjelder for formuesgoder som tilhører enheter som eies eller kontrolleres direkte eller indirekte av personene eller enhetene og som er navngitt i listen nevnt i første punktum. Den som fryser et formuesgode skal straks underrette Utenriksdepartementet om dette.
3. Det er forbudt for enhver å stille formuesgoder til rådighet for personer eller enheter som er angitt i nr. 2.
4. Nr. 1 og nr. 2 får ikke anvendelse på godskrivning av frosne konti, under forutsetning av at slike godskrevne beløp fryses. Utenriksdepartementet skal straks underrettes om eventuell godskrivning av frosne konti etter denne bestemmelse.
5. Unntak fra nr. 2 og nr. 3 kan gjøres for anvendelse av frosne formuesgoder til:
 - dekning av vesentlige behov og nødvendige ekstraordinære utgifter i Norge for en person som er angitt i nr. 2
 - betaling i Norge av skatt, lovpliktige forsikringspremier og avgifter for offentlige tjenester

- innfrielse av en panteheftelse hvor det aktuelle formuesgodet var gjenstand for pantsettelse før fryspålegget trådte i kraft, og midlene ikke tilgodeser personer eller enheter angitt i nr. 3
- oppfyllelse av en dom hvor det aktuelle formuesgodet var søksmålgjenstand forutsatt at dom har falt før fryspålegget trådte i kraft og formuesgodet ikke tilfaller personer eller enheter angitt i nr. 3
- betaling av gebyrer til en finansinstitusjon i Norge til vedlikehold av konti.

Utbetaling i medhold av denne bestemmelse besluttes av Utenriksdepartementet i samråd med Sanksjonskomiteen for Den demokratiske republikken Kongo.

6. Den som et vedtak om frys av midler i medhold av denne paragraf retter seg mot, kan anmode FNs kontaktpunkt om å bli fjernet fra listen i samsvar med FNs Sikkerhetsråds resolusjon 1730 (2006).²
7. Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet § 17b nr. 4 får anvendelse.

1 Listen med personer og enheter som er omtalt i denne paragrafen finnes på FNs hjemmeside: <http://www.un.org/Docs/sc/committees/DRCTemplate.htm>.

2 Resolusjon 1730 (2006).

Vedtatt på Sikkerhetsrådets 5599. møte 19. desember 2006.

Fremgangsmåte ved avlisting

Sikkerhetsrådet ber Generalsekretæren om at det opprettes et kontaktpunkt i Sekretariatet (del av FN-sekretariatet) som kan ta imot anmodninger om avlisting. Søkere som ønsker å fremsette en anmodning om avlisting, kan gjøre dette som angitt nedenfor gjennom kontaktpunktet, eller via staten de er bosatt i eller er statsborger av.

Kontaktpunktet skal ha følgende oppgaver:

1. Motta anmodninger om avlisting fra søkere (enkeltperson eller -personer, grupper, foretak og/eller virksomheter som står på Sanksjonskomiteens lister).
2. Kontrollere om det dreier seg om en ny eller en gjentatt anmodning.
3. Dersom det dreier seg om en gjentatt anmodning og den ikke inneholder nye opplysninger, sende anmodningen tilbake til søker.
4. Bekrefte overfor søker at anmodningen er mottatt, og informere søker om ordinær saksgang ved behandling av anmodningen.
5. Sende anmodningen til de utpekende myndigheter og til myndighetene i den eller de stater som søkeren er statsborger av og er bosatt i, til orientering og eventuelt kommentar. Sistnevnte myndigheter oppfordres til å konsultere de utpekende myndigheter for de eventuelt tilrår avlisting. De kan i den anledning henvende seg til kontaktpunktet, som vil sette dem i forbindelse med den eller de utpekende stater dersom disse gir tillatelse til det.
6.
 - a) Dersom noen av de nevnte myndigheter tilrår avlisting etter en slik konsultasjon, skal vedkommende myndigheter sende sin innstilling, sammen med en redegjørelse, via kontaktpunktet eller direkte til Sanksjonskomiteens leder. Komitelederen sørger deretter for at avlistingsanmodningen blir satt på komiteens sakliste.
 - b) Dersom noen av myndighetene som ble konsultert i forbindelse med avlistingsanmodningen etter punkt 5 ovenfor, gjør innsigelse mot anmodningen, skal kontaktpunktet underrette komiteen om dette og oversende kopi av anmodningen. Komitelemmer som sitter inne med opplysninger til støtte for avlistingsanmodningen, oppfordres til å la myndighetene som har vurdert anmodningen i henhold til punkt 5, få del i disse opplysningene.
 - c) Dersom ingen av myndighetene som har vurdert avlistingsanmodningen i henhold til punkt 5 ovenfor, etter en rimelig frist (3 måneder) har kommentarer eller tilkjennegir overfor komiteen at de fortsatt arbeider med anmodningen og trenger mer tid, som må fastsettes nærmere, skal kontaktpunktet underrette samtlige komitémedlemmer om dette og oversende kopi av avlistingsanmodningen. Ethvert komitémedlem kan, etter å ha rådført seg med de utpekende myndigheter, tilrå avlisting ved å sende anmodningen sammen med en redegjørelse til Sanksjonskomiteens leder. (For at saken skal bli satt på komiteens sakliste, kreves det bare at ett komitémedlem tilrår avlisting.) Dersom ingen av komitémedlemmene etter én måned har tilrådd avlisting, anses anmodningen for å være avslått, og komiteens leder skal underrette kontaktpunktet om dette.
7. Kontaktpunktet skal oversende samtlige meddelelser som den mottar fra medlemsstatene, til komiteen til orientering.
8. Informere søker om
 - a) at Sanksjonskomiteen har besluttet å innvilge søknaden om avlisting, eller
 - b) at komiteen har ferdigbehandlet avlistingsanmodningen, og at søker blir stående på komiteens liste.

II

Endringene trer i kraft straks.

16. april Nr. 362 2008

Forskrift om grunnutdanning og etterutdanning for yrkessjåfører (yrkessjåførforordningen)

Hjemmel: Fastsatt av Vegdirektoratet 16. april 2008 med hjemmel i vegtrafikklov 18. juni 1965 nr. 4 § 24 og § 29, jf. delegeringsvedtak 7. februar 2008 nr. 111.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 36a (direktiv 2003/59/EF). Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Virkeområde

Forskriften gjelder krav til grunnutdanning, prøve og etterutdanning for fører som vil erverve eller fornye retten til mot vederlag å utføre person- eller godstransport med kjøretøy i førerkortklassene C1, C1E, C, CE, D1, D1E, D eller DE på veg åpen for alminnelig trafikk. Krav i denne forskriften kommer i tillegg til krav om førerrett etter forskrift 19. januar 2004 nr. 298 om førerkort m.m.

Forskriften gjelder ikke for fører av kjøretøy

- a) som benyttes av eller er under kontroll av forsvaret, sivilforsvaret, politiet, brannvesenet eller ambulansetjeneste

- b) som prøvekjøres med henblikk på teknisk utvikling, reparasjon eller vedlikehold, eller som er nytt eller ombygd og ennå ikke tatt i bruk
- c) som benyttes i nødssituasjoner eller til redningsoppdrag
- d) som benyttes til opplæring for å erverve førerrett eller opplæring for å få eller fornye yrkessjåførkompetanse
- e) som benyttes til frakt av materiell eller utstyr som skal brukes i forbindelse med utøvelse av yrke, forutsatt at det å føre kjøretøyet ikke er personens hovedaktivitet
- f) hvor høyeste tillatte hastighet ikke overstiger 45 kilometer per time.

§ 2. Definisjoner

Med yrkessjåførkompetanse menes retten til å utføre person- eller godstransport mot vederlag ved føring av kjøretøy som krever førerrett i klassene C1, C1E, C, CE, D1, D1E, D eller DE.

Med timer menes undervisningsperioder på 60 minutter.

Med tredjestat menes stat utenfor EØS.

§ 3. Krav om yrkessjåførkompetanse og gyldig bevis

Person som mot vederlag skal utføre godstransport med kjøretøy som krever førerrett i klassene C1, C1E, C, eller CE skal ha gyldig bevis for yrkessjåførkompetanse for godstransport.

Person som mot vederlag skal utføre persontransport med kjøretøy som krever førerrett i klassene D1, D1E, D eller DE skal ha gyldig bevis for yrkessjåførkompetanse for persontransport.

Person som har førerrett i klassene D1, D1E, D eller DE ervervet før 10. september 2008 og person som har førerrett i klassene C1, C1E, C eller CE ervervet før 10. september 2009, unntas fra krav om grunnutdanning i kapittel 2. Krav om etterutdanning gjelder likevel fullt ut.

§ 4. Tredjestatsborger

Statsborger fra stat utenfor EØS som utfører yrkestransport i Norge omfattes av forskriften når vedkommende er ansatt i eller blir benyttet av virksomhet etablert i en EØS-stat.

Person med mer enn ett statsborgerskap hvorav ett er i en EØS-stat, regnes ikke som tredjestatsborger.

§ 5. Unntak for lærling i yrkessjåføraget

Regionvegkontoret kan på bakgrunn av dokumentasjon fra lærebedrift tillate lærling som gjennomfører læretid i yrkessjåføraget å utføre person- eller godstransport uten yrkessjåførkompetanse. Slik tillatelse kan maksimalt gis for tre år og skal alltid medbringes under kjøring. Lærling kan bare utføre transport for virksomhet som vedkommende står i et løpende lærlingkontraktsforhold med. Lærebedriften plikter straks å melde fra til regionvegkontoret dersom en lærling bryter lærekontrakten.

Kapittel 2. Grunnutdanning og etterutdanning

§ 6. Utdanningen

Yrkessjåførkompetanse oppnås ved å gjennomføre grunnutdanning og etterutdanning etter reglene i dette kapitlet. Grunnutdanning og etterutdanning skal gjennomføres i samsvar med læringsmålene og krav til innhold i utdanningen som er gitt i forskriften.

Undervisningen kan gjennomføres i grupper på inntil 24 personer.

§ 7. Adgang til yrkessjåførutdanning

Det kreves ikke førerrett i den aktuelle førerkortklassen for å gjennomføre grunnutdanningen. Før den individuelle kjøretøytreeningen kan gjennomføres skal likevel kravene i § 10 annet ledd og vilkårene for øvingskjøring i forskrift 1. oktober 2004 nr. 1339 om trafikkopplæring og førerprøve m.m. kapittel 2 være oppfylt.

Statsborger fra EØS-stat som er bosatt i Norge kan gjennomføre grunnutdanning i Norge. Statsborger fra EØS-stat som er bosatt eller arbeider i Norge kan gjennomføre etterutdanning i Norge.

Tredjestatsborger som arbeider i en virksomhet som er etablert i Norge eller har arbeidstillatelsen som er utstedt av norske myndigheter kan gjennomføre grunnutdanning i Norge. Tredjestatsborger som er bosatt eller arbeider i Norge kan gjennomføre etterutdanning i Norge.

§ 8. Fullstendig grunnutdanning, alle rettigheter

Fullstendig grunnutdanning skal samlet utgjøre 280 timer.

Person som har oppnådd yrkessjåførkompetanse på bakgrunn av 280 timer grunnutdanning og bestått prøve kan utføre person- eller godstransport i samsvar med sin førerrett og kravene til yrkessjåførkompetanse i § 3.

§ 9. Komprimert grunnutdanning, begrensede rettigheter

Yrkessjåførkompetanse kan oppnås gjennom komprimert grunnutdanning. Utdanningen skal samlet utgjøre 140 timer.

Person som har oppnådd yrkessjåførkompetanse gjennom komprimert grunnutdanning og bestått prøve, kan fra fylte

- a) 18 år utøve godstransport med kjøretøy som krever førerrett i klassene C1 og C1E
- b) 21 år utøve godstransport med kjøretøy som krever førerrett i klassene C og CE
- c) 21 år utøve persontransport med kjøretøy som krever førerrett i klassene D1 og D1E

- d) 21 år utøve persontransport i rute oppad begrenset til 50 kilometer med kjøretøy som krever førerett i klassene D og DE
- e) 23 år utøve persontransport med kjøretøy som krever førerett i klassene D og DE.

§ 10. Krav om individuell kjøretrening i grunnutdanningen

Eleven skal gjennomføre 20 timer individuell kjøretrening ved fullstendig grunnutdanning og ti timer individuell kjøretrening ved komprimert grunnutdanning. All individuell kjøretrening skal gjennomføres med den type kjøretøy utdanningen gjelder. Gjennomført sikkerhetskurs på veg for tunge klasser godskrives som to timer individuell kjøretrening.

Før gjennomføring av individuell kjøretrening skal eleven ha fullført sikkerhetskurs på veg i trinn 4 i trafikkopplæringen i den aktuelle førerkortklassen, jf. forskrift 1. oktober 2004 nr. 1339 om trafikkopplæring og førerprøve m.m. kapitlene 17 til 24.

Kjøretøyet skal tilfredsstillende krav til kjøretøy til førerprøven i forskrift 1. oktober 2004 nr. 1339 om trafikkopplæring og førerprøve m.m. kapittel 30. Likevel gjelder ikke kravene til tilleggsutstyr og nødvendig utstyr for å gjennomføre sikkerhetskontroll der eleven har førerett i den aktuelle klassen. Reglene om aktuell totalvekt gjelder ikke for de deler av kjøringen som foregår etter lossing i transportoppdrag.

§ 11. Utvidelse av kompetanseområde

Ved å gjennomføre 70 timer utdanning, hvor fem timer utgjør individuell kjøretrening og bestå teoretisk prøve i emner relatert til persontransport kan yrkessjåførbevis for godstransport utvides til også å gjelde persontransport. På tilsvarende måte kan bevis for persontransport utvides til også å gjelde godstransport.

Yrkessjåførkompetanse kan også utvides ved å gjennomføre 35 timer komprimert utdanning, hvor fem timer utgjør individuell kjøretrening og bestå teoretisk prøve i emner relatert til person- eller godstransport. Dette gjelder uavhengig av om grunnleggende kompetanse er oppnådd ved fullstendig eller komprimert utdanning. Utvidet kompetanse ved 35 timers komprimert utdanning er underlagt aldersbegrensningene i § 9.

Utvidelse av kompetanse skal ikke medføre repetisjon av emner fra grunnutdanningen.

§ 12. Krav om regelmessig etterutdanning

For å opprettholde yrkessjåførkompetanse skal den enkelte gjennomføre etterutdanning innen hvert femte år etter at bevis for yrkessjåførkompetanse ble utstedt første gang eller fornyet. Etterutdanningen gjennomføres som 35 timer undervisning fordelt på fem moduler. Den som etter § 3 tredje ledd er unntatt fra kravet om grunnutdanning må for å opprettholde sin yrkessjåførkompetanse første gang gjennomføre etterutdanning etter reglene gitt i § 51 og § 52.

§ 13. Gjennomføring av etterutdanning

Etterutdanningen skal avholdes over fem dager av syv sammenhengende timers varighet. Person som ønsker å opprettholde yrkessjåførkompetanse for både person- og godstransport skal gjennomføre fem moduler, hvorav minst en modul må være spesielt relatert til persontransport og en til godstransport.

Etterutdanningen skal fullføres innen seks måneder etter at den første av de 35 timene er gjennomført. Det skal tas hensyn til påbegynt etterutdanning når en yrkessjåfør skifter lærested før etterutdanningen er fullført.

§ 14. Frammøte

I grunnutdanningen skal eleven ha deltatt i minst 90 prosent av undervisningstiden og gjennomført all individuell kjøretrening for å få godkjent utdanningen.

I etterutdanningen skal eleven ha deltatt i alle undervisningstimer. Ved fravær må undervisning tilsvarende den tapte undervisningen gjennomføres for å få godkjent etterutdanningen.

§ 15. Fjernundervisning og bruk av simulator i undervisningen

Lærested med særlig godkjenning etter § 22 kan tilby utdanning ved bruk av fjernundervisning og simulator i de deler av utdanningen som godkjenningen omfatter.

Ved avslutning av hver del av utdanningen eleven tar gjennom fjernundervisning skal lærestedets undervisningsansvarlig godkjenne minst ett innleveringsarbeid fra eleven før delen kan godkjennes.

For de deler av utdanningen som gjennomføres ved fjernundervisning gjelder ikke reglene i § 14.

Ved fullstendig grunnutdanning kan maksimalt åtte timer av den individuelle kjøretreningen gjennomføres i simulator, og maksimalt fire timer ved komprimert utdanning.

§ 16. Teoretisk prøve

Den som skal oppnå yrkessjåførkompetanse skal bestå en teoretisk prøve. Teoretisk prøve kan avlegges når all undervisning er gjennomført og registrert i Trafikkskole, sensor og kursarrangørregisteret (TSK-registeret).

Vegdirektoratet utarbeider prøver. Prøven skal være skriftlig og gjennomføres på norsk. Hvis kandidaten har lese- og skrivevansker eller tilsvarende, kan regionvegkontoret etter dokumentert søknad gi tillatelse til at tilsvarende prøve avlegges muntlig.

Alle prøver etter forskriften skal ha samme vanskelighetsgrad og varighet. Prøven skal omfatte minst ett spørsmål fra hvert læringsmål i grunnutdanningen. Dersom 85 prosent av spørsmålene er riktig besvart skal prøven vurderes som bestått.

Prøven bestilles hos regionvegkontoret som fastsetter prøvesteder og arrangerer prøvene. Før prøven gjennomføres skal kandidaten framvise akseptabel legitimasjon.

§ 17. *Sensur, rett til å klage, ny prøve*

Kandidaten meddeles resultatet av prøven umiddelbart etter at prøven er avsluttet. Kandidaten kan etter ønske få opplyst hvilke tema som er besvart galt. Prøvestedet skal gjøre kandidaten oppmerksom på denne rettigheten.

Kandidaten har rett til å klage over resultatet av prøven. Vegdirektoratet er klageinstans.

Dersom prøven ikke består kan ny prøve tidligst gjennomføres etter to uker.

Kapittel 3. *Læresteder***§ 18. *Godkjenning av lærested***

Lærested som tilbyr utdanning etter denne forskriften skal være godkjent av regionvegkontoret.

Godkjenning gis etter skriftlig og dokumentert søknad. Søknaden skal inneholde

- a) hvilke deler av utdanningen lærestedet søker godkjenning for
- b) undervisningsplan
- c) redegjørelse for undervisningsmetoder og hvordan undervisningen skal gjennomføres for å oppfylle kravene i forskriften
- d) undervisningspersonellets kvalifikasjoner og faglige bakgrunn
- e) opplysninger om geografisk tilholdssted, undervisningslokaler, undervisningsmaterieell, utstyr og kjøretøyer som skal brukes i undervisningen.

Det kan knyttes vilkår til godkjenningen.

Godkjenningen registreres i Trafikkskole, sensor og kursarrangørregisteret (TSK-registeret).

§ 19. *Administrative krav til lærestedet m.m.*

Lærestedet skal

- a) disponere relevant utstyr, undervisningslokale og områder som er nødvendig for å gjennomføre den undervisning lærestedet er godkjent for
- b) disponere relevante kjøretøy dersom lærestedet tilbyr individuell kjøretrening
- c) ha godkjent undervisningsansvarlig
- d) hvert halvår melde til regionvegkontoret gjeldende undervisningsplan
- e) hvert halvår melde til regionvegkontoret fullstendig oversikt over det undervisningspersonell lærestedet benytter og har benyttet siste seks måneder, inkludert relevant informasjon om den enkeltes utdannings- og yrkesbakgrunn
- f) før undervisningen starter informere eleven skriftlig om forhold av betydning for utdanningen, herunder lærestedets navn, rutiner for bestilling og avbestilling av undervisningstimer samt varighet, innhold og pris for en undervisningstime
- g) elektronisk melde til Trafikkskole, sensor og kursarrangørregisteret (TSK-registeret) opplysninger om hvilken modul den enkelte elev har gjennomført og tidspunkt for gjennomføring senest 14 dager etter at eleven har avsluttet den aktuelle modulen
- h) skriftlig melde til regionvegkontoret om endring i forhold som har betydning for godkjenningen, herunder opphør eller flytting av lærestedet, skifte av eier eller undervisningsansvarlig.

§ 20. *Faglige og pedagogiske krav til lærestedet m.m.*

Lærestedet skal

- a) drive opplæring i samsvar med gjeldende regelverk og eventuelle vilkår tilknyttet godkjenningen
- b) gi opplæring av forsvarlig pedagogisk karakter
- c) til enhver tid ha oppdaterte undervisningsplaner
- d) gi undervisning i samsvar med undervisningsplanene
- e) benytte undervisningspersonell som tilfredsstiller kravene etter forskriften.

§ 21. *Elevfortegnelse*

Lærestedet skal fortløpende føre elevfortegnelse med navn, adresse, fødselsnummer, når eleven begynte og sluttet, undervisningsfremmøte, samt hvilke deler av utdanningen eleven har gjennomført ved lærestedet.

Elevfortegnelse skal oppbevares i fem år. Dersom elevfortegnelse er ført elektronisk, skal sikkerhetskopi tas hver måned. Sikkerhetskopi skal dateres og undertegnes av undervisningsansvarlig.

§ 22. *Godkjenning for fjernundervisning og simulator*

Vegdirektoratet kan etter søknad gi godkjenning for å tilby deler av grunnutdanningen gjennom fjernundervisning eller ved hjelp av simulator. I tillegg til opplysningene i § 18 annet ledd skal tekniske, faglige og pedagogiske forutsetninger for å tilby slik utdanning fremgå av søknaden.

Godkjenningen registreres i Trafikkskole, sensor og kursarrangørregisteret (TSK-registeret).

§ 23. *Yrkessjåførutdanning i offentlig videregående skole*

Videregående skole som utpekes av skoleeier, kan tilby utdanning etter forskriften som en del av videregående opplæring etter lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova).

Pliktene etter § 18 til § 22, kapittel 4, § 26, § 28 og § 29 og kapittel 6 gjelder ikke for videregående skoler. Kontroll og tilsyn med videregående skoler som tilbyr utdanning etter forskriften gjennomføres etter reglene gitt i og med hjemmel i opplæringslova.

Person som underviser i individuell kjøretrening må tilfredsstillere kravene i § 27.

Før eleven kan avlegge prøve hos regionvegkontoret, skal skolen elektronisk ha meldt til Trafikkskole, sensor og kursarrangørregisteret (TSK-registeret) at eleven har gjennomført alle moduler.

Kapittel 4. Undervisningsansvarlig

§ 24. Godkjenning av undervisningsansvarlig

Lærestedet skal ha en undervisningsansvarlig som er godkjent av regionvegkontoret og registrert i Trafikkskole, sensor og kursarrangørregisteret (TSK-registeret). Godkjenning gis etter dokumentert søknad. En person kan kun være undervisningsansvarlig for ett lærested.

Undervisningsansvarlig skal tilfredsstillere kravene til undervisningspersonell i § 26 første eller annet ledd. Dersom lærestedet bare tilbyr etterutdanning, skal undervisningsansvarlig tilfredsstillere kravene i § 28 første eller annet ledd.

§ 25. Undervisningsansvarligs plikter

Undervisningsansvarlig har faglig og administrativt ansvar for at lærestedet drives i samsvar med gjeldende regelverk og lærestedets godkjenning.

Undervisningsansvarlig plikter blant annet å

- a) samordne virksomheten ved lærestedet
- b) være ansvarlig for utarbeidelse, gjennomføring og oppdatering av undervisningsopplegget
- c) veilede og kontrollere lærestedets undervisningspersonell, herunder være ansvarlig for at undervisningen holder påkrevd faglig og pedagogisk standard
- d) evaluere undervisningen og sørge for at undervisningspersonellet gjennomgår nødvendig faglig oppdatering
- e) påse at bare kvalifisert personell gir undervisning
- f) være lærestedets kontaktperson mot regionvegkontoret
- g) ivareta lærestedets ansvar for elektronisk innmelding av elevenes opplæring.

Kapittel 5. Undervisningspersonell

§ 26. Krav til personell som skal undervise i grunnutdanningen

Person som har faglig og pedagogisk høyere utdanning tilsvarende minst 150 studiepoeng, derav tilsvarende minst 30 studiepoeng pedagogiske fag, kan undervise i de emner som har en relevant faglig sammenheng med vedkommendes utdanning.

Trafikkklærere som oppfyller vilkårene i forskrift 1. oktober 2004 nr. 1339 om trafikkopplæring og førerprøve m.m. § 6–2, jf. § 6–8, § 6–11 eller § 6–12, kan undervise i emner som har relevant faglig sammenheng med vedkommendes utdanning.

Person som har utdanning tilsvarende minst 60 studiepoeng kan under oppsyn av lærer som oppfyller kravene til utdanning etter første eller annet ledd, undervise i emner som har en relevant faglig sammenheng med vedkommendes utdanning.

§ 27. Krav til undervisningspersonell ved individuell kjøretrening

Person som skal undervise i individuell kjøretrening i grunnutdanningen skal være godkjent trafikkklærer for fører av tunge kjøretøy, jf. forskrift 1. oktober 2004 nr. 1339 om trafikkopplæring og førerprøve m.m. § 6–8, jf. § 6–2. Øvrige krav i § 26 gjelder ikke for den som skal undervise i individuell kjøretrening.

§ 28. Krav til personell som skal undervise i etterutdanningen

Person som oppfyller kravene i § 26 kan på tilsvarende vilkår undervise i etterutdanningen.

Person med fagbrev og minst fem års relevant yrkeserfaring kan undervise i emner i etterutdanningen som står i en faglig sammenheng med vedkommendes fagutdanning.

Person som oppfyller kravet i § 27 eller har minst fem års dokumentert erfaring som yrkessjåfør med relevant kjøretøy, kan undervise i individuell kjøretrening i etterutdanningen.

§ 29. Alminnelig krav til faglig oppdatering

Undervisningspersonell skal holde seg faglig oppdatert. Vegdirektoratet kan kreve at undervisningspersonell gjennomgår særskilte kurs for å kunne gi undervisning etter forskriften.

Kapittel 6. Tilsyn

§ 30. Kontroll og tilsyn med lærested

Lærestedet skal være tilgjengelig for tilsyn fra regionvegkontoret. Undervisningsplaner, elevfortegnelse, lister over frammøte og fravær og register for gjennomført opplæring, skal være tilgjengelig for tilsynsmyndigheten.

Representant fra regionvegkontoret har rett til å overvære undervisningen, og kan avbryte og underkjenne opplæring dersom den er i strid med forskriften.

§ 31. Samarbeidsplikt med tilsynsmyndigheten

Undervisningsansvarlig, øvrig undervisningspersonell og andre tilsatte plikter å gi de opplysninger om virksomheten som tilsynsmyndigheten krever, samt fremvise og utlevere for kontroll dokumenter eller utstyr som

angår yrkessjåførutdanningen og virksomheten for øvrig. Er opplysningene lagret elektronisk kan regionvegkontoret kreve datert utskrift undertegnet av undervisningsansvarlig.

§ 32. Reaksjonsmidler overfor læresteder

Regionvegkontoret kan gi lærestedet advarsel eller pålegg som anses nødvendig for at opplæring og drift skal skje i samsvar med forskriften. Dersom lærestedet ikke retter påpekte forhold, kan regionvegkontoret midlertidig eller permanent kalle tilbake lærestedets godkjenning.

Ved alvorlig brudd på lærestedets plikter etter forskriften, kan regionvegkontoret kalle tilbake lærestedets godkjenning uten forutgående advarsel eller pålegg om retting.

§ 33. Reaksjonsmidler overfor undervisningsansvarlig

Regionvegkontoret kan gi undervisningsansvarlig advarsel eller pålegg som anses nødvendig for at vedkommende skal opptre i samsvar med regler gitt i forskriften. Dersom undervisningsansvarlig ikke etterkommer advarselen eller pålegget, kan regionvegkontoret midlertidig eller permanent kalle tilbake godkjenning som undervisningsansvarlig.

Ved alvorlig brudd på undervisningsansvarligs plikter etter forskriften, kan regionvegkontoret kalle tilbake godkjenning uten forutgående advarsel eller pålegg.

Kapittel 7. Bevis for yrkessjåførkompetanse og rettigheter ervervet i annen EØS-stat eller tredjestat

§ 34. Plikt til å medbringe bevis for yrkessjåførkompetanse under kjøring

Bevis for yrkessjåførkompetanse skal slik det fremgår av vegtrafikklov 18. juni 1965 nr. 4 § 29 medbringes under kjøring. Som bevis for yrkessjåførkompetanse regnes også førerkort påført fellesskapskode 95.

§ 35. Gyldighetstid, utstedelse og fornyelse av bevis

Regionvegkontoret utsteder bevis for yrkessjåførkompetanse. Bevis for yrkessjåførkompetanse er gyldig i fem år fra beviset ble utstedt første gang eller fornyet. Ved kompetanseutvidelse utløper den sist oppnådde kompetansen samtidig som den først oppnådde kompetansen.

Med mindre annet fremgår av dette kapitlet utstedes bevis for yrkessjåførkompetanse ved at en harmonisert EØS-fellesskapskode avmerkes i førerkortet.

Søknad om utstedelse av bevis skal ledsages av legeattest som kreves for den aktuelle førerkortklasse i forskrift 19. januar 2004 nr. 298 om førerkort m.m. vedlegg 1.

Etterutdanning i samsvar med kapittel 2 skal være gjennomført før beviset kan fornyes. Søknad om fornyelse av bevis skal fremmes for regionvegkontoret innen tre måneder etter at etterutdanningen er gjennomført for å gi grunnlag for fornyelse.

Bevis for yrkessjåførkompetanse må fornyes innen gyldighetstiden for å ha uavbrutt gyldighet. Ved fornyelse skal akseptabel legitimasjon framvises.

Utløpt bevis for yrkessjåførkompetanse som følge av manglende fornyelse kan fornyes ved å gjennomføre etterutdanning etter kapittel 2.

§ 36. Statsborger fra annen EØS-stat

Bevis for yrkessjåførkompetanse utstedt i annen EØS-stat er gyldig i Norge i samsvar med sitt innhold.

Person som er bosatt i Norge og innehar førerkort utstedt i annen EØS-stat skal ved innbytte til norsk førerkort få avmerket sin yrkessjåførkompetanse i førerkortet.

Hvis det ikke foretas innbytte av førerkortet skal person som er bosatt eller arbeider i Norge og innehar førerkort utstedt i annen EØS-stat få utstedt særskilt bevis for yrkessjåførkompetanse for utdanning som er gjennomført i Norge.

Regionvegkontoret kan etter dokumentert søknad godkjenne hele eller deler av etterutdanning gjennomført i annen EØS-stat. Søknaden skal inneholde

- a) lærestedets navn og tilholdssted
- b) den gjennomførte etterutdanningens varighet og innhold.

§ 37. Statsborger fra tredjestat

Tredjestatsborger som utfører godstransport, skal dokumentere påkrevd yrkessjåførkompetanse ved merknad i førerattest, jf. forskrift 26. mars 2003 nr. 402 om internasjonal person- og godstransport, samt kabotasje § 2 (forordning (EF) nr. 484/2002). Tredjestatsborger som utfører godstransport og har norsk førerkort kan i tillegg få sin yrkessjåførkompetanse avmerket i førerkortet.

Tredjestatsborger som utfører persontransport og som ikke har norsk førerkort, skal få dokumentert sin yrkessjåførkompetanse ved utstedelse av særskilt yrkessjåførbevis. Tredjestatsborger som utfører persontransport og har norsk førerkort skal få avmerket sin yrkessjåførkompetanse i førerkortet.

§ 38. Tap eller utskifting av bevis for yrkessjåførkompetanse mv.

Person som har mistet eller er blitt frastjålet bevis for yrkessjåførkompetanse kan få utstedt nytt bevis. Bevis for yrkessjåførkompetanse som på grunn av navneskifte eller fysisk tilstand ikke lenger kan brukes som dokumentasjon skal skiftes ut.

For person som har bevis for yrkessjåførkompetanse ved avmerking av harmonisert EØS-fellesskapskode i førerkortet gjelder reglene i forskrift 19. januar 2004 nr. 298 om førerkort m.m. kapittel 7.

For person som har særskilt bevis for yrkessjåførkompetanse gjelder reglene for utstedelse av nytt bevis som for førerkort i forskrift 19. januar 2004 nr. 298 om førerkort m.m. kapittel 7 tilsvarende så langt de passer.

Når særskilt bevis for yrkessjåførkompetanse er på et sted det ikke med rimelighet kan forlanges at blir hentet straks, kan midlertidig dokumentasjon utstedes. Skjema for midlertidig kjøretillatelse med særlig merknad om yrkessjåførkompetanse benyttes, jf. forskrift 19. januar 2004 nr. 298 om førerkort m.m. kapittel 7.

Kapittel 8. Mål og timeantall for utdanningen

§ 39. Nivå og oppbygning

Nivået på undervisningen må tilsvare minst undervisningsnivået i yrkesutdanningen i videregående skole.

Grunnutdanningen består av seks moduler. Modul 1, 2 og 3 er felles for person- og godstransport. Modul 4, 5 og 6 gjennomføres for enten person- eller godstransport. Ved utvidelse av kompetanseområde skal modul 4, 5 og 6 gjennomføres for den transporttypen kompetansen utvides til. Modulene skal gjennomføres i stigende nummerrekkefølge, likevel kan modul 3 tas før modul 2.

§ 40. Undervisning og læreplaner

Undervisningen skal legges til rette for at eleven kan nå målene for utdanningen som er fastsatt i denne forskriften.

Vegdirektoratet utarbeider læreplaner. Læreplanene er ikke forskrift.

§ 41. Hovedmål for yrkessjåførutdanningen

Etter gjennomført yrkessjåførutdanning skal eleven ha nødvendige kvalifikasjoner for å kunne arbeide som yrkessjåfør mot vederlag i persontransport eller godstransport.

Eleven skal

- kjøre optimalt og trafiksikkert
- vise profesjonalitet i sin utførelse av yrket
- ivareta egen og andres sikkerhet ved arbeid når kjøretøyet står i ro.

§ 42. Mål og timeantall for modul 1 Vegtransporten og samfunnet

Etter gjennomført modul 1 skal eleven forstå hvordan vegtransporten foregår og hvilken betydning den har for at samfunnet skal fungere.

Eleven skal

- ha oversikt over vegtransportens og yrkessjåførens rolle i samfunnet
- kjenne til og kunne finne fram i aktuelle lover, forskrifter og andre regelverk, og kjenne til at det kan være alvorlige konsekvenser ved lovbrudd
- kunne gjøre rede for reglene om arbeidstid og kjøre- og hviletid samt vise og forklare bruken av analoge og digitale fartsskrivere
- forstå betydningen av å yte service i kundebehandlingen, og kjenne til utfordringer i ulike kommunikasjonssituasjoner.

Modul 1 består av 38 timer ved fullstendig grunnutdanning og 18 timer ved komprimert grunnutdanning.

§ 43. Mål og timeantall for modul 2 Yrkessjåførens sikkerhet, helse og arbeidsmiljø

Etter gjennomført modul 2 skal eleven forstå at samfunnets krav til stadig mer effektiv transport ikke kan gå foran hensynet til egen og andres sikkerhet. Eleven skal ha kunnskap om hvordan uønskede konsekvenser kan motvirkes.

Eleven skal

- kjenne til risikoen ved å arbeide innen transportbransjen, være spesielt bevisst på den menneskelige faktor som utløsende årsak til ulykker og forstå hvorfor fokus på tungbilulykker og nestenulykker er sentralt i trafiksikkerhetsarbeidet
- kjenne til organisasjonene i arbeidslivet, herunder forsikringsordninger som ofte er knyttet til slike medlemskap
- kjenne til obligatoriske og frivillige pensjonsordninger for både ansatte og selvstendig næringsdrivende
- kjenne til de personlige belastninger en sjåfør kan bli utsatt for
- kjenne til betydningen av ergonomisk riktige arbeidsstillinger, og kunne gjøre rede for de vanligste årsaker til yrkesrelaterte helseproblemer hos sjåfører
- kunne gjøre rede for kostholdets betydning for god helse og kjenne til konsekvensene ved uregelmessige måltider og usunn ernæring
- kunne gjøre rede for konsekvenser ved bruk av tobakk, ulike typer rusmidler og bedøvende midler
- ha kunnskap om opptreden ved uhell og ulykker, og kunne iverksette nødvendige tiltak i forhold til ulykkestype gjennom å delta på kurs i ulykkesberedskap etter forskrift 1. oktober 2004 nr. 1339 om trafikkopplæring og førerprøve m.m. kapittel 25
- være bevisst på faren for ufrivillig å bli innblandet i kriminell virksomhet knyttet til transport, og kunne ta forholdsregler for å forhindre dette.

Modul 2 består av 52 timer ved fullstendig grunnutdanning og 30 timer ved komprimert grunnutdanning. Gjennomført kurs i ulykkesberedskap utgjør syv timer opplæring i modul 2.

§ 44. Mål og timeantall for modul 3 Kjøretøyteknikk og optimal bruk av tunge kjøretøy

Etter gjennomført modul 3 skal eleven kjenne til tunge kjøretøyers konstruksjon, virkemåte og behov for vedlikehold. Eleven skal få demonstrert at kjøremåten har stor betydning for en sikker og optimal utnyttelse av kjøretøyet.

Modulen danner grunnlaget for elevens egen kjøring i modul 6.

Eleven skal

- kjenne til forskjellige motoralternativer, drivstofftyper, kraftoverføringsprinsipper mellom motor og hjul, hvordan disse er konstruert og virker og kjenne til forholdsregler ved bruk som vil gi en sikker og optimal kjøring
- kunne forklare oppbygning og virkemåte til ulike bremsesystemer, hvordan de skal vedlikeholdes og konsekvenser ved funksjonssvikt
- kjenne kravene om å sikre tilstrekkelig veggrep ved bruk av riktige dekk og legge på kjetting
- kjenne til bruk av øvrig sikkerhetsutstyr, herunder konsekvenser ved manglende tilpasning og vedlikehold av utstyret
- kunne utføre kontroll og ettersyn av kjøretøyet og utstyret det har
- kunne forklare hva riktig kjøreatferd og bevisst valg av transportformer har å si for økonomi og miljø.

Modul 3 består av 58 timer ved fullstendig grunnutdanning og 26 timer ved komprimert utdanning.

§ 45. Mål og timeantall for modul G4 Godstransportens vilkår

Etter gjennomført modul G4 skal eleven ha grunnleggende kunnskap om godstransport og vite hvordan transportoppdrag planlegges og gjennomføres i tråd med regelverket.

Eleven skal

- kunne gjøre rede for godstransportens organisering og samfunnsmessige betydning
- kjenne til lover, forskrifter, regler, avtaler og dokumenter innen godstransporten, og kunne bruke disse i sin riktige sammenheng
- kjenne til kostnader knyttet til anskaffelse og drift av transportutstyr, og kunne vurdere en investering
- ha kunnskap om hvordan ulike former for godstransport foregår nasjonalt og internasjonalt, og hvilke krav som stilles til planlegging og utførelse for at leveransen kan skje i henhold til avtale.

Modul G4 består av 48 timer ved fullstendig grunnutdanning og 22 timer ved komprimert utdanning. Ved utvidelse av yrkessjåførkompetanse fra persontransport til godstransport skal det gjennomføres 30 timer for fullstendig grunnutdanning og 14 timer for komprimert utdanning.

§ 46. Mål og timeantall for modul G5 Godstransport i praksis

Etter gjennomført modul G5 skal eleven kunne laste kjøretøyet og sikre lasten forskriftsmessig. Eleven skal kunne planlegge reelle transportoppdrag.

Eleven skal

- kjenne til de viktigste prinsippene for lasting og lossing av ulike typer last og kunne beregne og plassere lasten slik at transporten kan gjennomføres på en sikker og forsvarlig måte
- delta på kurs i sikring av last etter forskrift 1. oktober 2004 nr. 1339 om trafikkopplæring og førerprøve § 27–2
- kunne planlegge transportoppdrag med ulike typer last, og utføre lasting og lossing på en sikker måte
- planlegge to transportoppdrag som skal gjennomføres i modul 6, ett transportoppdrag med varedistribusjon og ett langtransportoppdrag, med varighet på til sammen ti timer ved fullstendig grunnutdanning og fem timer ved komprimert grunnutdanning og kompetanseutvidelse.

Modul G5 består av 40 timer ved fullstendig grunnutdanning og 20 timer ved komprimert utdanning. Gjennomført kurs i sikring av last utgjør syv timer opplæring i modul G5. Ved utvidelse av yrkessjåførkompetanse fra persontransport til godstransport skal det gjennomføres 25 timer ved fullstendig grunnutdanning og 13 timer ved komprimert utdanning.

§ 47. Mål og timeantall for modul P4 Persontransportens vilkår

Etter gjennomført modul P4 skal eleven ha grunnleggende kunnskap om persontransport og vite hvordan transportoppdrag planlegges og gjennomføres på en sikker, effektiv og behagelig måte i tråd med regelverket.

Eleven skal

- kunne gjøre rede for persontransportens organisering og samfunnsmessige betydning, herunder det offentlige rolle og ansvar for tilstrekkelig transporttilbud til befolkningen
- kjenne til lover, forskrifter, regler, avtaler og dokumenter innen persontransporten, og kunne bruke disse i sin riktige sammenheng
- kjenne til de markedsmessige og økonomiske vilkår knyttet til persontransport på veg, og de vanligste betalings- og oppgjørsformene i bransjen
- kunne forberede nasjonale og internasjonale transporter, med særlig vekt på å ivareta de krav som stilles til planlegging, gjennomføring og etterarbeid.

Modul P4 består av 48 timer ved fullstendig grunnutdanning og 22 timer ved komprimert utdanning. Ved utvidelse av yrkessjåførkompetanse fra godstransport til persontransport skal det gjennomføres 30 timer for fullstendig grunnutdanning og 14 timer for komprimert utdanning.

§ 48. Mål og timeantall for modul P5 Persontransport i praksis

Etter gjennomført modul P5 skal eleven forstå betydningen av de krav som stilles til en yrkessjåfør i forhold til lastsikkerhet og service, herunder konsekvensene ved mangelfull utførelse. Eleven skal kunne planlegge reelle transportoppdrag.

Eleven skal

- a) forstå de viktigste prinsippene for forskriftsmessig lasting og sikring av passasjerer og gods, samt konsekvensene ved mangelfull utførelse
- b) kjenne til de krav og utfordringer som stilles til service og kundebehandling i persontransporten
- c) kunne planlegge ulike transportoppdrag, utføre lasting og lossing på en sikker måte og betjene bussens ulike tekniske og komfortmessige innretninger
- d) planlegge to transportoppdrag som skal gjennomføres i modul 6, ett med kjøring i rute og ett med turkjøring med varighet på til sammen ti timer ved fullstendig grunnutdanning og fem timer ved komprimert grunnutdanning og kompetanseutvidelse.

Modul P5 består av 40 timer ved fullstendig grunnutdanning og 20 timer ved komprimert utdanning. Ved utvidelse av yrkessjåførkompetanse fra godstransport til persontransport skal det gjennomføres 25 timer ved fullstendig grunnutdanning og 13 timer ved komprimert utdanning.

§ 49. Mål og timeantall for modul 6 Sikker atferd på veg

Etter gjennomført modul 6 skal eleven ha videreutviklet sin yrkessjåførkompetanse og kunne bidra til sikrere trafikk gjennom optimal kjøremåte.

Eleven skal

- a) kjenne til den risiko som er knyttet til bruk av store kjøretøy i transportoppdrag
- b) vise optimal utnyttelse av tunge kjøretøy
- c) gjennomføre to typer relevante transportoppdrag som er planlagt i modul 5, hvor eleven kjører på en måte som er sikker, effektiv, komfortabel og faglig korrekt
- d) utvikle selvinnsikt, risikoforståelse og evne til å vurdere sin egen kjøre- og yrkesmessige kompetanse.

Den individuelle kjøretreningen skal foregå på ulike typer veg og i forskjellig trafikkmiljø.

Modul 6 består av 44 timer ved fullstendig grunnutdanning og 24 timer ved komprimert utdanning. Den individuelle kjøretreningen gjennomføres som to timer optimal utnyttelse av tunge kjøretøy, deretter 15 timer transportoppdrag ved fullstendig grunnutdanning eller fem timer ved komprimert grunnutdanning. Til slutt gjennomføres en time selvstendig kjøring med optimal utnyttelse av tunge kjøretøy. Ved utvidelse av yrkessjåførkompetanse fra persontransport til godstransport eller motsatt skal det gjennomføres 15 timer ved fullstendig grunnutdanning og 8 timer ved komprimert utdanning. Fem timer individuell kjøretrening skal gjennomføres som to transportoppdrag.

§ 50. Etterutdanningen

I etterutdanningen skal yrkessjåfører oppdatere, utdype og repetere kunnskap som er vesentlig for deres arbeid. Emnene skal hentes fra hovedmålene i grunnutdanningen, og det skal legges vekt på trafikksikkerhet og optimal kjøring.

Kapittel 9. Avsluttende bestemmelser

§ 51. Første gangs gjennomføring av etterutdanning for klassene D1, D1E, D eller DE

Person som etter § 3 tredje ledd unntas fra kravet om grunnutdanning og som har førerrett i klassene D1, D1E, D eller DE som utløper i perioden fra og med 10. september 2011 til og med 10. september 2015 skal ha gjennomført etterutdanning første gang innen førerrettens utløpsdato.

Person som etter § 3 tredje ledd unntas fra kravet om grunnutdanning og som har førerrett i klassene D1, D1E, D eller DE som utløper før 10. september 2011 eller etter 10. september 2015 skal ha gjennomført etterutdanning første gang og fått utstedt bevis for yrkessjåførkompetanse innen utgangen av

- a) 2011 når førerretten har utløpsdato i 2008 fra og med 10. september i 2008
- b) 2012 når førerretten har utløpsdato i 2009
- c) 2013 når førerretten har utløpsdato i 2010
- d) 2011 når førerretten har utløpsdato i 2011 men før 10. september
- e) 2015 når førerretten har utløpsdato i 2015 fra og med 11. september
- f) 2014 når førerretten har utløpsdato i 2016
- g) 2015 når førerretten har utløpsdato i 2017
- h) 2014 når førerretten har utløpsdato i 2018.

§ 52. Første gangs gjennomføring av etterutdanning for klassene C1, C1E, C eller CE

Person som etter § 3 tredje ledd unntas fra kravet om grunnutdanning og som har førerrett i klassene i C1, C1E, C eller CE som utløper i perioden fra og med 10. september 2012 til og med 10. september 2016 skal ha gjennomført etterutdanning første gang innen førerrettens utløpsdato.

Person som etter § 3 tredje ledd unntas fra kravet om grunnutdanning og som har førerrett i klassene C1, C1E, C eller CE som utløper før 10. september 2012 eller etter 10. september 2016 skal ha gjennomført etterutdanning første gang og fått utstedt bevis for yrkessjåførkompetanse innen utgangen av

- a) 2012 når førerretten har utløpsdato i 2009
- b) 2013 når førerretten har utløpsdato i 2010
- c) 2014 når førerretten har utløpsdato i 2011
- d) 2012 når førerretten har utløpsdato i 2012 men før 10. september
- e) 2016 når førerretten har utløpsdato i 2016 fra og med 11. september
- f) 2015 når førerretten har utløpsdato i 2017
- g) 2016 når førerretten har utløpsdato i 2018.

§ 53. Første gangs gjennomføring av etterutdanning for førere med utenlandsk førerrett som kan gjennomføre etterutdanning i Norge

Person som har utenlandsk førerrett og som etter § 7 tredje ledd kan gjennomføre etterutdanning i Norge skal ha gjennomført etterutdanning og fått utstedt bevis for yrkessjåførkompetanse innen 10. september 2013 for klassene D1, D1E, D og DE og innen 10. september 2014 for klassene C1, C1E, C og CE.

§ 54. Gebyr

Ved gjennomføring av prøve, utstedelse og fornyelse av bevis for yrkessjåførkompetanse betales gebyr etter gjeldende satser for teoretisk prøve og produksjon av førerkort i forskrift 19. januar 2004 nr. 298 om førerkort m.m. § 14–2. Tilsvarende gjelder ved utstedelse av bevis etter utvidelse av yrkessjåførkompetanse.

Person som unnlater å møte til avtalt prøve må betale gebyr med mindre prøven ble avbestilt senest to virkedager før avtalt prøvetidspunkt. Gebyr må være betalt før nytt prøvetidspunkt kan bestilles.

Selv om fristen for avbestilling er utløpt kan gebyr for unnlatt oppmøte frafalles av regionvegkontoret dersom det fremlegges legeattest eller dokumentasjon for andre forhold som gjør det rimelig å frafalle gebyret.

§ 55. Dispensasjoner

Vegdirektoratet kan gjøre unntak fra forskriften.

Regionvegkontoret kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra forskriften.

§ 56. Ikrafttreden

Forskriften trer i kraft i straks.

Vedlegg 1 – Særskilt bevis for yrkessjåførkompetanse**§ 1. Fysiske egenskaper, kontroll av standard**

De fysiske egenskaper ved yrkessjåførbeviset skal være i overensstemmelse med ISO 7810 og ISO 7816–1. De metoder som anvendes for å kontrollere at yrkessjåførbevisets egenskaper oppfyller de internasjonale standardene skal være i samsvar med ISO 10373.

Beviset skal inneholde sikkerhetselementer som skal utelukke risiko for forfalskning og manipulasjon og avsløre slike forsøk. Sikkerhetsnivået skal minst tilsvare sikkerhetsnivået på førerkortet.

§ 2. Utforming

Yrkessjåførbeviset skal ha to sider og være utformet i samsvar med bestemmelsene i dette vedlegget jf. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 36a (direktiv 2003/59/EF) om grunnleggende kvalifikasjonskrav og etterutdanningskrav for førere av visse kjøretøy, som benyttes til person- eller godstransport på veg, og om endring av Rådets forordning (EØF) nr. 3820/85 samt Rådets direktiv 91/439/EØF og om opphevelse av Rådets direktiv 76/914/EØF og de tilpasninger som følger av EØS-komiteens beslutning nr. 64/2006.

§ 3. Målform

Yrkessjåførbeviset utstedes på begge målformer.

§ 4. Yrkessjåførbevisets forside

Yrkessjåførbevisets forside skal ha blå bakgrunn. Ordet yrkessjåførbevis og Norge eller yrkessjåførprov og Noreg trykkes med store bokstaver. Nasjonalitetsmerket N omgitt av en ellipse trykkes i svart.

Bevisets spesifikke opplysninger skrives på bokmål eller nynorsk og nummereres som følger

1. innehaverens etternavn
2. innehaverens fornavn
3. innehaverens fødselsdato og fødested
4.
 - a) utstedelsesdato
 - b) utløpsdato
 - c) angivelse av utstedende myndighet

- d) referansenummer
- 5.
- a) førerkortnummer
- b) bevisets løpenummer
6. fotografi av innehaveren
7. innehaverens underskrift
9. de førerkortklasser hvor innehaveren har gyldig yrkessjåførkompetanse
10. fellesskapskode 95.

Fødested angis i førerkortregisteret, men angis på yrkessjåførbeviset med en strek.

Betegnelsen yrkessjåførbevis på de øvrige fellesskapspråkene og betegnelsen EØS-modell trykkes i blått på en slik måte at det utgjør bevisets bakgrunn.

§ 5. Yrkessjåførbevisets bakside

Yrkessjåførbevisets bakside skal ha blå bakgrunn. Av bevisets bakside skal det fremgå gjennom fellesskapskode 95 for hvilke førerkortklasser innehaveren innehar yrkessjåførkompetanse og når kompetansen utløper.

Bevisets bakside skal inneholde en forklaring på de nummererte rubrikkene på bevisets for- og bakside.

§ 6. Modell for yrkessjåførbevis

11.	9.	10.
	C1	
	C	95(2014-09-10)
	D1	95(2013-09-10)
	D	95(2013-09-10)
	C1E	95(2014-09-10)
	CE	
	D1E	
	DE	

1. Etternavn
2. Fornavn
3. Født dato og land
4a. Utstedt
4b. Gyldig til
4c. Utstedt av
4d. Referansenummer
5a. Førerkortnummer
5b. Løpenummer
10. Fellesskapskode og utløpsdato

16. april Nr. 363 2008

Forskrift om endring i forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14

Hjemmel: Fastsatt av Finansdepartementet 16. april 2008 med hjemmel i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) § 5–12 syvende ledd. Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I

I forskrift 19. november 1999 nr. 1158 til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14 gjøres følgende endring:

§ 5–12 ny del D med paragrafer skal lyde:

*D. Verdsettelse av fordel ved fri bolig i utlandet***§ 5–12–30. Virkeområde mv.**

Bestemmelsene i denne forskrift § 5–12 D gjelder verdsettelse av skattepliktig fordel for arbeidstaker som disponerer fri eller subsidiert bolig i utlandet. Kapittel 3 i forskrift 21. juni 1993 nr. 546 om forskuddstrekk i naturalytelser og om verdsettelse av naturalytelser ved forskuddstrekket gjelder ikke, med mindre verdsettelsen skal skje etter bestemmelsen i § 5–12–31 første ledd annet punktum.

Fordel av fri eller subsidiert bolig i utlandet skal fastsettes til den laveste av verdiene fastsatt i samsvar med § 5–12–31 om individuell verdsettelse eller § 5–12–32 om sjablonmessig verdsettelse. Sjablonmessig verdsettelse gjennomføres dersom arbeidstakeren ikke krever individuell verdsettelse innen fristen for selvangivelsen.

§ 5–12–31. Individuell verdsettelse

Verdien av fordel av fri eller subsidiert bolig kan fastsettes til arbeidsgivers kostnad til leie av boligen. Dersom arbeidsgiver eier boligen, skal fordelene fastsettes til hva det vil koste å leie en tilsvarende bolig på stedet.

Dekker arbeidsgiver kostnader til elektrisitet, brensel/oppvarming/kjøling og andre driftsutgifter (vann- og avløpsavgifter, forsikring mv.), skal kostnadene for dette legges til den fastsatte verdien etter første ledd.

Fordelen fastsettes til 9/10 av den samlede verdien etter første og annet ledd.

Er det rom i boligen som hovedsakelig anvendes til representasjon eller kontor i arbeidsgivers tjeneste, skal det ikke fastsettes fordel av det areal som benyttes til disse formålene. Fordelingen skal skje forholdsmessig etter det areal som anvendes til henholdsvis bolig og representasjon/kontor.

Fordelen fastsettes pr. måned. Det skal bare regnes fordel av hele måneder.

Betaler arbeidstaker en del av leien, skal egenbetalingen gå til fradrag i den fastsatte verdien etter første og annet ledd.

Fordelen skal omregnes til norske kroner etter kjøpskursen på utlønningstidspunktet.

§ 5–12–32. Sjablonmessig verdsettelse

I stedet for verdsettelse etter § 5–12–31 kan månedlig verdi for bolig med ett og to rom settes til 1/12 av folketrygdens grunnbeløp (G). For bolig med tre eller flere rom kan månedlig verdi settes til 1/8 av G.

Grunnbeløpet ved inntektsårets begynnelse legges til grunn ved fastsettelse etter første ledd.

Separat kjøkken, alkove, bad, gang og bod regnes ikke som rom etter første ledd. Det ses også bort fra rom som nevnt i § 5–12–31 fjerde ledd.

Bebos boligen normalt bare av én person, settes fordelene etter første ledd ikke høyere enn for bolig med inntil to rom.

Betaler arbeidstaker en del av leien, skal egenbetalingen gå til fradrag i den fastsatte verdien.

Verdsettelsen etter denne paragraf inkluderer kostnader som nevnt i § 5–12–31 annet ledd. Verdsettelse etter sjablon omfatter ikke kostnader til drift av telefon, Internett og fjernsyn.

§ 5–12–33. Skifte av bolig

Ved skifte av bolig på tjenestestedet skal fordelene fastsettes til verdien av den boligen som disponeres i begynnelsen av måneden.

§ 5–12–34. Flere deler bolig

Disponerer flere arbeidstakere hos samme arbeidsgiver en boenhet sammen, skal den fastsatte bofordelen fordeles med likt beløp på hver av dem.

§ 5–12–35. Unntaksregel for uselvstendig bolig

Det skal ikke fastsettes fordel for bolig som etter § 3–1–4 ikke anses som selvstendig.

II

Endringen under I trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2008.

17. april Nr. 364 2008**Forskrift om fredning av broer i Statens vegvesens eie**

Hjemmel: Fastsatt av Riksantikvaren 17. april 2008 med hjemmel i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 22a, jf. § 15 og forskrift 9. februar 1979 nr. 8785 om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven § 12 nr. 1. Kunngjort 18. april 2008 kl. 14.30.

I. Omfang

Følgende byggverk omfattes av fredningen:

<i>Kommune</i>	<i>Nr.</i>	<i>Navn</i>	<i>Vegnr.</i>	<i>Kategori</i>	<i>Årstall</i>	<i>Brunnr.</i>	<i>Omfang av vernet</i>
REGION NORD							
Tromsø	8	Kalvebakken	19 02 PV 98214 1	Hvelvbru	1911	19–0002	Bruas hovedkonstruksjon og detaljer bevares.

<i>Kommune</i>	<i>Nr.</i>	<i>Navn</i>	<i>Vegn.</i>	<i>Kategori</i>	<i>Årstall</i>	<i>Brunr.</i>	<i>Omfang av vernet</i>
Tromsø	9	Kalvebakken	19 02 PV 98213 1	Bjelkebru	1958	19-458	Bruas hovedkonstruksjon og detaljer bevares.
Tromsø	10	Kalvebakken	E8	Platebærer	1975	19-0892	Bruas hovedkonstruksjon og detaljer bevares.
Båtsfjord	102	Strømmen bru		Fagverksbru	1929	20-0003	Hovedkonstruksjon og detaljer bevares.
Tromsø	113	Tromsøbrua	Rv 862 Hp 01, km 0.6	Fritt frambygg	1960	19-0511	Hovedkonstruksjon og detaljer bevares.
Saltdal	118	Djevedalsbekken bru	Rv 77 Hp 2 km 17 17,05	Sprengverksbru	1887	18-0003	Bevare sprengverkskonstruksjon.
Bindal	126	Kollstraumen bru og tunnel	Rv 801 Hp 1 km 0,040 u til 0,425	Hengverksbru	1971	18-1369	Brua og tunnelens utforming, dimensjoner og detaljer bevares.
Bodø	128	Saltstraumen bru	Rv 17 Hp 51 Km 1,53 - 2,52	Fritt frambygg	1978	18-1750	Brua bevares med samme dimensjoner, form, overflate og detaljer som i dag.
REGION MIDT							
Grong	130	Leir bru	Ved Rv 760	Buebru	1905	17-0021	Bevares med hovedkonstruksjon og detaljer.
Namsos	131	Namsbrua	(GS Rv 17) 13.750	Buebru	1922	17-0005	Bevares med hovedkonstruksjon og detaljer.
Inderøy	134	Straumen bru	Rv 755 hp 1 km 6.500	Fagverksbru	1958	17-0436	Hovedkonstruksjon og detaljer bevares.
Inderøy og Mosvik	136	Skarnsundbrua	Rv 755 hp2 km 11.993	Skråstagbru	1991	17-1400	Hovedkonstruksjon og detaljer bevares.
Trondheim	141	Brattørbrua	E6 Hp52 Km0,227	Bevegelig bru	1939	16-0172	Brukonstruksjon med detaljer bevares.
Trondheim	143	Elgeseter bru	E6 Hp 62 km 2,137	Bjelkebru	1951	16-0406	Brua med detaljer bevares.
Gjemnes og Tingvoll	153	Bergsøysundbrua	E39 Hp28 Km4,977	Flytebru	1992	15-2221	Hovedkonstruksjoner og detaljer bevares. Lettbetongpontoner kan skiftes ut.
REGION VEST							
Etne	172	Trolljuv bru	E134	Hengebru	1942	12-0943	Hovedkonstruksjon og detaljer bevares.
Eigersund	176	Terland klopp	Ved Rv 42	Hellebru	1800	11-0708	Konstruksjon og detaljer bevares.
Karmøy	182	Strømsund bru	Rv 47	Bevegelig bru	1978	11-1198	Hovedkonstruksjon og detaljer bevares.
REGION SØR							
Marnardal	41	Gamle Bjelland		Sprengverkbru	1864	10-0183	Konstruksjonsprinsipper og detaljer bevares.
Marnardal	42	Bjelland	Rv 462	Sprengverkbru	1961	10-0397	Konstruksjonsprinsipper og detaljer bevares.
Åseral	189	Østerhus bru		Bjelkebru	1953	10-0292	Bruas konstruksjon og detaljer bevares.
Kristiansand	190	Kjevik bru	Rv 41	Platebærer	1956	10-0313	Bruas konstruksjon og detaljer bevares.

<i>Kommune</i>	<i>Nr.</i>	<i>Navn</i>	<i>Vegnr.</i>	<i>Kategori</i>	<i>Årstall</i>	<i>Brunr.</i>	<i>Omfang av vernet</i>
Bygland	51	Storstraumen		Hvelvbru	1914	09–2001	Bruas konstruksjon og detaljer bevares.
Bygland	52	Storstraumen		Bjelkebru	1922	09–2002	Bruas konstruksjon og detaljer bevares.
Bygland	53	Storstraumen	Rv 9	Buebru	1963	09–0493	Bruas konstruksjon og detaljer bevares.
Bygland	53B	Storstraumen	Rv 9	Platebru	1963	09–0496	Bruas konstruksjon bevares.
Tvedestrand	196	Fosstvedt bru		Buebru	1837	09–.2000	Bruas konstruksjon og detaljer bevares.
Bamble	55	Brevik	Rv 354	Hengebru	1962	08–0580	Konstruksjoner og detaljer bevares.
Porsgrunn og Bamble	56	Grenlandsbrua	E18	Skråstagbru	1996	08–1486	Konstruksjoner og detaljer bevares.
Tønsberg	214	Tønsberg kanalbru	Rv 308	Bevegelig bru	1957	07–0148	Konstruksjoner og detaljer bevares.
Flå	224	Gulsvik gamle bru		Hengebru	1906	06–1579	Konstruksjoner og detaljer bevares.
Kongsberg	226	Løka gamle bru		Bjelkebru	1924	06–1855	Konstruksjoner og detaljer bevares.
Larvik	72	Bommestad	E18	Fagverksbru	1959	07–0157	Konstruksjoner og detaljer bevares.
REGION ØST							
Eidskog	246	Skubbergsenga bru	Rv 432	Fagverksbru	1997	04–1567	Konstruksjon og detaljer bevares.
Oslo	253	Sagkrakken gangbru	Over E18	Platebru	1959	03–0156	Bruas form bevares samt rekkverk og andre detaljer.
Oslo	255	Fiskevollen gang/sykkelbru	Over E18	Bjelkebru	1972	03–0273	Brua bevares med samme dimensjoner detaljer som i dag. Brua kan forlenges i østenden.
Eidsvoll	89	Minnesund	Rv 177	Buebru	1959	02–0322	Hovedkonstruksjon og materialtype bevares.
Eidsvoll	90	Minnesund	E6	Platebærer	1993	02–1327	Hovedkonstruksjon og materialtype bevares. Vernet er ikke til hinder for å utvide brua.
Fredrikstad	268	Fredrikstad bru og rundkjøring	Rv 106	Buebru	1957	01–0202	Bevare brua og rundkjøringens utforming med detaljer. Vernet er ikke til hinder for å henge på gang/sykkelbane på brua.
Elverum	82B	Glåmbrua	Rv 25	Platebærer	1978	04–1198	Brua bevares med byggtkniske konstruksjoner.

Nr. i listen viser til objektnummer i Statens vegvesens landsverneplan – publisert som: Statens vegvesen (2002). «Vegvalg» – *Nasjonal verneplan; Veger – Bruer – Vegrelaterte kulturminner*. Oslo: Statens vegvesen Vegdirektoratet (ISBN 82–91130–20–5), der byggverkene er nærmere omtalt og identifisert med fotografi og kart. Objekter merket «B» er suppleringer til verneplanen. I tillegg ligger alle relevante opplysninger, fotografier og kartkoordinater i register ved Norsk vegmuseum.

Fredningen omfatter byggverk som eies av staten v/Statens vegvesen.

Forskrift om fredning skal oppbevares hos Riksantikvaren, fylkeskommunene, kommunene og Statens vegvesen.

II. Formålet med fredningen

Fredningen har som formål å sikre og bevare et utvalg vegrelaterte byggverk og anlegg som er representative for den historiske utviklingen av vegnettet i Norge fra omkring 1537 og fram til i dag, knyttet til hele spekteret av Statens vegvesens virksomhet over hele landet.

Fredningen av broene skal sikre deres arkitektur og hovedpreg. Både broanleggets hovedstruktur, organisering og detaljering som tekniske løsninger, materialbruk, overflater og det fysiske preget som viser funksjon, skal opprettholdes.

Formålet med fredningen av installasjoner og utstyr er å bevare objektets tekniske spesifikasjoner. Formålet med fredningen av det enkelte objekt, er nærmere omtalt i verneplanen.

III. Fredningsbestemmelser

Bestemmelsene gjelder i tillegg til kulturminnelovens generelle bestemmelser om vedtaksfredete byggverk fra nyere tid.

1. Det er ikke tillatt å rive byggverkene eller deler av dem.
2. Det er ikke tillatt å bygge om byggverkene eller de delene som inngår i fredningen. Unntak fra dette er eventuelle tilbakeføringer, jf. punkt 5.
3. Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold på byggverkene eller av de deler som omfattes av fredningen, er ikke tillatt. Unntak fra dette er eventuelle tilbakeføringer, jf. punkt 5.
4. Vedlikehold og istandsetting skal skje med materialer og metoder tilpasset byggverkernes egenart og på en måte som ikke reduserer de arkitektoniske og kulturhistoriske verdiene.
5. Tilbakeføringer der det er foretatt endringer i senere tid, kan gjennomføres dersom det kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag og etter godkjenning fra forvaltningsmyndigheten.

IV. Dispensasjon

Forvaltningsmyndigheten, jf. punkt VI, kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra fredningen og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i kulturminnet, jf. kulturminneloven § 15a første ledd.

V. Forvaltningsplan

Statens vegvesen skal utarbeide en forvaltningsplan som beskriver hvordan fredningen skal følges opp i praksis. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Riksantikvaren eller den Riksantikvaren gir fullmakt.

VI. Myndighet

Forvaltningen av fredningsforskriften er lagt til Riksantikvaren eller den Riksantikvaren gir fullmakt.

VII. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.

VIII. Brudd på bestemmelsene

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne forskrift, eller medvirker til dette, straffes med bøter eller fengsel, jf. kulturminneloven § 27.

31. mars Nr. 365 2008

Forskrift om nærmere vilkår for dispensasjon og om tillatt lengde og bredde uten dispensasjon

Hjemmel: Fastsatt av Vegdirektoratet 31. mars 2008 med hjemmel i vegtrafikklov 18. juni 1965 nr. 4 § 13 og delegeringsvedtak 24. november 1980 nr. 1, jf. forskrift 25. januar 1990 nr. 92 om bruk av kjøretøy § 5–2 nr. 2 bokstav b. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

1. Dispensasjon for kjøring på offentlig veg – aksellast, last fra akselkombinasjon og totalvekt

- Veggruppe A:** Veger som har bruer med flere kjørefelt, nyere bruer med ett kjørefelt eller veger som ikke har bruer.
- Veggruppe B:** Øvrige bruer med ett kjørefelt.

a) Tabell for transport hvor det kreves følge over bruer

Akselavstand i meter		Veggruppe A			Veggruppe B		
		Bk10	BkT8	Bk8	Bk10	BkT8	Bk8
Aksellast		12	10	10	12	10	10
Aksellast	Drivaksel	12	10	10	12	10	10
Boggilast	1,30–1,80	21	16	16	21	16	16
Boggilast	1,20–1,29	20	16	16	20	16	16

Akselavstand i meter		Veggruppe A			Veggruppe B		
		Bk10	BkT8	Bk8	Bk10	BkT8	Bk8
Trippel-boggilast	1,30–1,80 ¹	28	24	23	26	23	20
Trippel-boggilast	1,20–1,29 ²	27	24	23	24	23	20
Trippel-boggilast	Under 1,20 ²	25	22	21	22	21	18

1 Begge avstander.

2 En eller begge avstander.

b) Tabell for transport uten følge over bruer

Akselavstand i meter		Veggruppe A			Veggruppe B		
		Bk10	BkT8	Bk8	Bk10	BkT8	Bk8
Aksellast		11	9	9	11	9	9
Aksellast	Drivaksel	12 ¹	9	9	12 ¹	9	9
Boggilast	1,30–1,80	21 ¹	16	16	20 ¹	14	14
Boggilast	1,20–1,29	20	16	16	19	14	14
Trippel-boggilast	1,30–1,80 ²	26 ¹	22	19	24 ¹	19	16
Trippel-boggilast	1,20–1,29 ³	24	22	19	22	19	16
Trippel-boggilast	Under 1,20 ³	22	20	17	20	17	14

1 12 tonn på kun en drivaksel.

2 Begge avstander.

3 En eller begge avstander.

c) Tabellen i bokstav a ovenfor brukes bare ved utstedelse av tidsbegrenset dispensasjon. Ved utstedelse av dispensasjon uten tidsbegrensning, blankettene 219–2 (321) og 219–3 (322), brukes tabellen i bokstav b.

d) Totalvekttabell

Totalvekten blir beregnet etter den totale akselavstand og etter de innbyrdes akselavstander i de enkelte akselkombinasjoner.

For transporter hvor det kreves følge over bruer kan totalvekten beregnes ved å gange med forholdstallene

1,6 for veger i Veggruppe A

1,3 for veger i Veggruppe B.

For transport av udelbart gods uten følge over bruer kan totalvekten beregnes ved å gange med forholdstallene

1,3 for veger i Veggruppe A

1,2 for veger i Veggruppe B.

De utregnede verdier for totalvekten forhøyes til nærmeste hele tonn. Aksellasten forhøyes til nærmeste 100 kg.

Ved større akselavstand enn 16 m regnes den totalvekten som svarer til 16 m.

Totalvekttabell

Akselavstand i meter	Maks. totalvekt i tonn					
	Bk10	Bk10	BkT8	Bk8	Bk7	Bk6
	50	42	39	31,5	29,5	27,5
1,81–2,50	18,2	18,2	18,0	14,5	12,5	10,5
2,51–2,60	18,4	18,4	18,0	14,6	12,6	10,6
2,61–2,80	18,8	18,8	18,0	14,9	12,9	10,9
2,81–3,00	19,3	19,3	18,0	15,2	13,2	11,2
3,01–3,20	19,8	19,8	18,0	15,5	13,5	11,5
3,21–3,40	20,2	20,2	20,2	15,9	13,9	11,9
3,41–3,60	20,7	20,7	20,7	16,2	14,2	12,2
3,61–3,80	21,1	21,1	21,1	16,5	14,5	12,5
3,81–4,00	21,6	21,6	21,6	16,8	14,8	12,8
4,01–4,20	22,1	22,1	22,1	17,1	15,1	13,1
4,21–4,40	22,5	22,5	22,5	17,4	15,4	13,4
4,41–4,60	23,0	23,0	23,0	17,7	15,7	13,7
4,61–4,80	23,4	23,4	23,4	18,0	16,0	14,0
4,81–5,00	23,9	23,9	23,9	18,3	16,3	14,3
5,01–5,20	24,4	24,4	24,4	18,6	16,6	14,6
5,21–5,40	24,8	24,8	24,8	19,0	17,0	15,0
5,41–5,60	25,3	25,3	25,3	19,3	17,3	15,3
5,61–5,80	25,7	25,7	25,7	19,6	17,6	15,6
5,81–6,00	26,2	26,2	26,2	19,9	17,9	15,9
6,01–6,20	26,7	26,7	26,7	20,2	18,2	16,2
6,21–6,40	27,1	27,1	27,1	20,5	18,5	16,5

Akselavstand i meter	Maks. totalvekt i tonn					
	Bk10	Bk10	BkT8	Bk8	Bk7	Bk6
	50	42	39	31,5	29,5	27,5
6,41–6,60	27,6	27,6	27,6	20,8	18,8	16,8
6,61–6,80	28,0	28,0	28,0	21,1	19,1	17,1
6,81–7,00	28,5	28,5	28,5	21,4	19,4	17,4
7,01–7,20	29,0	28,8	28,8	21,7	19,7	17,7
7,21–7,40	29,5	29,1	29,1	22,1	20,1	18,1
7,41–7,60	30,0	29,4	29,4	22,4	20,4	18,4
7,61–7,80	30,5	29,7	29,7	22,7	20,7	18,7
7,81–8,00	31,0	30,0	30,0	23,0	21,0	19,0
8,01–8,20	31,5	30,3	30,3	23,3	21,3	19,3
8,21–8,40	32,0	30,6	30,6	23,5	21,5	19,5
8,41–8,60	32,5	30,9	30,9	23,8	21,8	19,8
8,61–8,80	33,0	31,2	31,2	24,0	22,0	20,0
8,81–9,00	33,5	31,5	31,5	24,3	22,3	20,3
9,01–9,20	34,0	31,8	31,8	24,5	22,5	20,5
9,21–9,40	34,5	32,1	32,1	24,8	22,8	20,8
9,41–9,60	35,0	32,4	32,4	25,0	23,0	21,0
9,61–9,80	35,5	32,7	32,7	25,3	23,3	21,3
9,81–10,00	36,0	33,0	33,0	25,5	23,5	21,5
10,01–10,20	36,5	33,3	33,3	25,8	23,8	21,8
10,21–10,40	37,0	33,6	33,6	26,0	24,0	22,0
10,41–10,60	37,5	33,9	33,9	26,3	24,3	22,3
10,61–10,80	38,0	34,2	34,2	26,5	24,5	22,5
10,81–11,00	38,5	34,5	34,5	26,8	24,8	22,8
11,01–11,20	39,0	34,8	34,8	27,0	25,0	23,0
11,21–11,40	39,5	35,1	35,1	27,3	25,3	23,3
11,41–11,60	40,0	35,4	35,4	27,5	25,5	23,5
11,61–11,80	40,5	35,7	35,7	27,8	25,8	23,8
11,81–12,00	41,0	36,0	36,0	28,0	26,0	24,0
12,01–12,20	41,5	36,3	36,2	28,2	26,2	24,2
12,21–12,40	42,0	36,6	36,3	28,4	26,4	24,4
12,41–12,60	42,5	36,9	36,5	28,5	26,5	24,5
12,61–12,80	43,0	37,2	36,6	28,7	26,7	24,7
12,81–13,00	43,5	37,5	36,8	28,9	26,9	24,9
13,01–13,20	44,0	37,8	36,9	29,1	27,1	25,1
13,21–13,40	44,5	38,1	37,1	29,2	27,2	25,2
13,41–13,60	45,0	38,4	37,2	29,4	27,4	25,4
13,61–13,80	45,5	38,7	37,4	29,6	27,6	25,6
13,81–14,00	46,0	39,0	37,5	29,8	27,8	25,8
14,01–14,20	46,5	39,3	37,7	29,9	27,9	25,9
14,21–14,40	47,0	39,6	37,8	30,1	28,1	26,1
14,41–14,60	47,5	39,9	38,0	30,3	28,3	26,3
14,61–14,80	48,0	40,2	38,1	30,5	28,5	26,5
14,81–15,00	48,5	40,5	38,3	30,6	28,6	26,6
15,01–15,20	49,0	40,8	38,4	30,8	28,8	26,8
15,21–15,40	49,5	41,1	38,6	31,0	29,0	27,0
15,41–15,60	50,0	41,4	38,7	31,2	29,2	27,2
15,61–15,80	50,0	41,7	38,9	31,3	29,3	27,3
15,81–16,00	50,0	42,0	39,0	31,5	29,5	27,5

e) *Flere enn tre etterfølgende aksler*

Lasten av akselkombinasjon med flere enn tre etterfølgende aksler med innbyrdes avstander 1,20 m eller mer og av vogntoget som helhet skal hver for seg og samlet regnes ut etter de regler om totalvekt som er angitt i bokstav d ovenfor.

Dersom de etterfølgende aksler har innbyrdes avstand 1,20–1,80 m, må ingen av aksellastene overstige 1/3 av angitt trippelboggilast for vegstrekningens bruksklasse i tabellene i bokstav a–b ovenfor.

2. *Større lengde og bredde for offentlig veg enn tillatt etter vedlegg 1*

a) *Største lengder og bredder for dispensasjon uten tidsbegrensning etter forskrift om bruk av kjøretøy § 5–6 nr. 1.*

Gjelder ikke veggruppe IKKE.

<i>Motorvogn/vogntogtype</i>	<i>Med gods</i>		<i>Uten gods</i>	
	<i>Lengde</i>	<i>Bredde</i>	<i>Lengde</i>	<i>Bredde</i>
	<i>m</i>	<i>m</i>	<i>m</i>	<i>m</i>
Trekkbil med plattformtilhenger som har fem eller flere aksler med lik avstand mellom akslene, beregnet på spesielt tungt, udelbart gods (f.eks. transformator)	20	3,25	20	3,00
Trekkbil med svanehalssemitrailer <i>med</i> styrbar aksel på semitraileren	20	3,25	20	3,00
Trekkbil med svanehalssemitrailer <i>uten</i> styrbar aksel på semitraileren	20	3,25	17,50	3,00
Motorredskap			14	3,25

b) *Største lengder og bredder for kjøring med motorredskap eller transport av ett udelbart kolli uten dispensasjon etter forskrift om bruk av kjøretøy § 5– 7. Gjelder ikke veggruppe IKKE.*

<i>Motorvogn/vogntogtype</i>	<i>Med gods</i>		<i>Uten gods</i>	
	<i>Lengde</i>	<i>Bredde</i>	<i>Lengde</i>	<i>Bredde</i>
	<i>m</i>	<i>m</i>	<i>m</i>	<i>m</i>
Trekkbil med plattformtilhenger som har fem eller flere aksler med lik avstand mellom akslene, beregnet på spesielt tungt, udelbart gods (f.eks. transformator)	20	3,25	20	3,00
Trekkbil med svanehalssemitrailer <i>med</i> styrbar aksel på semitraileren	20	3,25	20	3,00
Trekkbil med svanehalssemitrailer <i>uten</i> styrbar aksel på semitraileren	20	3,25	17,50	3,00
Motorredskap			14	3,25
Trekkbil med uttrekkbar tilhenger beregnet på transport av langt, udelbart gods	20	2,55	18,75	2,55
Trekkbil med vanlig semitrailer	20	3,25	17,50	2,55
Lastebil med slep- eller påhengsvogn	19,50	3,25	19,50	2,55
Motorvogn	12	3,25	12	2,55

3. *Krav til transport med lengde mer enn 2 m over det som er tillatt etter vedlegg 1 og med større bredde enn 2,60 m*

a) *Følgende generelle krav gjelder:*

- Kjøringen må ikke foregå fredag mellom kl. 1500–2400, eller fra kl. 0600 lørdag eller hverdag før helligdag eller offentlig høytidsdag til kl. 2400 søndag, helligdag eller offentlig høytidsdag. Politiet kan i særlig tilfelle gjøre unntak fra disse bestemmelsene.
- Kjøringen må heller ikke foregå på sted med stor russtrafikk mellom kl. 0700–0900 eller mellom kl. 1500–1800.
- Kjøringen skal fortrinnsvis foregå i dagslys. I særlig tilfelle kan politiet påby kjøring i et annet tidsrom.
- Motorvogn eller vogntog skal være utstyrt med minst en varsellykt som gir blinkende gult lys til alle sider når bredden er over 2,60 m.

b) *Når lengden er over 6 m mer enn tillatt etter vedlegg 1, eller bredden er over 3 m, gjelder dessuten følgende:*

- Transporten skal følges av ledsagerkjøretøy. Antallet fastsettes ved utstedelse av dispensasjon.
- Transportøren må skaffe til veie ledsagerkjøretøy. Til ledsaging kan bare nyttes personbil eller varebil.
- Vogntog og ledsagerkjøretøy skal være utstyrt med minst en varsellykt som gir blinkende gult lys til alle sider.
- Merking av utstikkende gods og bruk av skilt på vogntog og ledsagerkjøretøy skal være i samsvar med bestemmelsene i forskrift om bruk av kjøretøy § 3–4.
- Politiet bestemmer om det på grunn av trafikkforholdene, transportens størrelse mv. skal lede eller overvåke transporten.
- Transportøren må kontakte politiet for mulig avtale om politiledsaging.

4. *Vegliste riksveger*

Veggruppe A:

Veger som har bruer med flere kjørefelt, nyere bruer med ett kjørefelt eller veger som ikke har bruer.

Veggruppe B:

Øvrige bruer med ett kjørefelt.

Veggruppe IKKE:

Veger som det må søkes dispensasjon for i hvert enkelt tilfelle.

Østfold

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde (meter)</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
102	Riksgr. v/Tyslingmo–Ende	BkT8	B	19,50

Akershus

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
115	Gangnes X pv.–Dalsbrua–Hellegård X fv.	Bk10	IKKE	19,50
120	Engelstad–Nannestad kirke	BkT8	A	19,50
157	Sønstedal–Fagerstrand–Granholt	Bk10	IKKE	19,50
175	Munkerudteiet–Årnes	BkT8	A	19,50
	HAUGEN JERNBANEUNDERGANG TILLATES IKKE FOR VOGNTOG			
	Omkjøring fv. 478 Munkerudteiet–Årnes	BkT8	A	19,50
178	Eltonåsen–Løken–Sand	BkT8	A	19,50
181	Arm til Eidsvoll stasjon	BkT8	IKKE	19,50

Oslo

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>		<i>19,50</i>
4	Sinsenkrysset X rv. 150 (Ring 3)–Akershus gr. v/Gjelleråsen	Bk10	IKKE	19,50
4	Arm Sinsen–Fagerheimgt. X rv. 161 (Ring 2)	Bk10	IKKE	19,50
155	Herregårdskrysset X E18–Klemetsrud X E6	Bk10	IKKE	19,50
160	Vækerø X E18–X rv. 150 (Ring 3)	Bk10	IKKE	19,50
161	Nedre Lodals bru X rv. 190–Galgeberg	Bk10	IKKE	19,50
161	«Ring 2» Skøyen X E18–Carl Bernes Plass–Galgeberg	Bk10	IKKE	19,50
161	Arm Galgeberg X rv. 161 (Ring 2)–Bispekaia X E18	Bk10	IKKE	19,50
162	«Ring 1» Vaterland Ø–Filipstad X E18	Bk10	IKKE	19,50
168	St. Olavsgt. X rv. 162 (Ring 1)–Majorstua–Smestad X rv. 150 (Ring 3)	Bk10	IKKE	19,50

Hedmark

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
24	Stødammen bru	Bk10	B	19,50
175	Akershus gr.–Skarnes–Galterud bruk	Bk10	A	19,50
	MAKS. BkT8 B OVER MELAND BRU			
175	Galterud bruk–Meland bru Ø	BkT8	B	19,50
202	Velta–Holtet	Bk10	B	19,50
210	Eidsfoss bru	Bk10	B	19,50
217	Isterfossen X rv. 26–Elvbrua V	Bk10	B	19,50
219	Atna stasjon–Atna bru Ø	BkT8	A	19,50
219	Atna bru		IKKE	
	Maks. 3 500 kg totalvekt			

Oppland

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
51	Sanderstølen–Leira X E16	Bk10	B	19,50

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
55	Andberg–Liasand	Bk10	B	19,50
55	Liasand–Sogn og Fjordane gr.	Bk10	IKKE	19,50
63	Langvatn X rv. 15–Møre og Romsdal gr.	Bk10	IKKE	12,40
245	Kolbjørnshus bru S–Dokka X rv. 33	Bk10	B	19,50
252	Tyin X rv. 53–Eidsbugarden	BkT8	IKKE	15
254	Svingvoll–Tretten bru øst	Bk10	IKKE	19,50
255	Kamfoss bru	Bk10	B	19,50
256	Hundorp X E6–Skillestad	Bk10	B	19,50
256	Skillestad–Grind	Bk10	IKKE	19,50
258	Grotli X rv. 15–Sogn og Fjordane gr.	Bk10	IKKE	12,40

Buskerud

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
35	Hokksund bru	Bk10	IKKE	19,50
35	Styggedal–Hønefoss X arm rv. 35 Omkjøring: E16/armer rv. 35 Styggedal–Ringerike sykehus–Hønefoss (Stangsgt.)	Bk10	IKKE	19,50
35	Kvernbergsund bru	Bk10	B	19,50
40	Grettefoss–Svene	Bk10	B	19,50
50	Håkonset–Sogn og Fjordane gr.	Bk10	IKKE	19,50
243	Nes–Oppland gr.	Bk10	B	19,50
243	Fesja bru S–Fesja bru N <i>over Fesja bru</i>	BkT8	IKKE	19,50
282	Holmen bru S–Holmen bru N (Bragemesløpet) ¹	Bk10	IKKE	19,50
287	Hole bru–Granli	Bk10	B	19,50
	Ferjestrekningen Verket–Svelvik (rv. 319)	Bk10	B	19,50

1 For totalvekt over 50 tonn:
Omkjøring via E18 Motorvegbrua.

Vestfold

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
303	Østre Bergan–Skravestad X fv. 272	BkT8	A	19,50
304	Holm–Kvelde X rv. 40	Bk10	B	19,50
306	Nes–Haugen skole, Hvarnes (stign. 1:6)	BkT8	A	19,50
311	Åsgårdstrand S–Åsgårdstrand N	Bk10	A	12,40
314	Gausen–Bakstvål	BkT8	A	19,50
	Ferjestrekningen Svelvik–Verket (rv. 289)	Bk10	B	19,50

Telemark

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
37	Krossen–Rjukan V	Bk10	B	19,50
38	Bostrak–Steane	BkT8	A	19,50
41	Spjotsodd bru S–Kviteseid	Bk10	B	19,50
45	Ofte–Dalen	Bk10	B	19,50
351	Aust–Agder gr.–Stabbestad	Bk10	B	19,50
355	Tjønefoss–Krossli	Bk10	B	19,50
360	Notodden–Hjuksebø	Bk10	B	19,50
363	Dørdal–Sannidal–Humlestad	Bk10	B	19,50

Aust-Agder

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
406	Senumstad–Stemlona m/arm til Fidjetun st.	Bk10	B	19,50
411	Laget bru–Laget–Bergendal	BkT8	IKKE	19,50
411	Arm til Tvedestrand havn	Bk10	B	19,50
412	Myklandsdalen–Bås bru V	BkT8	A	19,50
416	X arm til SIVA–Myra	Bk10	B	19,50
417	Renstøl–Bråten	BkT8	A	19,50

Vest-Agder

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
42	Tonstad–Rogaland gr.	Bk10	B	19,50
44	Åna-Sira bru (Rogaland gr.)	BkT8	B	19,50
452	Fagerholt ind. område–Hunsfoss kai	Bk10	B	19,50
454	Dynestøl–Stubstad	BkT8	A	19,50
456	Holskogen avfallskvern–Stokkelandskogen X kv	Bk10	A	15
456	Stokkelandskogen X kv–Stausland	Bk10	B	15
460	Vigeland bru Ø Vigeland bru V	Bk10	B	19,50
461	Konsmo–Kvås	Bk10	B	15
461	Vemestad x rv. 43–Vemestadmoen	Bk10	B	19,50
465	Kjørrefjord–Opofte x E 39	BkT8	A	15
465	Risnes bru	Bk 8	B	19,50
469	Launes fk–Eide	Bk10	B	19,50

Rogaland

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
13	Hogstad–Ims–Høle	BkT8	IKKE	12,40
	Omkjøring for vogntog: Fv. Vatnekrossen–Hommeland og rv. 508 Hommeland–Høle	Bk10	A	19,50
44	Vest-Agder gr.–Åna-Sira	BkT8	IKKE	19,50
44	Åna-Sira–Hauge	Bk10	IKKE	19,50
501	Rekeland–Heskestad	Bk10	IKKE	15
503	Veen–Byrkjedal	Bk10	IKKE	15
505	Norheimkrossen–Frøyland bru N	Bk10	B	19,50
505	Foss-Eikeland bru	Bk10	B	19,50
506	Høyland–Ålgård V	Bk10	IKKE	19,50
511	Hovdastad–Kopervik S	Bk10	IKKE	15
513	Solheim–Skjoldstraumen	Bk10	IKKE	19,50
520	Ropeid–Sauda–Hellandsbygd	Bk10	A	19,50
520	LONA BRU TILLATES IKKE			
520	Hellandsbygd–Hordaland gr.	Bk 8	IKKE	19,50

Hordaland

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
E16	Arm Sivle x E16–Stalheim/Brekke x E16 (Stalheimskleiva)	Bk10	IKKE	12,40
E134	Telemark gr.–Jøsendal	Bk10	IKKE	19,50
7	Granvin–Øystese	Bk10	IKKE	19,50

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
13	Rogaland gr.–Horda (Breifonn)	Bk10	IKKE	19,50
48	Håland–Skånevik fk–Utåker fk–Porsvikskar–Uskedal–Kommunehuset, Rosendal MAKS. Bk10 B OVER SKÅLA BRU	Bk10	A	19,50
48	Kommunehuset, Rosendal–Løfallstrand fk–Gjermundshamn fk	Bk10	B	19,50
48	Eikelandssosen–Holmefjord	Bk10	IKKE	19,50
48	Holmefjord–Frølandsvatn X rv. 7	Bk10	IKKE	19,50
49	Stussvik–Gjermundshamn	Bk10	B	19,50
49	Mundheim–Fosse	Bk10	B	19,50
520	Rogaland gr.–Hordalia	BkT8	IKKE	19,50
542	Arm Purkeholå–Mosterhamn	Bk10	B	19,50
550	Utne kirke–Fruktlager Alsaker	Bk10	IKKE	19,50
550	Fruktlager Alsaker–Herand	BkT8	IKKE	12,40
551	Løfallstrand X rv. 48–Folgefonn tunnelen–Eitrheim X rv. 550	Bk10	B	19,50
555	Ferjestrekningen Klokkarvik–Hjellestad	Bk10	IKKE	12,40
556	Straume–Flyplassvegen	Bk10	B	19,50
563	Erdal–Ask	Bk10	B	19,50
563	Ask–Hanevik	Bk10	IKKE	19,50
563	Hanevik–Åsebø X rv. 562	BkT8	IKKE	12,40
564	Vikebø–Rosslund	Bk10	IKKE	19,50
565	Marås–Soltveit	BkT8	A	19,50
565	Arm Marås–Manger	Bk10	B	19,50
566	Mæle bru	Bk10	B	19,50
569	Dalseid X E16–Straume bru	BkT8	IKKE	19,50
569	Straume bru–Eidslandet	BkT8	IKKE	12,40
569	Eidslandet–Høvik–Mo–Romarheim X E39	Bk10	IKKE	19,50
570	Andås X E39–Masfjordnes fk–Duesund fk	Bk10	B	19,50
572	Holven (Granvin) X rv. 13–Ulvik	Bk10	IKKE	19,50
572	Ulvik–Bruravik	Bk10	IKKE	19,50

Sogn og Fjordane

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
50	Buskerud gr.–Vassbygda (Aurland)	Bk10	IKKE	19,50
55	Oppland gr.–Fortun	Bk10	IKKE	19,50
57	Løland bru–Flekke	Bk10	B	19,50
258	Oppland gr. Ospeli (Gamle Strynefjellsvegen)	Bk10	IKKE	12,40
606	Krakhella fk–Hardbakke–Daløy fk	Bk10	B	19,50
	Ferjestrekningen Rutledal–Rysjedalsvika–Krakhella	Bk10	B	19,50
607	Lavik–Bø bru	Bk10	B	19,50
607	Salbu–Hellevik–Flekke	Bk10	B	19,50
608	Ringstad–Askvoll fk–Gjervik fk	Bk10	B	19,50
609	Selvik–Øygard–Steinen	Bk10	B	19,50
610	Eldalsosen X rv. 13–Sande X E39	Bk10	IKKE	19,50
611	Naustdal–Stavang	Bk10	B	19,50
613	Blekesvingen x rv. 15–Blakset (start fv. 698)	Bk10	IKKE	19,50
613	Nos (slutt fv. 698)–Tvinnereim (start fv. 698)	Bk 8	IKKE	12,40
614	Svelgen–Isane fk–Stårheim fk–X rv. 15	Bk10	B	19,50
615	Storebru–Hestenesøyra–Sandane	Bk10	B	19,50
616	Isane–Kollsete	Bk10	IKKE	19,50
616	Klubben–Smørhavn–Kjelkenes X rv. 614	Bk10	B	19,50
616	Arm Oldeide X rv. 616–Oldeide fk–Måløy fk–Måløy X rv. 617	Bk10	B	19,50

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
617	Måløy–Raudeberg	Bk10	B	19,50
620	Møre og Romsdal gr.–Leikanger	Bk10	IKKE	19,50

Møre og Romsdal

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
60	Arm Hellesylt sentrum–Hellesylt ferjekai	Bk10	IKKE	19,50
63	Oppland gr.–Geiranger fk	Bk10	IKKE	15
63	Ferjestrekningen Geiranger–Hellesylt	Bk10	IKKE	15
63	Geiranger fk–Eidsdal skule	Bk10	IKKE	12,40
63	Uri bru–Langdalen	Bk10	IKKE	19,50
63	Langdalen–Soggeberget (Trollstigen)	Bk10	IKKE	12,40
63	Soggeberget–Soggebrua X E136	Bk10	IKKE	19,50
64	Vangenkrysset–Åndalsnes st.	BkT8	A	19,50
65	Bæverfjord bru	Bk10	B	19,50
650	Steinholtbrua	Bk 8	B	19,50
650	Giskemo–Sjøholt	BkT8	B	19,50
655	Tryggestad–Øye	Bk10	B	19,50
655	Øye–Lekneset fk–Sæbø fk	Bk10	B	19,50
655	Ville bru–Ørsta	Bk10	B	19,50
659	Skjeltene fk–Løvsøya	BkT8	A	15
660	Åfarnes–Myklebostad–Stubøen	Bk10	B	19,50
661	Eidsvika–Vatne–Ulvestadvika	Bk10	B	19,50
661	Ulvestadvika–Vestrefjorden	BkT8	IKKE	19,50
661	Vestrefjorden–Fiksdal	Bk 8	IKKE	12,40
669	Øygarden–Fuglvågen–Dyrnes	Bk10	B	19,50

Sør-Trøndelag

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
3	Hedmark gr.–Ulsberg	Bk10	B	19,50
30	Osøy bru V–Ålen Lund bru Ø	Bk10	B	19,50
700	Svorkmo–Meldal–Berkåk	Bk10	B	19,50
713	Gryta x fv. 401–Volden	BkT8	B	19,50
714	Vettastraumen bru	Bk10	B	19,50
715	Stikkveg Sluppen bru	Bk10	B	19,50
715	Krinsvatn–Nord-Trøndelag gr. v/ Meungen	Bk10	B	19,50
716	Straumøybotn X fv. 431–Nordskag	BkT8	A	19,50
717	Reinskloster–Stadsbygd kirke–Rørvik	BkT8	A	19,50
720	Olsøy–Nord-Trøndelag gr. v/Berget	Bk10	B	19,50
721	Mebostad–Oksvoll–Jøssund bru vest	BkT8	A	19,50
	MAKS. BkT8 B OVER JØSSUND BRU			
721	Jøssund bru	BkT8	B	19,50
721	Jøssund bru øst–Teksdal	BkT8	A	19,50
723	Å i Åfjord–Vassnes–Revsnes–Stokkøya X fv. 34	Bk10	B	19,50

Nord-Trøndelag

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
E6	Harran–Nordland gr.	Bk10	B	19,50
72	Stene–riksgr. v/Åbo	Bk10	B	19,50

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
751	Turifoss X E14–Kopperå	Bk10	B	19,50
754	Hynne–Markabygd	BkT8	A	19,50
756	Sandvika X rv. 72–riksgrensen	Bk10	B	19,50
758	Stene X rv. 72–X komm.veg v/Østnes	BkT8	A	19,50
758	X komm.veg v/Østnes–Vuku X rv. 757	Bk10	B	19,50
764	Lassemo X E6–Skorovatn/fv. 363	BkT8	A	19,50
766	Sjøåsen X rv. 17–Tøtdal	Bk10	B	19,50
773	Brekkvasselv X E6–Gjersvik X fv. 363	Bk10	B	19,50
774	Levanger fk–Hokstad fk	Bk10	B	19,50
777	Ølhammeren fk–Seierstad fk	Bk10	B	19,50

Nordland

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
E10	Kåkern X fv. 810–Å	Bk10	B	19,50
73	Hattfjelldal–riksgr. v/Krutvatn	Bk10	B	19,50
808	Hemnesberget fk–Leirvik fk–Levang X rv. 17	Bk10	B	19,50
812	Medby X E6–Misvær–Tuv X rv. 17 m/arm Sand–Støvset	BkT8	A	19,50
813	Vesterli X rv. 812–Moldjord–Tverrvik	BkT8	A	19,50
815	Smorten X E10–Skifjord X rv. 817	BkT8	A	19,50
826	Vargåsen X E6–Røsvik	BkT8	A	19,50
828	(Sandnessjøen fk–) Engan fk–Nord–Herøy	Bk10	B	19,50
828	Bjørn x rv. 809–Nord Herøy–Silvalen–Flostrad fk–Søvik rv. 17	Bk10	B	19,50
834	Mortenstrand–Skjelvareid–Mistens fk–Vikan	Bk10	B	19,50
838	Skaugvoll X rv. 17–Sund	BkT8	A	19,50

Troms

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
E8	Arm til Ramfjordnes	BkT8	A	19,50
83	Refsnes fk–Flesnes fk–Langvassbukt	Bk10	B	19,50
84	Elvevoll x rv. 852–Skøelv	BkT8	A	19,50
86	Islandsbotn–Svanelvmo X fv.	BkT8	A	19,50
86	Svanelvmo–Straumsbotn–Gryllefjord m/arm i Gryllefjordkrysset	BkT8	B	19,50
86	Arm Gryllefjord–Torsken	BkT8	A	19,50
829	Grov–Nordland gr.	BkT8	A	19,50
847	Setermoen–Innset	Bk10	B	19,50
848	Fornes–Sørrollnes	BkT8	B	19,50
848	Sørrollnes fk	Bk10	B	19,50
854	Olsborg X E6–Målsnes	BkT8	A	19,50
857	Heia X E6–Øverbygd	BkT8	A	19,50
858	Malangseidet–Vikran	BkT8	B	19,50
858	Vikran fk–Larseng fk–Larseng X rv. 862	Bk10	B	19,50
862	Eidkjosen–Nordfjordbotn	Bk10	B	19,50
862	Nordfjordbotn–Sandvika X fv. 55	BkT8	B	19,50
862	Skaland Ø X fv. 251–Straumsbotn X rv. 86	Bk10	B	19,50
863	Skulgam–Hansnes fk–Skåningsbukt fk–Skåningsbukt X fv.	Bk10	B	19,50
865	Bergmo–Bilto	BkT8	B	19,50
866	Skattørsund bru–Skjervøy DS-kai m/arm til Skjervøy fk	Bk10	B	19,50
867	Stornes fk–Bjørnerå fk	Bk10	B	19,50

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
867	Fenes fk–Austnes fk	Bk10	B	19,50
869	Lauksundskaret fk–Skaret X fv.	Bk10	B	19,50

Finnmark

<i>Riksveg nr.</i>		<i>Bruksklasse</i>	<i>Veggruppe</i>	<i>Generelt tillatt vogntoglengde meter</i>
	<i>Generelt</i>	<i>Bk10</i>	<i>A</i>	<i>19,50</i>
E6	Tana bru	Bk10	B	19,50
E69	Arm til Russenes fk	Bk10	B	19,50
E75	Tana bru	Bk10	B	19,50
98	Lakselv bru–Ifjord–Tana bru V	Bk10	A	19,50
	<i>Ifjord–Sjursjok åpen mai–november</i>			
882	Hasvik fk–Breivikbotn	Bk10	B	19,50
885	Håbet–Nyrud	Bk10	B	19,50
885	Arm Svanvik–Svanvik kirke	Bk10	B	19,50
894	Kalak–Kalak fk–Kifjord fk	Bk10	B	19,50

5. Ikrafttreden

Forskriften trer i kraft 1. juni 2008. Fra samme dato oppheves forskrift 3. januar 2007 nr. 21 om nærmere vilkår for dispensasjon og om tillatt lengde og bredde uten dispensasjon.

31. mars Nr. 366 2008**Forskrift om endring i forskrift om bruk av kjøretøy**

Hjemmel: Fastsatt av Vegdirektoratet 31. mars 2008 med hjemmel i vegtrafikklov 18. juni 1965 nr. 4 § 4, § 13, § 15, § 16 og § 36 jf. delegeringsvedtak 21. mars 1986 nr. 750, jf. delegeringsvedtak 24. november 1980 nr. 1, delegeringsvedtak 1. april 1993 nr. 286 og delegeringsvedtak 30. april 2002 nr. 557. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

I

I forskrift 25. januar 1990 nr. 92 om bruk av kjøretøy gjøres følgende endring:

§ 4–2 nr. 8 skal lyde:

8. Vogntog bestående av motorvogn og slepvogn, påhengsvogn eller semitrailer (eller tilsvarende tilhengerredskap) der begge kjøretøyene er registrert i Norge eller utlandet 17. september 1997 eller senere, skal fra plassering på linje kunne kjøres en runde mellom to konsentriske sirkler med radius 12,50 og 5,30 m.

Fram til 1. januar 2007 er sporingskravet for tilsvarende vogntog som nevnt i leddet ovenfor der minst ett av kjøretøyene er registrert i Norge eller utlandet før 17. september 1997, at det fra plassering på linje skal kunne kjøres en runde mellom to konsentriske sirkler med radius 12,50 og 2,00 m.

II

Endringen trer i kraft fra 1. juni 2008.

10. april Nr. 367 2008**Forskrift om opphevelse av forskrift om særskilte beskyttelsestiltak i forbindelse med utbrudd av bluetongue i Bulgaria**

Hjemmel: Fastsatt av Mattilsynet 10. april 2008 med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 23 tredje ledd jf. § 19.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg I kap. I innledende del nr. 8 (vedtak 2006/762/EF). Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

§ 1. Opphevelse

Forskrift 28. november 2006 nr. 1335 om særskilte beskyttelsestiltak i forbindelse med utbrudd av bluetongue i Bulgaria oppheves.

§ 2. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks.

13. april Nr. 368 2008**Forskrift om tilskudd til utjevning av kostnadene ved forsendelse av sæd og inseminering av storfe og svin**

Hjemmel: Fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 13. april 2008 med hjemmel i lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) § 18. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

§ 1. Formål

Formålet med ordningen er å medvirke til at kostnadene med forsendelse av sæd og inseminering av storfe og svin kan holdes på samme nivå i hele landet.

§ 2. Virkeområde

Denne forskriften gjelder tilskudd til utjevning av pris på semintjenester på storfe og svin mellom husdyrbrukere med ulik geografisk lokalisering.

§ 3. Definisjoner

I denne forskrift forstås med:

- semintekniker:* Inseminør godkjent av Mattilsynet i medhold av lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) med tilhørende forskrifter.
- godkjent avlsstasjon:* Avlsstasjon som er godkjent i medhold av matloven og lov 4. desember 1992 nr. 130 om husdyravl (husdyravlsloven), med tilhørende forskrifter.
- egenandel:* Det som brukeren selv betaler av kostnader ved inseminering og forsendelse. Produksjonskostnader for sæddoser til utsendelse fra distributør i Norge regnes ikke inn i grunnlaget for egenandelen.
- distributør:* Avlslag eller foretak som har som formål å distribuere sæd fra godkjent avlsstasjon i Norge eller sæd fra godkjent utenlandsk avlsorganisasjon/selskap fra importlager i Norge.

§ 4. Tilskudd

Tilskudd etter denne forskriften kan gis til distributører på grunnlag av dokumentasjon av gjennomførte inseminasjoner i kalenderåret pr. fylke fordelt på veterinær, semintekniker og eier/røkter. Bevilgningen fastsettes i jordbruksoppgjøret på grunnlag av prognoser fra distributører og en vurdering av hvor stor støtte det er behov for dersom formålet med tilskuddsordningen skal kunne oppfylles.

Statens landbruksforvaltning behandler søknadene og meddeler innvilget beløp innen 1. mars. Endringer som følge av nytt jordbruksoppgjør meddeles søkerne innen 1. juli.

§ 5. Krav til dokumentasjon

Distributøren skal kunne dokumentere at det gis et likeverdig tilbud til alle brukere innenfor hvert enkelt fylke og mellom fylker.

Distributøren skal fortløpende føre oversikt over hvilke dyr som er inseminert med hvilken sæd.

Denne dokumentasjonen skal uten opphold kunne legges fram ved kontroll, jf. § 10.

§ 6. Organisering av insemineringstjenesten

Ansvar for organiseringen av insemineringstjenesten skal ivaretas av godkjent avlslag eller distributør av sæd fra godkjent avlsorganisasjon i henhold til husdyravlsloven, forskrift 13. januar 1999 nr. 68 om godkjente (reinavla) avlsdyr av storfe, forskrift 13. januar 1999 nr. 66 om godkjente (reinavla) avlssvin og hybridavlssvin, og matloven med tilhørende forskrifter.

Insemineringen skal utføres av veterinær, semintekniker eller eier/røkter med tillatelse fra Mattilsynet for eierinseminasjon og det skal nyttes sæd fra godkjent avlsstasjon i henhold til matloven med tilhørende forskrifter.

§ 7. Krav til egenandel

Distributøren skal fastsette og kreve inn en egenandel for sæden og insemineringene utført av veterinær eller semintekniker.

Egenandelene ved inseminering som utføres av henholdsvis veterinærer og seminteknikere skal gjenspeile forskjellen i de faktiske kostnader for de respektive grupper. Ved fastsettelse av egenandel ved inseminering utført av veterinær skal det tas hensyn til at det gis tilskudd til reiser ved syke- og inseminasjonsbesøk. Egenandelene ved inseminering utført av veterinær og semintekniker skal likevel settes slik at de innenfor hver gruppe holdes på samme nivå i alle fylker hvor distributøren opererer.

Egenandelen for distribusjon av sæden ved eierinseminasjon skal settes slik at egenandelen kan holdes på omtrent samme nivå i alle fylker hvor distributøren opererer.

Distributøren er likevel ikke forpliktet til å dekke kostnader over kr 900,- for en enkelt inseminering. Brukere i områder hvor en slik kostnad kan påregnes skal i stedet tilbys støtte til alternative løsninger, f.eks. opplæring og autorisasjon for eierinseminasjon, kjøp av avlsdyr, forutsatt at slike alternativer kan anses avlsmessig tilfredsstillende.

Prinsippet om lik egenandel kan fravikes i de tilfeller der det inseminerende personell etter avtale gir kvantumsrabatter ved flere insemineringer i samme besetning til samme tid. Prinsippet om lik egenandel for

eierinseminasjon kan likeens fravikes ved bestilling av flere sæddoser. Dette skal ikke føre til økte satser for enkeltinsemineringer.

§ 8. Søknad

Søknad om tilskudd for inneværende år sendes til Statens landbruksforvaltning. Søknadsfristen er 1. februar.

Vedlagt søknaden skal følge regnskap for foregående år som viser kostnadene innenfor hvert enkelt område som betjenes av henholdsvis veterinær, semintekniker eller eier/røkter. Det skal følge en statistikk som viser antall førstegangsinsesmineringer og insemineringer totalt innenfor de samme områder. Det skal også legges ved en prognose for inseminasjoner pr. fylke fordelt på veterinær, semintekniker og eier/røkter for søknadsåret.

Regnskap og oppgaver skal være attestert av statsautorisert revisor.

§ 9. Utbetaling

Innvilget tilskudd utbetales å konto til den distributøren som fremsatte søknaden, fordelt på to terminer pr. år. Utbetalingsdato for første termin er 1. mars, og for andre termin 1. september.

Tilskuddet kan ikke overdras til eie eller pant.

Dersom utbetalt beløp ikke benyttes fullt ut innen budsjettåret (kalenderåret) skal gjenstående sum trekkes fra ved første utbetaling påfølgende år.

§ 10. Kontroll

Statens landbruksforvaltning fører kontroll med at bestemmelsene i denne forskriften er oppfylt. Distributørene plikter å åpne for innsyn i virksomheten og å legge fram de dokumenter som Statens landbruksforvaltning anser som nødvendig for gjennomføringen av kontrollen.

§ 11. Administrative sanksjoner

Statens landbruksforvaltning kan helt eller delvis kreve utbetalt tilskudd tilbakebetalt dersom det viser seg at forskriftens bestemmelser ikke er oppfylt. Det kan kreves forsinkelsesrente i henhold til lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. for det beløp som kreves tilbakebetalt.

§ 12. Dispensasjon

Statens landbruksforvaltning kan i særlige tilfeller fravike bestemmelsene i forskriften.

§ 13. Klage

Vedtak etter forskriften kan påklages til Landbruks- og matdepartementet, jf. forvaltningslovens § 28. Klagefrist er tre uker. En eventuell klage skal stiles til Landbruks- og matdepartementet, men sendes Statens landbruksforvaltning.

§ 14. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft 1. juni 2008. Fra samme dato oppheves forskrift 22. januar 2002 nr. 133 om tilskudd til utjevning av kostnadene ved forsendelse av sæd og inseminering på storfe og svin.

16. april Nr. 369 2008

Forskrift om endring i forskrift om besiktelse, bygging og utrustning av passasjerskip i innenriks fart

Hjemmel: Fastsatt av Sjøfartsdirektoratet 16. april 2008 med hjemmel i lov 16. februar 2007 nr. 9 om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven) § 9, jf. delegeringsvedtak 16. februar 2007 nr. 171 og delegeringsvedtak 31. mai 2007 nr. 590.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 56f (direktiv 98/18/EF endret ved direktiv 2002/25/EF, direktiv 2002/84/EF, direktiv 2003/24/EF og direktiv 2003/75/EF). Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

I

I forskrift 28. mars 2000 nr. 305 om besiktelse, bygging og utrustning av passasjerskip i innenriks fart gjøres følgende endringer:

§ 8 annet ledd ny bokstav c skal lyde:

c) likeverdige løsninger og fritak:

1. Nytt passasjerskip i klasse B, C eller D behøver ikke oppfylle kravene om elektrisk nødkraftkilde i Vedlegg I regel II-1/D/3.1 dersom følgende vilkår er oppfylt:
 - a) skipet har to fullstendig uavhengige maskinrom,
 - b) maskinrommene er atskilt med minst to vanntette og brannsikre avdelinger med isolasjon av klasse A-60, som til sammen utgjør minst $\frac{1}{4}$ av skipets lengde,
 - c) hovedkraftkilden i hvert maskinrom oppfyller kravene i Vedlegg I regel II-1/D/3.2 til 3.5.
2. Nytt roro-passasjerskip i klasse C eller D som trafikkerer ruter som er beskyttet mot påvirkning fra åpent hav og hvor det er fysisk umulig å anbringe en hurtig mann-over-bord-båt som oppfyller kravet i Vedlegg I regel III/5-1.7.1, kan i stedet utstyres med en hurtig mann-over-bord-båt som oppfyller kravene i The International Life-Saving Appliance Code 2003 kapittel V.

3. Nytt roro-passasjerskip i klasse C eller D som trafikkerer ruter som er beskyttet mot påvirkning fra åpent hav og hvor avstanden til nærmeste havn med et egnet område for evakuering med helikopter aldri overstiger en time, behøver ikke oppfylle kravet til landings- og evakueringsområder for helikoptre i Vedlegg I regel III/5-2.

§ 8 tredje ledd ny bokstav e skal lyde:

e) likeverdige løsninger og fritak:

1. Eksisterende passasjerskip i klasse B behøver ikke oppfylle kravene om elektrisk nødkraftkilde i Vedlegg I regel II-1/D/3.1 dersom følgende vilkår er oppfylt:
 - a) skipet har to fullstendig uavhengige maskinrom,
 - b) maskinrommene er atskilt med minst to vanntette og brannsikre avdelinger med isolasjon av klasse A-60, som til sammen utgjør minst ¼ av skipets lengde,
 - c) hovedkraftkilden i hvert maskinrom oppfyller kravene i Vedlegg I regel II-1/D/3.2 til 3.5.
2. Eksisterende roro-passasjerskip i klasse C eller D som trafikkerer ruter beskyttet mot påvirkning fra åpent hav og hvor det er fysisk umulig å anbringe en hurtig mann-over-bord-båt som oppfyller kravet i Vedlegg I regel III/5-1.3.1, kan i stedet utstyres med en hurtig mann-over-bord-båt som oppfyller kravene i The International Life-Saving Appliance Code 2003 kapittel V.
3. Eksisterende roro-passasjerskip i klasse C eller D som trafikkerer ruter som er beskyttet mot påvirkning fra åpent hav og hvor avstanden til nærmeste havn med et egnet område for evakuering med helikopter aldri overstiger en time, behøver ikke oppfylle kravet til landings- og evakueringsområder for helikoptre i Vedlegg I regel III/5-2.

II

Endringene trer i kraft straks.

17. april Nr. 370 2008

Forskrift om endring i forskrift om særlige tiltak mot Republikken Zimbabwe

Hjemmel: Fastsatt av Utenriksdepartementet 17. april 2008 med hjemmel i forskrift 15. august 2003 nr. 1050 om særlige tiltak mot Republikken Zimbabwe § 9. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

I

I forskrift 15. august 2003 nr. 1050 om særlige tiltak mot Republikken Zimbabwe gjøres følgende endring:

Eksisterende vedlegg II erstattes av nytt vedlegg II som skal lyde:

Vedlegg II: Liste med personer omhandlet i § 7

<i>Navn (etternavn, fornavn)</i>	<i>Identifikasjonsinformasjon (stilling tittel, arbeidssted, fødselsdato, ektefellen til eller sønn/datter av mv.)</i>	<i>Begrunnelse for listeføringen</i>
1. Mugabe, Robert Gabriel	President, født 21.2.1924	Head of Government and as such responsible for activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
2. Bonyongwe, Happyton	Director-General Central Intelligence Organisation, født 6.11.1960	Ties to the Government and complicit in forming or directing repressive state policy.
3. Buka (a.k.a. Bhuka), Flora	President's office and former Minister of State for Special Affairs	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
4. Bvudzijena, Wayne	Assistant Police Commissioner, Police Spokesman	Member of the security forces and bearing wide responsibility for defending serious violations of human rights.

<i>Navn (etternavn, fornavn)</i>	<i>Identifikasjonsinformasjon (stilling tittel, arbeidssted, fødselsdato, ektefellen til eller sønn/datter av mv.)</i>	<i>Begrunnelse for listeføringen</i>
5. Chapfika, David	Deputy Minister of Agriculture (former Deputy Minister of Finance), født 7.4.1957	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
6. Charamba, George	Permanent Secretary, Department for Information and Publicity, født 4.4.1963	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
7. Charumbira, Fortune Zefanaya	Former Deputy Minister for Local Government, Public Works and National Housing, født 10.6.1962	Former member of the Government with ongoing ties to the Government.
8. Chigudu, Tinaye	Provincial Governor: Manicaland	Ties to the Government and bearing wide responsibility for serious violations of human rights.
9. Chigwedere, Aeneas Soko	Minister of Education, Sports and Culture, født 25.11.1939	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
10. Chihota, Phineas	Deputy Minister for Industry and International Trade	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
11. Chihuri, Augustine	Police Commissioner, født 10.3.1953	Member of the security forces and bearing wide responsibility for serious violations of the freedom of peaceful assembly.
12. Chimbudzi, Alice	ZANU (PF) Politburo Committee Member	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
13. Chimutengwende, Chen	Minister of State for Public and Interactive Affairs (former Minister of Post and Telecommunications), født 28.8.1943	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
14. Chinamasa, Patrick Anthony	Minister of Justice, Legal and Parliamentary Affairs, født 25.1.1947	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
15. Chindori-Chininga, Edward Takaruza	Former Minister of Mines and Mining Development, født 14.3.1955	Former member of the Government with ongoing ties to the Government.
16. Chipanga, Tongesai Shadreck	Former Deputy Minister of Home Affairs, født 10.10.1946	Former member of the Government with ongoing ties to the Government.
17. Chitepo, Victoria	ZANU (PF) Politburo Committee Member, født 27.3.1928	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
18. Chiwenga, Constantine	Commander Zimbabwe Defence Forces, General (former Army Commander, Lieutenant General), født 25.8.1956	Member of the security forces and complicit in forming or directing repressive state policy.
19. Chiweshe, George	Chairman, ZEC (Supreme Court Judge and Chairman of the controversial delimitation committee), født 4.6.1953	Ties to the government and complicit in forming or directing repressive state policy.
20. Chiwewe, Willard	Provincial Governor: Masvingo (former Senior Secretary responsible for Special Affairs in the President's Office), født 19.3.1949	Former member of the Government with ongoing ties and bearing wide responsibility for serious violations of human rights.
21. Chombo, Ignatius Morgan Chininya	Minister of Local Government, Public Works and Urban Development, født	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously

<i>Navn (etternavn, fornavn)</i>	<i>Identifikasjonsinformasjon (stilling tittel, arbeidssted, fødselsdato, ektefellen til eller sønn/datter av mv.)</i>	<i>Begrunnelse for listeføringen</i>
	1.8.1952	undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
22. Dabengwa, Dumiso	ZANU (PF) Politburo Senior Committee Member, født 1939	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
23. Damasane, Abigail	Deputy Minister for Women's Affairs Gender and Community Development	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
24. Dokora, Lazarus	Deputy Minister for Higher and Tertiary Education, født 3.11.1957	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
25. Georgias, Aguy	Deputy Minister for Economic Development, født 22.6.1935	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
26. Goche, Nicholas Tasunungurwa	Minister of Public Service, Labour and Social Welfare (former Minister of State for National Security in the President's Office), født 1.8.1946	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
27. Gombe, G	Chairman, Electoral Supervisory Commission	Shares responsibility for fraudulent elections in 2005.
28. Gula-Ndebele, Sobuza	Former Chairman of Electoral Supervisory Commission	Ties to the government and complicit in forming or directing repressive state policy.
29. Gumbo, Rugare Eleck Ngidi	Minister of Agriculture (former Minister of Economic Development), født 8.3.1940	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
30. Hove, Richard	ZANU (PF) Politburo Secretary for Economic Affairs, født 1935	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
31. Hungwe, Josaya (a.k.a. Josiah) Dunira	Former Provincial Governor: Masvingo, født 7.11.1935	Ties to the Government and bearing wide responsibility for serious violations of human rights.
32. Kangai, Kumbirai	ZANU (PF) Politburo Committee Member, født 17.2.1938	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
33. Karimanzira, David Ishemunyoro Godi	Provincial Governor: Harare and ZANU (PF) Politburo Secretary for Finance, født 25.5.1947	Ties to the Government and bearing wide responsibility for serious violations of human rights.
34. Kasukuwere, Saviour	Deputy Minister for Youth Development & Employment Creation and ZANU (PF) Politburo Deputy-Secretary for Youth Affairs, født 23.10.1970	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
35. Kaukonde, Ray	Provincial Governor: Mashonaland East, født 4.3.1963	Ties to the Government and bearing wide responsibility for serious violations of human rights.
36. Kuruneri, Christopher Tichaona	Former Minister of Finance and Economic Development, født 4.4.1949.	NB currently in remand Former member of the Government with ongoing ties.
37. Langa, Andrew	Deputy Minister of Environment and Tourism and former Deputy Minister of Transport and Communications	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.

<i>Navn (etternavn, fornavn)</i>	<i>Identifikasjonsinformasjon (stilling tittel, arbeidssted, fødselsdato, ektefellen til eller sønn/datter av mv.)</i>	<i>Begrunnelse for listeføringen</i>
38. Lesabe, Thenjiwe V.	ZANU (PF) Politburo Committee Member, født 1933	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
39. Mabunda, Musarahana	Assistant Police Commissioner	Member of the security forces and bearing wide responsibility for serious violations of the freedom of peaceful assembly.
40. Machaya, Jason (a.k.a. Jaison) Max Kokerai	Former Deputy Minister of Mines and Mining Development, født 13.6.1952	Former member of the Government with ongoing ties.
41. Made, Joseph Mtakwese	State Minister of Agricultural Engineering and Mechanisation (former Minister of Agriculture and Rural Development), født 21.11.1954	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
42. Madzongwe, Edna (a.k.a. Edina)	ZANU (PF) President of Senate, født 11.7.1943	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
43. Mahofa, Shuvai Ben	Former Deputy Minister for Youth Development, Gender and Employment Creation, født 4.4.1941	Former member of the Government with ongoing ties.
44. Mahoso, Tafataona	Chair, Media Information Commission	Ties to the Government and bearing wide responsibility for serious violations of the freedom of expression and media.
45. Makoni, Simbarashe	ZANU (PF) Politburo Deputy Secretary General for Economic Affairs (former Minister of Finance), født 22.3.1950	Member of the Politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
46. Makwavarara, Sekesai	Acting Mayor of Harare	Ties to the Government and bearing wide responsibility for serious violations of human rights.
47. Malinga, Joshua	ZANU (PF) Politburo Deputy Secretary for Disabled and Disadvantaged, født 28.4.1944	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
48. Maluleke, Titus	Deputy Minister of Education, Sports and Culture	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
49. Mangwana, Paul Munyaradzi	Minister of State for Indigenisation and Empowerment, født 10.8.1961	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
50. Manyika, Elliot Tapfumanei	Minister without Portfolio (former Minister of Youth Development, Gender and Employment Creation), født 30.7.1955	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
51. Manyonda, Kenneth Vhundukai	Former Deputy Minister of Industry and International Trade, født 10.8.1934	Former member of the Government with ongoing ties.
52. Marumahoko, Reuben	Deputy Minister for Foreign Affairs (former Deputy Minister for Home Affairs), født 4.4.1948	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
53. Masawi, Ephrahim Sango	Provincial Governor: Mashonaland Central	Ties to the Government and bearing wide responsibility for serious violations of human rights.

<i>Navn (etternavn, fornavn)</i>	<i>Identifikasjonsinformasjon (stilling tittel, arbeidssted, fødselsdato, ektefellen til eller sønn/datter av mv.)</i>	<i>Begrunnelse for listeføringen</i>
54. Masuku, Angeline	Provincial Governor: Matabeleland South (ZANU (PF) Politburo, Secretary for Disabled and Disadvantaged), født 14.10.1936	Ties to the Government and bearing wide responsibility for serious violations of human rights.
55. Mathema, Cain	Provincial Governor: Bulawayo	Ties to the Government and bearing wide responsibility for serious violations of human rights.
56. Mathuthu, Thokozile	Provincial Governor: Matabeleland North and ZANU (PF) Politburo, Deputy Secretary for Transport and Social Welfare	Ties to the Government and bearing wide responsibility for serious violations of human rights.
57. Matiza, Joel Biggie	Deputy Minister for Rural Housing and Social Amenities, født 17.8.1960	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
58. Matonga, Brighton	Deputy Minister for Information and Publicity, født 1969	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
59. Matshalaga, Obert	Deputy Minister of Home Affairs (former Deputy Minister of Foreign Affairs), født 21.4.1951 in Mhute Kraal – Zvishavane	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
60. Matshiya, Melusi (Mike)	Permanent Secretary, Ministry of Home Affairs	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
61. Mavhaire, Dzikamai	ZANU (PF) Politburo Committee Member	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
62. Mbiriri, Partson	Permanent Secretary, Ministry of Local Government, Public Works and Urban Development	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
63. Midzi, Amos Bernard (Mugenva)	Minister of Mines and Mining Development (former Minister of Energy and Power Development), født 4.7.1952	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
64. Mngagwa, Emmerson Dambudzo	Minister of Rural Housing and Social Amenities (former Speaker of Parliament), født 15.9.1946	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
65. Mohadi, Kembo Campbell Dugishi	Minister of Home Affairs (former Deputy Minister of Local Government, Public Works and National Housing), født 15.11.1949	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
66. Moyo, Jonathan	Former Minister of State for Information and Publicity in the President's Office, født 12.1.1957	Former member of the Government engaged in activities that seriously undermined fundamental freedoms.
67. Moyo, July Gabarari	Former Minister of Energy and Power Development (former Minister of Public Service, Labour and Social Welfare), født 7.5.1950	Former member of the Government with ongoing ties.
68. Moyo, Simon Khaya	ZANU (PF) Politburo Deputy Secretary for Legal Affairs, født 1945	NB Ambassador to South Africa Former member of the politburo with ongoing ties to the Government and its policy.

<i>Navn (etternavn, fornavn)</i>	<i>Identifikasjonsinformasjon (stilling tittel, arbeidssted, fødselsdato, ektefellen til eller sønn/datter av mv.)</i>	<i>Begrunnelse for listeføringen</i>
69. Mpofu, Obert Moses	Minister for Industry and International Trade (former Provincial Governor: Matabeleland North) (ZANU (PF) Politburo Deputy Secretary for National Security), født 12.10.1951	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
70. Msika, Joseph W.	Vice-President, født 6.12.1923	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
71. Msipa, Cephas George	Provincial Governor: Midlands, født 7.7.1931	Ties to the Government and bearing wide responsibility for serious violations of human rights.
72. Muchena, Olivia Nyembesi	Minister of State for Science and Technology (a.k.a. Nyembezi) in the President's Office (former Minister of State in Vice-President Msika's Office), født 18.8.1946	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
73. Muchinguri, Oppah Chamu Zvipange	Minister for Women's Affairs, Gender and Community Development ZANU (PF) Politburo Secretary for Gender and Culture, født 14.12.1958	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
74. Mudede, Tobaiwa (Tonneth)	Registrar General, født 22.12.1942	Ties to the Government and complicit in forming or directing state policy.
75. Mudenge, Isack Stanilaus Gorerazvo	Minister of Higher Tertiary Education (former Minister of Foreign Affairs), født 17.12.1941	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
76. Mugabe, Grace	født 23.7.1965	Spouse of the Head of Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
77. Mugabe, Sabina	ZANU (PF) Politburo Senior Committee Member, født 14.10.1934	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
78. Mugariri, Bothwell	Senior Assistant Police Commissioner	Member of the security forces and bearing wide responsibility for serious violations of the freedom of peaceful assembly.
79. Muguti, Edwin	Deputy Minister for Health and Child Welfare, født 1965	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
80. Mujuru, Joyce Teurai Ropa	Vice President (former Minister of Water Resources and Infrastructural Development), født 15.4.1955	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
81. Mujuru, Solomon T.R.	ZANU (PF) Politburo Senior Committee Member, født 1.5.1949	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
82. Mumbengegwi, Samuel Creighton	Minister of Finance (former Minister of State for Indigenisation and Empowerment), født 23.10.1942	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
83. Mumbengegwi, Simbarashe	Minister of Foreign Affairs, født 20.7.1945	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.

<i>Navn (etternavn, fornavn)</i>	<i>Identifikasjonsinformasjon (stilling tittel, arbeidssted, fødselsdato, ektefellen til eller sønn/datter av mv.)</i>	<i>Begrunnelse for listeføringen</i>
84. Murerwa, Herbert Muchemwa	Former Minister of Finance, født 31.7.1941	Former member of the Government with ongoing ties.
85. Musariri, Munyaradzi	Assistant Police Commissioner	Member of the security forces and bearing wide responsibility for serious violations of the freedom of peaceful assembly.
86. Mushohwe, Christopher Chindoti	Minister of Transport and Communications (former Deputy Minister of Transport and Communications), født 6.2.1954	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
87. Mutasa, Didymus Noel Edwin	Minister of State for National Security, Land Reform and Resettlement in the Office of the President, ZANU (PF) Secretary for Administration, født 27.7.1935	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
88. Mutezo, Munacho	Minister for Water Resources and Infrastructural Development	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
89. Mutinhiri, Ambros (a.k.a. Ambrose)	Minister of Youth Development, Gender and Employment Creation, Retired Brigadier	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
90. Mutinhiri, Tracey	Deputy Minister for Indigenisation and Empowerment (former Deputy Speaker of the Senate)	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
91. Mutiwekuziva, Kenneth Kaparadza	Deputy Minister of Small and Medium Enterprises Development and Employment Creation, født 27.5.1948	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
92. Muzenda, Tsitsi V.	ZANU (PF) Politburo Senior Committee Member, født 28.10.1922	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
93. Muzonzini, Elisha	Brigadier (former Director-General Central Intelligence Organisation), født 24.6.1957	Former member of the security forces and bearing wide responsibility for serious violations of the freedom of peaceful assembly.
94. Mzembi, Walter	Deputy Minister for Water Resources and Infrastructural Development, født 16.3.1964	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
95. Ncube, Abedinico	Deputy Minister of Public Service, Labour and Social Welfare (former Deputy Minister of Foreign Affairs), født 13.10.1954	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
96. Ndlovu, Naison K.	ZANU (PF) Politburo Secretary for Production and Labour, født 22.10.1930	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
97. Ndlovu, Richard	ZANU (PF) Politburo Deputy Commissariat, født 26.6.1942	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
98. Ndlovu, Sikhanyiso	Minister of Information and Publicity (former Deputy Minister of Higher and Tertiary Education), født 20.9.1949	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.

<i>Navn (etternavn, fornavn)</i>	<i>Identifikasjonsinformasjon (stilling tittel, arbeidssted, fødselsdato, ektefellen til eller sønn/datter av mv.)</i>	<i>Begrunnelse for listeføringen</i>
99. Nguni, Sylvester	Minister of Economic Development (former Deputy Minister for Agriculture), født 4.8.1955	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
100. Nhema, Francis	Minister of Environment and Tourism, født 7.4.1959	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
101. Nkomo, John Landa	Speaker of Parliament (former Minister of Special Affairs in the President's Office), født 22.8.1934	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
102. Nyambuya, Michael Reuben	Minister for Energy and Power Development (former Lieutenant General, Provincial Governor: Manicaland), født 23.7.1955	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
103. Nyanhongo, Magadzire Hubert	Deputy Minister of Transport and Communications	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
104. Nyathi, George	ZANU (PF) Politburo Deputy Secretary of Science and Technology	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy
105. Nyoni, Sithembiso Gile Glad	Minister of Small and Medium Enterprises Development and Employment Creation, født 20.9.1949	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
106. Parirenyatwa, David Pagwese	Minister of Health and Child Welfare (former Deputy Minister), født 2.8.1950	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
107. Patel, Khantibhal	ZANU (PF) Politburo Deputy Secretary for Finance, født 28.10.1928	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
108. Pote, Selina M.	ZANU (PF) Politburo Deputy Secretary for Gender and Culture	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
109. Sakabuya, Morris	Deputy Minister for Local Government, Public Works and Urban Development	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
110. Sakupwanya, Stanley	ZANU (PF) Politburo Deputy Secretary for Health and Child Welfare	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
111. Samkange, Nelson Tapera Crispen	Provincial Governor: Mashonaland West	Ties to the Government and bearing wide responsibility for serious violations of human rights.
112. Sandi eller Sachi, E.	ZANU (PF) Politburo Deputy Secretary for Women's Affairs	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
113. Savanhu, Tendai	ZANU (PF) Deputy Secretary for Transport and Social Welfare, født 21.3.1968	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
114. Sekeramayi, Sydney (a.k.a. Sidney) Tigere	Minister of Defence, født 30.3.1944	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.

<i>Navn (etternavn, fornavn)</i>	<i>Identifikasjonsinformasjon (stilling tittel, arbeidssted, fødselsdato, ektefellen til eller sønn/datter av mv.)</i>	<i>Begrunnelse for listeføringen</i>
115. Sekeremayi, Lovemore Chief	Elections Officer	Ties to the Government and complicit in forming or directing oppressive state policy.
116. Shamu, Webster	Minister of State for Policy Implementation (former Minister of State for Policy Implementation in the President's Office), født 6.6.1945	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
117. Shamuyarira, Nathan Marwirakuwa	ZANU (PF) Politburo Secretary for Information and Publicity, født 29.9.1928	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
118. Shiri, Perence	Air Marshal (Air Force), født 1.11.1955	Member of the security forces and complicit in forming or directing oppressive state policy.
119. Shumba, Isaiah Masvayamwando	Deputy Minister of Education, Sports and Culture, født 3.1.1949	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
120. Sibanda, Jabulani	Former Chair, National War Veterans Association, født 31.12.1970	Ties to the Government and complicit in forming or directing oppressive state policy.
121. Sibanda, Misheck Julius Mpande	Cabinet Secretary (successor to Charles Utete), født 3.5.1949	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
122. Sibanda, Phillip Valerio (a.k.a. Valentine)	Commander Zimbabwe National Army, Lieutenant General, født 25.8.1956	Member of the security forces and complicit in forming or directing oppressive state policy.
123. Sikosana, Absolom	ZANU (PF) Politburo Secretary for Youth Affairs	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
124. Stamps, Timothy	Health Advisor in the Office of the President, født 15.10.1936	Ties to the Government and complicit in forming or directing oppressive state policy.
125. Tawengwa, Solomon Chirume	ZANU (PF) Politburo Deputy Secretary for Finance, født 15.6.1940	Member of the politburo and as such with strong ties to the Government and its policy.
126. Udenge, Samuel	Minister of State for State Enterprises (former Deputy Minister of Economic Development)	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
127. Utete, Charles	Chairman of the Presidential Land Review Committee (former Cabinet Secretary), født 30.10.1938	Ties to the Government and complicit in forming or directing oppressive state policy.
128. Veterai, Edmore	Senior Assistant Police Commissioner, Officer Commanding Harare	Member of the security forces and bearing wide responsibility for serious violations of the freedom of peaceful assembly.
129. Zimonte, Paradzai	Prisons Director, født 4.3.1947	Member of the security forces and complicit in forming or directing oppressive state policy.
130. Zhuwao, Patrick	Deputy Minister for Science and Technology (NB Mugabe's nephew)	Member of the Government and as such engaged in activities that seriously undermine democracy, respect for human rights and the rule of law.
131. Zvinavashe, Vitalis	Politburo, Indigenisation and Empowerment Committee in the party, født 27.9.1943	Former member of the security forces and complicit in forming or directing repressive state policy and member of politburo.

II

Endringen trer i kraft straks.

17. april Nr. 371 2008**Forskrift om endring i forskrift om planteforedlerrett**

Hjemmel: Fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 17. april 2008 med hjemmel i lov 12. mars 1993 nr. 32 om planteforedlerrett og delegeringsvedtak 14. mai 1993 nr. 345. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

I

I forskrift 6. august 1993 nr. 832 om planteforedlerrett gjøres følgende endring:

§ 18 skal lyde som følger:

For virksomhet utført i forbindelse med gjennomføring av lov om planteforedlerrett skal følgende avgifter betales:

Søknadsavgift	kr	1 500,—
Årsavgift for beskyttet sort	kr	1 800,—
Tilleggsavgift for ny betalingsfrist for årsavgift	kr	500,—
Klageavgift	kr	1 300,—
Gjenopptakelsesavgift	kr	500,—
Avgift for begjæring om oppreisning	kr	1 000,—
Trykkingsavgift pr. side	kr	200,—
Avgift for merknader i registeret om overdragelse eller navneendring	kr	200,—
Avgift for merknader i registeret om endring i fullmektig forhold	kr	200,—
Avgift for utskrifter fra registeret	kr	200,—

I tillegg skal det betales avgift for nyhetsprøving. Plantesortsnemnda fastsetter prøveavgiften etter en vurdering av hvert enkelt tilfelle med utgangspunkt i prøveinstitusjonens takster.

Det skal ikke betales årsavgift for det året da planteforedlerretten ble meddelt.

Plantesortsnemnda kan i særlige tilfelle gi tillatelse til utsatt frist for betaling av årsavgift.

II

Endringen trer i kraft straks.

18. april Nr. 372 2008**Overføring av myndighet fra Miljøverndepartementet til Olje- og energidepartementet til å vedta statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 18 når det gjelder kraftledninger i sentralnett og regionalnett**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 18. april 2008 med hjemmel i plan- og bygningsloven 14. juni 1985 nr. 77 § 18, jf. delegeringsvedtak 20. juni 1986 nr. 1284. Fremmet av Miljøverndepartementet. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

Den myndighet som er tillagt Miljøverndepartementet til å vedta statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 18 overføres til Olje- og energidepartementet når det gjelder kraftledninger i sentralnett og regionalnett.

18. april Nr. 373 2008**Forskrift om endring i forskrift til tvisteloven (tvistelovforskriften)**

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 18. april 2008 med hjemmel i lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstoloven) § 27 femte ledd og lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr § 6 og lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) § 6–7, § 7–2, § 7–4, § 8–4, § 13–1 og § 21–10. Fremmet av Justis- og politidepartementet. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

I

I forskrift 21. desember 2007 nr. 1605 om tvisteloven (tvistelovforskriften) gjøres følgende endringer:

§ 1 tredje ledd skal lyde:

Sekretariatet skal utføre oppgaver og støttefunksjoner som naturlig er en del av sekretariatsoppgavene for en domstol. Forliksrådets leder kan innenfor dette saklige området instruere sekretariatet. Typiske sekretariatsoppgaver vil være:

- å motta forliksklager og tilsvaer, herunder nedtegne muntlige forliksklager og tilsvaer og veilede publikum,

- b) journalføring, beramming, innkalling av parter, forkynning av avgjørelser, arkivering og tilsvarende,
- c) deltakelse i forliksrådets møter for å ordne sakens dokumenter og renskrivning av avgjørelser og forlik,
- d) å lage utkast til fraværdommer og dommer avsagt på grunnlag av at innklagede i tilsvar har godtatt klagerens påstand, og å lage utkast til beslutninger om innstillinger etter tvisteloven § 6–11.

§ 2 første ledd skal lyde:

For hver sak der partene innkalles til møte i forliksrådet utbetales godtgjørelse tilsvarende to tredjedeler av den offentlige salærsats for advokater mv. For andre saker utbetales en åttendedel av salærsatsen per sak. Forliksrådet skal uansett saksmengde hvert kalenderår ha en minste godtgjørelse til fordeling på kr 20 000. Det utbetales ikke godtgjørelse etter første og annet punktum før dette beløpet er oversteget. Maksimal godtgjørelse for forliksrådet til fordeling er kr 600 000 pr. kalenderår med mindre annet er fastsatt i medhold av tredje ledd.

§ 2 nytt femte ledd skal lyde:

Nærmere regler om opptjening, beregning, anvisning og utbetaling av godtgjørelsen fastsettes av departementet.

II

Endringene trer i kraft 1. mai 2008.

18. april Nr. 374 2008

Forskrift om oppheving av forskrift om lydopptak av rettslige forklaringer i straffesaker

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 18. april 2008 med hjemmel i lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) § 23. Fremmet av Justis- og politidepartementet. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

I

Forskrift 28. februar 1964 nr. 1 om lydopptak av rettslige forklaringer i straffesaker oppheves.

II

Forskriften trer i kraft 1. mai 2008.

18. april Nr. 375 2008

Forskrift om endring i forskrift om regulering av fisket etter reker i Nordsjøen og Skagerrak i 2008

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeridirektoratet 18. april 2008 med hjemmel i forskrift 12. desember 2007 nr. 1451 om regulering av fisket etter reker i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 § 8. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

I

I forskrift 12. desember 2007 nr. 1451 om regulering av fisket etter reker i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 gjøres følgende endring:

§ 4 nytt fjerde ledd skal lyde:

Maksimalkvoten for perioden 1. januar–30. april oppheves 18. april.

II

Endringen trer i kraft straks.

18. april Nr. 376 2008

Forskrift om maksimalkvoter ved fiske etter tobis og øyepål i 2008

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeridirektoratet 18. april 2008 med hjemmel i forskrift 20. desember 2007 nr. 1696 om regulering av fisket etter tobis og øyepål i 2008 § 2 og § 12, forskrift 13. oktober 2006 nr. 1157 om spesielle tillatelser til å drive enkelte former for fiske og fangst (konsesjonsforskriften) § 2–8 og § 2–12. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

§ 1. Maksimalkvoter for fartøy med pelagisk tråltillatelse eller nordsjøtråltillatelse i fisket etter øyepål

Ved beregning av maksimalkvote i fisket etter øyepål for fartøy med pelagisk tråltillatelse eller nordsjøtråltillatelse brukes faktoren 3,0.

Uten hinder av et eventuelt stopp i fisket i 2008 vil fartøy i denne gruppen kunne fortsette et fiske innenfor maksimalkvoter basert på faktoren 1,5.

§ 2. Faktisk lastekapasitet

Fartøy med pelagisk tråltillatelse eller nordsjøtråltillatelse kan i fisket etter kolmule ta om bord og levere fangst per tur lik fartøyets faktiske lastekapasitet, dog ikke utover størrelsesbegrensning angitt i § 2–7 og § 2–11 i forskrift

13. oktober 2006 nr. 1157 om spesielle tillatelser til å drive enkelte former for fiske og fangst (konesjonsforskriften).

§ 3. *Ikrafttredelse*

Denne forskriften trer i kraft straks og gjelder til og med 31. desember 2008.

21. april Nr. 377 2008

Forskrift om endring i forskrift om regulering av fisket etter sild i Nordsjøen og Skagerrak i 2008

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeridirektoratet 21. april 2008 med hjemmel i forskrift 19. desember 2007 nr. 1762 om regulering av fisket etter sild i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 § 22. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

I

I forskrift 19. desember 2007 nr. 1762 om regulering av fisket etter sild i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 gjøres følgende endring:

§ 13 første ledd skal lyde:

Fartøy som har adgang til å delta i lukket gruppe kan fiske og lande følgende kvanta:

<i>Hjemmelslengde</i>	<i>Kvotefaktor</i>	<i>Maksimalkvote (tonn)</i>	<i>Herav garantert (tonn)</i>
Under 7,0 meter	1	7,5	5,5
7,0–7,99 meter	2	15	11
8,0–8,99 meter	3	22,5	16,5
9,0–9,99 meter	4	30	22
10,0–10,99 meter	5	37,5	27,5
11,0–11,99 meter	6	45	33
12,0–12,99 meter	7	52,5	38,5
13,0–13,99 meter	8	60	44
14,0–14,99 meter	9	67,5	49,5
15,0–15,99 meter	10	75	55
16,0–16,99 meter	11	82,5	60,5
17,0–17,99 meter	12	90	66
18,0–18,99 meter	13	97,5	71,5
19,0–19,99 meter	14	105	77
20,0–20,99 meter	15	112,5	82,5
21,0–21,35 meter	16	120	88

II

Endringen trer i kraft straks.

21. april Nr. 378 2008

Forskrift om endring i forskrift om gebyr ved innføring av fartøy i registeret over norske fiskefartøy (merkeregisteret) og om årlig gebyr så lenge fartøyet står i merkeregisteret

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 21. april 2008 med hjemmel i lov 5. desember 1917 nr. 1 om registrering og merking av fiskefartøyer § 5a, jf. lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 25. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

I

I forskrift 23. desember 1985 nr. 2301 om gebyr ved innføring av fartøy i registeret over norske fiskefartøyer (merkeregisteret) og om årlig gebyr så lenge fartøyet står i merkeregisteret gjøres følgende endringer:

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift om gebyr ved innføring av fartøy i registeret over norske fiskefartøyer (merkeregisteret) og om årlig avgift så lenge fartøyet står i merkeregisteret

§ 4 skal lyde:

Det skal betales en årlig avgift så lenge fartøyet står i merkeregisteret.

Den som står registrert som fartøyets eier i merkeregisteret er ansvarlig for betaling av den årlige avgiften. Ved overdragelse av fartøyet til ny eier som også får tillatelse til å ha fartøyet innført i merkeregisteret, er den nye eieren solidarisk ansvarlig med tidligere eier for betaling av den årlige avgiften. Eventuell fordeling av den årlige avgiften mellom kjøper og selger er staten uvedkommende.

§ 5 første ledd første kolon skal lyde:

Den årlige avgiften vil være avhengig av fartøyets største lengde og skal beregnes etter følgende satser:

§ 6 skal lyde:

Årlig avgift for det enkelte fartøy må være innbetalt innen 15. mars hvert år, og gjelder for det angjeldende år. Påkrav gis med minimum 1 måneds betalingsfrist.

Ved innmelding av fartøy til merkeregisteret skal den årlige avgiften betales før fartøyet kan føres inn i registeret, med mindre det allerede er betalt av tidligere eier. Ved innmelding av fartøy før 15. mars betales den årlige avgiften ved innmelding uavhengig av forfallsdato i første ledd.

Den årlige avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg hos enhver som i henhold til bestemmelsene i denne forskrift er ansvarlig for betaling av dette.

Manglende innbetaling av årlig avgift kan være grunnlag for tilbakekall av ervervstillatelse som vil medføre sletting av fartøyet fra merkeregisteret.

§ 7 skal lyde:

For fartøy som slettes av merkeregisteret innen 15. mars det enkelte år og der fartøyet ikke har vært nyttet til ervervsmessig fiske det aktuelle året, kan Fiskeridirektoratet fatte vedtak om at årlig avgift etter § 5 frafalles for det angjeldende år.

Det er ikke adgang til å frafalle årlig avgift for fartøy som slettes i merkeregisteret etter første ledd dersom det er gitt tillatelse til å fiske fartøyets kvote med annet fartøy det aktuelle året. Dette gjelder også for fartøy som i løpet av året tas ut av fiske etter ulike strukturordninger.

Vedtak etter første ledd om å opprettholde kravet på avgift kan ikke påklages videre til overordnet forvaltningsorgan.

II

Endringene trer i kraft straks.

21. april Nr. 379 2008

Forskrift om endring i forskrift om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N i 2008, forskrift om regulering av fisket etter norsk vårgytende sild i 2008, forskrift om regulering av fisket etter makrell i 2008 og forskrift om regulering av fisket etter sild i Nordsjøen og Skagerrak i 2008

Hjemmel: Fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet 21. april 2008 med hjemmel i lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 4 og § 5. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

I

I forskrift 21. desember 2007 nr. 1752 om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N i 2008 gjøres følgende endring:

§ 20a andre ledd skal lyde:

Tilsvarende gjelder for erstatningsfartøy med største lengde på eller over 11 meter som erstatter fartøy som før 15. mars 2007 hadde kvote med hjemmelslengde fra og med 10 til og med 10,99 meter. Det er et vilkår at erstatningsfartøyet ble kjøpt eller kontrahert før 16. mars 2007 og at Fiskeridirektoratet mottok søknad om ervervstillatelse for dette fartøyet før samme dato.

II

I forskrift 14. desember 2007 nr. 1686 om regulering av fisket etter norsk vårgytende sild i 2008 gjøres følgende endring:

§ 13a andre ledd skal lyde:

Tilsvarende gjelder for erstatningsfartøy med største lengde på eller over 11 meter som erstatter fartøy som før 15. mars 2007 hadde kvote med hjemmelslengde fra og med 10 til og med 10,99 meter. Det er et vilkår at erstatningsfartøyet ble kjøpt eller kontrahert før 16. mars 2007 og at Fiskeridirektoratet mottok søknad om ervervstillatelse for dette fartøyet før samme dato.

III

I forskrift 19. desember 2007 nr. 1693 om regulering av fisket etter makrell i 2008 gjøres følgende endring:

§ 21a andre ledd skal lyde:

Tilsvarende gjelder for erstatningsfartøy med største lengde på eller over 11 meter som erstatter fartøy som før 15. mars 2007 hadde kvote med hjemmelslengde fra og med 10 til og med 10,99 meter. Det er et vilkår at erstatningsfartøyet ble kjøpt eller kontrahert før 16. mars 2007 og at Fiskeridirektoratet mottok søknad om ervervstillatelse for dette fartøyet før samme dato.

IV

I forskrift 19. desember 2007 nr. 1762 om regulering av fisket etter sild i Nordsjøen og Skagerrak i 2008 gjøres følgende endring:

§ 14a andre ledd skal lyde:

Tilsvarende gjelder for erstatningsfartøy med største lengde på eller over 11 meter som erstatter fartøy som før 15. mars 2007 hadde kvote med hjemmelslengde fra og med 10 til og med 10,99 meter. Det er et vilkår at erstatningsfartøyet ble kjøpt eller kontrahert før 16. mars 2007 og at Fiskeridirektoratet mottok søknad om ervervstillatelse for dette fartøyet før samme dato.

V

Ikraftsetting

Endringene trer i kraft straks.

21. april Nr. 380 2008

Forskrift om endring i forskrift om krav til instrumenter for automatisk veiing av enkeltmengder (catchvekker)

Hjemmel: Fastsatt av Justervesenet 21. april 2008 med hjemmel i lov 26. januar 2007 nr. 4 om målenheter, måling og normalt id § 10 og forskrift 20. desember 2007 nr. 1723 om målenheter og måling § 5–2 annet ledd. Kunngjort 22. april 2008 kl. 13.50.

I

I forskrift 21. desember 2007 nr. 1742 om krav til instrumenter for automatisk veiing av enkeltmengder (catchvekker) gjøres følgende endring:

§ 5 annet ledd skal lyde:

Godkjenning av catchvekker under bruk, er tidsbegrenset, jf. forskrift om målenheter og måling § 5–2 annet ledd. Gyldighetsperioden for godkjenning av catchvekker er ett år. For catchvekker påmontert hjullastere er gyldighetsperioden tre år.

II

Endringen trer i kraft 21. april 2008.

Rettelser

Det som er rettet er satt i kursiv.

Nr. 8/2007 s. 1190 (i forskrift 3. mai 2007 nr. 476 om prøveprosjekt for elektronisk kommunikasjon ved tinglysning)

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift om prøveprosjekt for elektronisk kommunikasjon ved *tinglysning*

Nr. 13/2007 s. 2060 (i forskrift 20. desember 2007 nr. 1700 om endring i forskrift 17. desember 2004 nr. 1852 om gjennomføring av EØS-regler om vedtatte internasjonale regnskapsstandarder)

Ved en inkurie ble tilføyelsen av forordningen uteglemt. Følgende tekst skal tilføyes:

I vedlegget tilføyes følgende forordning:

Se her for å lese [forordning \(EF\) nr. 1358/2007](#).

Nr. 1/2008 s. 62 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1729 om alkoholtabeller)

§ 7 første ledd første kolon skal lyde:

Densiteten, uttrykt i kilogram per kubikkmeter (kg/m^3), for en blanding av etanol og vann ved en temperatur t , uttrykt i grader celsius, fremkommer ved følgende formel som en funksjon av:

§ 7 første ledd bokstav b skal lyde:

b) Temperaturen t , uttrykt i grader Celsius (*ITS-90*)

§ 7 annet ledd formelen skal lyde:

$$\rho = A_1 + \sum_{k=2}^{12} A_k \rho^{k-1} + \sum_{k=1}^6 B_k (t - 20.0^\circ\text{C})^k + \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^{m_1} C_{i,k} \rho^k (t - 20.0^\circ\text{C})^i$$

Nr. 1/2008 s. 77 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1735 om krav til ikke-automatiske vekter)

§ 7 annet ledd siste linje skal lyde:

$d < e \leq 10 d$, med unntak av vekter i klasse I med $d < 10^{-4}$ g, der $e = 10^{-3}$ g.

§ 8 annet ledd skal lyde:

Dersom $d < 10^{-4}$ g, kan største lasten i klasse I være mindre enn 50 000 e.

Nr. 1/2008 s. 107 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1739 om krav til materielle lengdemål)

§ 28 annet ledd annet punktum skal lyde:

Dersom den nominelle målebåndlengden overstiger 30 m, tillates et tillegg i a på 0,75 mm for hver 30 m båndlengde.

Nr. 1/2008 s. 111 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1740 om krav til lengdemålingsinstrumenter)

§ 28 formelen skal lyde:

$$K = \varepsilon \cdot (GA + 2,2 \text{ N/m}^2)$$

Nr. 1/2008 s. 122 og 123 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1742 om krav til instrumenter for automatisk veiing av enkeltmengder (catchvekter))

§ 29 annet ledd første punktum skal lyde:

Nøyaktighetsklassene suppleres med en faktor (x) som kvantifiserer maksimalt tillatt standardavvik som angitt i tabell 5.

Tabell 6 og 7 tredje kolonne overskriften første linje skal lyde:

Minimumsverdi

Nr. 1/2008 s. 128 og 129 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1743 om krav til varmemålere)

§ 30 bokstav a pkt. I, II og III skal lyde:

I. Klasse 1: $E_f = (1 + 0,01 q_p/q)$, men ikke over 5 %,

II. Klasse 2: $E_f = (2 + 0,02 q_p/q)$, men ikke over 5 %,

III. Klasse 3: $E_f = (3 + 0,05 q_p/q)$, men ikke over 5 %,

§ 30 bokstav b formelen skal lyde:

$$E_t = (0,5 + 3 \Delta\theta_{\min}/\Delta\theta),$$

§ 30 bokstav c formelen skal lyde:

$$E_c = (0,5 + \Delta\theta_{\min}/\Delta\theta),$$

Nr. 1/2008 s. 134 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1744 om krav til avgassmålere)

§ 28 fjerde ledd bokstav b, c og d skal lyde:

b) 16 % vol. CO_2

c) 10 % vol. O_2

d) 5 % vol. H_2

Nr. 1/2008 s. 145 (i forskrift 21. desember 2007 nr. 1747 om krav til automatiske gravimetrisk fyllmaskiner)

§ 5 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Den automatiske gravimetrisk fyllmaskinen skal normalt testes med de produktene den vanligvis benyttes til å veie og under normale driftsbetingelser.

Nr. 1/2008 s. 166 og 167 (i forskrift 28. desember 2007 nr. 1753 om krav til elektrisitetmålere)

§ 24 definisjonen av « I_{tr} » skal lyde:

I_{tr} = den verdi av I der målerens feil skal ligge innenfor minste toleransegrenser tilsvarende klassens betegnelse

§ 27 tredje ledd skal lyde:

Spennings- og frekvensområde skal være minst:

$$0,9 \cdot U_n \leq U \leq 1,1 \cdot U_n$$

$$0,98 \cdot f_n \leq f \leq 1,02 \cdot f_n$$

§ 28 første ledd annet punktum skal lyde:

Målefeilen, som ikke skal overstige maksimal tillatte målefeil angitt i tabell 6, beregnes som $Målefeil = \sqrt{(a^2 + b^2 + c^2 \dots)}$.

Nr. 2/2008 s. 377 (i forskrift 13. februar 2008 nr. 144 om endring i forskrift 21. desember 2007 nr. 1752 om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N i 2008)

Ledeteksten til ny § 20a skal lyde:

Ny § 20a under kapittel 5 skal lyde:

Oversikt over rettelser som er inntatt i 2008-årgangen

År	Feil i hefte nr.	Side	Gjelder	Se rettelse i nr.
2001	17	2390-2393	Forskrift nr. 1600	1
2004	11	1609	Forskrift nr. 1105	1
2007	7	988	Forskrift nr. 816	3
2007	7	1053	Forskrift nr. 853	2
2007	8	1190	Forskrift nr. 476	4
2007	9	1357	Forskrift nr. 1061	1
2007	10	1453	Forskrift nr. 1181	1
2007	12	1668	Forskrift nr. 1365	3
2007	12	1702	Forskrift nr. 1386	3
2007	12	1789-1790	Forskrift nr. 1444	2
2007	13	1928-1929	Forskrift nr. 1585	2
2007	13	2014-2015	Forskrift nr. 1676	1
2007	13	2060	Forskrift nr. 1700	4
2008	1	62	Forskrift nr. 1729	4
2008	1	77	Forskrift nr. 1735	4
2008	1	107	Forskrift nr. 1739	4
2008	1	111	Forskrift nr. 1740	4
2008	1	122-123	Forskrift nr. 1742	4
2008	1	128-129	Forskrift nr. 1743	4
2008	1	134	Forskrift nr. 1744	4
2008	1	145	Forskrift nr. 1747	4
2008	1	166-167	Forskrift nr. 1753	4
2008	2	377	Forskrift nr. 144	4
2008	2	380, 382, 384, 387, 389	Forskrift nr. 188	3

B-PostAbonnement

Returadresse:
Lovdata
Postboks 2016, Vika
N-0125 Oslo

NORSK LOVTIDEND

Avd I Lover og sentrale forskrifter
Avd II Regionale og lokale forskrifter

Utgiver: Justis- og politidepartementet
Redaksjon: Stiftelsen Lovdata

Manuskripter for kunngjøring

Manuskripter sendes i ett eksemplar med kunngjøringskjema til Lovdata:
Med E-post: ltavd1@lovdata.no for avdeling I
ltavd2@lovdata.no for avdeling II

Elektronisk: Se Lovdatas nettsted (www.lovdata.no).

Med post: Norsk Lovtidend
Postboks 2016, Vika
0125 Oslo

Bestilling av abonnement

Med post: Samme adresse som over.
Elektronisk: Se Lovdatas nettsted.

		Norge	Norden	Verden
Abonnement for 2008 koster	Avd I	kr 1140	kr 1700	kr 2360
	Avd. I og II	kr 1430	kr 2470	kr 3480

Innholdet i heftene vil bli kunngjort fortløpende på Lovdatas nettsted – www.lovdata.no
- også en versjon av den trykte utgaven av heftet i PDF-format vil være tilgjengelig.
På samme sted finnes ajourførte versjoner av lovene og sentrale og lokale forskrifter.

Samlemapper: Det vil bli sendt ut etiketter for bruk på ringpermer.

Alle andre henvendelser om Norsk Lovtidend kan rettes til:

Lovdata
Postboks 2016, Vika
0125 Oslo

Tlf. 23 11 83 00
Fax 23 11 83 01
E-post: lovtid@lovdata.no